

Osnivač:
MINISTARSTVO
PROSVJETE I KULTURE
NR CRNE GORE

Prvi broj publikovan:
15. JANUARA 1949.

DOBITEK
„OKTOIHA“ 1998.

Prosvjetni rad

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

„GRlica“, prva crnogorska periodična publikacija (Cetinje, 1835–1839)

Broj 39

NOVEMBER 2015.

„PROSVJETA“, prvo crnogorsko pedagoško glasilo (Cetinje, 1889–1901)

Izlazi mjesečno, cijena 0,80 €

ISSN 0033-1686

ПРОСВЈЕТНИ РАД

VEPRIMTARIA ARSIMORE

EDUCATION REPORTER

U kasarni „Milovan Šaranović“ kod Danilovgrada svečano obilježen 7. oktobar Dan Vojske Crne Gore

PODŠEĆANJE NA TUĐEMILSKU BITKU, PRVU VELIKU CRNOGORSKU POBJEDU

VELIKA RATNA EPOPEJA CRNOGORSKOJE ISTORIJE: Najviši državni zvanici na svečanosti

Premijer Crne Gore Milo Đukanović: Realna su naša očekivanja da za nešto manje od dva mjeseca Crna Gora dobije poziv za članstvo u NATO. Zasluge za to u velikoj mjeri pripadaju vojsci i sektoru odbrane Crne Gore. Ministarka odbrane prof. dr Milica Pejanović Đurišić: Poruka koju jasno želimo da pošaljemo i sa ove svečanosti jeste: Crna Gora i Vojska Crne Gore spremni su za NATO!

Str. 2

ELAN I ENTUZIJAZAM: Defile crnogorskih vojnika

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković smijenio članove upravnih odbora u javnim predškolskim ustanovama u Podgorici i Nikšiću

NEZAKONITO PRIMALI MJESEČNE NAKNADE

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković smijenio je članove upravnih odbora u javnim predškolskim ustanovama u Podgorici i Nikšiću, koji su nezakonito primali naknade za članstvo u tim tijelima. Naime, Državna revizorska institucija (DRI) objavila je nedavno izvještaj o reviziji Ministarstva prosvjete za program predškolskog vaspitanja i obrazovanja, u kojem se navodi da su članovi upravnih odbora u podgoričkim vrtićima „Ljubica Popović“ i „Đina Vrbica“ i nikšićkom „Dragan Kovačević“ primali naknade suprotno članu 74 Opštег zakona o obrazovanju i vaspitanju, kojim je propisano da oni rade bez naknade.

Ministar je kazao da će svako odgovarati ko bude zloupotrijebio euro od novca uplaćenog vrtićima.

On je rekao i da smatra, a na osnovu dokumentacije koja mu je dostupna, da nije bilo zloupotreba i da je novac trošen isključivo za potrebe dece.

Prema nalazu DRI, članovi upravnih odbora u podgoričkim i nikšićkim vrtiću primali su mjesecne naknade od 50 do 300 eura.

Upravni odbori, koji imaju pet članova, upravljaju vrtićima, a čine ih tri predstavnika Ministarstva prosvjete, odnosno opštine za ustanove čiji je osnivač opština, kao i po jedan predstavnik zaposlenih i roditelja.

ISTORIJA KOJA NE PROLAZI: Vrhovi crnogorske slobodarske, nacionalne i državne vertikale

ZADIVLJUJUĆA BITKA NA TUĐEMILIMA KOD BARA ILI STIJENJE KAO ORUŽJE

Str. 2 i 3

U Osnovnoj školi „21. maj“ u Podgorici obilježen 5. oktobar Međunarodni dan nastavnika

PREGAOCI NAJTEŽEG I NAJLJEPŠEG POSLA NA SVIJETU

NEIZBRISIV TRAG UČITELJA U ODRASTANJU I ŠKOLOVANJU: Ministar Bošković na svečanosti

Str. 17

Budva: Održan skup o petogodišnjem strateškom planiranju saradnje Vlade Crne Gore i Sistema UN

PODRŠKA PROJEKTIMA U OBLASTI PROSVJETE I NAUKE

Str. 12

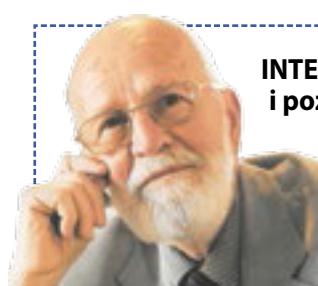
Zavod za udžbenike i nastavna sredstva: Kompleti za Crnogorski jezik kao nematernji

ISTINSKI NAPREDAK I VELIKO OLAKŠANJE UČENICIMA U UPOZNAVANJU S CRNOGORSKIM JEZIKOM

Str. 9

INTERVJU: Profesor Mijo Adžić, akademski slikar i pozorišni, televizijski i filmski scenograf

CRNA GORA JE JEDINA DRŽAVA
NA SVIJETU KOJA NEMA OPERSKU KUĆU
I TO JE VELIKI HENDIKEP ZA SVEKOLIKU
CRNOGORSKU KULTURU

Str. 617

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković prisustvovao svečanosti povodom obilježavanja Svjetskog dana Pošte i uručenju nagrada učenicima čiji su radovi proglašeni najuspješnijim na takmičenju za najljepše pismo 2015.

DOPRINOS NJEGOVANJU I KVALitetu PISANE RIJEĆI

Str. 10

KONKURS „PROSVJETNOG RADA“ ZA KRATKU NOVINSKU PRIČU

Str. 33

Crnogorski identitetski glasnik

I-IV

ESEJ: Vojislav Vušanović i razumijevanje svijeta (I)
BESKRAJ I SLUTNJA, CRNA GORA I VUŠANOVIĆ

Str. I

U Zagrebu na sastanku Regionalne platforme za saradnju u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja usvojeni zajednički principi kvaliteta doktorskih studija

POTPISAN SPORAZUM O SARADNJI IZMEĐU UNIVERZITETA CRNE GORE I SVEUČILISTA U ZAGREBU

Str. II

OGLED: Filozofija prava u opusu dr. Sekule Drlijevića (I)
KAO JEDNA FORMA ABSOLUTNE SLOBODE INTAKTNA
SLOBODA JE BILA NAJVISA VRIJEDNOST CRNOGORSKIE
AKSIOLOGIJE

Str. II

U okviru Ekspo Feria festivala inostranih zajednica u argentinskom gradu Sanz Penji predstavljen i crnogorski stand
RAZVIJANJE SVIESTI KOD MLADIH O OČUVANJU
CRNOGORSKIE TRADICIJE I KULTURE

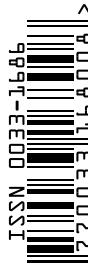
Str. III

Nad knjigom Pavla Goranovića „Grad punog mjeseca“ (II)
U GRADU DVA SOKRATA I BORHESA

Str. III

Iz narodne (usmene) književnosti Potarja i pljevaljskog kraja (9)
JEDNA GLAVA STOTINU JEZIKA

Str. IV

U kasarni „Milovan Šaranović“ kod Danilovgrada svečano obilježen
7. oktobar Dan Vojske Crne Gore

PODŠEĆANJE NA TUĐEMILSKU BITKU, PRVU VELIKU CRNOGORSKU POBJEDU

Premijer Crne Gore Milo Đukanović: *Realna su naša očekivanja da za nešto manje od dva mjeseca Crna Gora dobije poziv za članstvo u NATO. Zasluge za to u velikoj mjeri pripadaju vojski i sektoru odbrane Crne Gore*
Ministarka odbrane prof. dr Milica Pejanović Đurišić: *Poruka koju jasno želimo da pošaljemo i sa ove svečanosti jeste: Crna Gora i Vojska Crne Gore spremni su za NATO!*

VELIKA RATNA EPOPEJA CRNOGORSKIE ISTORIJE: Najviši državni zvanici na svečanosti

Povodom 7. oktobra Dana Vojske Crne Gore u kasarni „Milovan Šaranović“ kod Danilovgrada održana je svečanost kojoj su, pored brojnih zvanica, prisustvovali i predsednik Crne Gore Filip Vujanović, premijer Milo Đukanović, predsednik Skupštine Ranko Krivokapić i ministarka odbrane prof. dr Milica Pejanović Đurišić.

Premijer Đukanović izrazio je uvjerenje da se proslava održava u godini „koja će biti upisana velikim slovima u novijoj crnogorskoj istoriji, posebno zbog krupnih ostvarenja naše države na planu integracija i ulaska u društvo razvijenih demokratskih država i naroda“.

„Realna su naša očekivanja da za nešto manje od dva mjeseca Crna Gora dobije poziv za članstvo u NATO.“

Zasluge za to u velikoj mjeri pripadaju vojski i sektoru odbrane Crne Gore. U danima te realne nade prilika je da se podsetimo na Tuđemilsku bitku, na prvu veliku crnogorsku pobjedu, pobjedu u borbi za odbranu državne nezavisnosti. To je datum koji je s ponosom izabran za Dan Vojske Crne Gore, kao prva stranica velike ratne epopeje crnogorske istorije koja je okončana tek u dvadesetom vijeku“, kazao je on, podsećajući da su velike bitke sve do 2006. godine bile „jedini način da se stekne i odbrani nezavisnost naše zemlje“.

Puno toga uloženo kako bismo spremno ušli u Alijansu

I ministarka odbrane Milica Pejanović Đurišić potvrđuje:

ISTORIJA KOJA NE PROLAZI: Vrhovi crnogorske slobodarske, nacionalne i državne vertikale

ZADIVLJUĆA BITKA NA TUĐEMILIMA KOD BARA ILI STIJENJE KAO ORUŽJE

Kako su naši crnogorski preci Dukljani pobijedili vizantijsku vojsku prije skoro deset vjekova? Dukljanski knez Vojislav je za napad odredio ponoć. Bitka se, u stvari, odigrala od ponoći do jutra 7. oktobra 1042. godine. Napad kneza Vojislava je sasvim uspio. Nekako tačno prema njegovim predviđanjima odigrala se ta za crnogorskiju istoriju prelomna bitka

U istoriji crnogorskog ratovanja bilo je mnogo slavnih bojeva i velikih bitaka, tragičnih poraza, sjajnih i veličanstvenih pobjeda, ali ovoj prvonačelnoj pripada posebno mjesto. Ona se slavi i kao Dan vojske Crne Gore

Dukljani sa kamenjem u rukama u madriškom kodeksu „Kratke istorije“ Jovana Skilice

Zarobljeni pripadnici poražene vizantijске vojske

Bitka na Tuđemilima ili Barska bitka, vođena 7. oktobra 1042. godine između dukljanske vojske Stefana Vojislava (sinovac Svetog Vladimira) i vizantijске vojske, kojom je komandovao drački strateg Kursilije, pomognut vojskama podvlašćenih vazala (raškog župana, bosanskog bana i zahumskog kneza),

spada među najznačajnije i najsvudobnosnije istorijske događaje u ukupnoj crnogorskoj prošlosti. U toj bici dukljanska vojska je nanjela težak poraz vizantijskoj vojski i njenim saveznicima.

Ta zadivljujuća bitka je učvrstila temelje države dukljanskih Slovena, čije je sazdanje započelo pod arhontom Petrom (u X vijeku) i kne-

zom Vladimirom (990–1016), koji je četiri godine nakon smrti kanonizovan za svetitelja, za vrijeme ohridskog arhiepiskopa Jovana (1018–1037). Po rimokatoličkom obredu on je beautus a ne sanctus.

U temeljima dukljanske državnosti, koje po onto-loško-istorijskoj vertikali: Duklia – Zeta – Crna Gora, baštini i današnja nezavisna i međunarodno priznata država, nalaze se pored glave sa svetačkim oreolom i njegove moći, njegov milenijumski kult i najstarija crnogorska relikvija – Krst Svetog Vladimira Dukljanskog koji su, do skoro, uz procesiju, svake godine na vrh Rumeje iznosile sve tri konfesije, pravoslavci, rimokatolici i muslimani, slaveći ga kao sveca, što nas vraća

na početak istorije kad ni narod ni crkva nijesu bili podijeljeni. Ta tradicija se sačuvala i do danas.

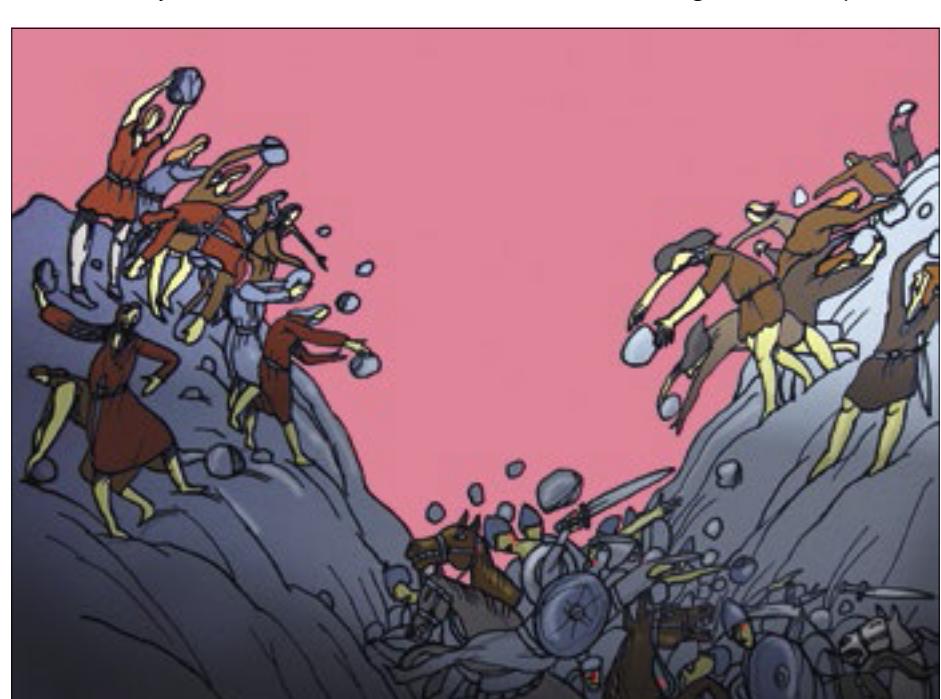
Začetak crnogorske državne nezavisnosti

Bitkom na Tuđemilima, blizu Bara, započeta je, u stvari, prije 972 godine, istorija crnogorske državne nezavisnosti. U istoriji crnogorskog ratovanja bilo je mnogo slavnih bojeva i velikih bitaka, tragičnih poraza, sjajnih i veličanstvenih pobjeda, ali ovoj prvonačelnoj pripada posebno mjesto. Ona se slavi i kao Dan vojske Crne Gore. Po svemu, ona je početak crnogorskog ontoško-istorijskog postojanja i opstajanja.

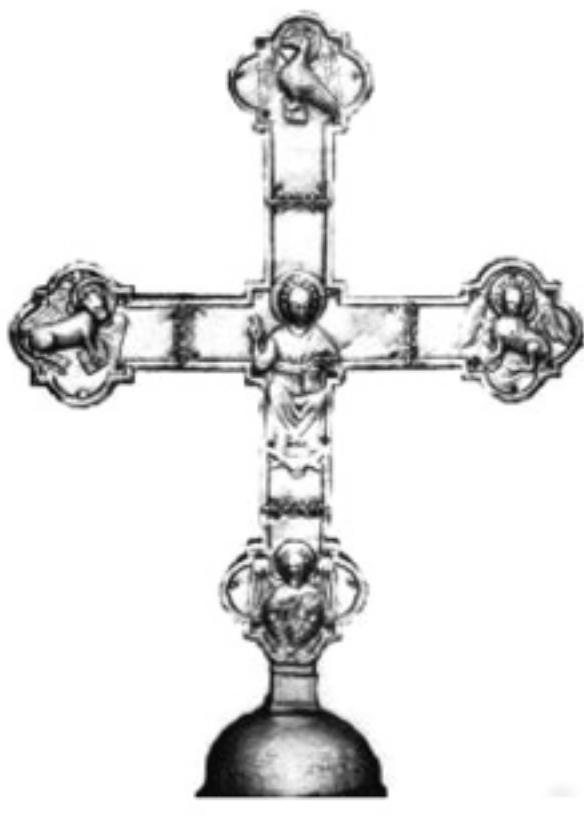
Tuđemilska bitka se odigrala na početku

ELAN I ENTUZIASAM: Defile crnogorskih vojnika

Ovako je Tuđemilsku bitku vidi poznati crnogorski ilustrator i karikaturista Darko Drljević

NAJSTARIJA CRNOGORSKA RELIKVIJA: Krst Svetog Vladimira Dukljanskog, strica dukljanskog kneza Stefana Vojislava, kojega slave kao sveca pravoslavci, rimokatolici i muslimani

vladavine vizantijskog cara Konstantina IX Monomaha (1042–1055), koji je bio odlučan da savlada arhonta (kneza) Vojislava, ali su njegove trupe bile dva puta potučene. U tom drugom po-hodu, čiji je ishod odlučen na Tuđemilima, vizantijske snage su bile neuporedivo premoćnije u odnosu na one s kojima je raspolagao knez Vojislav. Na Duklju je s juga, od Skadra, napao upravnik dračke oblasti Kursilije, dok su vizantijski vazali, raški i zahumski, udarili sa sjeverozapada iz pravca Trebinja, a predvo-dio ih je humski knez Ljutovid.

Dukljanii stekli slobodu

Plan vizantijskog vojskovođe je bio da sa svih strana jednovremeno napadne kneza Vojislava i njegovu vojsku i da u jedan mah pokori Duklju. Međutim, iskusni dukljanski knez se pokazao i kao izvanredan strateg. Zadivljujuće se poslužio ratnim lukavstvom tako da je na Tuđemilima, kod Bara, porazio vizantijsku vojsku koju je predvodio Kursilije, a zatim je potukao njegove saveznike iz okruženja. Vizantijsko i savezničko opkoljavanje njegove vojske nije uspjelo.

Knez Vojislav je za napad odredio ponoć. Bitka se, u stvari, odigrala od ponoći do jutra 7. oktobra. Napad kneza Vojislava je sasvim uspio. Nekako tačno prema njegovim predviđanjima odigrala se ta za crnogorsku istoriju prelomljena bitka. Zatim se Vojislav okrenuo da dočeka i porazi vizantijske saveznike. Dukljani su pored veličanstvene pobjede osvojili i ogroman plijen. Stekli su slobodu i državnu nezavisnost. Duklja je prva priznata država među južnoslovenskim zemljama pod vizantijskom vlašću.

Dukljanii kamenjem u rukama

Tuđemilska bitka je imala veliki odjek u ondašnjem svijetu a i vizantijski izvori to potvrđuju. Prvi tekstualni i likovni prikaz ove slavne bitke i velike dukljanske pobjede dat je u madridskom

Akademik prof. dr Božidar Nikolić
Marijan Miljić

Ministarstvo prosvjete Crne Gore osudilo nedolično ponašanje učenika Gimnazije „25. maj“ u Tuzima

DA UČENICI BUDU ODGOVORNI

Ministarstvo prosvjete Crne Gore osudilo je nedolično ponašanje učenika Gimnazije „25. maj“ u Tuzima, koji su plasman fudbal-ske reprezentacije Albanije prosla-

vili isticanjem albanskih i kosovskih zastava.

„Od učenika se očekuje da budu odgovorni i da se ponašaju u skladu sa svojim pravima i obavezama, pa se

ovakvo i slično ponašanje u obrazovno-vaspitnoj ustanovi neće tolerisati, a akterima će biti izrečene vaspitne mjere“, navodi se u reagovanju Ministarstva.

N. N.

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković sastao se sa atašeom ambasade Austrije Fabianom Gomsom

UNAPRIJEDITI SREDNJE STRUČNO OBRAZOVANJE

Glavne teme bile su: razvoj dualnog obrazovanja, inicijalna obuka nastavnika u stručnom obrazovanju i razvoj ishoda učenja u srednjem obrazovanju

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković razgovarao je na sastanku sa atašeom ambasade Austrije Fabianom Gomsom o unaprijeđenju srednjeg stručnog obrazovanja.

Glavne teme bile su: razvoj dualnog obrazovanja, inicijalna obuka nastavnika u stručnom obrazovanju i razvoj ishoda učenja u srednjem obrazovanju.

Ministar Bošković je naglasio da su iskustva Austrije dragocjena u rješavanju otvorenih pitanja iz oblasti srednjeg stručnog obrazovanja u crnogorskem obrazovnom sistemu kako bi se poboljšala organizacija i realizacija praktičnog obrazovanja i učenja uz rad.

Fabian Goms je rekao da bi se kroz studijske posete austrijskim institucijama, organizovanjem radionica i obuka za nastavnike i poslodavce u srednjim školama mogli postići bolji rezultati u oblasti srednjeg stručnog obrazovanja u Crnoj Gori.

ISKUSTVA AUSTRIJE SU DRAGOCJENA: Sa sastanka

Sastanku je prisustvovao i Veljko Tomić, generalni direktor Direktorata za op-

šte srednje, srednje stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete, sto-

ji u saopštenju Ministarstva prosvjete.

U Pljevljima održan ECDL karavan digitalne pismenosti (evropska kompjuterska dozvola i licenca)

OSNOVCI NAJVIŠE ZAINTERESOVANI

PROVJERAVALI SVOJE INFORMATIČKO ZNANJE: Učesnici ECDL karavana

U organizaciji Ministarstva za informaciono društvo, u Pljevljima je održan ECDL karavan digitalne pismenosti. Zainteresovani građani su mogli da na postavljenim standovima provjeri svoje informatičko znanje po ECDL standardu. Za ovaj program najviše interesovanje pokazali su učenici osnovnih škola pljevaljske opštine koji su potvrdili primjeren nivo informatičke pismenosti i vještina. Bila je to prilika da se jedan broj pljevaljskih učenika prijavi za sticanje ECDL sertifikata polaganjem početnih ispita po povlašćenim uslovima.

Direktor Direktorata za razvoj elektronske uprave Stevan Ljumović održao je predavanje za učenike, predstavnike organa uprave i javnih ustanova, pri čemu je istakao da je digitalna pismenost kombinacija funkcionalne i informatičke pismenosti koja prepostavlja savladavanje osnova rada na računaru.

On je govorio i o značaju elektronske uprave koja omogućuje efikasnije elektronsko poslovanje između državnih organa i bolju komunikaciju sa građanima. Saopšteno je da je Crna Gora na 45. mjestu po razvijenosti elektronske uprave među 144 članice UN.

Bila je to prilika da se jedan broj pljevaljskih učenika prijavi za sticanje ECDL sertifikata polaganjem početnih ispita po povlašćenim uslovima

Na ovom događaju istaknuto je da digitalna kultura u Crnoj Gori još nije doživjela onaj nivo koji je evidentan u evropskim zemljama i drugim zemljama u kojima su računari u daleko većoj primjeni, ne samo na radnom mjestu već i u provjeri svojih obaveza, elektronskom bankarstvu, rezervaciji putovanja, kupovini i drugim vrstama usluga.

Uručene su i diplome ECDL Amri Ramović, Nermunu Bašiću, Emiru Strujiću i Ani Doskočić koji su i bez obuke pokazali zadovoljavajući nivo informatičkog znanja za što im je pripa-

lo priznanje.

ECDL karavan organizovalo je Ministarstvo za informatičko društvo i telekomunikacije. Podršku su pružili Opština Pljevlja, Internet Centra Elipsa, Čikom, Didžimontenegro i M-tel.

U organizaciju karavana uključile su se kompanije Elipsa, Čikom i Digit Montenegro, dok su projekt podržali hotel Pljevlja i kompanija M:tel.

Karavan je od Pljevlja krenuo prema ostalim opštinama u Crnoj Gori pa je održan i u Podgorici, Budvi, Tivtu, Kotoru, Andrijevcu, Baru, Plužinama, Rožajama, Kolašinu i Mojkovcu.

M. Joknić

Održana manifestacija XIV Dani obrazovanja odraslih u Crnoj Gori

STRUČNE RAZMJENE, OKRUGLI STOLOVI, PREZENTACIJE

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković: Ova manifestacija, ali i mnoge aktivnosti koje radimo i koje smo započeli u prethodnom periodu treba da nam pomognu da uskladimo ponudu i tražnju na tržištu rada

Direktor Centra za stručno obrazovanje Duško Rajković: Manifestacija organizovana sa ciljem podizanja svijesti da jednom stečena znanja nijesu dovoljna da sa njima dočekamo starost

Pomoćnica direktorice Zavoda za zapošljavanje Sanja Rebrenović: Odlike crnogorskog tržišta rada su struktura nezaposlenost, neusaglašenost ponude i tražnje, neravnomjeran regionalni razvoj, kao i izraženo prisustvo stranih radnika na našem tržištu

MOBILISATI ODRASLE NA STICANJE NOVIH ZNANJA: Sa otvaranja manifestacije

ANDRAGOŠKO OSPOSOBLJAVANJE NASTAVNIKA: Sa prezentacije Srednje pomorske škole

Okrugli sto na temu: „Aktivnosti lokalnih samouprava na planu obrazovanja odraslih”

NEOPHODNA SARADNJA LOKALNIH SAMOUPRAVA SA OBRAZOVnim INSTITUCIJAMA

Pored ostalog, zaključeno da treba razvijati i razvijati socijalno partnerstvo na lokalnom nivou (lokalna samouprava, biro rada, obrazovne ustanove, organizatori obrazovanja odraslih i poslodavci) u cilju definisanja obrazovnih potreba, organizovanja i realizacije različitih oblika obrazovanja i osposobljavanja građana; organizovati različite aktivnosti u cilju podizanja svijesti svih aktera o značaju ulaganja i obrazovanja za razvoj pojedinca i društva

U organizaciji Centra za stručno obrazovanje, Uprave za kadrove i Zajednice opština Crne Gore organizovan je okrugli sto na temu: „Aktivnosti lokalnih samouprava na planu obrazovanja odraslih”.

Cilj skupa je upoznavanje učesnika sa značajem i mogućnostima lokalnih samouprava u pružanju različitih oblika obrazovanja odraslih.

Pomoćnik direktora Centra za stručno obrazovanje Ivan Marković ukazao je na značaj saradnje lokalnih samouprava i obrazovnih institucija na planu unapredjenja obrazovanja odraslih u Crnoj Gori.

Generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore Refik Bojadžić predstavio je Akcioni plan za sprovođenje Strategije za profesionalni razvoj lokalnih službenika i namještenika za period 2015 -2016 godina. On je iznio je podatke o obukama koje su realizovane u 2013. i 2014. godini i broj službenika koji su pohađali obuke, kao obukama koje su realizovane do sada ovoj godini i onima koje će se organizovati do kraja godine.

Predstavnica Uprave za kadrove Sonja Vojinović prezentirala je najznačajnija dokumenta za profesionalni razvoj u lokalnoj samoupravi i sistem obuke, kao i različite oblike stručnog osposobljavanja i usavršavanja lokalnih službenika i namještenika. Dala je i pregled realizovanih obuka u ovoj godini.

Ljiljana Garić iz Centra za stručno obrazovanje govorila je o strateškim dokumentima, mreži licenciranih organizatora obrazovanja odraslih, obrazovnoj ponudi i aktivnostima koje treba da se realizuju u narednom periodu.

Predstavnik Ministarstva prosvjete, Ćazim Fetahović upoznao je učesnike sa postupkom licenciranja organizatora obra-

zovanja odraslih i procedurama za sticanje nacionalne stručne kvalifikacije. Uzakao je na značaj ulaganja u obrazovanje i stvaranja uslova za veće uključivanje građana u cijeloživotno učenje.

Milan Korać iz Opštine Nikšić je govorio o oblicima saradnje sa licenciranim organizatorima obrazovanja odraslih u Nikšiću, a predstavnica Opštine Danilovgrad Enita Vlahović o uspešnoj saradnji sa Zajednicom opština, Upravom za kadrove, međunarodnim organizacijama i NVO na planu pripremanja projekata i upravljanja projektima koje realizuju.

Na skupu je zaključeno da treba razvijati saradnju lokalnih samouprava sa Ministarstvom prosvjete, Centrom za stručno obrazovanje i drugim obrazovnim institucijama; razvijati socijalno partnerstvo na lokalnom nivou (lokalna samouprava, biro rada, obrazovne ustanove, organizatori obrazovanja odraslih i poslodavci) u cilju definisanja obrazovnih potreba, organizovanja i realizacije različitih oblika obrazovanja i osposobljavanja građana; organizovati različite aktivnosti u cilju podizanja svijesti svih aktera o značaju ulaganja u obrazovanje i značaju obrazovanja za razvoj pojedinca i društva; u opština da nema organizatora obrazovanja odraslih, podsticati obrazovne ustanove i poslodavce da licenciraju za rad u obrazovanju odraslih; organizovati različite oblike neformalnog obrazovanja za gradane iz različitih oblasti (očuvanje zdravlja, građanska demokratija, zaštita životne sredine, energetska efikasnost, aktivno starenje i drugo).

Okruglom stolu prisustvovali su predstavnici Ministarstva prosvjete, Uprave za kadrove, Zajednice opština, Filozofskog fakulteta iz Nikšića, Glavnog grada Podgorice opština Tivat Nikšić, Budva, Heceg Novi, Kolašin, Bijelo Polje, Berane, Danilovgrad, Ulcinj i Kotor.

U okviru manifestacije XIV Dani obrazovanja odraslih, koja je u organizaciji Ministarstva prosvjete i Centra za stručno obrazovanje održana početkom oktobra, organizovane su različite aktivnosti poput stručne razmjene, okruglih stolova, prezentacija, promocija i dr.

Otvaramići manifestaciju, ministar prosvjete mr Predrag Bošković je kazao da transformacija privrede iz industrijske ka sve više uslužnoj ima za posljedicu potrebu za drugaćije profilisanim kadrovima i da su Ministarstvo prosvjete i Centar za stručno obrazovanje prepoznali stručno obrazovanje kao jedno od ključnih činilaca u procesu prevazilaženja nedostataka na tržištu rada

„Svjesni smo, prije svega, da sadašnja postavka ne daje adekvatan odgovor na potrebe tržišta rada u Crnoj Gori zato imamo zvanično preko 20.000 stranaca zaposlenih s jedne, a s druge skoro isti broj nezaposlenih u Crnoj Gori. Zato i ova manifestacija, ali i mnoge aktivnosti koje radimo i koje smo započeli u prethodnom periodu treba da nam pomognu da uskladimo ponudu i tražnju na tržištu rada. Zbog toga nije neophodno da se bavimo samo obrazovanjem dece u redovnim školama već i obrazovanjem odraslih”, istakao je ministar Bošković.

On je dodao da očekuje da će se razmjenom iskustava sa zemljama iz regiona doći do rješenja kako mobilisati odrasle na sticanje novih znanja i zanimanja koja će biti u skladu sa izazovima današnjice.

Direktor Centra za stručno obrazovanje Duško Rajković rekao je da Centar za stručno obrazovanje rea-

lizuje ovu manifestaciju sa ciljem podizanja svijesti da jednom stečena znanja nijesu dovoljna da sa njima dočekamo starost. „Stalno usavršavanje je osnovni cilj. Tokom desetogodišnjeg rada Centar je licencirao 87 provajdera obrazovanja odraslih – 52 u centralnoj regiji, 25 na severu, mnogo više na siromašnom severu nego na bogatom jugu de imamo 10 provajdera obrazovanja odraslih. Takođe, sa saradnicima (Zavod za zapošljavanje, Privredna komora, Unija poslodavaca) radimo na realizaciji i izradi programa za stručne kvalifikacije i do sada ih imamo već 100. Osamdeset programa vode ključnim vještinama što znači da smo napravili podlogu i da Crna Gora obezbijedi deficitaran kadar. Ali, i pored toga suočavamo se sa problemom da većina radne snage, posebno u sezonu nam dolazi iz regiona a kao ozbiljno državi prvi nam je cilj da zaposlimo sopstvenu radnu snagu, pa tek da onda budemo dobri domaćini ljudima iz regiona”, rekao je Rajković.

Pomoćnica direktorce Zavoda za zapošljavanje Sanja Rebrenović naglasila je da su odlike crnogorskog tržišta rada strukturalna nezaposlenost, neusaglašenost ponude i tražnje, neravnomjeran regionalni razvoj, kao i izraženo prisustvo stranih radnika na našem tržištu. Ona je dodala da Zavod za zapošljavanje već duži niz godina realizuje programe neformalnog obrazovanja odraslih, čiji je cilj sticanje znanja koja su tražena na tržištu rada. Takođe je podsetila da je poslednjih 10 godina Zavod za zapošljavanje realizovao programe osposobljavanja i usavršavanja za oko 30.000 nezaposlenih i da će nastaviti da djeluje u tom smjeru.

Razmjenom iskustava sa zemljama regiona rješavati problem nezaposlenosti

U radnom dijelu, posvećem stručnoj razmjeni „Nezaposlenost i obrazovanje odraslih“, učestvovali su predstavnici šest zemalja: Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Kosova i Crne Gore.

Tom prilikom predstavljen je program stručne razmjene i ciljevi koji se žele postići: razmjena iskustava i primjera dobre prakse i iniciranje saradnje u zemljama regiona na planu rješavanja problema nezaposlenosti kroz zajedničke aktivnosti i projekte.

Prvu prezentaciju različitih oblika obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih i primjere dobre prakse predstavili su učesnici iz Crne Gore. Ćazim Fetahović iz Ministarstva prosvjete govorio je o uređenosti sistema obrazovanja odraslih u Crnoj Gori (zakonska legislativa, licenciranje organizatora obrazovanja odraslih). Gordana Bošković iz Centra za stručno obrazovanje podsticati je na razvoj stručnih kvalifikacija u Crnoj Gori, a Vesna Radulović iz

Zavoda za zapošljavanje na karakteristike i potrebe tržišta rada u Crnoj Gori, kao i mjere aktivne politike zapošljavanja. Ona je predstavila primjere dobre prakse: Projekat „Mladi su naš potencijal, pružimo im šansu“, Obuka za građevinsku zanimanje za potrebe izgradnje dionice auto puta Bar-Boljari kroz saradnju Zavoda za zapošljavanje sa licenciranim organizatorom obrazovanja odraslih Centar za obrazovanje i trening. Veljko Botica iz Srednje Pomorske škole iz Kotora je prezentovao kao primjer dobre prakse programe prekvalifikacije za pomorska zanimanja: Nautički i Brodomašinski kadet.

Različite oblike obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih i primjere dobre prakse predstavili su učesnici iz Srbije i Hrvatske.

Značaj učenja engleskog jezika i primjeri neformalnog obrazovanja u Engleskoj

Centar za stručno obrazovanje je organizovao je u saradnji sa licenciranim organizatorom obrazovanja odraslih „London Bridge“ prezentaciju: „Značaj učenja engleskog jezika i primjeri neformalnog obrazovanja u Engleskoj“.

Učesnici (predstavnici obrazovnih institucija, Privredne komore i drugi) su tom prilikom upoznati sa značajem učenja engleskog jezika za život i rad, te različitim mogućnostima za učenje engleskog jezika. Ana Jakić Wilford je u uvodnom dijelu predstavila aktivnosti i programe koje realizuje licencirani organizator obrazovanja odraslih „London Bridge“ u Crnoj Gori. Nakon toga, Richard Wilford je predstavio primjere neformalnog obrazovanja odraslih u Engleskoj.

Aktivnosti Srednje pomorske škole na planu obrazovanja odraslih

Centar za stručno obrazovanje organizovao je u saradnji sa Srednjom Pomorskom školom iz Kotora prezentaciju na temu: „Aktivnosti Srednje pomorske škole na planu obrazovanja odraslih“.

Direktor Centra za stručno obrazovanje Duško Rajković i predstavnik Ministarstva prosvjete Ćazim Fetahović pozdravili su nastavnike Srednje Pomorske škole iz Kotora i ukazali na značaj aktivnosti koje preduzima njihova škola u oblasti obrazovanja odraslih. Veljko Botica, direktor Srednje Pomorske škole iz Kotora, predstavio je obrazovnu ponudu škole i najavio nove aktivnosti koje će se realizovati u narednom periodu na planu obrazovanja odraslih.

Organizovana je svečana dodjela sertifikata o andragoškoj sposobljenosti za 34 nastavnika iz Srednje pomorske škole. Obuka je organizovana prema Programu andragoškog osposobljavanja nastavnog kadra koji radi kod organizatora obrazovanja odraslih, koji je usvojio nadležni savjet.

**Okrugli sto povodom obilježavanja
1. oktobra – Međunarodnog dana starijih osoba: „Obrazovne
potrebe starih – izazovi i mogućnosti“
OBEZBIJEDITI KVALITETNIJI ŽIVOT**

ZNAČAJ OBRAZOVANJA ZA AKTIVNO STARENJE LICA U TREĆEM ŽIVOTNOM DOBU:
Sa okruglog stola

Centar za stručno obrazovanje je u saradnji sa Centrom za obrazovanje i trening i Asocijacijom za demokratski prosperitet Zid organizovao okrugli sto na temu: „Obrazovne potrebe starih-izazovi i mogućnosti“.

Centar za stručno obrazovanje je na ovaj način obilježio 1. oktobar – Međunarodni dan starijih osoba.

Cilj okruglog stola je bio upoznavanje učesnika sa značajem i mogućnostima koje pruža obrazovanje za aktivno starenje lica u trećem životnom dobu. Krajnji rezultat okruglog stola je bio iniciranje saradnje i veće angažovanje svih aktera u pravcu kvalitetnijeg života starijih u Crnoj Gori.

Učesnici su bili predstavnici Sekretarijata za socijalno staranje Glavnog grada, Udržbenika penzionera Crne Gore, Crvenog krsta Crne Gore, JU Dom starih „Bijelo Polje“, Centra za podršku djeci i porodici Bijelo Polje, NVO „Humanitarac“ iz Nikšića, Caritasa Crne Gore i dr.

Cilj prezentacije je bio upoznavanje učesnika sa obrazovnom ponudom za obrazovanje odraslih Srednje pomorske škole iz Kotora.

Prezentaciji su prisustvovali predstavnici Ministarstva prosvjete i Centra za stručno obrazovanje.

**Promocija publikacije:
„Osnovni priručnik
za poslove zaštite“**

Licencirani organizator obrazovanja odraslih „Urban protection training centar Montenegro“ pripremio je priručnik za polaznike Programa obrazovanja za osposobljavanje za zanimanje Zaštitar/Zaštitarka lica i imovine. On je ukazao i na uspješnost polaznika koji završe program na polaganju stručnog ispita i njihovom brzom zapošljavanju.

Direktor Centra za stručno obrazovanje Duško Rajković govorio je o značaju pripremanja udžbenika, priručnika i druge literature iz oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih.

Aleksandar Đuričković predstavio je aktivnosti „Urban protection training centra Montenegro“ i nastavni kadar koji realizuje program Zaštitar/Zaštitarka lica i imovine. On je ukazao i na uspješnost polaznika koji završe program na polaganju stručnog ispita i njihovom brzom zapošljavanju.

Zatim su predavači ove obrazovne ustanove i autori pojedinih djelova priručnika Nada Vukoslavčević i Zoran Radović predstavili priručnik.

Promociji su prisustvovali predstavnici obrazovnih

zavojanja odraslih „Urban protection training centar Montenegro“.

Organizovana je i prezentacija „Edukativne aktivnosti Kluba združila Podgorica – Život i zdravlje“.

Dr Sonja Božović je govorila o osnovnim postulatima zdravlja i zdravim stilovima života. Predstavila je aktivnosti koje realizuje ovaj klub: bazar, klubovi zdravlja, planinarske aktivnosti i dr.

Učesnici su mogli da provjeri svoje zdravstveno stanje kroz izračunavanje BMI, tjelesne težine, kapaciteta pluća, krvnog pritiska, kao i da dobiju praktične preporuke za unapređenje zdravlja, brošure i druge edukativne materijale ovog kluba.

Lj. Vukoslavović

Centar za stručno obrazovanje je postao član Evropske asocijациje za obrazovanje odraslih (EEA)

PODRŠKA VOĐENJU POLITIKE NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

Svojim članicama EAEA omogućava povezivanje, kao i predstavljanje drugih evropskih organizacija koje su direktno uključene u učenje odraslih

Centar za stručno obrazovanje postao je član Evropske asocijacije za obrazovanje odraslih (EEA), nevladine organizacije koja je glas neformalnog obrazovanja odraslih u Evropi i koja ima 123 organizacije članice iz 42 zemlje. EAEA, izvorno poznata kao Evropski biro za obrazovanje odraslih, osnovana je 1953. godine od strane predstavnika iz brojnih evropskih zemalja.

Svojim članicama EAEA omogućava povezivanje, kao i predstavljanje drugih evropskih organizacija koje su direktno uključene u učenje odraslih.

Ova asocijacija promoviše učenje odraslih, pristup i

učešće u neformalnom obrazovanju odraslih za sve, posebno za trenutno nedovoljno zastupljene ciljne grupe.

Svojim članstvom u EAEA, Centar za stručno obrazovanje dobija snažnu podršku na planu: zagovarača značaja vođenja politike neformalnog obrazovanja odraslih i cijeloživotnog učenja, saradnje sa institucijama EU, nacionalnih i regionalnih vlasta i mnogih međunarodnih i domaćih nevladinih organizacija (Vijeća Evrope, Međunarodnog vijeća za obrazovanje odraslih (ICAE) i UNESCO-a). Omogućeno mu je učešće u radu nekoliko uticajnih evropskih udruženja i platforme, kao što su EUCIS-

LLL i Socijalna platforma čiji je EAEA član, te dostupnost i aktivno korišćenje publikacija, izvještaja, priručnika, kao i informacija i rezultata brojnih projekata, traženje partnera i širenje projekata i događaja. Takođe, ova asocijacija svojim članicama pruža informacije up-to-date o kretanjima u EU, slanjem biltena informiše o događajima i mejling listama potencijalnih partnera, olakšava kontakte sa i između aktera obrazovanja odraslih i drugih nevladinih organizacija, organizuje studijske posijete institucijama Evropske Komisije u Bruxelles i sastanke sa stručnjacima iz EAEA.

Lj. V.

U Podgorici održana Međunarodna konferencija „Evropski okvir kvalifikacija i razmjena znanja i iskustva zemalja u procesu referenciranja nacionalnih okvira“

SARADNJA SA EVROPSKOM FONDACIJOM ZA OBUKU I PRIMJENA POZITIVNIH ISKUSTAVA IZ REGIONA – KLJUČ PREVAZILAŽENJA NEUJEDNAČENOSTI PONUDE I TRAŽNJE

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković: Primarni cilj Vlade Crne Gore predstavlja unapređenje nivoa kvaliteta i kompetencije radne snage da bi mogla odgovoriti sve zahtjevnijim potrebama poslodavaca

Zora Begović, načelnica u Ministarstvu prosvjete: Crna Gora završila proces referenciranja i pokazala da je u obrazovni sistem ugradila preporuke i najbolju praksu EU

Majkl Grim (Michael Grem), predstavnik Evropske fondacije za obuku: Crna Gora predstavlja pozitivan primjer sprovođenja savremenih načela reforme obrazovanja

CRNA GORA PREPOZNALA DISBALANS PONUDE I TRAŽNJE NA TRŽIŠTU RADA: Sa konferencije

Medunarodna konferencija „Evropski okvir kvalifikacija i razmjena znanja i iskustva zemalja u procesu referenciranja nacionalnih okvira“ okupila je učesnike iz Crne Gore, Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Albanije, kao i eksperte iz Slovenije, Hrvatske i Velike Britanije.

Organizovana je i prezentacija „Edukativne aktivnosti Kluba združila Podgorica – Život i zdravlje“.

Dr Sonja Božović je govorila o osnovnim postulatima zdravlja i zdravim stilovima života.

Učesnici su mogli da provjeri svoje zdravstveno stanje kroz izračunavanje BMI, tjelesne težine, kapaciteta pluća, krvnog pritiska, kao i da dobiju praktične preporuke za unapređenje zdravlja, brošure i druge edukativne materijale ovog kluba.

Lj. Vukoslavović

nju sa Evropskom fondacijom za obuku, i primijeniti pozitivna iskustva iz regiona. To predstavlja ključ prevazilaženja neujednačenosti ponude i tražnje na tržištu rada“, istakao je ministar Bošković.

I Zora Begović, načelnica Ministarstva prosvjete i članica radne grupe koja je pripremila izvještaj o referenciranju crnogorskog okvira kvalifikacija sa evropskim, kazala je da je Crna Gora završila proces referenciranja.

„Usklađivanje crnogorskog obrazovnog sistema sa evropskim obvezbičije vrednovanje stečenog nivoa kvalifikacija u Crnoj Gori u državama EU. Crna Gora je završila proces referenciranja i pokazala da je u obrazovni sistem ugradila preporuke i najbolju praksu EU. Na svim ispravama koje izdaju ustanove univerzitetskog i douniverzitetskog obrazovanja, pored nivoa kvalifi-

kacija koji se stiže kod nas treba i može da stoji oznaka EQF (Evropski kvalifikacioni okvir), objasnila je Begović. Evropska komisija i Savjet Europe daju državama preporuke kako da unaprijede kvalitet svih obrazovnih sistema s ciljem da se svakom pojedincu omogući cijeloživotno učenje, bolji položaj na tržištu rada, kao i kretanje u granicama Evrope“, naglasila je Begović. Osim toga, ona je podsetila da je Crna Gora 2008. godine počela sa procesom usklađivanja sistema kvalifikacija i obrazovanja sa EQF, a 2013. godine i procesom referenciranja.

Majkl Grim (Michael Grem), predstavnik Evropske fondacije za obuku kazao je da Crna Gora predstavlja pozitivan primjer sprovođenja savremenih načela reforme obrazovanja, kao i prilagođavanja nacionalnog kvalifikacionog okvira evropskom.

5

Prosvjetni rad

NOV.
2015

BROJ
39

Održana konstitutivna šednica Savjeta za kvalifikacije u drugom sazivu

GLAVNO STRATEŠKO TIJELO ZA RAZVOJ CRNOGORSKOG OKVIRA KVALIFIKACIJA

Savjet prati rad sektorskih komisija i na osnovu njihovih analiza i izvještaja, u cilju boljeg i efikasnijeg povezivanja obrazovanja i potreba tržišta rada, daje preporuke o razvoju kvalifikacija u svim sektorima

U Podgorici je, u skladu sa Odlukom o izmjenama odluke o osnivanju Savjeta za kvalifikacije, održana konstitutivna šednica Savjeta za kvalifikacije u drugom sazivu. Za članove Savjeta imenovani su: Veljko Tomić, generalni direktor Direktorata za opšte srednje, srednje stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete (predsednik); prof. dr Ana Lalević Filipović, predsednica Nacionalnog savjeta za obrazovanje; prof. dr Živko Andrijević, predsednik Savjeta za visoko obrazovanje; Zora Božović, Ministarstvo prosvjete; mr Julka Ostojić, Ministarstvo prosvjete; Ivana Mrvaljević, Ministarstvo prosvjete; Senka Vučković, Ministarstvo rada i socijalnog staranja; prof. dr Aleksandar Vujović, Univerzitet Crne Gore; doc. dr Andela Jakšić Stojanović, Univerzitet „Mediteran“; prof. dr Maja Drakić, Univerzitet „Donja Gorica“; Vesna Radulović, Zavod za zapošljavanje Crne Gore; doc. dr Mladen Perazić, Privredna komora Crne Gore; Anita Mitrović Milić, Unija poslodavaca Crne Gore; Aleksandrina Vujačić, Sindikat prosvjete Crne Gore; Gordana Bošković, Centar za

stručno obrazovanje; Vidosava Kašćelan, Zavod za školstvo; Dragana Dmitrović, Ispitni centar.

Savjet za kvalifikacije je glavno strateško tijelo za razvoj Crnogorskog okvira kvalifikacija, koje prati razvoj Okvira kvalifikacija kao cjeline. Savjet prati rad sektorskih komisija i na osnovu njihovih analiza i izvještaja, u cilju boljeg i efikasnijeg povezivanja obrazovanja i potreba tržišta rada, daje preporuke o razvoju kvalifikacija u svim sektorima.

Na osnovu prijedloga sektorskih komisija za uvođenje novih i izmjenu postojećih kvalifikacija, Savjet donosi odluku o svrstavanju kvalifikacija u Okvir kvalifikacija i predlaže nadležnoj instituciji razvoj i unapređivanje kvalifikacija.

Savjet takođe donosi metodološka dokumenta za svrstavanje kvalifikacija, utvrđuje kriterijume za izbor članova sektorskih komisija, donosi akt o obrazovanju sektorskih komisija, razmatra i usvaja izvještaje o radu sektorskih komisija i podnosi Vladi Crne Gore izvještaj o radu.

Lj. V.

Profesor Mijo Adžić, akademski slikar i pozorišni, televizijski i filmski scenograf

CRNA GORA JE JEDINA DRŽAVA NA SVIJETU KOJA NEMA OPERSKU KUĆU I TO JE VELIKI HENDIKEP ZA SVEKOLIKU CRNOGORSKU KULTURU

Dva moja crteža objavljena u „Prosvjetnom radu“ bila su jedan od prvih stimulansa koji mi je dao snagu i volju da nastavim umjetničku karijeru. Split me primio na najvećem mogućem nivou. U Parizu smo pekli zanat i upijali sve ono što će nam kasnije u životu bit podloga za naše profesionalno stvaralaštvo. Crnogorsko pozorište je na visokom evropskom nivou. Operska kuća je hram umjetnosti koja pokriva sva umjetnička streljenja. Imamo grandiozne talente koji se ovde školaju i odlaze u svijet. U Crnogorskoj Enciklopediji treba da se nađe samo istina, čista istina bez falsifikata

Prva izložba mlađih cetinjskih umjetnika u nekadašnjoj zgradi Medicinske škole

„Prosvjetni rad“: G. Adžiću, prvi ste diplomirani scenografi u Crnoj Gori i u Hrvatskoj. Početak Vašeg školovanja odmah nakon Drugog svjetskog rata vezan je za Cetinje koje je tada bilo državni, duhovni i kulturni centar Crne Gore. Danas ste mu se ponovo vratili kao stalnom mjestu boravka, mada niješ nikada duhom ni otišli iz nje. Može li se reći da ste zapravo citavog života prožeti cetinjskim i crnogorskim duhom?

Adžić: Upravo tako. U tom poslijeratnom periodu Cetinje je bilo metropola crnogorske kulture. Tu se sjatila sva intelektualna elita Crne Gore od književnika, istoričara, umjetnika, doktora, inžinjera, matematičara, naučnika svih struka, zvanja i zanimanja. Postojalo je Crnogorsko narodno pozorište na čelu sa Ratkom Đurovićem koji je istovremeno bio i direktor Nacionalne biblioteke, zatim tu su bile umjetnička, pedagoška i muzička škola. Na Cetinju su bile sve državne institucije. Cetinje je bio u to vrijeme kulturni i politički centar crnogorske politike, kulture i društva u cijelini.

Ja sam imao veliku sreću budući da je u neposrednoj blizini moje kuće stanovao legendarni Ratko Đurović. Srijetao sam kao dečić i istoričara Jagoša Jovanovića, takođe legendarnog pjesnika Lesa Ivanovića, kao i čuvenog Danila Kiša koji je u to vrijeme bio na Cetinju sa sestrom Danicom Kiš, koja je bila profesor crtanja, zatim Pavla Zorića, poznatog književnika, tada daka Gimnazije...

Bilo je u to vrijeme na Cetinju još puno istaknutih umjetnika. Kada se Srednja umjetnička škola preselila sa Cetinja (inače je bila u zgradbi OŠ „Njegoš“) u Herceg-Novi, u gradu je ostala grupa „inficiranih“ mlađih cetinjskih umjetnika koji su permanentno stvarali. Među njima su se posebno isticali Veselin Bastač, Miodrag Kušovac, Ratko Šoć, Dimitrije Đurić, Mihailo Jovičević i drugi. Svima njima je priređena prva izložba u nekadašnjoj zgradi Medicinske škole. Izloženi su bili i moji radovi. To je bio prvi javni nastup na cetinjskoj sceni čime smo dobili komplimente, a objavljene su i preve kritike u novinama.

Lubarda: „Đetiću, da li bi i ti volio da budeš umjetnik?“

„Prosvjetni rad“: U „Prosvjetnom radu“, dok je list izlazio na Cetinju, još kao osnovcu objavljeni su Vam prvi crteži i likovni radovi. Što je za Vas to tada značilo i što mislite o aktuelnom projektu prerastanja stalnog dodatka našeg lista „Đečiji Svet“ u poseban list za dečju i mlade, takođe na jutovanoj verziji crnogorskog jezika? Što takvi listovi znače za dečju i njihovo stvaralaštvo? Što za njihov kasniji umjetnički i profesionalni razvoj i uspjeh?

Adžić: Puno znaće i to su dobri planovi. U poslijeratnim 50-ima na Cetinju, u tadašnjoj zgradi Ministarstva kulture, bila je kancelarija „Prosvjetnog rada“ na čijem je čelu kao glavni i odgovorni urednik tada bio naš istaknuti književnik i novinar Božo Bulatović, čovjek kome Crna Gora duguje i danas i koji je bio pokretač mnogih događaja na kulturnom planu Crne Gore. Jednom prilikom upitao me je imam li što od crtačkog i likovnog materijala za objavlivanje u „Prosvjetnom radu“. Sa najvećom radošću sam prihvatio takvu jednu ponudu i tada su objavljena dva moja crteža. To je bio jedan od mojih prvih stimulansa koji mi je dao snagu i volju da nastavim ovim putem. Ovome je prethodio period, izuzetno značajan za moj razvoj, kada je Srednja umjetnička škola bila na Cetinju. U njoj su bile najveće ličnosti crnogorskog slikarstva – Petar Lubarda, Miloš Vuško-

vić, Milan Božović, Savo Vujović, Milo Milunović... Sa njima sam ja kao dečić kontaktirao i po prvi put u životu ušao u jedan umjetnički atelje.

Tada sam upoznao jednog omajnjeg gospodina koji se zvao čika Petar. Ja nijesam znao ko je on. Bili su tu i studenti, neki od njih čak i u partizanskim uniformama budući da su se vratili iz NOB-a. Tu je bio i poznati dubrovački slikar Đuro Pulić, zatim crnogorski slikari Aleksandar Aco Prijović, Gojko Berkuljan, Marko Borozan, Dado Đurić, Branko Filipović-Filo... Tada sam od Petra Lubarde dobio neke kredice u boji kao moju prvu umjetničku spremu i simbolično prvi slikarski „kist“. Upitao me je: „Đetiću, da li bi i ti volio da budeš umjetnik?“, na što sam ja sa radošću odgovorio sa „da“. Nesumnjivo je da se u tom najranijem dečićem dobu dešavaju presudne „infekcije“ budućih zvanja i profesija. Ja sam tada saradivao i u listu „Susreti“ čime sam objavio veliki broj radova. On je bio značajan jer je objavljivao tekstove mlađih crnogorskih pjesnika i u njemu su saradivali i Vito Nikolić, Lelo Ivanović, Božo Bulatović... Poslije Drugog svjetskog rata Crna Gora je bila na kulturnim događanjima. Jedno vrijeme se na Cetinju štampao i „Titov pionir“, čime sam takođe objavio par ilustracija.

Republičke nagrade 1953. i 1955. na konkursu „Prosvjetnog rada“ za slike

„Prosvjetni rad“: Bili ste i dak čuvene Srednje umjetničke škole u Herceg-Novom. Kakve uspomene nosite iz ovog perioda Vašeg života i obrazovanja?

Adžić: Srednja umjetnička škola je bila prvo na Cetinju, a onda je 50-ih godina odselila u Herceg Novi sa plejadom značajnih umjetnika i profesora. 1955. godine sam pošao za Herceg Novi sa grupom već pomenućih mlađih talenata misleći da će tamo sresti Lubarda, Vuškovića... Međutim, oni su već radili širom Jugoslavije. Jedino je tu još bio prof. Savo Vujović, veliki vajar Luka Tomanić, a na vajarskom odjelu je kao asistent bio Vojo Stanić. Tu je bio i veliki srpski akvarelista Mirko Daljev, keramičar Kokan Đorđević, profesorica francuskog jezika Darinka Jovanović, arhitekta Đukić, slikar Darko Đurišić, vojvodanski Mađar vajar Petraš...

Po mnogim tvrdnjama ta Srednja umjetnička škola je zapravo bila jedna mala akademija. Učenici su bili kasnije legendarni crnogorski slikari kao što su Dado Đurić, Đuro Pulić, Ana Viđan, Jovo Ivanović, Sveti Martinović, Puro Đurić, Nikola Gvozdenović, Gojko Gojnić, Boško Odalović, Mihailo Jovičević, Ratko Šoć, Đorđe Jovičević, Drago Šćepanović, Mileva Marunović, Miodrag Miško Kušovac, zatim kolege sa severa Crne Gore: Čimbaljević, Šoškić, Marsenić... Bili su tu iz Srbije danas veliki slikar Taso Ruzmarin, kao i Janjičević, takođe veliki srpski grafičar. Prisutna je bila i jedna grupa 4-5 zagrebačkih daka. To je bila na neki način primijenjena škola umjetnosti od opštег jugoslovenskog značaja. Iz te škole su izašle, kasnije, značajne ličnosti koje su radije širom Jugoslavije, mnogi nastavili na beogradskoj akademiji. Ja sam se u školi u Herceg Novom isticao kao dobar akvarelista. 1953. i 1955. godine dobio sam republičke nagrade na konkursu „Prosvjetnog rada“ za slike „Mlin u vladičinoj bašti“ i za jedan pejzaž. To su bile prve nagrade koje sam dobio u Crnoj Gori.

Preko scenografije za predstavu „Maksim Crnojević“ do Pariza

„Prosvjetni rad“: Poslije Herceg-Novog, preko splitske škole primijenjene umjetnosti, otišli ste za Beograd. Na tamošnjoj Akademiji primijenjenih umjetnosti dobili ste najveće ocjene za diplomski rad, tj. scenografiju za predsta-

vu „Maksim Crnojević“ po tekstu Laze Kostića. Već tada, Vaši profesori, istaknuta umjetnička i pedagoška jugoslovenska imena, preoklisi su Vam zavidnu i izuzetno uspješnu umjetničku karijeru.

Adžić: Poslije završene III godine hercegovačke škole, kao daroviti đak, otisao sam u splitsku Umjetničku školu, tako da sam u tom gradu diplomirao. Srednju umjetničku školu je uslijedila saradnja sa splitskim pozorištem. Onda sam upisao Akademiju primijenjenih umjetnosti u Beogradu temeljem te saradnje i rezultata asistencije. Dobio sam stipendiju grada Splita i splitskog pozorišta za studije scenografije u Beogradu. U toku školovanja u Splitu u pozorištu sam bio asistent legendarnog Rudolfa Bunku, Njemuću, koji je u toku rata pobjegao iz SS jedinica i pridružio se partizanskim i po završetku rata ostao da živi u Splitu. Poslije mog diplomiranja u Beogradu naslijedio sam ga u splitskom pozorištu kao stalni pozorišni, tj. kućni scenograf.

Već prvi scenografski radovi koje sam kao asistent pravio bili su povod da me legendarni režiser Tomislav Tanhofer i Milenko Šerban, poznati beogradski scenograf, koji su radili i saradivali u splitskom pozorištu, preporuči za stipendiju na beogradskoj Akademiji i to na Odsjeku za pozorišnu, filmsku i televizijsku scenografiju. Dolaskom na Akademiju ja sam već imao poznanstvo sa Milenkom Šerbanom, koji je kasnije postao i dekan akademije. Poslije druge godine Akademije

ja sam postao asistent profesoru Šerbanu. Za diplomski rad na Akademiji uzeo sam da radim scenografiju za predstavu „Maksim Crnojević“ od Laze Kostića i dobio najvišu ocjenu. Rad je, na neki način, bio povod da mi je kasnije dodijeljena stipendija za specijalizaciju scenografije u Parizu, u onoj tzv. međunarodnoj razmjeni studenata. Poslije druge godine Akademije

ja sam postao asistent profesoru Šerbanu. Za diplomski rad na Akademiji uzeo sam da radim scenografiju za predstavu „Maksim Crnojević“ od Laze Kostića i dobio najvišu ocjenu. Rad je, na neki način, bio povod da mi je kasnije dodijeljena stipendija za specijalizaciju scenografije u Parizu, u onoj tzv. međunarodnoj razmjeni studenata. Poslije druge godine Akademije

„Media“ – izuzetna grupa beogradskih slikara

„Prosvjetni rad“: U Beogradu je šezdesetih godina nastala i djelovala i „Media“. Bio je dominantan izuzetno otvoreni, građanski, kosmopolitski, stvaralački i multikulturalni i multietnički duh. Možete li nam nešto o tome reći?

Adžić: Imao sam sreću da se u vremenu mog studija pojavila i jedna izuzetna grupa beogradskih slikara, koja se po mnogo čemu odvajala od klasičnog akademskog i beogradskog i opštег slikarstva. Riječ je o grupi „Media“ čiji je osnivač bio Leontid Šejka. Toj grupi su pripadali Olja Ivanjicki, Kosta Bradić, legendarna ličnost srpskog slikarstva Ljubo Popović, naši Crnogorci Dado Đurić, Uroš Tošković i Miro Glavurtić... Ova grupa slikara je prva napravila prekid sa klasičnim slikarstvom zbog čega su ušli u sve evropske enciklopedije kao neka nova elita sa novim pogledima na svekoliku likovnu umjetnost. Oni su dali izuzetan pečat i otvorenost duha tadašnjem beogradskom likovnom životu.

U Parizu smo kao asistenti-studenti viđeli mnoge legendarne ličnosti, pisce, režisere, glumce

„Prosvjetni rad“: Odmah poslije diplomiranja u Beogradu i povratka u Split, otišli ste na specijalizaciju u Parizu i družili se sa Dadom Đurićem i mnogim drugim umjetnicima sa ex ju-prostora. Što je za Vas značio u životnom i stvaralačkom smislu boravak u Parizu?

Adžić: Poslije diplomiranja u Beogradu 1967. godine odlazim u Pariz na specijalizaciju. Pariz je metro-

pola svjetske umjetnosti. Boravak u Parizu umjetnici cijelog svijeta smatraju kao najveći životni domet. U to vrijeme ja, kao scenograf, sam najviše pažnje i vremena proveo po pariškim pozorištima. Tada je Pariz imao preko 30 velikih pozorišnih kuća. Kao asistenti-studenti smo pratili mnoge predstave. Imali smo sreću na vidimo mnoge legendarne ličnosti, režisere, glumce... Bili su tu Mišel Morgan, Žerip Filip, Simon Sinjore, Mišel Pikoli, Iv Montan koji je više bio na estradi ali je učestvovao i u mnogim predstavama... Poštelj smo atelje jednog od najvećih pisaca svijeta Ežena Jone-

neki način, servis zagrebačkoj operi i obratno. Tu je bio i veliki operski pjevač Ante Marušić, kao i pjevačica Mirjana Donadini. Balet je u to vrijeme u Splitu vodila legendarna Ana Roje, koja je imala i baletsku školu sa velikim koreografom Oskarom Harmušom, a nastupali su mnogi baletni umjetnici i operetne zvijezde, posebno italijanski operni umjetnici. Svi su oni gostovali po svim evropskim metropolama.

Najveći utisak na mene su ostavili direktor rimske opere Đuzepe Đulijano, zatim glumac Tito Stroci, režiser Boško Violić, ruska balerina i koreograf Lukašova, koreograf Ana Roje...

„Prosvjetni rad“: Radili ste sa najvećim autorima u SFRJ, a i sa mnogim evropskim i internacionalnim umjetnicima. Ko je od tog velikog broja umjetnika na Vas ostavio najveći utisak?

Adžić: Da, gostovali su i mnogi strani režiseri i dirigenti. Imao sam čast da, još kao student, radim pozadinu za koncert koji je održan u Splitu za velikog Menjhina, a kasnije, veći broj predstava sam radio sa direktorom rimske opere Đuzeppom Đulijanom. Sa njim sam šest Verdića postavio na splitskoj sceni i u zgradi i na splitskim ljetnjim igrama. Zatim sam radio balet „Šopenianu“ sa čuvenom ruskom balerinom Lukašovom iz Baljšo teatra. Radio sam i sa Antonom Jelaskom, Kljakovićem,

zagrebačkim režiserom Boškom Violićem, splitskim Marinom Carićem, Vlatkom Perkovićem, Petrom Seljemom... Bili smo planirali da u okviru Splitskih ljetnjih igara postavimo i Kiosku „Elektru“. Međutim, do realizacije nije došlo zbog bolesti jednog dijela umjetnika koji su trebali da igraju u toj predstavi. Tada smo postavili na scenu komad „Boga Kurta“ u kojem su igrali Stojan Dečermić, naš Cicco Perović i drugi. Naravno, u splitskom teatru bili su i glumci iz Splita – legendarni Boris Dvornik, Zdravka Krstulović, Božena Kraljić i drugi koji su bili u stalnoj dramskoj postavi splitskog pozorišta. Ne smijem da zaboravim, pored scenografa Rudolfa Bunkea, čuvenu kostimografinju Jagodu Buijić, koja je radila kostime za pet predstava u kojima sam ja potpisivao scenografiju. To mi je velika čast. Kasnije se odselila u Pariz. Ali, ipak, na mene najveći utisak su ostavili direktor rimske opere Đuzepe Đulijano, glumac Tito Stroci, ruskog balerina i koreograf Ana Roje i Milenko Štambuk, režiseri: Tomislav Tanhofer, Boško Violić, Tomislav Kuljiš, Marin Carić, Vanča Kljaković, Ljubiša Ristić, Ante Jelaska, Petar Selem, Slovenac Emil Frelih.

Specijalno priznanje za najveću scensku predstavu u istoriji Splita povodom 1700 godina postojanja grada i Biskupije

„Prosvjetni rad“: U Splitu postoji značajna pozorišna i operска dramska i operetna tradicija. Barokno pozorište jedno je od najupečatljivijih, a posebno Opera jedna od najvećih na prostoru bivše SFRJ. Kako Vas je primio Split?

Adžić: U Splitu sam bio primljen

na najvećem mogućem nivou. U to vrijeme u Splitu su boravile legendarne ličnosti, režisere, glumci, operski pjevači, kompozitor Ivo Tijardović, Jakov Gotovac, veliki dirigent Silvije Bardarbeli, tada direktor drame Tomislav Tanhofer iz Beograda, čovjek koji je i inicirao da ja dobijem stipendiju, čuvena glumica Ivka Berković, režiser Dragutin Savin te Ante Jelaska, Tomislav Kuljiš, braća Marijanović, srpski glumci Tea Tadić, Sava Komnenović, Aleksandar Gavrić, Makedonka Marika Tucinovska... Split je u to vrijeme bio, na neki način, centar jugoslovenskog pozorišnog života, de su gostovali umjetnici iz svih krajeva tadašnje Jugoslavije. Još je u to vrijeme studija 1964. godine sa velikim hrvatskim glumcem Tomom Stročijem, koji se bavio i režijom, postavio sam prvu predstavu u splitskom pozorištu – „Zatočenici Altone“ Žana Pola Sartra. To je bio moj prvi zvanični projekat na splitskoj sceni, dakle, još prije završetka akademije. Splitska opera je, inače, barokna kuća sa operom, dramom, baletom i operetom, de je uglavnom bila zagrebačka škola umjetnika, jer je Split bio, na

Adžić: U nizu mnogih nagrada, što pozorišnih, što likovnih, ako se može izdvojiti najdraža, to je Odlikovanje reda Danice hrvatske sa likom oca hrvatske književnosti Marka Marulića, kojega sam dobio na prijedlog Ministarstva kulture Hrvatske i grada Splita. Nagrada mi je dobitljena u Banskom dvorima u Zagrebu na dan hrvatske državnosti u prisustvu kompletogn hrvatskog vladajućeg vrha, a predao mi ju je tadaš-

skua i viđeli njegovo

nji predsednik Hrvatske Stjepan Mešić. Pored tog priznanja, dobio sam i "Zlatnu medalju" grada Splita, a puno ranije na Međunarodnom operskom bijenalu opere i baleta u Osijeku prvu nagradu za scenografiju. Zatim, na smotri hrvatske drame u Slavonskom Brodu – nagradu hrvatskog glumča za scenografiju predstave Miljenka Smoja „Roko krvolok“, sa naslovom ulogom Borisa Dvornika. Kao stalnog scenografa HNK u Splitu, Biskupija hrvatska i grad Split povjerili su mi da radim na splitskoj rivi najveću scensku predstavu u istoriji grada povodom 1700 godina postojanja Splita i Biskupije. Cijeli stari grad je bio dekorisan, a na fontani sam postavio monumentalnu pozornicu na koju je došao gotovo cijeli katolički kler svijeta uz direktni televizijski prijenos Italije i Hrvatske koji je gledao i sveti otac Ivan Pavle II., te je preko biskupske konferencije i Hrvatske vlade lično zatražio da se autor tog projekta odlikuje. Tako da sam dobio specijalni pergament od svetog oca Pape Ivana Pavla II., povelju koja se rijetko kome daje. Uručena mi je u Splitu u biskupskoj dvorani. Jedini sam Crnogorac koji je dobio ovo odlikovanje od Vatikana i ponosam sam na njega. Sa ovim priznanjem sam pred sobom i umjetničkim svijetom ex jugoslovenskih prostora opravdao sve ono što sam do tada uradio.

Rad na cetinjskim akademijama zadovoljava sve evropske kriterijume

"Prosvjetni rad": Kakav se umjetnički kadar, kakvog kvaliteta, po Vama obrazuju na crnogorskim akademijama i da li ste zadovoljni sa stepenom profesionalizma u pozorišnom životu?

Adžić: Budući da sam van Crne Gore boravio preko 55 godina ja malo poznam svekoliku crnogorsku kulturu, ali ono što sam zapazio na pozorišnom planu, jeste da je Crnogorsko pozorište na visokom evropskom nivou. Ne zaostajeiza evropskih projekata. Toga je svjesna i ukupna crnogorska kultura osnivajući na Cetinju tri akademije – dramsku, likovnu i muzičku. Obilazio sam rad na tim akademijama, družio se sa studentima, mame sa umjetnicima. To što sam video apsolutno zadovoljava evropske kriterijume i ni po čemu ne zaostaje za evropskim standardima. Velika opasnost je za malu Crnu Goru što je za naše uslove ogroman broj studenata umjetničkih akademija koji neće imati u budućnosti še da rade. Pa će biti da školujemo kadar za Evropu i svijet. Rad na akademijama, ponavljam, zadovoljava sve evropske kriterijume. Nužno je poraditi u pozorištima na tehničkim inovacijama koje su u svijetu pozorišta otiskele daleko, a koje su u CNP-u i u manjim pozorištima na niskom tehničkom nivou. A što se tiče umjetničkog kadra, on je na višokom nivou i sa dobrim rezultatima.

Naravno, moguće je i potrebno dalje razvijati visokoškolske smjerve sa matičnim i srodnim profesijama u stvaralačkoj sferi o kojoj govor-

rimo, ali je potrebno, kažem, da se taj kadar neće i može zaposliti i angažovati, poželjno bi bilo prije svega u Crnoj Gori. Davne, 1951. godine kada se slavilo 100 godina od Njegoševe smrти, na cetinjskoj Ljetnjoj pozornici predređena je predstava „Gorskog vijenca“ koja je okupila svu jugoslovensku pozorišnu elitu. Bila je to prava oda najvećem imenu crnogorske kulture. Ušla je u analu kao najznačajniji domet crnogorske kulture tog vremena. Inače, čuveni prof. Milo Milunović je napravio amfiteatralni projekt, tj. i on je autor Ljetnje pozornice na Cetinju, kao i autor plakata za tu manifestaciju. Ljetna pozornica na Cetinju je simbolično naša crnogorski zajednički amfiteatar, crnogorsko Dionizijsko gledalište. Volia bih da se i mlađi crnogorski stvaraoci u ovom smislu takmiče i autorski potvrđuju, jer se još kao studenti naši mlađi umjetnici moraju uključivati u kulturne projekte širom naše jedine nam domovine Crne Gore.

Crnogorci žive u Hrvatskoj bez ikakvih smetnji zbog njihovog nacionalnog porijekla

"Prosvjetni rad": U rasjelanju žive i rade već vijekovima generacije i generacije Crnogoraca, odnosno onih čiji su korijeni u Crnoj Gori. U Hrvatskoj čini se da je gotovo vec i tradicionalno, a u sastremenom dobu osobito, prisutna veoma jaka stvaralačka intelektualna crnogorska populacija. Vi ste u njoj aktivno učestvovali više decenija. Jedno vrijeme bili ste i predsednik Skupštine Crnogoraca u Hrvatskoj. Koliko je ta činjenica od značaja za pravljenje pravih mostova između matice i dijaspora i za što je posebno značajno, evropsku profilaciju i otvorenost države Crne Gore?

Adžić: Hrvatska zajednica Crnogoraca je najjača i najbolja dijaspora u Hrvatskoj. Egzistira dugi niz godina. Jedna grupa Crnogoraca intelektualaca svih struka, zvanja i zanimanja, u Hrvatskoj su pronašli pogodno tlo za svoj rad i primljeni su kao u svojoj kući, jer Crna Gora ne može da primi veliki broj umjetnika zbog navedenih nedostataka. Veljko Bulajić, oskarovac Dušan Vukotić, slikar Vasko Lipovac, Dimitrije Popović, Stevo Luketić, moja malenkost, glumac Miodrag Krivokapić, profesori raznih struka kao što su dr Milorad Nikčević, emeritus Aga Simović... Niže u svijetu nema takve i veće crnogorske intelektualne elite kao u Hrvatskoj. To je druga izabrana domovina crnogorske intelektualne elite što traje odavno a evo sve do današnjeg dana, naravno, poređ Beograda i države Srbije da su živjeli i danas mnogi žive, radili i sada djeluju kao Mišo Janketić, Milo Miranović, Cico Perović i mnogi drugi umjetnici i stvaraoci, kao i mlađe današnje generacije koje rade sa velikim uspjehom.

Ima nas puno umjetnika Crnogoraca koji svoju kulturu stvaramo po evropskom prostoru. U Hrvatskoj smo, skoro, bili bolje primljeni nego u svojoj kući. Mi Crnogorci smo fleksibilni ljudi. Ako naidemo na gosto-

primstvo, to vraćamo trostruko, a Hrvati to umiju da cijene i poštuju. Tačak je odnos između Crnogoraca i Hrvata još od vremena bana Jelačića, Mažuranića i Njegoša, preko Štrosmajera i knjaza Nikole i dalje do recimo činjenice da je Tin Ujević svoju knjigu stampao u Nikšiću. Da podsetim i to da je prvi međunarodni ugovor iz kulture poslije zadnjeg rata na ovom prostoru bio potpisani upravo između Crne Gore i Hrvatske. Svečano je potpisana na Cetinju na Dan državnosti Republike Hrvatske i ja sam tada kao hrvatski umjetnik crnogorskog portretista imao izložbu u Plavom dvorcu, koja mi je donijela veliko zadovoljstvo u prisustvu predstavnika dvije Vlade, diplomatskog kora i mnogih uzvanika uz intoniranje dvije himne.

Na otvaranju te moje retrospektive u Plavom dvorcu na Cetinju, govorili su akademik Sreten Perović, režiser Blagota Eraković, ambasador Republike Hrvatske Njegova Ekspedicija Petar Turčinović i gradonačelnik Cetinja dr Milo Janković. U pozdravnim govorima dali su mi jedan veliki kompliment – da sam ja sa svojim plodnim stvaralaštvom ušao u analje jugoslovenske pozorišne scene i kao slikar i kao scenograf, jer sam ostvario prosto nevjerojatan broj – preko 250 scenografskih projekata, televizijskih, filmskih, pozorišnih, baletskih. Učestvovao sam na Međunarodnoj izložbi 1977., koju je organizovala Crna Gora, crnogorskog slikarstva, koja je isla po Evropu u selekciji Coka Marovića i Olge Perović. Bio sam predstavljen sa dva svoja rada, rame uz rame sa Milunovićem, Prijićem, Lubardom i ostalim legendarnim crnogorskim umjetnicima. To je drugo moje učešće sa crnogorskim umjetnicima. No, danas, nemam ni jednog eksponata u galerijama Crne Gore, osim slike posvećene Petru II Petroviću Njegošu koju sam dao kao poklon za Njegoševu Galeriju. Ni jedan moj rad nije, naime, nikada postavljen i otkupljen za crnogorskog galerije. Sada je prof. Pavle Pejović najavio dolazak u moj atelje u cilju otkupa nekoliko radova i iz slikarstva i iz scenografije. Inače, ni jednu scenografiju za neku predstavu nijesam nikad uradio u Crnoj Gori. To mi je veoma žao. Bilo je nekih razgovora, ali je sve na tome i ostalo.

Crnogorska intelektualna dijaspora u Hrvatskoj se obnavlja i nastavlja i da dalje djeluje. Eto, ja sam u Splitu oformio svoju porodicu, oženio se i dobio dečku, sina Vuka i kćerku Kseniju. Sada već imam i unuka, moga prijestolonasljednika, Petra. Svi oni žive u Hrvatskoj bez ikakvih smetnji zbog njihovog nacionalnog porijekla. I to je veoma značajno za dobre doneose između Crne Gore i Hrvatske i u njihovu evropsku budućnost. Na žalost, moja dečka nijesu umjetnici. I sin i kćerka rade u državnoj službi kao pravnici. Najviše su se družili sa đedom po majci iz Splita, koji je bio predsednik splitskog suda i bečki diplomirani pravnik, pa im je upravo on ulio ljubav prema pravnoj službi, te su danas doktori pravnih nauka i zauzimaju vrlo značajna profesionalna mjesta u Hrvatskoj. Tako da je on

BIOGRAFIJA

1938. Stariji sin Radoja Adžića i Darinke Petrović Miodrag Mijo Adžić rođen je 25. 06. 1938. u Danilovgradu, gde mu je otac bio na privremenoj službi kao žandarmerijski oficir tadašnje Kraljevine Jugoslavije.

1939. Otac Radoje sa službom prelazi na Cetinje de ostaje sve do nastupajućih ratnih godina.

1941. Rodio mu se brat Dragoljub u vihoru ratnih seoba u zbjegu u Kučkim planinama, selo Rače.

1941–1944. Otac Radoje uspijeva da prebaci dečecu i suprugu Darinku u svoj zavičaj – selo Đinovići gde ostaju sve do kraja rata, a on odlazi u redove Narodnooslobodilačke vojske.

1944. Mijo Adžić odlazi u učevinu na selo Bioče pohađa osnovnu školu, ali nedugo iz tog vratča se u selo Đinoviće kod majke i brata, a potom odlazi kod oca Radoja koji je tada bio uslužni na Cetinju.

1947–1948. Nastavlja osmogodišnje školovanje na Cetinju, gde uspostavlja prve kontakte s nekim profesorima umjetničke škole.

1950. Kompletan porodica Adžića našla se na okupu na Cetinju.

1954. Pohađa vannastavnu radionicu mladih talenata na Cetinju, koju vodi mladi profesor-slikar Vojo Tatar.

1955. Upisuje se u Umjetničku školu u Herceg Novom.

1958. Napušta hercegnovsku školu i odlazi u Split gde nastavlja školovanje u Školi primijenjenih umjetnosti.

1959. Uspostavlja prve kontakte sa Hrvatskim narodnim kazalištem u Splitu.

1960. Prvi samostalni projekti, izložbe i nagrade u Splitu.

1961. Dobija stipendiju grada Splita i HNK Split, te odlazi na studij pozorišne i filmske scenografije na Akademiju primijenjenih umjetnosti Univerziteta u Beogradu.

1964. Kao student Akademije postavlja prvu profesionalnu scenografiju u HNK Split, J. P. Sartre „Zatočenici iz Altona“, te izlaze svoje rade na izložbi Udrženja likovnih umjetnika Hrvatske, a iste godine postaje i član tog udruženja.

1967. Diplomira na Akademiju primijenjenih umjetnosti u Beogradu, te dobija stipendiju za specijalizaciju pozorišne i filmske scenografije u Parizu.

1968. Krajem godine ponovno se vraća u Split, u Hrvatsko narodno kazalište, koje mu je sve o i omogućilo, te preuzima mjesto stalnog scenografa opere, drame i baleta.

Izlaze svoje rade u Salonu Udrženja likovnih umjetnika Splita, što mu postaje i stalna godišnja praksa.

1975. U Trogiru sklapa brak sa Gorkom Katalinić, profesoricom italijanskog i francuskog jezika.

1978. U Splitu rođio mu se sin Vuko, danas diplomirani pravnik.

1980. Rodila mu se kćerka Ksenija, takođe danas diplomirana pravnica.

1990. Na Cetinju u 77.-oj godini umire majka Darinka.

1996. U Novom Sadu kod brata Dragoljuba umire otac Radoje u 96.-oj godini života.

2007. Iznenada umire supruga Gorka u 59.-oj godini života.

Danas živi i radi u Splitu i Cetinju.

Miodrag Mijo Adžić je autor preko 250 scenografija za pozorišne, operске, baletske i druge projekte, a dobitnik je velikog broja značajnih priznanja i nagrada za svoj rad.

bio presudan za profesionalno opredjeljenje moje dece.

Problem sa dvije akademije i dvije crkve se mora u najkraćem roku na najbolji način, pridržavajući se svih međunarodnih kodeksa, rješiti.

"Prosvjetni rad": Kakav je Vaše mišljenje o aktuelnom problemu konstituisanja najviše naučno-umjetničke institucije, naime, Akademije nauka i umjetnosti u Crnoj Gori? Naučni i umjetnički kapaciteti i potencijali su razvedeni i neujedinjeni, pri čemu se čak i ne postaju i ne sprovode ustavne i zakonske odredbe države Crne Gore, tj. donešeni Zakon koji ovo pitanje reguliše?

Adžić: Upravo zbog mnogih nerazjašnjениh stvari i istorijskih činjenica koje, ipak, izlaze na svijetlost dana. U Crnoj Gori se, naime, tek sada govori o mnogim tabu temama koje su dugo zanemarivane. Prvi čovjek koji je zaorao polje tabu tema je bio prof. Ratko Đurović, koji je bio i moj profesor na beogradskoj Akademiji. Dakle, zbog mnogih falsifikata, nerazjašnjenih stvari, raznih nacionalističkih pretencija koje obitavaju u Crnoj Gori, tu smo de smo. Dok se ne riješe temeljna pitanja pripadnosti kulturnih dobara Crne Gore vrlo je teško doći do rješenja, ali se na tome mora temeljno raditi. Mnogi aspekti naše crnogorske zbilje su nedefinisani i neriješeni. Ima puno i jako velikih istorijskih falsifikata što je jedan od zabrinjavajućih problema ove države koja treba da uđe u Evropu sa račićnim kulturnim i vjerskim problemima i zbog toga još nije vrijeme za štampanje crnogorske Enciklopedije, jer u njoj treba da se nađe samo istina, čista istina bez falsifikata.

Treba formirati Leksikografski Zavod, ali i prethodno raščistiti ključne stvari

"Prosvjetni rad": Smatrate li da treba formirati Leksikografski zavod kao matičnu instituciju za rad na crnogorskoj Enciklopediji i na svim drugim potrebnim tekućim i periodičnim leksikografskim publikacijama?

Adžić: Obavezno bi trebalo formirati Zavod, ali prethodno raščistiti one ključne stvari da ne bude skandaloznih tekstova koji bi na startu uništili tu enciklopediju. Nužno je okupiti valjanu, univerzalnu ekipu eksperata znanja i poštenja bez političkih svakodnevnih ili ne daju bože partijskih interesa, u koju treba uvrstiti predstavnike svih nacionalnih manjina, znači imati u vidu ukupne vrednote crnogorske kulture. Zove se crnogorska Enciklopedija, ali ona pripada i svim manjinama koje vjekovima žive u Crnoj Gori. Dok se ne stvori jedan takav intelektualni nukleus ne-ma riješenja za izradu nove crnogorske Enciklopedije.

Razgovarao: Goran Sekulović

APEL DA SE REZERVIŠE LOKACIJA ZA ZGRADU OPERE U PODGORICI

Jedini lokalitet u Podgorici za opersku kuću je bivša kasarna „Morača“

"Prosvjetni rad": Crna Gora još nema institucionalno razvijen operski i baletski život. Koliko to negativno utječe na razvoj crnogorske kulture i umjetnosti?

Adžić: Ogromno puno. Crna Gora je jedina država na svijetu koja nema opersku kuću. Operska kuća je hram svih umjetnosti koja pokriva svekolika umjetnička streljenja. To je veliki hendiček Crne Gore. Jedini prostor u Podgorici za ovaj kapitalni objekat-opersku kuću je lokalitet bivše kasarne „Morača“. Jer, glavni grad nema niti jednu drugu adekvatnu lokaciju za takav monument kulture. Apelujem na Ministarstvo kulture da se to postavi kao imperativ na kojem se mora poraditi u najskorije vrijeme za buduće generacije. Da podsetim da je kralj Nikola još 1911. godine bio naručio projekt za zgradu opere u Baru, tj. projekat izgradnje Kraljevskog pozorišta Nikola I, italijanskog arhitekta prof. Adolfa Magriniju. No, zbog tadašnjih istorijskih i ratnih okolnosti sve je ostalo samo u skicama koje se danas čuvaju u Muzeju kralja Nikole na Cetinju.

Projekat zgrade Opere u Baru italijanskog arhitekta prof. Adolfa Magrinija iz 1911. g., nagrađen zlatnom medaljom na izložbi u Cetinju

Imamo gradiozne talente koji se ovde školuju i odlaze u svijet. Operska kuća pokriva i dramu, filharmoniju, operu, operetu, sve vrste koncerata itd. Država bez operske kuće je uskraćena za veliki i nepremostivi minus koji se mora ispraviti koliko god je teška ek

Gовор њемачког историчара Hajnriха Augusta Vinklera (Heinrich August Winkler) u Bundestagu povodom 70 godina od kraja Drugog svetskog rata: Nauci njemačke i evropske istorije

HOLOKAUST JE CENTRALNA ČINJENICA NJEMAČKE ISTORIJE XX VIJEKA

Uspjeh Hitlera je zasnovan na dugoj predistoriji njemačke uzdržanosti prema zapadnoj demokratiji. Ako i jedan datum simboliše konačni kraj drugog poslijeratnog perioda XX vijeka, onda je to dan kada je potpisana Pariska povelja, 21. novembar 1990. U trenutku kada se Evropa našla na početku nove ere, zemlje potpisnice, a među njima i Sovjetski Savez, izjasnile su se za mirno rješavanje sukoba. Pariskom poveljom su se 34 zemlje obavezale da će „izgraditi, učvrstiti i ojačati demokratiju kao jedini oblik vladavine naših nacija“. Godina 2014. predstavlja dubok rez: aneksijom Krima mimo međunarodnog prava radikalno je poljuljano važenje principa Pariske povelje – a time i evropsko mirovno uređenje s kojim su se tada složili nekadašnji protivnici u Hladnom ratu

U nemačkoj istoriji ne postoji dubljii rez od dana čiju 70. godišnjicu danas obeležavamo: 8. maj 1945. godine. On označava kraj Drugog svetskog rata u Evropi, pad nacional-socijalističkog režima koji je taj rat i pokrenuo, kao i pad Nemačkog Rajha koji je Bizmark osnovao 75. godina pre toga. Dvanaest godina su nacional-socijalisti grozničavo prizivali nemačko nacionalno jedinstvo. Kada je njihova vladavina propala u paklu bez presedana, bilo je neizvesno da li će Nemci ikada više živeti zajedno u jedinstvenoj državi.

U istorijskom govoru povodom 40. godišnjice bezuslovne kapitulacije Nemačkog Rajha, tadašnji savezni predsednik Rihard fon Vajceker (Richard von Weizsäcker) napomenuo je Nemcima da ne odvajaju 8. maj 1945. od 30. januara 1933. godine – dana kada je predsednik Rajha Fon Hindenburg Hitlera proglašio kancelarom. Ali 8. maj 1945. valjalo je „prepoznati kao kraj stranputice nemačke istorije u kom se krije klica na de u bolju budućnost“.

Nemačke „ideje iz 1914.“ glorifikacija jake države sa osloncem na vojski, „zajednica naroda“ i navodni „nemački socijalizam“

Stranputica o kojoj Vajceker govori nije počela tek 1933. godine. Veliki deo nemačke elite, pa i celokupnog društva, smatrao je prvu nemačku demokratiju, Vajmarsku Republiku, proizvodom poraza Nemačke u Prvom svetskom ratu, državnom formom zapadnih pobedničkih sila, ne-nemačkim sistemom. U Prvom svetskom ratu su poznati profesori i publicisti idejama Francuske revolucije iz 1789., dakle slobodi, jednakosti, bratstvu, suprotstavili nemačke „ideje iz 1914.“: glorifikaciju jake države sa osloncem na vojski, „zajednicu naroda“ i navodni „nemački socijalizam“. Kada je u proleće 1930. propala vajmarska parlamentarna demokratija i Nemačka ubrzo prešla na poluautoritarni predsednički režim, Hitler je s jedne strane uspešno mogao da apeluje na rasprostranjeni otpor prema zapadnoj demokratiji i, s druge strane, da iskoristi demokratsko dostignuće Bismarckovog carstva, koje je tada mahom ostalo bez političkog dejstva: opšte i jednakopravo glasa za Rajhstag, koje je od revolucije 1918./19. godine pripadalo ne samo muškarcima nego i ženama.

Izborni uspesi nacional-socijalista u posljednjoj fazi Vajmarske Republike ne mogu se objasniti bez duge predistorije nemačke uzdržanosti prema zapadnoj demokratiji. Isto važi za Hitlerovu brzo rastuću popularnost posle dolaska na vlast. Ta popularnost je išla dotele da je, prema rečima britanskog istoričara Ljena Keršoa (Ian Kershaw), i sam Hitler najkasnije 1936. počeо da „veruje u mit o sebi“. U Drugom svetskom ratu je „mit o fireru“ dođuše dalekozeno poljuljan porazima u borbi protiv Sovjetskog Save-

za u zimu 1941./42. i zatim naročito posle poraza kod Staljingrada krajem januara 1943., ali ipak nije zamro. Posle neuспelog atentata na Hitlera 20. jula 1944. taj mit je privremeno čak i obnovljen. Mnogi su poverovali da je Hitler možda ipak u doslihu sa „provrednjem“ i da samo on može spasiti Nemačku.

Obaveza da pod ma kojim okolnostima uvažavamo nepovredivost ljudskog dostojarstva svakog pojedinca

Nemački filozof Ernst Kassirer (Cassirer), koji je u aprili 1945., nekoliko nedelja pred kraj rata, umro u egzilu u Americi, u svom poslednjem delu „Mit o državi“ Hitlerovu političku karijeru tumači kao trijumf mita nad razumom, i to trijumf kao posledicu duboke krize. „U politici smo uvek na trusnom tlu. Moramo biti spremni na potrebe i erupcije. U kritičnim trenucima ljudskog društva slave racionalne snage koje se odupiru oživljavanju starih mitskih ideja. Tada nastupa vre-

pobeda donela slobodu od nemačke okupacije i diktature, „slom“ nacionalsocijalističkog režima za mnoge Nemce je značio i slom njihove vere u „firera“ i nemačku „konačnu pobedu“. Bezuslovnu kapitulaciju Nemačke u početku su kao oslobođenje doživeli samo oni Nemci koji su već pre toga bili svesni zločinačkog karaktera Hitlerove vladavine.

Kada je Privremeni savet Evangelističke crkve u Nemačkoj u oktobru 1945. u „Štugartskom priznanju krivice“ progovorio o „solidarnosti u krivici“ crkve i naroda, to je i unutar crkve naišlo na široko protivljenje. Neprimenom potvrdom savezničke teze o „kolektivnoj krivici“ Nemaca naročito se smatrala rečenicom: „Zbog nas su mnogi narodi i zemlje doživeli beskrupljatu“.

Naužasniji od svih nacionalsocijalističkih zločina protiv čovečnosti, ubistvo oko šest miliona evropskih Jevreja, u „Štugartskom priznanju krivice“ se ne pominje konkretno. Procí će decenije pre nego što će u Nemačkoj, zahvaljujući i epohalnim istraži-

cipacije u ranom novom veku od humanizma preko renesanse do prosvetiteljstva, i sušinski je uticala na njih. Ali presudan deo nemačke elite do duboko u XX vek opirao se nekim od sušinskih posledica prosvetiteljstva: idejama Američke revolucije 1776. i Francuske revolucije 1789., ideji o neotuđivosti ljudskih prava, o suverenosti naroda i ideji predstavničke demokratije. Tek je iskustvo nemačke katastrofe iz perioda od 1933. do 1945. godine, vrhunac nemačke pobune protiv političkih ideja Zapada, polako zaljujalo temelje tog resantimana. Priliku da izgradi novu i ovog puta funkcionalnu parlamentarnu demokratiju koja bi bila kadra da se sama zaštitи, posle 1945. dobio je svakako samo jedan deo Nemačke: tri zapadne okupacione zone, kasnije Savezna Republika Nemačka, i zapadni deo podeplenog Berlina. Nemci koji su živeli u drugom delu zemlje ostaće još četiri i po decenije uskraćeni za političku slobodu.

Sve veće otvaranje Savezne Republike Nemačke prema političkoj kulturi Zapadne

Suočenje sa neuporedivom čudovištu holokausta je bio uslov da Njemačka ponovo postane uvaženi član međunarodne zajednice

Krivično procesuiranje nacionalsocijalističkih ratnih zločina, konkretno Šoe, na nemačkim sudovima veoma se sporovodilo, a započelo je postupkom protiv operativnih trupa u Ulmu 1958. godine. Čak 1986. godine vođena je javna rasprava koja je u istorijskim analima Savezne Republike Nemačke zabeležena kao „svada istričara“: u pitanju je debata o istorijskom mestu nacionalsocijalističkog pomora nad Jevrejima – genocida koji je britanski premijera u ratnom periodu, Vinstona Čerčila (Winston Churchill), naveo da u pismu svom ministru spoljnih poslova Entoniju Idenu (Anthony Eden) od 11. juna 1944. zabeleži sledeće: „Nemačka sumnje da se ovede radi o verovatno najvećem i najstrašnjem zločinu u celokupnoj ljudskoj istoriji, koji navedno civilizovani ljudi krajnje naučnimi sredstvima čine uime velike države i jednog od vodećih naroda Evrope.“

Mnogi Nemci su prešli dug i bolan put pre nego što su bili sposobni da se retroaktivno slože sa ovim sudom nekadašnjeg ratnog protivnika. Ali da nisu bili spremni da se suoči sa neuporedivom čudovištu holokausta, pomorom Sinta i Roma, desetina hiljada mentalno zaostalih ljudi, kao i nebrojenih homoseksualaca, i sa odgovornošću za naužasnije ratne zločine počinjene u zemljama Evrope koje je Nemačka okupirala i eksplorisala, kako bi Savezna Republika Nemačka ikada ponovo postala uvaženi član međunarodne zajednice?

Suočavanje Nemačke sa vlastitim prošlošću nije okončano i nikada to neće ni biti

Istorijski značaj 3. oktobra 1990. godine, dana kada je Njemačka Demokratska Republika shodno članu 23. Ustava pripojena Saveznoj Republici Nemačkoj, sažeо je Rihard fon Vajceker na svečanosti u Berlinskoj filharmoniji u rečenici: „Došao je dan kada je prvi put u istoriji celokupna Njemačka pronašla svoje mesto u krugu zapadnih demokratija.“

Za razliku od Nemačkog Rajha koji je propao 8. maja 1945., ujedinjena Njemačka je od samog početka bila uključena u nadnacionalne saveze poput Evropske unije i Atlantskog saveza. To je postklasična nacionalna država koja neka od svojih suverenih prava koristi zajedno sa drugim državama unutar Evropske unije kao državne zajednice ili ih je prenela na nadnacionalne ustanove. Njemačka je 1990. postigla ponovno ujedinjenje samo potpunim raskidom sa onim delom svoje istorije koji je bio protiv razvoja slobodne demokratije zapadnog porekla. Upravo na tome se zasniva „druga šansa“ Nemačke, o kojoj je u julu 1990. govorio američki istoričar nemačkog porekla Fric Štern (Fritz Stern), rodom iz Vroclava a zbog Hitlera primoran da emigrira.

Postklasična nacionalna država koja neka od svojih suverenih prava koristi zajedno sa drugim državama unutar Evropske unije

Suočavanje Nemačke sa vlastitim prošlošću nije okončano i nikada to neće ni biti. Svaka generacija tražiće svoj pristup razumevanju jedne tako protivrečne istorije kakav je nemačka. U toj istoriji postoje mnogi uspesi, i u doba nakon 1945., zbog kojih građani i građani Savezne Republike Nemačke mogu da se raduju i na koje mogu biti ponosni.

Ali prisvajanje te istorije mora uključivati i spremnost da se suočimo sa mračnim stranama prošlosti. Niko od dolažećih naraštaja ne očekuje da se osećaju krivima zbog dela koja su davno pre njihovog rođenja Nemci počinili u ime Nemačke. Ali deo odgovornoštiti prema vlastitoj zemlji uvek jeste i volja da se istorija te zemlje osvesti u celosti. To važi za sve Nemce, bilo da su njihovi preci živeli u Nemačkoj i pre 1945. ili da su se tek kasnije doselili ovamo. I važi i za one koji su odlučili ili će tek odlučiti da postanu Nemci.

Kada bi Nemci podlegli komformističkom iskušenju da prestanu da se sećaju krivice koju su posle 1933. i naročito u Drugom svetskom ratu svalili na sebe, opet bi se iznova i iznova suočavali sa tim da potomci žrtava odbijaju da zaborave tu istoriju. SS i Vermaht su na mnogo mesta počinili zločine koji se ne mogu izbrisati iz kolektivnog sećanja pogodenih naroda. Tu spadaju i opsada i izgladnjivanje Lenjingrada tokom skoro 900 dana, kada je između 600 i 800 hiljada ljudi izgubilo život, smrt 2,7 miliona (od ukupno 5,7) sovjetskih ratnih zarobljenika, uništenje jevrejskog geta u Varšavi nakon pobune u proleće 1943. i sistemske rušenje glavnog grada Poljske nakon druge pobune u Varšavi u oktobru 1944. godine.

MITOVI UVJEJK VREBAJU IZ TAME: Holokaust centralna činjenica njemačke istorije XX vijeka – Aušvic, ulaz u jedan od najzloglasnijih logora

me mitova. Jer oni nikada nisu pobeđeni. Uvek su tu, vrebaju iz tame i čekaju svoju priliku. Ona se otvara kad druge povezujuće snage društva izgube bitku protiv demonskih mitskih sila.“

Imajući u vidu izlive netrpeljivosti prema imigrantima koje smo proteklih meseci doživeli u Nemačkoj, antisemitske progone i porast nasilja u Nemačkoj i drugim evropskim zemljama, Kasirerove reči postaju zabrinjavajuće aktuelne. One nas podsećaju na istinski nauk nemačke istorije između 1933. i 1945. godine: obavezu da pod ma kojim okolnostima uvažavamo nepovredivost ljudskog dostojarstva svakog pojedinca.

Naužasniji od svih nacionalsocijalističkih zločina protiv čovečnosti, ubistvo oko šest miliona evropskih Jevreja

Drugi i ovog puta apsolutni poraz Nemačke u XX veku uzdrmao je samosvest Nemačke drugačije i snažnije nego poraz 1918. godine. Velika većina Nemaca pobedu saveznika u maju 1945. nije doživela kao oslobođenje. Za razliku od naroda kojima je ta

vanzima jevrejskih intelektualaca poput Jozefa Vulfa (Joseph Wulf), Geralda Rajtingera (Reitlinger), Raula Hilberga i Saula Fridlendera (Friedländer), sazreti saznanje da je upravo holokaust centralna činjenica nemačke istorije XX veka. Istovremeno je nastala i jedna druga spoznaja: Pobeda nad Nemačkom, za koju su se saveznički vojnici, među njima i vojnici Crvene armije, izborili uz najveće žrtve, na neki način je i Nemci oslobođili od njih samih – u smislu šanse da se izbave iz političkih zabluda i tradicija koje su Nemačku odvajale od zapadnih demokratija.

Presudan dio njemačke elite do duboko u XX vek opirao se ideji o neotuđivosti ljudskih prava, o suverenosti naroda i ideji predstavničke demokratije

Kulturno je Nemačka uvek bila zemlja starog Zapada, latinske ili zapadnocrkvene Evrope. Ona je učestvovala u srednjovekovnoj podjeli moći, inicijalnom razdvajaju najpre duhovne i svetovne moći, zatim kneževske moći i moći staleža, kao i u procesima eman-

da i formiranje samokritične istorijske kulture neraskidivo su povezani. Bile su potrebne žestoke naučne, publicističke i političke kontroverze kako bi se ti procesi unapredili. Od velikog je značaja u tom kontekstu bila debata o važnom udelu nemačkog carstva u izbijanju Prvog svetskog rata. Tek postepeno bilo je moguće prevazići i dalje uticajna nacionalno-apologetska tumačenja nemačke istorije i suprotstaviti se rasprostranjenoj sklonosti da se nemački narod vidi kao prva Hitlerova žrtva koja je time oslobođena svake odgovornosti za učinjene nepravde. U međuvremenu „kamenje spoticanja“ („Kamen spoticanja“), Stolpersteine: umetnički projekat Gunter-a Demniga u okviru koga se u trotoare nemačkih i evropskih gradova ugrađuju pločice sa podacima o žrtvama holokausta. (prim. prev), spomenici i mesta sećanja u brojnim nemačkim gradovima podsećaju na Jevreje i druge žrtve nacionalsocijalizma – i to ne zbog nekakvih državnih ukaza nego kao deo građanskih inicijativa. Veoma često daci u školi istražuju istoriju svog mesta u doba takozvanog „Trećeg Rajha“.

„RAD OSLOBAĐA“: Cinični natpis na ulazu u Aušvic

Ne postoji moralno opravdanje za to da se sjećanje na zlodjela u Njemačkoj ne održava i da se zaborave moralne obaveze koje iz toga proizlaze

Toponimi poput Oradura i Lidica u Njemačkoj su poznati i nego Kragujevac u Srbiji, Dilstomo u Grčkoj i Marcaboto u Italiji. Ali i ti nazivi, a to je samo nekoliko od mnogih, sinonimi su za masakre čije se posledice osećaju i danas. Ne postoji moralno opravdanje za to da se sećanje na takva zlodela u Njemačkoj ne održava i da se zaborave moralne obaveze koje iz toga proizlaze. Isto važi i za neljudski tretman miliona pridruženih „radnika sa Istoka“ i ponovo posebno Jevreja, za koje je prinudni rad skoro uvek bio put u smrt. Ispod takve istorije se ne može podvući crta.

Pored zaborava, svakako postoji i jedna druga opasnost u odnosu prema najmračnijem poglavljiju nemačke istorije: forsirana aktualizacija zbog političkih poena. Kada se Njemačka pridruži pokušajima međunarodne zajednice da spreči preteći genocid ili neki drugi zločin protiv čovečnosti, nije potrebno pozivanje na Aušvic. S druge strane, iz holokausta kao ni iz drugih nacionalosocijalističkih zločina, niti iz Drugog svetskog rata, apsolutno ne proizlazi pravo Nemačke da okrene glavu od aktuelnih zločina u svetu. Zločini protiv čovečnosti koje su nacionalosocijalisti počinili nisu argument kojim bi se opravdalo to da Njemačka stoji po strani u slučajevima kada postoji dobar razlog da se zajedno sa drugim državama angažuje u smislu „responsibility to protect“, odnosno zaštitničke obaveze međunarodne zajednice.

Odgovorno ophođenje sa istorijom ima za cilj da omogući odgovorno delanje danas

Svaka dnevnopolitički motivisana instrumentalizacija istrebljenja evropskih Jevreja svodi se na banalizaciju zločina. Odgovorno ophođenje sa istorijom ima za cilj da omogući odgovorno delanje danas. Iz toga s jedne strane proizlazi da Nemci ne smiju dozvoliti da ih analiza vlastite istorije parališe. S druge strane, svaki pokušaj da se na osnovu nacionalosocijalizma formulise posebna nemačka etika vodi u zabludu.

Istovremeno i dalje postoje nemačke obaveze koje su direktni ili indirektni posledici nemačke politike od 1933. do 1945. Na prvom mestu, u tom kontekstu treba napomenuti poseban odnos sa Izraelom i način kako se on razvija tokom poslednjih pet decenija. Ali i u Evropi nacionalosocijalistički period ima posledice kao prošlost koja nikako da prođe. Nemački Rajh pod Hi-

terovim vodstvom nije samo gazio po nacionalnom suverenitetu i teritorijalnom integritetu brojnih evropskih zemalja. On je paktom između Hitlera i Staljina, napadom na Poljsku i na Sovjetski Savez stvorio i preduslove za podeštu Evrope na njen slobodni i neslobodni deo koja će trajati četiri i po decenije. Iz toga proizlazi obavezna solidarnost sa zemljama koje su tek u talasu mirnih revolucija 1989/90. ponovo stekle pravo na unutrašnje i spoljašnje samopredelenje.

U istočnoj, srednjoj Evropi i na jugoistoku, većina demokratija te regije postala je dio Evropske unije i Atlantskog saveza

Dana 21. novembra 1990, oko sedam nedelja posle ujedinjenja Nemačke, u glavnom gradu Francuske potpisana je Pariska povjera. Njom su se sve 34 zemlje članice Konferencije za bezbednost i saradnju u Evropi obvezale da će „izgraditi, uvrstiti i ojačati demokratiju kao jedini oblik vladavine naših nacija“. U trenutku kada se Evropa našla na početku nove ere, zemlje potpisnice, a među njima i Sovjetski Savez, izjasnile su se za mirno rešavanje sukoba. Potvrdele su principu Završnog akta u Helsinkiju, potписанog 15 godina ranije, među kojima je i uvažavanje teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti, kao i zabrana pretnje silom i njenim primenama. Ako i jedan datum simboliše konačni kraj drugog posleratnog perioda XX veka, onda je to dan kada je potpisana Pariska povjera, 21. novembar 1990.

Od mnogih nuda položenih u smenu epoha od 1989. do 1991. neke su se ostvarile, druge ne. Stari evropski Zapad, podeljen sporazumom „Velike trojke“ sa Jalta – SAD, Velike Britanije i Sovjetskog Saveza – u februaru 1945, ponovo se spojio. U istočnoj, srednjoj Evropi i na jugoistoku, za razliku od 1918. nije nastala nova „Međuevropa“, privredno, politički i vojno nestabilna zona. Zapravo je većina demokratija te regije u međuvremenu postala deo Evropske unije i Atlantskog saveza. Ali vizija o trikontinentalnom mirovnom prostoru od Vladivostoka do Vankuvera, velikom savezu slobodnih demokratija, nije se ostvarila. Godina 2014. predstavlja dubok rez: aneksijom Krima mimo međunarodnog prava radikalno je poljuljano važenje principa Pariske povjete – time i evropsko mirovno uređenje s kojim su se tada složili nekadašnji protivnici u Hladnom ratu.

I Tomas Man je u Prvom svjetskom ratu još uvijek bio veliki zagovornik njemačkih „ideja iz 1914.“ Heinrich August Winkler, Frankfurter Allgemeine Zeitung; Peščanik.net; Prevela Jelena Pržulj; Oprema Redakcije „Prosvjetnog rada“

Nemačka je za vreme konflikta u Ukrajini, koji i dalje

Ministarstvo prosvjete odbilo 50 zahtjeva za priznavanje (nostrifikovanje) obrazovnih isprava sa ustanova visokog obrazovanja u regionu i inostranstvu

SUMNJA SE U ISPRAVNOST LICENCI FAKULTETA I KVALITET NASTAVE

Ministarstvo prosvjete podnijelo ove godine jednu krivičnu prijavu zbog falsifikovanja diplome sa ustanove visokog obrazovanja. Od početka godine ENIK centar dobio 1.646 zahtjeva za nostrifikovanje diplome

Ministarstvo prosvjete podnijelo je ove godine jednu krivičnu prijavu zbog falsifikovanja diplome sa ustanove visokog obrazovanja, dok je u istom periodu odbijeno 50 zahtjeva za priznavanje (nostrifikovanje) obrazovnih isprava sa ustanova visokog obrazovanja u regionu i inostranstvu.

Zahtjevi su odbijeni zbog sumnji u ispravnost licenci fakulteta i kvalitet organizovanja i izvođenja nastave. Najveći broj odbijenih zahtjeva odnosi se na diplome Evropskog univerziteta u Brčkom u Bosni i Hercegovini.

Kako je saopšteno iz Ministarstva prosvjete, od početka godine ENIK centru je podneseno 1.646 zahtjeva za nostrifikovanje diplome. „Najveći je broj zahtjeva za sprovođenje procedure priznavanja inozemnih obrazovnih isprava koje su izdale ustanove visokog obrazovanja iz Srbije, BiH, Ruske Federacije i Ukrajine“, navode iz Ministarstva.

Ministar prosvjete Predrag Bošković kazao je nedavno da su prošle godine priznali 2.400 diplome, od kojih je samo nekoliko procenata stečeno na priznatim univerzitetima u regionu.

U Ministarstvu objašnjavaju da odluku o priznavanju donose nakon provjere vjerodostnosti i statusa diplome, kao i statusa ustanove koja je izdala diplomu. Ministarstvo ispituje da li je ustanova u kojoj se realizuje studijski program akreditovan od strane nadležnog organa u zemlji u kojoj je realizovan studijski program.

Kako su pojasnili, nakon dobijanja informacija od relevantnih institucija i vršenja provjera, donosi se rješenje o priznavanju inozemne isprave u svrhu zapošljavanja.

Ministarstvo prosvjete iniciralo je saradnju sa predstavnicima nadležnih ministarstava Srbije, Republike Srpske i Kosova jer je za rješavanje ovog pitanja potrebna i regionalna saradnja.

Lj. V.

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva: Kompleti za Crnogorski jezik kao nematerni

ISTINSKI NAPREDAK I VELIKO OLAKŠANJE UČENICIMA U UPOZNAVANJU S CRNOGORSKIM JEZIKOM

„Crnogorski jezik kao nematerni 4“ – udžbenik, radna sveska, priručnik za nastavnike sa CD-om (Zdenka Mišković – Ljubinka Nedić);

„Crnogorski jezik kao nematerni 6“ – udžbenik, radna sveska, priručnik za nastavnike sa CD-om (Blaga Žurić – Fadila Kajević – Vukomirka Kankaraš);

„Crnogorski jezik kao nematerni 7“ – udžbenik, radna sveska, priručnik za nastavnike sa CD-om (Dragana Nenadović – Mirjana Rajović)

Piše: Novica Vujović

Jedan od ciljeva programa Crnogorski jezik kao nematerni svakako je i taj da učenici spoznaju značaj jezika u savremenom društву, odnosno da spoznaju njegovu ulogu u pristupanju kulturnim sadržajima koji su proizvod jezika i kultura drugih naroda. Opšteobrazovni kontekst u koji se uklapaju udžbenici crnogorskoga jezika o kojima je ovde riječ omogućava učenicima razumijevanje činjenice da pomoću jezika postaju dio svijeta koji ih okružuje.

Dobro koncipirani s metodičke i didaktičke strane

Udžbenici za predmet Crnogorski jezik kao nematerni podijeljeni su na više cjeline i, moramo priznati, dobro su koncipirani s metodičke i didaktičke strane. Nemoguće je ovom prilikom spomenuti sve djelove programskoga sadržaja, odnosno tematske cjeline kroz koje učenici otkrivaju pravila i zakonitosti crnogorskoga jezika. Tako, na primjer, u četvrtome razredu učenici saznavaju da su dva crnogorska pisma črlica i latinica, da oba imaju po 32 slova i da su kod nas ta dva pisma ravnopravna. Ili da u sedmome razredu uče da su padeži različiti oblici imenskih riječi, te da u crnogorskome jeziku imamo sedam padeža.

Može se primjetiti da su u izboru tekstova koji prate objašnjenja zasvjeđeni primjeri i iz neslovenskih jezika, na primjer, orientalnih jezika, iz albanskoga jezika, zatim iz romanskih itd. To najbolje potvrđuju ponudena lična imena i toponiimi. Dati su primjeri u kojima je Martina iz Kotora, Selma iz Bara, Bojan iz Kolašina, Đerd iz Ulcinja, Elvis iz Rožaja, Žana iz Nikšića itd. Raznolikost primjera srijeće se u djelovima iz kojih učenici saznavaju da se pridjevi na -ski, -ska, -sko pišu malim slovom: od Tuzi je tuški, Bar – barski, Prag – praški, Peć – pečki. Nadalje, čitamo da je rečenica Alen bere jabuke. prosta, dok je u primjeru Alen bere jabuke, a Ena vozi biciklo. riječ o složenoj rečenici. I tako redom.

U skladu s pravilima razvojne psihologije

U udžbenicima su lijepo date cjeline o funkcionalnim stilovima, svakako u skladu s pravilima razvojne psihologije, i čini se da su autori uspjeli pronaći način koji je učenicima blizak i vrlo interesantan. Odabir termina i tekstova iz najrazličitijih oblasti društvenoga života potvrđuje da je udžbenik namijenjen multietničkoj sredini. Vrijednost ovih izdanja svakako je i u rječni-

ku koji se nalazi na kraju svakog udžbenika. Primjećujemo da je registrirano 200 riječi bogat, a riječi je s crnogorsko-njemačkim riječima preveo Dimitrov Popović.

Koncepcija udžbenika i ponuđeni sadržaj zadovoljavaju princip savremene/aktivne nastave, tj. učenici uče kako da uče, razvijajući četiri komunikacijske vještine: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Udžbenici crnogorskoga jezika su napisani tako da pružaju podršku nastavnicima u planiranju časa u skladu s metodama savremene nastave, jer smo tako da učenici – dakle učenici kojima crnogorski nije maternji jezik – stičati funkcionalna znanja, primjenjiva kako u nastavi tako i u svakodnevnim situacijama.

Prema Pravopisu crnogorskoga jezika i Gramatici crnogorskoga jezika

Vrijedno je na ovome mjestu naglasiti i ovo. Znamo da je crnogorski jezik 2007. godine postao ustavna kategorija te da se na zavjeti učenika i gramatiku crnogorskoga jezika čekalo do 2010. godine. Izdanja o kojima je riječ rađena su prema *Pravopisu crnogorskoga jezika* i *Gramatici crnogorskoga jezika*, odnosno ponuđene tematske cjeline apsolutno su uskladene s rezultatima naučnih ispitivanja u savremenoj montenegrinstici. Ovo je prilika da se pohvali velika zasluga i doprinos crnogorskoga Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva. Dakle, kao dio našega obrazovnog sistema već nekoliko godina zahtjevi savremene metodike nastave ispoštovani su pri izradi zvaničnih udžbenika crnogorskoga jezika i književnosti. Uza sve rečeno, vrijedi podsetiti da je dr Adnan Čirgić, dekan Fakulteta za crnogorski jezik i književnost – Cetinje, bio dio recenzentskog tima koji stoji iza ovih udžbenika, dok je dr Vladimir Vojinović, profesor na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost – Cetinje, potpisao kao glavni urednik udžbenika za VI razred. Prirodno je očekivati da se i u budućim aktivnostima pri izradi udžbenika crnogorskoga jezika i književnosti nastavi saradnja s kadrom te visokoškolske institucije.

S obzirom na sadržaj i vizuelni, odnosno likovni aspekt udžbenika urađenih za predmet Crnogorski jezik kao nematernji, možemo konstatovati da ih je stručna javnost prihvatile kao istinski napredak i kao veliko olakšanje učenicima u upoznavanju s crnogorskim jezikom, gramatičkom strukturon te bogatstvom leksičkoga sloja i tvorbenih mogućnosti crnogorskoga jezika.

AKTUELNOSTI

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković prisustvovao svečanosti povodom obilježavanja Svjetskog dana Pošte i uručenju nagrada učenicima čiji su radovi proglašeni najuspješnijim na takmičenju za najljepše pismo 2015.

DOPRINOS NJEGOVANJU I KVALITETU PISANE RIJEĆI

- Crna Gora bila među 22 države koje su 1874. godine osnovali Svjetski poštanski savez
- Ministarstvo prosvjete već 12 godina u saradnji sa Poštom Crne Gore uspješno realizuje projekat „Takmičenje za najljepše pismo“
- Ministar prosvjete mr Predrag Bošković: Saradjom na zajedničkom projektu usmjeravamo mlađe na ovaj vid izražavanja, te tako doprinosimo njegovu kvalitetu pisane riječi. Iako su najbolji radovi odabrani, uvjeren sam da će takmičenje ove vrste probuditi stvaralački duh učenika, te da će i nove generacije sa zadovoljstvom iskazivati kreativnost ovim putem“, naglasio je ministar Bošković
- Milan Martinović, izvršni direktor Pošte Crne Gore: U modernoj digitalnoj eri neophodno je njegovati klasičnu poštansku uslugu, posebno ljepotu pisane riječi. Ponosimo se činjenicom da na Međunarodnom takmičenju za najljepše pismo, koje se odvija pod pokroviteljstvom Svjetskog poštanskog saveza, već nekoliko godina dobijamo priznanja i nagrade

STVARALAČKI DUH I KREATIVNOST U DIGITALNOJ ERI: Nagrađeni učenici

Povodom obilježavanja Svjetskog dana Pošte u hotelu „Podgorica“ upriličena je svečanost kojoj su među brojnim gostima prisustvovali i ministar prosvjete mr Predrag Bošković i Milan Martinović, izvršni direktor Pošte Crne Gore. Tim povodom uručene su nagrade učenicima osnovnih škola čiji su radovi bili proglašeni najuspješnijim na takmičenju za najljepše pismo 2015. godine. Cestitajući jubilej zaposlenima, ministar prosvjete Pre-

drag Bošković podsetio je da Ministarstvo prosvjete već 12 godina u saradnji sa Poštom Crne Gore uspješno realizuje projekat „Takmičenje za najljepše pismo“ i najavio da će ova aktivnost biti nastavljena.

„Svih ovih godina Pošta je uspjela da ostane klasični poštanski servis, što predstavlja tradiciju vrijednu poštovanja. Saradjom na zajedničkom projektu usmjeravamo mlađe na ovaj vid izražavanja, te tako doprinosimo njegovu kvalitetu pisane riječi. On je naglasio je ministar Bošković.

Izvršni direktor Pošte Crne Gore Milan Martinović istakao je da je u modernoj digitalnoj eri neophodno njegovati klasičnu poštansku uslugu, posebno, ljepotu pisane riječi. On je naglasio da se Pošta ponosi činjenicom

da na Međunarodnom takmičenju za najljepše pismo, koje se odvija pod pokroviteljstvom Svjetskog poštanskog saveza, već nekoliko godina dobija priznanja i nagrade.

Podsetimo, Svjetski dan pošte u čitavom poštanskom svijetu obilježava se kao podsećanje na istorijsku odluku 22 države svijeta da se udruže u Svjetski poštanski savez, globalnu organizaciju koja će olakšati komunikaciju

Tema takmičenja 2015: „Pišite o svijetu u kojem želite da živite“

NAJBOLJI RAD ZVEZDANE GOJKOVIĆ

Na temu ovogodišnjeg takmičenja „Pišite o svijetu u kojem želite da živite“ pristiglo je 160 pisma, koja su, prema procjeni profesora, bila najbolja na školskom nivou. Najbolji rad, pismo Zvezdane Gojković, učenice OŠ „Oktoih“ iz Podgorice, osvojilo je i specijalno priznanje na Međunarodnom takmičenju za najljepše pismo, na kojem je učestvovalo 65 zemalja.

Komisija Ministarstva prosvjete odlučila je da drugo mjesto pripadne Vanji Đurđevac, učenici OŠ „Maksim Gorki“ iz Podgorice. Treće mjesto osvojio je Sava Mirković, učenik OŠ „Vuk Karadžić“ iz Podgorice, dok je specijalna nagrada pripala Feđi Đuroviću učeniku OŠ „Ilija Kišić“ iz Zelenike.

Komisija je posebno pohvalila i autore šest pisama: Milenu Mrđenović, učenicu OŠ „Sutjeska“ iz Podgorice; Simunu Jovanović, učenicu OŠ „Sutjeska“ iz Podgorice; Aleksu Vukovića, učenika OŠ „Mileva Lajović-Latalović“ iz Nikšića, Darju Miljanović, učenicu OŠ „Oktoih“ iz Podgorice; Milicu Ašanin učenicu OŠ „Milorad Musa Burzan“ iz Podgorice i Aleksu Tovjanina, učenika OŠ „Maksim Gorki“ iz Podgorice.

Pošta Crne Gore obezbijedila je nagrade za autore najboljih radova, te je autor prvonagrađenog rada dobio lap-top računar, drugonagrađeni tablet računar, dok je autor pisma koje je osvojilo treće mjesto nagrađen mobilnim telefonom. Tradicionalno, Pošta uručuje i posebnu, četvrtu nagradu – biciklo.

među građanima i privreda-
nja zemalja članica. Crna Gora je bila među 22 države koje su 1874. godine osnovalo

Svjetski poštanski savez. Krovna poštanska organizacija danas ima 192 zemlje članice.

Š. B.

Vaspitno-edukativna publikacija mr Rade Vlahović „Srećan polazak u školu“

DIDAKTIČKE SMJERNICE ZA INTELEKTUALNI, SOCIJALNI I EMOCIONALNI RAZVOJ ĐETETA

Autorka je u specifičnim ciljevima provukla nit đečje inteligencije i njihovih rezona kada oni kvalifikuju svijet vršnjaka i svijet odraslih. Kroz set vježbi dijete se samostalno kreće u svijetu različitih oblika uočavajući njihove različitosti kroz dodir, tipujući karakterne osobine i prepoznajući svijet kojim je okruženo

Vaspitno-edukativna publikacija mr Rade Vlahović „Srećan polazak u školu“ u trećem izmijenjenom i dopunjenoj izdanju donosi nam niz didaktičkih smjernica po pitanju intelektualnog, socijalnog i emocionalnog razvoja deteta.

Vježbe podsticanja intelektualnog razvoja imaju za cilj da detetu približe svijet boja, oblika, omjera u veličini i donekle težini. Ono je u središtu prirodnih zbivanja u kojima prepoznaće promjene u prirodi, sa posebnim fokusom na osobine ljudi. Autorka je u specifičnim ciljevima provukla nit đečje inteligencije i njihovih rezona kada oni kvalifikuju svijet vršnjaka i svijet odraslih. Kroz set ovih vježbi dijete se samostalno kreće u svijetu različitih oblika uočavajući njihove različitosti kroz dodir, tipujući karakterne osobine i prepoznajući svijet kojim je okruženo. Položaj deteta u makrokosmosu nezamisliv je bez njegovog ličnog viđenja svega što ga okružuje, te se autorka posebno bavila vremenskim i prostornim odnosima uočavanja kod dece, što je veoma bitno za njihovo pronalaženje sebe u svijetu vršnjaka i svijetu odraslih. Pamćenje je poseban segment u odrastanju i bivstvovanju svakog čovjeka, a detetovo pamćenje se vježba, a samim tim funkcije njegovog mozga bivaju u službi konstantne recepcije i saznanja. Posebno su interesantne vježbe

socijalnog razvoja kojima se dijete predstavlja sa svim svojim željama, manama, vrlinama, sa svojim prijateljima i njihovim osobinama. Autorka je svjesno postavila težak zadatak svakom detetu, jer zna da, iako su mali, oni su svjesni svog bića i svojih prohtjeva u kojima dominiraju ljubav, igra i uvažavanje od svih subjekata koji direktno ili indirektno čine njihov svijet.

Bojanka i crtanka poseban su prilog ovom izdanju i čine cjelinu svih didaktičkih i edukativnih modela prvog dijela ove interesante i jedinstvene publikacije, koja je putokaz roditeljima i vaspitačima, kako u predškolskom uzrastu, tako i u prvom razredu osnovne škole.

Mr Andrijana Nikolić

ZUNS donirao školske sveske polaznicima škole na crnogorskom jeziku „Crna Gora moja postojbina“ i članovima Crnogorskog kulturno-prosvjetnog društva „Princeza Ksenija“ u Lovćenu

NA RADOST NAJMLAĐIH CRNOGORSKIH ISELJENIKA

Riječ je o sveskama sa motivima prirodnih ljepota i istorijskih spomenika Crne Gore, kao i zasluznih sportista i reprezentativnih selekcija

REZULTAT SARADNJE UPRAVE ZA DIJASPORU CRNE GORE I ZAVODA ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA PODGORICA: Sa uručenja donacije

Na radost velikog broja najmlađih crnogorskih iseljenika, u Crnogorski kulturni centar u Lovćenu stigla je donacija Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica u vidu školskih svesaka iz njihove obimne izdavačke produkcije.

„Sveske sa motivima prirodnih ljepota i istorijskih spomenika Crne Gore, kao i zasluznih sportista i reprezentativnih selekcija, uručene su polaznicima škole na crnogorskom jeziku ‘Crna Gora moja postojbina’ i članovi-

ma Crnogorskog kulturno-prosvjetnog društva ‘Princeza Ksenija’“, navodi se u saopštenju Crnogorskog kulturnog centra.

Ova vrijedna donacija rezultat je saradnje između Odsjeka za identitetska pitanja u Upravi za dijasporu Crne Gore i Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica, koju su nedavno dogovorili šef Odsjeka Nenad Stoevović i direktorica ZUNS-a Žoja Bojanović Laločić.

N. N.

Predstavnici crnogorskog Nacionalnog partnerstva za cjeloživotno preduzetničko učenje boravili u Velsu: Identifikovanje ključnih komponenata koje je moguće prilagoditi crnogorskom obrazovnom konceptu

KAKO SNAŽNO PARTNERSTVO MOŽE POMOĆI U RAZVOJU I IMPLEMENTACIJI PREDUZETNIČKOG UČENJA

Diskutovalo se o primjerima najbolje prakse preduzetničke inicijative za učenje i ulozi različitih partnera

Predstavnici Nacionalnog partnerstva za cjeloživotno preduzetničko učenje: Andela Gajević, samostalna savjetnica u Direkciji za mala i srednja preduzeća, Nevena Čabrilović, samostalna savjetnica u Zavodu za školstvo, Srđan Obradović, samostalni savjetnik u Centru za stručno obrazovanje, Ana Maraš, savjetnica za obrazovanje u Uniji poslodavaca Crne Gore (UPCG), i Kristien Van den Eynde, ekspert za preduzetništvo ETF-a, pošetili su više institucija i organizacija koje se bave cjeloživotnim preduzetničkim učenjem i unapređivanjem preduzetništva u Velsu.

Ciljevi studijske pošete su bili da se stekne uvid u veliki nacionalni pristup obrazovanju za preduzetništvo, značaj uloge partnerstva u procesu obrazovanja, identifikovanje ključnih komponenata koje je moguće prilagoditi crnogorskom obrazovnom konceptu, kao i izrada draft protokola i akcionog plana za nacionalno partnerstvo Crne Gore.

O primjerima najbolje prakse

Razgovarano je o preduzetničkom učenju kao ključnoj kompetenciji u formalnom obrazovanju na svim nivoima, preduzetničkom

KORISNA ISKUSTVA O UNAPRJEĐENJU PREDUZETNIŠTVA: Crnogorska delegacija u Velsu

učenju kao ključnoj kompetenciji u neformalnom obrazovanju, sposobnostima i vještinama potrebnim za efikasno nacionalno partnerstvo za preduzetničko učenje (npr. umrežavanja znanja, liderstvo, komunikacija, itd.), funkciji i ulozi za efikasan rad partnerstva, komunikacijskoj strategiji za kreiranje i implementaciju partnerstva, mehanizmima za uključivanje biznisa u oblikovanje politika, mehanizmima za uključivanje biznisa u reali-

zaciju preduzetničkog učenja u aktivnostima na nivou škole, te mehanizmima za pružanje preporuka kreatorima politike u različitim ministarstvima i strategije (obrazovanje, zapošljavanje, mala i srednja preduzeća, itd.), kao i o umrežavanju i mehanizmima za dijeljenje dobre prakse u preduzetničkom učenju.

Veliki i crnogorski predstavnici razmijenili su iskustva o tome kako snažno partnerstvo može pomoći

u razvoju i implementaciji preduzetničkog učenja. Diskutovalo se o primjerima najbolje prakse preduzetničke inicijative za učenje i ulozi različitih partnera. Razmatrane su mogućnosti kako se primjeri modela partnerstva za preduzetništvo mogu prilagoditi Crnu Goru.

O saradnji na lokalnom nivou

Aktivnosti na polju preduzetničkog obrazovanja u Velsu prenijela je ministarka ekonomije, nauke i transporta Edwina Hart. Ona je pozdravila napore Crne Gore i istakla da aktivnosti koje se realizuju u Crnoj Gori predstavljaju primjer dobre prakse koji je prepoznat od strane velikog broja aktera koji se bave unapređivanjem preduzetništva u zemljama EU. Crnogorska delegacija je prezentovala aktivnosti koje se na ovom polju odvijaju u našoj zemlji.

Na velikom Univerzitetu Trinity Saint David (UWTSD) u Swansea predstavnici Univerziteta su razgovarali sa crnogorskim dele-

gacijom o saradnji i partnerstvu na lokalnom nivou. Na Univerzitetu je predstavljena izgradnja lokalne saradnje kroz mrežu BEES (izgradnja preduzetničkog obrazovanja u Swansea), razvoj regionalnog partnerstva za učenje i funkcionisanje partnerstva na lokalnom nivou.

Eksperti iz oblasti preduzetničkog učenja, tokom radionica, okruglih stolova i pojedinačnih razgovora, upoznali su našu delegaciju sa partnerstvom u praksi u formalnom i neformalnom učenju, značajem kreativnosti u obrazovanju, izgradnjom veze između obrazovanja i poslovne zajednice, praktičnim iskustvima o preduzetništvu u kurikulumu, neformalnom preduzetničkom učenjem, kao i značajem lokalne vlasti u izgradnji partnerstava.

Domaćini su crnogorskim predstvincima prenijeli iskustvo o tome kako efikasne komunikacione strategije podržavaju preduzetničko učenje i izgradnju partnerstva. Predstavnici iz Crne Gore su sa velikim kolegama analizirali mehanizme koje je moguće integrisati u protokol nacionalnog partnerstva i koje ključne aktivnosti treba sprovesti kako bi se ostvarila njegova efikasna funkcija.

Studijska pošeta je realizovana u organizaciji ETF-a.

Lj. V.

Članovi tima „Obrazovanje za mir“ iz Crne Gore boravili u studijskoj pošeti Novom Sadu

PREDSTAVLJANJE AKTIVNOSTI I RAZMJENA ISKUSTAVA

Ukazano na značaj i primjenu različitih tehnika i pozitivnog dejstva različitih programa na prevenciju nasilja

KAKO TRASIRATI PUT KA BEZBJEDNOJ ŠKOLI: Predstavnici Crne Gore

U okviru programa „Obrazovne institucije implementiraju obrazovanje za mir“, uz podršku Globalnog partnerstva za prevenciju oružanih sukoba (GPPAC), organizovana je studijska pošeta članova tima „Obrazovanje za mir“ iz Crne Gore kolegama iz Srbije. Domaćin je bila OŠ „Nikola Tesla“ iz Novog Sada.

Ciljevi studijske pošete bili su: predstavljanje aktivnosti i razmjena iskustava škola i organizacija koje realizuju programe iz oblasti obrazovanja za mir i prevencije nasilja, uključivanje na značaj i primjenu različitih tehnika i pozitivnog dejstva različitih programi na prevenciju nasilja.

Učesnici studijske pošete su: predstavnici Ministarstava prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Ministarstva prosvjete Crne Gore, Zavoda za školstvo Crne Gore, nastavnici-medijatori iz Srbije i Crne Gore, mentori programa „Škole bez nasilja“, organizacije civilnog društva i predstavnici Saveza roditelja OŠ „Nikola Tesla“. Predstavnici nastavnika-medijatora iz Crne Gore bili su

nastavnici iz osnovnih škola: „Milija Nikčević“, Nikšić, „Marko Miljanov“, Podgorica, „Maršal Tito“, Ulcinj i „Blažo Jokov Orlandić“, Bar.

Učesnike okruglog stola „Put ka bezbjednoj školi – prevencija nasilja kroz obrazovanje za mir“ pozdravili su generalni konzul Crne Gore u Srbiji Miodrag Kankaraš i gradonačelnik Novog Sada Miloš Vučević.

Učesnici su pošetili i OŠ „Jan Čajak“ u Bačkom Petrovcu, upoznali se sa radom škole i prisustvovali uglednom času sa elementima obrazovanja za mir.

Organizatori pošete bili su: Nansen dijalog centri Crne Gore i Srbije, Ministarstvo prosvjete Crne Gore, Zavod za školstvo Crne Gore, Grupa za zaštitu od nasilja i diskriminacije Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.

Da podsetimo, domaćin prošlogodišnje studijske pošete bila je OŠ „Milija Nikčević“ iz Nikšića.

Lj. V.

Predstavnici Zavoda za školstvo Crne Gore pošetili Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije

O UNAPRJEĐENJU POSTOJEĆE METODOLOGIJE ZA UTVRĐIVANJE KVALITETA

Članovi timova usaglasili, na osnovu obostrane prakse, potrebne izmjene u standardima i oblastima kvaliteta

DOGOVORENI DALJI MODELI SARADNJE KROZ ZAJEDNIČKE PROJEKTE: Gosti i domaćini

Prilikom uzvratne, bilateralne pošte predstavnika Zavoda za školstvo: v. d. direktora Radovan Popović, sekretar Nacionalnog savjeta za obrazovanje Predraga Vujičića, načelnice Odjeka za utvrđivanje kvaliteta mr Vesne Bulatović i nadzornice za hemiju mr Dragice Kovačević Zavodu za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije, razmijenjene su informacije i iskustava na reviziji postojeće Metodologije utvrđivanja kvaliteta rada škola/ustanova.

U plenarnom dijelu direkto dr Dragan Banićević i Radovan Popović su predstavili kapacite institucija kojima rukovode. Oni su se u svojim izlaganjima posebno osvrnuli na najvažnije aktivnosti koje će u svojim krajnjim ishodima doprinjeti znatnom unapređenju postojeće Metodologije i instumenata za utvrđivanje kvaliteta škola/ustanova kroz proces eksperne evaluacije.

U radnom dijelu članovi timova su usaglasili, na osnovu obostrane prakse, potrebne izmjene u stan-

dardima i oblastima kvaliteta. Krajnji cilj je uspostavljanje efikasnije metodologije, u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Dogovoreni su dalji modeli saradnje kroz zajedničke projekte.

Značajan doprinos u radu dali su svojim učešćem i saradnici Zavoda za školstvo prof. Živan Ristić, psihometričar sa Filozofskog fakulteta, i softverski ekspert prof. Nedjo Balaban sa Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Beogradu.

Lj. V.

11

Prosvjetni rad

NOV.
2015

BROJ
39

Budva: Održan skup o petogodišnjem strateškom planiranju saradnje Vlade Crne Gore i Sistema UN

PODRŠKA PROJEKTIMA U OBLASTI PROSVJETE I NAUKE

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković istakao da je taj resor značajno uključen u ostvarivanje milenijumskih razvojnih ciljeva
Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović saopštila kako sistem nauke i istraživanja u Crnoj Gori sarađuje sa sistemom UN

U organizaciji Vlade Crne Gore i Sistema UN u zemlji u Budvi je održan dvodnevni skup na kojem su dogovorene glavne oblasti saradnje u okviru budućeg strateškog petogodišnjeg programa saradnje. Osim predstavnika Vlade i UN, stanak je okupio predstavnike državnih institucija i organizacija UN koje partneri sprovode program saradnje, kao i eksperte za strateško planiranje, saopšteno je iz ministarstava prosvjete i nauke.

Sagledani su postojeći razvojni izazovi i sanse Crne Gore kako bi se definisale oblasti u kojima Sistem UN

može pružiti podršku na najbolji način. Razmatrane su prioritetne oblasti saradnje, potencijalne strategije, politike i partnerstva koja će biti potrebna za implementaciju budućeg Programa saradnje za period 2017–2021. godine.

Sadašnji okvir saradnje Vlade Crne Gore i UN definisan je strateškim dokumentom „Integrirani program UN za period 2010–2016“ koji se zasniva na tri opširne oblasti saradnje: Socijalno uključivanje, Demokratsko upravljanje, zatim, Održivi ekonomski razvoj i zaštita životne sredine.

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković istakao

je da je taj resor značajno uključen u ostvarivanje milenijumskih razvojnih ciljeva.

„Mi smo to definisali kroz tri prioriteta: inkluzivno obrazovanje, de smo za kratko vremje postigli značajan napredak zahvaljujući partnerima iz Sistema UN. Sa UNICEF-om smo imali nekoliko važnih projekata i sve veći broj dece sa posebnim obrazovnim potrebama je uključen u redovno školovanje. Takođe, obezbijedili smo priručnike kako bi nastavnici što bolje odgovorili potrebama dece sa posebnim obrazovnim potrebama. Zatim, sve veći broj romske dece uključen je u redovno

školovanje. Mislim da smo tu napravili jedan od najvećih iskoraka s obzirom na to da je već šest osnovnih škola u Podgorici uključeno u rad sa Romima i već od sljedeće godine taj broj će biti povećan. Drugi pravac na kojem smo zajedno radili jeste ‘Škola bez nasilja’ de je organizovano nekoliko značajnih sesija sa učenicima i njihovim roditeljima. I treći, najznačajniji prioritet jeste podizanje kvaliteta obrazovanja kroz kontinuirano usavršavanje nastavnika i

prilagođavanje obrazovnog sistema svim izazovima s vremenog svijeta“, istakao je Bošković.

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović je saopštila kako sistem nauke i istraživanja u Crnoj Gori sarađuje sa sistemom UN.

„Crna Gora sarađuje sa Agencijom za atomsku energiju kroz dva programa. Izuzetno je važno da kod ovih projekata imamo sličan okvir saradnje u smislu potencijala i prioriteta. U prvom programu saradnje po-

tenciali smo zaštitu životne sredine, medicinu i nedozvoljene prekogranične promete nuklearnog i ostanog radioaktivnog materijala. Nedavno smo usvojili novi širi program saradnje u okviru koje ćemo imati priliku da dobijemo pomoć u oblasti nuklearne nauke, održivog razvoja i životne sredine, zdravlja ljudi, zaštite od zračenja, i razvoja ljudskih resursa“, kazala je Vlahovićeva.

O. D.

U Ministarstvu prosvjete održana prezentacija Priručnika o metodama prenošenja znanja o trgovini ljudima/đecom

PROBLEM SUZBITI BLAGOVREMENOM I SISTEMSKOM EDUKACIJOM

Veljko Tomić, generalni direktor Direktorata za opšte srednje, srednje stručno i obrazovanje odraslih Ministarstva prosvjete: Blagovremena i sistematska edukacija koju realizuju nastavnici u radu sa đecom predstavlja jedno od efikasnih rješenja za suzbijanje ovog društvenog problema

Tijana Šuković, predstavnica Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima: Priručnik predstavlja rezultat dugogodišnje saradnje sa Ministarstvom prosvjete i Zavodom za školstvo i uvjereni sam da će pomoći nastavnicima u prenošenju znanja deci o ovoj problematici

12

Prosjetni rad

NOV.

2015

BROJ

39

Sa prezentacije

U Ministarstvu prosvjete održana je prezentacija Priručnika o metodama prenošenja znanja o trgovini ljudima/đecom u osnovnim i srednjim školama, koji je namijenjen nastavnicima Građanskog vaspitanja i Građanskog obrazovanja. Na prezentaciji su govorili generalni direktor Direktorata za opšte srednje, srednje stručno i obrazovanje odraslih Ministarstva prosvjete Veljko Tomić i predstavnica Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima Tijana Šuković i trener za obuku nastavnika Slavica Popović.

Pozdravljajući nastavnike, Veljko Tomić je iskazao stav Ministarstva prosvjete koji se ogleda u razumijevanju značaja prevencije kao ključne aktivnosti usmjerene ka svim kategorijama stanovništva a prije svega ka mladima. On je istakao

da u procesu prevencije trgovine ljudima/đecom škola igra veoma važnu ulogu.

„Blagovremena i sistematska edukacija koju realizuju nastavnici u radu sa đecom predstavlja jedno od efikasnih rješenja za suzbijanje ovog društvenog problema. Priručnik objedinjuje teorijski i praktični dio i ima za cilj da pruži pomoći u organizaciji procesa učenja“, rekao je Tomić.

Tijana Šuković, je navela podataka da godišnje od 600.000 do 4.000.000 žena, dece i muškaraca bude predmet trgovine i da zbog toga na sistematičan način treba pristupiti ovom problemu kao jednom od najgrubljih oblika kršenja ljudskih prava.

„Veoma je važno što je Ministarstvo prosvjete dalo značaj ovoj temi u okviru predmeta Građansko vaspitanje i Građansko obrazova-

nje jer su mladi i đeca posebno ugrožene kategorije kada je riječ o trgovini ljudima. Priručnik predstavlja rezultat dugogodišnje saradnje sa Ministarstvom prosvjete i Zavodom za školstvo i uvjereni sam da će pomoći nastavnicima u prenošenju znanja deci o ovoj problematici“, objasnila je Šuković.

Priručnik o metodama prenošenja znanja o trgovini ljudima/đecom u osnovnim i srednjim školama pripremljen je za realizaciju programa nastavnog predmeta Građansko vaspitanje u okviru koga se trgovina ljudima izučava kao izborna tema. Koncepciju Priručnika osmisili su predstavnici Ministarstva prosvjete, Zavoda za školstvo, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i UNICEF-a.

Š. B.

DOGOVORENE GLAVNE OBLASTI SARADNJE: Sa skupa u Budvi

U argentinskom gradu Tandilu svečano otkriven spomenik posvećen crnogorskim rudarima

POČAST CRNOGORCIMA KOJI SU DOPRINIJELI RAZVOJU TANDILA

Nakon ceremonijalnog dijela svečanosti, u školi „Mariano Moreno“, de je u toku izložba radova đaka na temu „Šta sve znam o Crnoj Gori“, okupljenima podjeljena brošura o kapetanu Milošu Vukasoviću koju je nedavno objavila Crnogorska zajednica Buenos Ajresa, a potom prikazana turističko-informativna prezentacija Crne Gore

DOGAĐAJ OD VELIKE VAŽNOSTI ZA CRNOGORSKU DIJASPORU: Sa otkrivanja spomenika

U organizaciji Opštine Tandil, Crnogorske zajednice Tandila i Ambasade Crne Gore u Argentini, u argentinskom gradu Tandilu svečano je otkriven spomenik posvećen crnogorskim rudarima koji su radili u tamošnjim kamenolomima. Riječ je o mjestu koje se zove Cerro de Leones i u kojem je početkom prošlog vijeka živjelo stotinak emigrantskih porodica iz Crne Gore.

Spomenik sa pločom na kojoj piše „U čast Crnogoraca koji su radili u rudnicima kamena i njihovom doprino-

su razvoju Tandila“ otkrili su gradonačelnik Tandila dr Michel Lungi, ambasador Crne Gore u Argentini Gordan Stojović, predsednica Crnogorske zajednice Tandila Karina Orahovac Milić, predsednik i potpredsednik Crnogorske zajednice Buenos Ajresa Emilio Ognjenović i Serhio Otašević, te počasni konzul naše zemlje u provinciji Buenos Aires Huan Karlos Laković.

Nakon ceremonijalnog dijela svečanosti, u školi „Mariano Moreno“, de je u toku izložba radova đaka na temu „Šta sve znam o Crnoj Gori“, okupljenima je podijeljena brošura o kapetanu Milošu Vukasoviću koju je nedavno objavila Crnogorska zajednica Buenos Ajresa, a potom je prikazana turističko-informativna prezentacija Crne Gore.

Ovom događaju od velikog značaja za našu dijasporu prisustvovalo je oko 200 zvanica, a među njima je bilo i onih koji su specijalno za tu priliku pristigli iz udaljenih krajeva, kao što su Tres Arrollos, La Plata i Berazategui.

N. N.

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva promovisao nova izdanja u Zavodu za školstvo: Priručnik za rad vaspitača sa đecom uzrasta od tri do šest godina, Priručnik ovladavanje matematičkim pojmovima u prvom ciklusu i Priručnik za rad sa đecom s autizmom

PRAKTIČNA POMOĆ VASPITAČIMA I NASTAVNICIMA

U prvom planu potrebe deće

Autori i urednici Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva predstavili su u Zavodu za školstvo tri nova priručnika: Priručnik za rad vaspitača sa đecom uzrasta od tri do šest godina, autora prof. dr Tatjane Novović, Vesne Dimitrijević, Frana Vuljaja, savjetnika u Zavodu za školstvo, i Mirele Šćepanović, vaspitačice, priručnik Ovladavanje matematičkim pojmovima u prvom ciklusu, autorki Dejane Mijušković, nastavnice matematike, Budimirke Peruničić, učiteljice, i Katice Alifirović, te Priručnik za rad sa đecom s autizmom, autorki Anite Marić, (logoped) i Tamare Milić (savjetnica u Ministarstvu prosvjete).

Kako je kazala Lida Vukmanović Tabaš, urednica promovisanih izdanja, u Zavodu su prvi put izdali udžbenike ovakve vrste koji sadrže bogate dodatke – slikovni materijal, ali raznišja i o tome kako da saradjaju sa autorskim timovima, nastavnima praktičarima doprinese realizaciji što kvalitetnijeg i modernijeg načina realizovanja nastavnog procesa.

Obraćajući se prisutnima, Zoj Bojanović Lalović, direktorka Zavoda, kazala je da je Zavod prepoznat kao izdavačka kuća koja je prije svega usmjerena na obrazovno izdavaštvo, ali raznišja i o tome kako da saradjaju sa autorskim timovima, nastavnima praktičarima doprinese realizaciji što kvalitetnijeg i modernijeg načina realizovanja nastavnog procesa.

„Priručnici uz svu udžbeničku literaturu predstavljaju veoma značajan dio udžbeničkog kompleta zato što pomažu nastavnicima u osmišljavanju interpretacije nastavnih jedinica, ali i podstiču kreativnost nastavnika. Ponosni smo što su autorski timovi u

može koristi i u predškolskom i osnovno školskom nivou.

U skladu sa zahtjevima savremene pedagogije

Fran Vuljaj, savjetnik u Zavodu za školstvo i Mirela Šćepanović, vaspitačica, autori priručnika za vaspitače, kazali su, između ostalog, da je od neprocjenjive vrijednosti za rad sa najmlađima na predškolskom nivou u Crnoj Gori, te da je uskladen sa savremenim načelima reforme obrazovanja.

„Priručnik je rezultat brižnog rada i predstavlja odgovor na potrebe vaspitača. Pruža praktične smjernice kako ostvariti komunikaciju u radu sa đecom sa posebnim obrazovnim potrebama. Poštujući jedan od osnovnih principa – princip individualizacije, u prvi plan stavljene su potrebe đeteta”, kazala je Mirela Šćepanović, vaspitačica.

saradjnji sa urednicima osmisli udžbenike u skladu sa zahtjevima savremene pedagogije”, istakla je direktorka Bojanović Lalović.

Fran Vuljaj, savjetnik u Zavodu za školstvo i Mirela Šćepanović, vaspitačica, autori priručnika za vaspitače, kazali su, između ostalog, da je od neprocjenjive vrijednosti za rad sa najmlađima na predškolskom nivou u Crnoj Gori, te da je uskladen sa savremenim načelima reforme obrazovanja.

„Priručnik je rezultat brižnog rada i predstavlja odgovor na potrebe vaspitača. Pruža praktične smjernice kako ostvariti komunikaciju u radu sa đecom sa posebnim obrazovnim potrebama. Poštujući jedan od osnovnih principa – princip individualizacije, u prvi plan stavljene su potrebe đeteta”, kazala je Mirela Šćepanović, vaspitačica.

Zoja Bojanović Lalović, direktorka Zavoda: Priručnici uz svu udžbeničku literaturu predstavljaju veoma značajan dio udžbeničkog kompleta zato što pomažu nastavnicima u osmišljavanju interpretacije nastavnih jedinica, ali i podstiču kreativnost nastavnika

Lida Vukmanović Tabaš, urednica promovisanih izdanja: U Zavodu prvi put izdali udžbenike ovakve vrste koji sadrže bogate dodatke – slikovni materijal, koji se može koristi i u predškolskom i osnovno školskom nivou

Fran Vuljaj, savjetnik u Zavodu za školstvo, i Mirela Šćepanović, vaspitačica, autori Priručnika za vaspitače: Priručnik je od neprocjenjive vrijednosti za rad sa najmlađima na predškolskom nivou u Crnoj Gori, a uskladen je sa savremenim načelima reforme obrazovanja

Dejana Mijušković, nastavnica matematike, i Budimirka Peruničić, učiteljica, autorki Priručnika Ovladavanje matematičkim pojmovima: Priručnik je prvenstveno namijenjen u radu sa učenicima s posebnim potrebama koji su uključeni u redovnu nastavu, a može biti koristan i u radu sa đecom koja teže savladavaju matematičke zavrzlame

Tamara Milić, savjetnica u Ministarstvu prosvjete i Anita Marić, logoped, autorki Priručnika za rada sa đecom sa autizmom: U prvi plan istaknute ideje koje će nastavnicima pomoći kako da pravovremeno prepozna emocije kod đece

Obezbijediti da dijete postupno usvaja matematičke koncepte

Dejana Mijušković, nastavnica matematike i Budimirka Peruničić, učiteljica, autorki priručnika Ovladavanje matematičkim pojmovima u prvom ciklusu naglasile su da iako je je priručnik prvenstveno namijenjen radu sa učenicima s posebnim obrazovnim potrebama koji su uključeni u redovnu nastavu, može biti koristan i u radu sa đecom koja teže savladavaju matematičke zavrzlame. Koristan je nastavnica, asistentica u nastavi, čak i roditeljima.

„U prvom dijelu priručnika dali smo kraći teorijski osrvt na razne teškoće u matematici. Zamisao je da ovaj dio posluži kao informator nastavnicima o priručniku i njegovim uobičajenim indikatorima,

ma, u cilju njihovog ranog prepoznavanja, a tamođe smo mogli dati smo smjernice za njihovo prevazilaženje. U koncipiranju drugog centralnog dijela imali smo na umu da su upravo te nepravilnosti čest uzrok teškoća u učenju matematike i trudili smo se da ih izbjegnemo. To se, prije svega, odnosi na dvije stvari: obezbijediti da dijete postupno usvaja matematičke koncepte (nivoi od intuitivnog i konkretnog preko reprezentativnog ili likovnog, pa do apstraktног, upotrebnog i komunikacijskog), ali takođe i uvažiti matematičku individualnost učenika. Nekoj deci će biti teško ovlasti tablicom množenja do automatizma, ali s druge strane mogu imati odličan rezon u rješavanju zahtjevnijih matematičkih problema”, istakla je, između ostalog, nastavnica Mijušković.

Govoreći o priručniku za rad sa đecom s autizmom, Ta-

mara Milić, savjetnica u Ministarstvu prosvjete i Anita Marić, logoped, istakle su da se u priručniku osim jasnih i praktičnih smjernica, nude i ideje o radu sa njima.

„Zahvaljujući intenzivnoj komunikaciji sa vaspitačima osmisili smo koncepciju ovog priručnika. Prije svega, tu su jasne i precizne informacije o tome što je autizam. U prvi plan istaknute su ideje koje će nastavnicima pomoći kako da pravovremeno prepozna emocije kod đece. Tu su i rasporedi, vizuelni efekti, slikovni materijali koji će deci omogućiti da se prijatljivo osećaju. Osvijetlili smo njihove karakteristike, potrebe i opisali neke izazovne situacije u kojima se nastavnici mogu naći”, kazale su Milić i Marićka.

Š. B.

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica promovisao nekoliko novih udžbenika za srednje stručno obrazovanje

USMJERAVANJE SREDNJOŠKOLACA KA IZGRADNJI KULTURE SLUŽENJA KNJIGOM

Udjbenici za elektrotehničku školu sadrže pouzdane činjenice zasnovane na naučnim saznanjima

„Oslove turizma“, „Tehnika prodaje“ i „Ekonomika i organizacija trgovinskih preduzeća“ viđeni kao odlična podrška razvoju učenikovog kritičkog mišljenja

„Anatomija sa fiziologijom“ će pomoći đacima da savladaju gradivo iz ove kompleksne oblasti

Tokom jesenjih promotivnih aktivnosti, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica (ZUNS) predstavio je nekoliko novih udžbenika za srednje stručno obrazovanje. Promocije su se održale u odgovarajućim stručnim školama, što je omogućilo da se na-

stavnici i učenici iz prve ruke upoznaju sa ovim značajnim izdanjima. U pitanju su udžbenici: „Elektrotehničke instalacije i osvjetljenja“ za prvi i drugi drugi razred – obrazovni program Elektrotehničar energetike i Elektrotehničar za rashladne i termičke uređaje, zatim „Oslove

turizma“ za prvi razred – obrazovni program Turistički tehničar, „Tehnika prodaje“ za prvi i drugi razred i „Ekonomika i organizacija trgovinskih preduzeća“ za prvi i drugi drugi razred. O ovim izdanjima govorili su direktorka ZUNS-a Zoj Bojanović Lalović, urednik izdanja Dragoljub Vlahović, recenzenti profesorica Mila Pavićević i dr Milovan Radulović, kao i autori – Melanija Čalasan i mr Branimir Čalasan.

Izgradnja odnosa prema knjizi kao sigurnom izvoru znanja

U podgoričkoj Srednjoj elektrotehničkoj školi „Vaso Aligrudić“ predstavljena su dva udžbenika: „Elektrotehničke instalacije i osvjetljenja“ za prvi i drugi drugi razred. O ovim izdanjima govorili su direktorka ZUNS-a Zoj Bojanović Lalović, urednik izdanja Dragoljub Vlahović, recenzenti profesorica Mila Pavićević i dr Milovan Radulović, kao i autori – Melanija Čalasan i mr Branimir Čalasan.

Na promociji se moglo čuti da novi udžbenici pokreću učenika ka toliko potrebnoj izgradnji kulture služenja knjigom, izgradnji odnosa prema knjizi kao sigurnom izvoru znanja i da nude osnovni sistem pojmova predmetne oblasti oslojen na prethodna znanja. Uz to,

Osnovni sistem pojmova predmetne oblasti: Sa promocije u Školi „Vaso Aligrudić“

oni sadrže pouzdane činjenice zasnovane na naučnim saznanjima, navode izvore podataka i tumače ih, ukazuju na uzroke i posljedice pojave, te postavljaju i rješavaju probleme.

Knjige koje prave razliku između činjenica i tumačenja

Udjbenici „Oslove turizma“ za prvi razred, „Tehnika prodaje“ za prvi i drugi razred i „Ekonomika i organizacija trgovinskih preduzeća“ za prvi i drugi drugi razred prezentovani su u punoj sali Škole za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ u Podgorici. O ovim izdanjima govorili su Zoj Bojanović Lalović, urednik izdanja Dragoljub Vlahović, Nadica Vukčević i mr Aleksandar Čogurić, kao i autori udžbenika: Ljiljana Lukačević, dr Darko Lacmanović, mr Milica Vojinović i prof. dr Jasmina Stanković Četković.

Ovi udžbenici viđeni su kao odlična podrška razvoju učenikovog kritičkog mišljenja jer pokazuju različite naučne teorije, navode izvore podataka i tumačenja, prave razlike između činjenica i tumačenja, ukazuju na posljedice stavova, do-

nose zaključke ili procjenjuju valjanost zaključaka, iznose argumente za i protiv određenih tvrdnjki, obražalažu odgovore, stavove i postupke, te samostalno postavljaju i rješavaju probleme.

Promocije u beranskoj i podgoričkoj srednjoj školi

ZUNS je uspješno promovisao i udžbenik za prvi razred srednje medicinske škole „Anatomija sa fiziologijom“ i to u beranskoj Srednjoj medicinskoj školi „Dr Branko Žogović“, odnosno podgoričkoj Srednjoj medicinskoj školi. O udžbenicima su, pored Zoj Bojanović Lalović, govorili i urednica izdanja Snežana Martinović, autorka udžbenika dr Biljana Šćepanović-Mihailović i recenzenti.

Positivnoj atmosferi naročito je doprinijela interakcija sa učenicima prvog razreda obje škole, koji su odgovorima na zanimljiva pitanja zavrijedili nekoliko primjera ove knjige. Učesnici na promocijama i posjetioc izrazili su uvjerenje da će „Anatomija sa fiziologijom“ pomoći đacima da savladaju gradivo iz ove kompleksne oblasti.

N. N.

UKAZIVANJE NA POSLJEDICE STAVOVA I PROCJENJIVANJE VALJANOSTI ZAKLJUČAKA: Sa promocije u Školi „Sergije Stanić“

KOMUNA

(Časopis za lokalnu samoupravu i njegovanje baštine Crne Gore, Br. 16, 2015)

Novi broj časopisa za lokalnu samoupravu i njegovanje baštine Crne Gore „Komuna“ čitaocima donosi niz informativnih priloga iz ove oblasti.

U segmentu posvećenom istoriji crnogorske diplomatičke Dejan Vuković ukazuje na tokove ekonomskog razvoja Crne Gore. On, između ostalog, kaže da je vojvoda Gavro Vučović, ministar inostranih dje-

la Knjaževine Crne Gore, mudro usmjeravao diplomatske aktivnosti i prema ekonomskom napretku zemlje. Gorljivo se zalagao za projekat eksploatacije Skadarskog jezera i plovног puta rijekom Bojanom, izgradnju luka u Baru i Ulcinju, iskorisćavanje bogatih šuma i ruda u Crnoj Gori. Takođe, predano je radio na projektu Balkanske željeznice, o čemu obaveštava i

Obilježen važan jubilej – pola vijeka rada Redakcije na albanskom jeziku u Radiju Crne Gore

IZGRADILI MOSTOVE MEĐU LJUDIMA

Zabilježeno je obilježavanje važnog jubileje – pola vijeka postojanja Redakcije na albanskom jeziku u Radiju Crne Gore.

„Redakcija koju čini šest zaposlenih, nastavlja tradiciju ne samo afirmacije novinarske profesije, već služi kao primjer njegovana trajnih i poznatih vrijednosti sa ovih prostora – zajedništvo, poštovanje i upoznavanje različitih kultura ljudi koji govore različitim jezicima, ali se tako dobro razumiju, izgrađujući mostove među narodima. Može se istaći posvećenost ove redakcije u saradnji ne samo sa kolegama iz matične kuće RTCG, nego i saranđanji sa drugim redakcijama i medijima u interesu svih slušalaca i ukupne javnosti“, navode Đok Dukaj i Radojica Bulatović.

Mitra Bakića, diplomatskog predstavnika Crne Gore u Cagliariju, depešom od 28. juna 1901. godine.

Vizuelni identitet Crne Gore

O knjizi Maje Đurić „Istorijske fotografije Crne Gore od 1840–1940“ pisala je Aleksandra Stanković. Ona objašnjava da je autorka oko 10 godina provela tragajući za usmenim i pisanim svjedočanstvima vizuelnog identiteta Crne Gore. Ona je i jedna od osnivača i predsednika Instituta za fotografiju Crne Gore.

„Fotografski zanat u Crnoj Gori razvijali su stranci i putopisci, poput Pjera Kuraice iz Zagorja, koji je u Budvi još 1880. godine otvorio atelje. Napraviti fotografiju u tadašnjoj Crnoj Gori nije bilo jednostavno iz više razloga. Bila je potrebna i dozvola od kralja, koji je imao pres biro pri Ministarstvu unutrašnjih poslova“, objašnjava Stanković.

Vesko Baltić zabilježio je slikom i riječu nesvakidašnju izložbu pod nazivom Istorijat privrede Mojkovca-kroz fotografiju, koju je priredilo NVO Udruženje ekonomista „Mojkovac“.

Odomaćeni turcizmi u ovdašnjem gorovu i jezičke posebnosti Bihora

List piše o turcizmima odomaćenim u ovdašnjem

govoru. Mr Željko Rutović navodi zanimljivu riječ seir. Ovaj glagol izveden je iz imenice se (h)ir – razgledanje, posmatranje s uživanjem, merakom i ispunjeniču.

„Milan Šipka i Ivan Klajn za seir daju definiciju likovati uživati u tuđoj nevolji. Ipak to je više od same riječi i više od pojma“, objašnjava Rutović.

Ramiz Hadžibegović, u ovom segmentu lista dodaje definiciju riječi dernek, rekavši da nije greška kako god ga definisali. Etimološki riječ dernek je persijsko-turskog porijekla i označava vašar, narodni zbor, sabor, društvo, skup, veselje, zabavu.

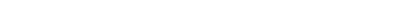
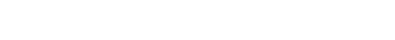
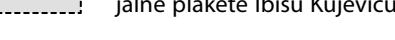
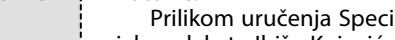
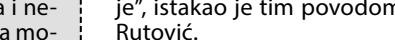
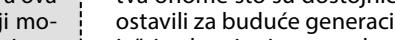
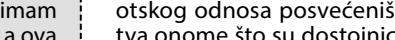
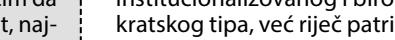
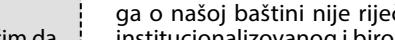
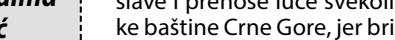
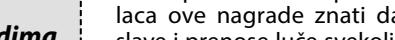
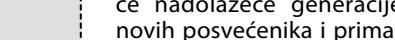
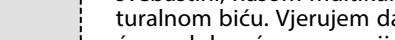
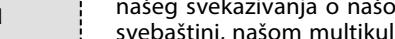
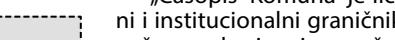
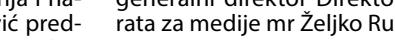
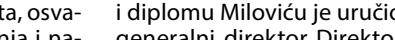
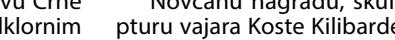
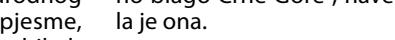
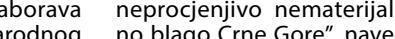
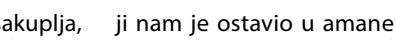
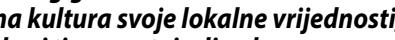
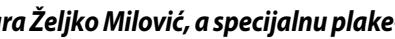
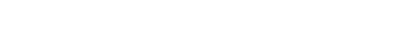
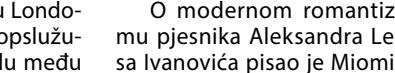
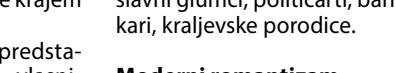
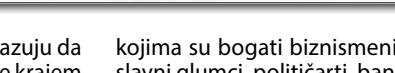
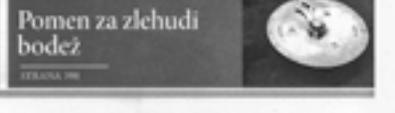
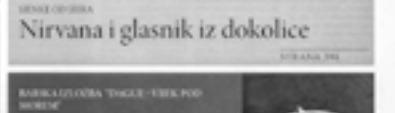
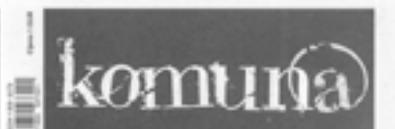
U dijelu posvećenom jeziku, mr Esko Muratović objašnjava jezičke posebnosti Bihaća.

„Na primjer, riječ čehre u funkcionalnom smislu jeste izraz koji označava vedriniu kao vrlinu, koja isijava iz lica i kojom neko zrači“, navodi Muratović.

O gradu muzeju i gradu heroju

O svom boravku u Sankt Peterburgu, Vlado Duletić je prenio impresije o gradu muzeju i gradu heroju. Tom prilikom poklonio se šenima vladike Vasilija Petrovića, koji je igrao vodeću ulogu u političkom životu ondašnje Crne Gore.

O beranskim pekarima i pekarskom zanatu piše Zoran M. Zečević, rekavši da

Mr Anastazija Miranović: O načinu odijevanja Crnogoraca i Crnogorki DAH EVROPE NA CRNOGORSKI DVOR UNOSI KNJAGINJA DARINKA

U uvodniku mr Anastazija Miranović piše o načinu odijevanja Crnogoraca i Crnogorki kao značajnom segmentu bogate i raznovrsne kulturne baštine Crne Gore. Prema njenim riječima, ovaj dugo zanemarivan dio naše tradicije otkriva zanimljiva svjedočanstva o opštim društvenim, kulturno-istorijskim i ekonomskim prilikama crnogorskog društva.

„Analognog današnjem vremenu, Crnogorci i Crnogorce su oduvijek njegovali poseban odnos prema odijevanju. Društveni status, materijane mogućnosti, ali i volja i estetski kapaciteti vladara diktirali su modne trendove. Dah Europe na crnogorski dvor unosi knjaginja Darinka, žena knjaza Danila I Petrovića Njegoša“, ističe Miranovića.

Mišović Daničin. Prema njevim riječima, Lesov moderni romantizam je čulnog porijekla i sazvučja. Eksplisivo istraživanje pejzaža, tanani i sentimentalni doživljaj detalja koji pristupaju stihu kao baletski pokret na sceni, kao labud sa i bez jezera. On nije ništa opjevao da nije pomno izučio unutrašnjost slike, zvuka, anatomiju prirodnih elemenata prostora, estetiku nadčulnog doživljaja slike.

„Komuna“ piše i o matrancinkama članicama ženske košarkaške ekipe „Mladost“ u Baru. Kako navo-

di Željko Milović, zapažena mjesto imale su: Ankica Barlović, Snežana Smatljik, Vojka Petrović, Lola Šoć, Zorica Banović, Aida Kacila. Tu su zapisi iz Rožaja, Gusinje, Bi-jelog Polja, Herceg Novog, te ribarske priče iz Ulcinja. U ovom broju predstavljenu su i novi naslovi poput: „Novski Don Kihot“, književnika Čeda Baćevića i knjiga „Crnogorska pop rock muzika 1954–1991“ Željka Milovića. Glavni i odgovorni urednik časopisa je mr Amer Ramusović.

Š.B.

Ibiš Kujević: Priznanje posebno dragato što vrjednuje moj istraživački rad narodnog stvaralaštva severne Crne Gore i prostora nekadašnjeg Sandžaka skoro punih pedeset godina

KULTURNA BAŠTINA BOŠNJAVA

Trudio sam se da doprinesem ne štedeći svoj sopstveni novac, zanemarujući činjenicu da sam sâm u svemu ovom i da mi niko ne pruža finansijsku podršku, kazao je Kujević. On je poklonio dokumentarne filmove, knjige poezije i muzički CD glavnom uredniku „Komune“ Ameru Ramusoviću

Zahvaljujući se na prestižnom priznanju, Ibiš Kujević je istakao da mu je ovo priznanje posebno dragoto što ono vrjednuje moj istraživački rad narodnog stvaralaštva severne Crne Gore i prostora nekadašnjeg Sandžaka skoro punih pedeset godina.

„Ti prostori mojeg terenskog istraživanja nijesu bili ni slučajni ni laički, već po prepukama i savjetima uvažene gospode Zvonko Ljevakovića iz Zagreba, dr Radmile Petrović, dr Dragoslava Antonijevića i Jasne Bjeladinović iz Beograda, te ljudi iz Etnografskog muzeja i Etnografskog fakulteta u Beogradu. Priznaću da je u početku ovaj vid istraživanja bio moj hobi, a kasnije i grada za moj koreografiski i muzički rad. Trudio sam se da doprinesem ne štedeći svoj sopstveni novac, zanemarujući činjenicu da sam sâm u svemu ovom i da mi niko ne pruža finansijsku podršku“, kazao je on.

Kujević je glavnom uredniku „Komune“ Ameru Ramusoviću uručio seharu sa šest dokumentarnih filmova iz kulturne baštine Bošnjaka sa severne Crne Gore, koji se u cijelosti koplapaju sa onim, što je, kako je istakao, „osnovna smjernica tog časopisa“.

Pored toga, Kujević mu je poklonio i muzički CD i knjigu epske poezije „Kliće vila sa londže zelene“ koju je zabilježio dr Ljubiša Rajković Koželjac, kao i zbirku lirske poezije „Kliće vila sa vrh Koma“.

sekretarka Sekretarijata za kulturu i sport Glavnog grada mi Nela Savković Vukčević naglasila je da je „pitjanje identiteta na poseban način aktualizovan tokom procesa integracija i globalizacija“.

Crnogorskim identitetom mi se danas ponosimo i pred Evropom i pred svijetom

„Smatram realnim ono stanovište da jedna kultura svoje lokalne vrijedno-

Kompetencije nastavnika u crnogorskim osnovnim školama u odnosu na kulturnu baštinu

INKORPORIRATI KULTURU U SAVREMENE TOKOVE OBRAZOVANJA

Neophodno da se škole i prosjetni radnici aktivnije uključe u pitanja zaštite, prezentacije i afirmacije zavičajnih artefakata i prirodnih rezervata i generišu interesovanja dece u tom cilju, a sve to podrazumijeva i problematiku usavršavanja nastavnika u oblasti poznavanja kulturne baštine i kulturne sredine u kojoj deca uče i žive

Piše: Mr Tijana Luković

Crnogorska kulturna baština, kako pokazuju najnovija istraživanja, ostala je na margini interesovanja naših kreatora nastavnih programa za osnovne škole, osim, djelelimično, u onom dijelu nematerijalne lokalne kulture koja se odnosi na folklor, odnosno, na narodne igre, na književno-jezičko nasljeđe, kao i na neke oblike savremenog stvaralaštva. Sakralno graditeljstvo, freskoslikarstvo, prirodna baština, običajno nasljeđe, kao elementi kulture kojih, u krajnjem, nose identitetko određenje Crne Gore kao ekološke i turističke zemlje i zemlje multietnicite i poznate etičke posebnosti, koju su odavno registrovali strani kulturni poslovni, umjetnici i istoričari, nijesu našli dovoljno prostora u redovnim nastavnim programima za ovaj uzrast dece. No, treba imati u vidu i faktor kompetentnosti nastavnika da se na pravi način uključe u problematiku – metodičku i estetiku kulturnog dobra kao predmeta interesovanja deteta i planskog dugoročnog interesa Države, koja u kulturnom i prirodnom nasljeđu treba da vidi, prije svega, kulturni, ekonomski i turistički efekat, ali i resurs iz koga se može konkretnije razviti kult Crne Gore kao kulturne destinacije, ako ne poput Britanaca i Francuza (koji su svoj identitet izgradili, ne na kolonijalnim osvajanjima, nego na posebnoj kulturi) a ono u smislu prepoznatljive balkanske kulturne emocije u kontekstu evropske i svjetske kulture. Ali, po pravilu, počinje se od početka, u ovom stvari u uzrasta dece, odnosno, od činjenice da ona prvo emocionalno reaguju na kulturne artefakte, tim prije što im pripadaju i što uz njih izrastaju i duhovno se obogaćuju. Lokalna kultura je njihova kultura jer „objašnjava“ njihovo društveno biće u kontekstu sociokulture.

Uspostavljanja nove paradigmе obrazovanja u čijem centru je razvitak kulture ličnosti i stvaralačko načelo

Savremenu sociokulturalnu situaciju u društvu, pa i u crnogorskom, karakteriše čitav niz promjena, ne samo u strukturi sadržaja i sistemu obrazovanja u cjelini, nego i u samom pristupu obrazovanju. To se vidi i po obimu učešća humanitarnih nauka i umjetnosti u opštem sistemu vaspitanja i uspostavljanja nove paradigmе obrazovanja u čijem centru je razvitak kulture ličnosti i stvaralačko načelo. Kako je cilj nove ideologije obrazovanja vaspiti svakog čovjeka da ima potrebu da se usavršava i neprestano obrazuje radi dostiza-

IZMIJENITI UNUTRAŠNJI STRUKTURU NASTAVNIKOVOG PROFESIONALNOG SVIJETA

Kompetencije nastavnika stižu se usmjerenim obučavanjem koje podrazumijeva visok nivo discipline, samokontrole, odgovornosti i streljenja ka usavršavanju. Jedino napornim radom i učenjem uz stvaralačke aktivnosti on može postati cijenjeni specijalista. Stoga je neophodno, imajući u vidu socio-kulturne tendencije, računati sa faktorom nastojaanja da se izmjeni unutrašnja struktura nastavnikovog profesionalnog svijeta: umjesto opšteprijavljene hijerarhije dolaze novi aktuelni sistemi čije centralno mjesto traži kompetenciju. Naučeno vrlo brzo zastarijeva u novoj profesionalno-radnoj sferi. Javljuju se novi zahtjevi: riječ je o obrazovanju kroz cijev život koje mora biti u saglasju sa stvaralaštvom, sposobnošću za timski rad i ličnom odgovornošću.

Učitelj je prva detetova spona za poimanje sebe u kontekstu kulturnog okruženja

Kako nema univerzalnih kulturnih vrijednosti bez lokalnih, i obrnuto, podrazumijeva se poznavanje sopstvene kulture kao istorijske matrice na koju se nasađuju čovjekov razvoj, i koja čini osnovu za poimanje kulturnih tekovina svijeta. I logično, učitelj je, pored porodice, prva detetova spona za poimanje sebe u kontekstu kulturnog okruženja. Učitelj je onaj konkretni pedagoško-psihološki, obrazovni, kognitivni ekspert koji će ga doziranu uključiti u svijet likovnog, muzičkog, folklornog, običajnog, književnog, graditeljskog i drugog kulturnog nasljeđa, u namjeri da kod deteta izgradi svijest o potrebi njegovanja tih tekovina, o njihovoj vrijednosti i uticaju na čovjekov svedoknevnji život.

U oblasti profesionalnih kompetencija posebno mjesto zauzima priprema nastavnika u osnovnim školama, где pedagoške smjernice i imputi imaju veliki značaj. Principi pedagogije je umjetnosti i kompleksne umjetničke baze psihološkog i kognitivnog korpusa i metodologije, i opštekulturne pripreme, uz umjetničko razmišljanje, čine počinje za osvajanje kompetencija nastavnika u oblasti kulturne ostavštine začinjaju, kultura nacionalnog mentaliteta u vrijednosnim kategorijama, kao i polifoničnosti dečjeg kulturnog iskaza rađenog na osnovu doživljaja referentnih kulturnih dobara lokalne sredine.

Dizbalans u interesovanjima nastavnika za problem tretiranja kulturne baštine

Opšti zaključci istraživanja lokalne kulture u nastavi kod nas, prema mjernim parametrima, registriraju dizbalans u interesovanjima nastavnika za problem tretiranja kulturne baštine u osnovnoškolskoj nastavi, što je direktno uslovljeno nedovoljnom društvenom brigom o lokalnoj kulturi kao državnom dobru i duhovnom jezgru njenih građana, s jedne strane, a

sti, osobenosti, specifičnosti promoviše u univerzalne i time postaje dio ukupe evropske kulture i njenog bogatstva“, kazala je ona, dodajući: „Dio naše baštine, materijalne i duhovne, jeste multikonfesionalna i multietnička identitetska stvarnost i upravo tim crnogorskim identitetom mi se danas ponosimo i pred Evropom i pred svijetom.“

„Smatram realnim ono stanovište da jedna kultura svoje lokalne vrijedno-

N.N.

Šećanje crnogorskog prosvjetnog radnika u dijaspori o jugoslovenskoj dopunskoj školi u Hamburgu

OSTRVCA DOMOVINE U TUĐINI

Naše dece i naših odraslih i danas imamo planete, skoro svuda u tom „bijelom svijetu“. Pored svih briga koje država Crna Gora vodi o dijaspori, pravi je vakat da se ozbiljnije razmišlja o nekom jedinstvenom udžbeniku, ili udžbenicima za decu naših građana u inostranstvu kao i o pripremi prigodnih audio vizuelnih sredstava koja na najbolji i najinteresantniji način prezentiraju učenicima obrazovne sadržaje u svojoj domovini. A naša Crna Gora takvim sadržajima je bogata i prepoznata u svijetu

Piše: **Veljko Ikonović,
bivši koordinator Jugoslovenske dopunske škole – Hamburg**

Domovina nikada višak! Ni na rođenom ognjištu, posebno ne u tuđini, kada je sanjaš, prizivaš iz daleke dajline da te osokoli, razveseli, snagu da ti da. Pravu njenu vrijednost osetiš kad izročiš iz njenog toplog majčinskog krila i odjedanput se nađeš u nekom drugom svijetu, u tuđini.

Osnovni ciljevi nastave u dopunskim školama za decu naših radnika na privremennom radu u inostranstvu je da naši najmlađi saznaju što više o svojoj domovini, njenoj istoriji, njenim znamenitim ljudima iz svih oblasti života, osnovne geografske karakteristike, a iznad svega izučavanje maternjeg jezika i njegovih osnovnih gramatičkih normi.

Dopunska nastava u tri pedagoške cjeline

Dopunska nastava bila je organizovana u tri pedagoške cjeline. Prvu obrazovnu cjelinu sačinjavali su učenici I, II, i III razreda. Druga obrazovna cjelina učenici: IV, V i VI razreda. Treća obrazovna cjelina učenici VII i VIII razreda.

Novina u obrazovanju dece naših radnika u inostranstvu u Njemačkoj bila je uvođenje u obrazovni sistem IX i X razreda, kao sastavnog dijela obrazovanja učenika Jugoslovenske dopunske škole. Ova novina unijela je novi kvalitet u rad prosvjetnih radnika u dijaspori i nove obaveze.

Dio dece građana iz Crne Gore na jednoj od priredbi u JK „Veljko Vlahović“ u Hamburgu

U Američkoj čitaonici na Cetinju održana tribina pod nazivom „Crna Gora pred vratima NATO“

PUT KA BEZBJEDNOM, STABILNOM I DEMOKRATSkom Društvu

Izvršni direktor „ALFA centra“ Aleksandar Dedović: Nadam se da ćemo svi biti u prilici da u decembru dočekamo pozivnicu i da će se članstvo u NATO pozitivno odraziti na sve segmente života, javni, privatni i civilni sektor

SUSRET RAZLIČITIH STAVOVA: Sa tribine

U Američkoj čitaonici na Cetinju održana je tribina pod nazivom „Crna Gora pred vratima NATO“ na kojoj je govorio izvršni direktor „ALFA centra“ Aleksandar Dedović. Bila je to još jedna prilika da se čuju različiti stavovi o crnogorskom ulasku u Sjeveroatlantski

Dedović je istakao da je članstvo Crne Gore u NATO

put da budemo odgovorni građani u bezbjednom, stabilnom i demokratskom društvu, „okrenuti vrijednostima modernih zajednica i spremni da sa njima dijelimo sve izazove modernog vremena“.

„Nadam se da ćemo svi biti u prilici da u decembru dočekamo pozivnicu i da će se članstvo u NATO pozitivno odraziti na sve segmente života, javni, pri-

vatni i civilni sektor“, naglasio je on.

U saopštenju „ALFA centra“ navodi se da je na tribini pažnja bila usmjerena na izazove aktuelnog trenutka dobijanja pozivnice za članstvo, te da je diskusija „išla u pravcu analize pozitivnih i negativnih implikacija koje će buduće članstvo imati“.

N. N.

U OŠ „Jovan Tomašević“ u Virpazaru održana panel diskusija na temu „Zašto NATO i Evropska Unija“

BEZREZERVNA PODRŠKA SUBNOR-A EVROATLANTSkim INTEGRACIJAMA CRNE GORE

Predsednik barskog SUBNOR-a Đuro Marković: O važnosti ulaska u NATO govoreno je sa svih aspekata – kako političkih, tako i ekonomsko-socijalnih

ZNAČAJ ULASKA U NATO: Sa panel diskusije

U sali Osnovne škole „Jovan Tomašević“ u Virpazaru održana je panel diskusija na temu „Zašto NATO i Evropska Unija“. O značaju crnogorskih evroatlantskih integracija, pred nekoliko desetina Crnogoraca i Barana, govorili su: predsednik barskog SUBNOR-a Crne Gore dr Ljubomir Sekulić,

general u penziji Špilo Niković, istaknuti novinar Bratislav Bato Kokolj i predsednik barskog SUBNOR-a Đuro Marković.

„O važnosti ulaska u NATO govoreno je sa svih aspekata – kako političkih, tako i ekonomsko-socijalnih“, ističe Đuro Marković, dodajući da je sa ovog panela

„data bezrezervna podrška, kako članova SUBNOR-a, tako i ostalih prisutnih, ulasku Crne Gore u NATO i Evropsku uniju“.

Panel diskusiju organizovali su Opštinsko udruženje SUBNOR-a Bar i novootvorena NVO „West Way“.

N. N.

**U Osnovnoj školi „21. maj“ u Podgorici obilježen 5. oktobar
Međunarodni dan nastavnika**

PREGAOCI NAJTEŽEG I NAJLJEPŠEG POSLA NA SVIJETU

Ministar prosvjete Crne Gore mr Predrag Bošković: *Trenutno u crnogorskoj prosvjeti imamo oko 2.000 učiteljica i učitelja, od čega čak 90 odsto čine učiteljice. Siguran sam da i deca znaju da cijene ono što dobijaju od njih.*
Direktorka OŠ „21. maj“ Zdenka Mišković: *Privilegija je raditi sa najmlađima. Privilegija je da se vaše riječi, vaše djelo i rezultati vašeg rada pominju i u budućnosti, puno godina nakon što neko ode iz škole*

Povodom 5. oktobra – Međunarodnog dana nastavnika, u Osnovnoj školi „21. maj“ u Podgorici održana je prigodna svečanost kojoj je prisustvovao i crnogorski ministar prosvjete mr Predrag Bošković. Pored njega, brojnoj deci i gostima obratio se i direktorka ove vaspitno-obrazovne ustanove Zdenka Mišković.

Čestitajući praznik svim nastavnicima, ministar Bošković je poseban akcenat stavio na ulogu učitelja i učiteljica.

„Oni su i u mom odrastanju i školovanju ostavili neizbrisiv trag. Zato i nije čudo što danas slavimo jedan poseban dan, posvećen njima.

Mi trenutno u crnogorskoj prosvjeti imamo oko 2.000 učiteljica i učitelja, od čega čak 90 odsto čine učiteljice. Siguran sam da i deca znaju da cijene ono što dobijaju od njih. Nadam se da će i u narednim godinama ova profesija sticati sve veće poštovanje“, istakao je on.

Zdenka Mišković je uka-zala na važnost nastavničke profesije, „koja je svojevr-

NEIZBRISIV TRAG UČITELJA U ODRASTANJU I ŠKOLOVANJU: Ministar Bošković na svečanosti

sna privilegija i čija je misija ne samo da prenosi znanje već i da oblikuje dečcu u dobre ljude.“

„Slavimo dan učitelja, pregalaca najtežeg i najljepšeg posla na svijetu. Privilegija je raditi sa najmlađima. Kala je ona.

Privilegija je da se vaše riječi, vaše djelo i rezultati vašeg rada pominju i u budućnosti, puno godina nakon što neko ode iz škole. Imate moć da učestvujete u sazrijevanju budućeg čovjeka“, ka-

zala je ona. U pratećem dijelu svečanosti promovisana je pjesma „Učiteljica“ koju pjevaju učenici II razreda Iva Nikčević i hor OŠ „21. maj“. Tekst pjesme napisala je Sanja Perić, a autor muzike i aranžmana je Predrag Nedeljković.

N. N.

ZAINTERESOVANOST ZA OBNOVU INFRASTRUKTURE: Detalj sa posete

Predstavnici Ministarstva prosvjete Crne Gore – sekretar Slobodan Filipović i generalni direktor Direktorata za opšte srednje, srednje stručno i obrazovanje odrali Veljko Tomić – obišli su Školu za srednje i više stručno

obrazovanje „Sergije Stanić“ u Podgorici i sa direktorom Zoranom Klikovcem predstavili ovu vaspitno-obrazovnu ustanovu koordinatoru Turske agencije za međunarodnu saradnju i koordinaciju „TIKA“ Mustafi Jaziđiju.

Tom prilikom Klikovac je prezentovao rad i uspjehove ove škole, ali i ukazao na mogućnosti saradnje, imajući u vidu da je turska agencija zainteresovana za ulaganje u njenu infrastrukturu.

Delegacija sačinjena od predstavnika Ministarstva prosvjete i Turske agencije za međunarodnu saradnju i koordinaciju „TIKA“ posetila Školu za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ u Podgorici

SARADNJOM DO POBOLJŠANJA SREDNJEGR STRUČNOG OBRAZOVANJA U CRNOJ GORI

Sekretar Ministarstva Slobodan Filipović podsetio na neusklađenost ponude i tražnje na našem tržištu rada i na značaj ulaganja u srednje stručno obrazovanje „kako bi se profilisao stručni kadar koji je potreban Crnoj Gori“

„Jaziđi je rekao da je ova agencija već uložila dva miliona eura u infrastrukturu obrazovnih ustanova Crne Gore i dodaо da je njen menadžment sada zainteresovan da poboljša razvoj srednjeg stručnog obrazovanja u Crnoj Gori kroz obnovu infrastrukture i podizanje nivoa kvaliteta obrazovanja. On je ukazao na način funkcionalisanja ove vrste obrazovanja u Republici Turskoj i predstavio dobre prakse iz ove

zemlje koje bi se kroz pošete učenika i nastavnika moglo prihvati i primijeniti i u Crnoj Gori“, navodi se u saopštenju Ministarstva.

Slobodan Filipović je zahvalio predstavnicima agencije „TIKA“ za ulaganja u crnogorski obrazovni sistem i dosadašnji odličnu saradnju. On je podsetio na neusklađenost ponude i tražnje na našem tržištu rada i na značaj ulaganja u srednje stručno obrazovanje „kako bi

se profilisao stručni kadar koji je potreban Crnoj Gori“.

„U okviru ove pošete, delegacije su obišle sve radio-nice i prostorije koje Škola za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ koristi za izvođenje praktične nastave, među kojima je i radionica za proizvodnju prehrambenih proizvoda u čiju obnovu je Ministarstvo prosvjete već uložilo određena sredstva“, dodaje se u saopštenju.

N. N.

Učenici barske OŠ „Anto Đedović“ u saradnji sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i EU Info Centrom obilježili „Evropsku nedjelju mobilnosti“

POKAZALI INTERESOVANJE I ZNANJE

Daci učestvovali u likovnom takmičenju (III/IV razred) na temu „Dan bez automobila“, „Vozimo zajedno“, literarnom i foto takmičenju (V/VI/VII razred) na temu „Manje automobila, više zabave“, kvizu znanja (VIII/IX razred) na temu „Šta znaš o saobraćaju“, kao i vožnji na poligonu (biciklisti)

U saradnji sa Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori i EU Info centrom Opština Bar je i ove godine učestvovala u obilježavanju Evropske nedjelje mobilnosti (EMW). Ove godine kampanja

je posvećena održivoj gradskoj mobilnosti sa temom multimodalnosti i sloganom „Izaberi. Promjeni. Kombinu“ („Choose. Change. Combine“). Sadržaji koji su se realizovali tokom cijele sedmice

mobilnosti promovisani su širom Evrope.

I učenici barske OŠ „Anto Đedović“ dali su svoj doprinos ovoj manifestaciji. Povodom obilježavanja „Dana bez automobila“ u nekim ulicama

u Baru, kao i na trgu kod Robne kuće, organizovano je niz sadržaja namijenjenih deci školskog uzrasta. Na primjer, likovno takmičenje (III/IV razred) na temu „Dan bez automobila“, „Vozimo zajedno“, li-

terarno i foto takmičenje (V/VII/VIII razred) na temu „Manje automobila, više zabave“, kviz znanja (VIII/IX razred) na temu „Šta znaš o saobraćaju“, kao i vožnji na poligonu na trgu (biciklisti).

Prema riječima Stanke Vukčević, direktorce ove vaspitnoobrazovne ustanove, najviše uspjeha učenici su postigli u kvizu znanja na temu „Šta znaš o saobraćaju“ (VIII/IX razred) u kojem su učestvovali: Amar Kurpejović, VIII-1, Ilija Ivanović, VIII-2 i Amir Topuzović, VIII (osvojeno treće mje-

sto), dok je Novica Đurnić, IX-1 (vožnja na poligonu – biciklista) osvojio maksimalan broj bodova. Koordinatorka takmičenja bila je Ljiljana Milović, profesorica, dok su profesorice Zdravka Đuranović i Marija Đuranović pružale uputstva i pomoć učenicima. Najboljima su uručene vrijedne nagrade, tri sportska bicikla.

„Tradicija aktivnog učešća u promovisanju ove velike kampanje realizovana je uspješno i ove godine“, poručila je direktorka Vukčević.

Š. B.

Uspjeh učenika na kvizu znanja „Šta znaš o saobraćaju“

Kako je izgledao dan bez automobila

U OŠ „Radojica Perović“ predstavljena zbirka učeničkih priča „Šaputanja“

ŠAPNUTI MNOGIMA KAKO SE DOLAZI DO ZVIJEZDA

Profesorica Mirka Živković: Svakodnevno život piše priče, samo ih treba izabrati, obraditi i prenijeti na papir. Misimo upravo to radili kroz ovaj projekat, išli putem stvaraoca i pisali o temama koje smo sami odabrali

ZBIRKOM ZAOKRUŽEN ČETVOROGODIŠNJI RAD NA PROJEKTU: Sa promocije

U OŠ „Radojica Perović“ predstavljena je zbirka učeničkih priča „Šaputanja“ – autori đaci trećeg ciklusa osnovne škole, čija je profesorica Mirka Živković. Naine, OŠ „Radojica Perović“ uključena je u projekat „Kako učenicima pomoći da uspiješno stvaraju usmene i pisane, umjetničke i neumjetničke tekstove“ Zavoda za školstvo, u okviru kojeg profesori primjenjuju metodički pristup Put stvaraoca. U ovom metodičkom pristupu poštuje se princip individualizacije i uvažavanju potrebe svakog pojedinca kada je stvaranje teksta u pitanju.

Ovo je već druga zbirka priča koju objavljaju učenici ove škole i njihova profesorica Mirka Živković, uz pomoć i podršku, kako ona ističe, nje-

ne direktorce, saradnika Filipa Jovovića i Milene Dulović i dačkih roditelja. U predgovoru profesorica Živković kaže: „Svakodnevno život piše priče, samo ih treba izabrati, obraditi i prenijeti na papir. Misimo upravo to radili kroz ovaj projekat, išli putem stvaraoca i pisali o temama koje smo sami odabrali. Tako smo ovom zbirkom zaokružili naš četvrogodišnji rad na Projektu...“

U pogовору, učenice Bojana Milovanović i Teodora Tanjević ističu: „Rad na stvaranju ove knjige bio je za nas izazov, ali i provjera koliko možemo pomoći u oblikovanju knjige. Nije bilo lako, ali nama je ovaj dio posla predstavlja zadovoljstvo i sreću, pogotovo što smo imali podršku od strane drugara, nastavnika i porodice. Nadamo

se da ćemo ovim radom šapnuti mnogima kako se dolazi do zvjezda.“

Autorka projekta je dr Dušanka Popović, a njegovu realizaciju svojom stručnošću, kreativnošću i entuzijazmom podržavaju članice stručnog tima Nada Durković, urednica u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva, doc. dr Sanja Šubarić, profesorica na Filološkom fakultetu u Nikšiću, Aleksandra Vešović Ivanović, nadzornica za jezik i književnost u Zavodu za školstvo i ml. Dijana Laković, profesorica razredne nastave u OŠ „Radojica Perović“. Projekat se primjenjuje u 13 osnovnih škola u Crnoj Gori i u njega su uključena 52 nastavnika razredne i predmetne nastave.

Lj. V.

Uspjeh likovne sekcije talenata OŠ „Savo Pejanović“ na 27. Međunarodnom festivalu humora za đecu u Lazarevcu

DVIJE PRVE, DVIJE DRUGE I JEDNA TREĆA NAGRADA

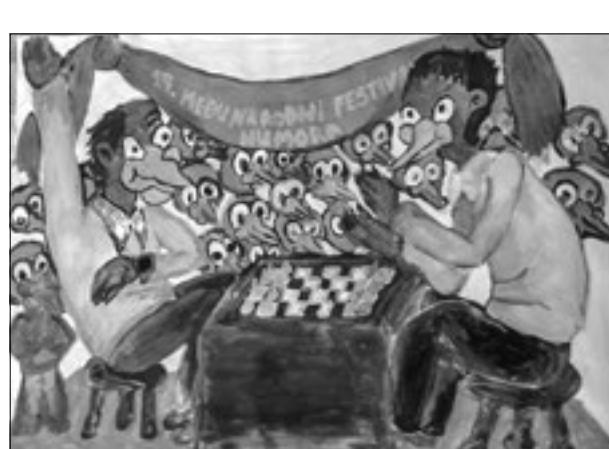
Crnogorski likovni pedagog mr Seida Belegović dobila posebnu diplomu za podsticaj talentovanih đaka i predani rad sa đecom

Članovi likovne sekcije talenata Osnovne škole „Savo Pejanović“ iz Podgorice osvojili su na konkursu 27. Međunarodnog festivala humora za đecu u Lazarevcu značajne nagrade i priznanja.

U kategoriji Gaša prva nagrada dodijeljena je učenici osmog razreda Isidori Smolović, a treća učenici osmog razreda Sari Krupuljević. Smolovićev je takođe dodijeljena i prva nagrada u kategoriji Plakat.

Anastasiji Mugoša i Andriji Ivanoviću, učenicima drugog razreda, dodijeljena je druga nagrada u kategoriji Gaša – mlađi uzrast, a učenici osmog razreda Ivani Vujošević, pohvala za rad, dok je istaknuti podgorički i crnogorski likovni pedagog mr Seida Belegović dobila posebnu diplomu za podsticaj talentovanih đaka i predani rad sa đecom.

Podgorički osnovci predvođeni profesoricom Belegović već su 23 godine redovni učesnici nagradnog konkursa Međunarodnog fe-

Prvonađaeni rad Isidore Smolović

stivala humora za đecu u Lazarevcu.

„Ponosna sam na svoje učenike, posebno na moje takmičare koji su postigli izuzetne rezultate. Oni su potvrđili da uspiješno koračamo u novu školsku godinu i da ulaganje u ljudski potencijal od ranog detinjstva daje rezultate“, kazala je Seida Belegović.

Ona je naglasila da je u fokusu njene djelatnosti individualni rad sa učenicima,

što je uostalom cilj i smisao savremene škole. „Đeca na časovima usavršavaju svoja znanja, a ja ih podstičem na motivaciju i ljubav prema likovnom izražavanju, kao i da razvijaju vještine, istrajanost, optimizam i promovišu lični rad. Do sada smo učenici i ja dobili 272 državne i međunarodne nagrade od kojih je meni dodijeljeno 55“, kazala je Belegovićeva.

Š. B.

U Osnovnoj školi „Anto Đedović“ u Šušanju

ČAS IZ PREDUZETNIŠTVA POVODOM DANA JEZIKA

Kroz radio emisiju, koju su imali priliku da čuju svi u školi, učesnici su predstavili po neki segment na više jezika: engleskom, italijanskom, španskom, njemačkom, ruskom, bjeloruskom, ukrajinskom, mađarskom, portugalskom, turskom, grčkom i francuskom jeziku

U Osnovnoj školi OŠ „Anto Đedović“ u Šušanju organizovan je povodom Dana jezika – 26. septembra čas iz preduzetništva. Realizovale su ga profesorice Ivana Marković i Lidija Ivanković, uz podršku i ostalih zaposlenih u školi. Kroz radio emisiju, koju su imali priliku da čuju svi u školi, učesnici su predstavili po neki segment na više jezika: engleskom, italijanskom, španskom, njemačkom, ruskom, bjeloruskom, ukrajinskom, mađarskom, portugalskom, turskom, grčkom i francuskom jeziku.

U završnom dijelu ove aktivnosti organizovana je i nagradna igra u kojoj su učenici koji su tačno odgovorili na pitanja iz jezika dobili na poklon knjige na maternjem, engleskom i italijanskom jeziku koje su im uručile nastavnice.

U skladu sa temom proslave ovog važnog datu-

ma, uređen je i školski hol sa jezičkim putokazom, info-plakatom o Danu jezika, prezentacijom – jezički spot i pozdravi na 25 jezika, a najviše pažnje privukao je štand na kome su se mogli naći različiti rezviziti u vezi sa učenjem jezika – rječnici, novine, časopisi, knjige, kalendar, posteri, informatori, CD/DVD kolekcija, razglednice, bedževi, kao i razni rezviziti /suveneri sa putovanja koje su učenici i nastavnici prikupili za ovu priliku, a što se svakako može iskoristiti kao didaktički materijal. Ova aktivnost izazvala je veliko interesovanje kod učenika pa je štand bio veoma posjećen.

Pošeta manifestaciji „Otvoreni dani nauke“

Predstavnici škole posetili su manifestaciju „Otvoreni dani nauke“ prisustvujući svečanom otvaranju, a za-

tim i CERN-ovo izložbi „Čudesni svijet čestica“. Bili su i na manifestaciji „Noć istraživača“ đe su imali priliku da vide razne eksperimente koje su učesnici realizovali. U „Noći istraživača“ predstavila se i OŠ „Anto Đedović“, tj. Artjom Sizov, učenik 8. razreda, koji je bio saradnik u projektu „Lego robot“.

„Jesenja puzljada“

Najmlađi učenici ove škole učestvovali su i na manifestaciji „Jesenja puzljada“ – u takmičarskom dijelu u slagajuju puzli, igri „Ne lјuti se čovjeće“, Sportijadi i imali zapužen uspjeh.

Bili su i na manifestaciji „Evropska nedelja mobilnosti“ (povodom Dana bez automobila) i u ekipnom plasmanu osvojili prva mjesta (kviz znanja o saobraćaju i vožnja bicikla) pa su im pripele glavne nagrade – tri bicikla.

ŠTAND SA RAZLIČITIM REKVIZITIMA U VEZI SA UČENJEM JEZIKA: Učenici OŠ „A. Đedović“

Četiri odjeljenja trećih razreda Osnovne škole „Drago Milović“ iz Tivta pošetili Crveni krst

PRIKUPILO PAKETE POMOĆI

Odjeća, obuća, igračke za druge

Četiri odjeljenja trećih razreda Osnovne škole „Drago Milović“ iz Tivta pošetili su Crveni krst. Sa radom organizacije i njenim značajem, učenike su upoznali Duško Božović, sekretar Crvenog krsta, i članice

Omladinskog kluba Crvenog krsta Anastasija Ilić i Danijela Mičić. Učenici su Crvenom krstu uručili pakete prikupljene pomoći koja se sastojala od odjeće, obuće i igračaka.

Njihovi stariji drugari iz IX-5 razreda sa razred-

nom Katicom Čavor ranije su pošetili opštinsku organizaciju i uručili pomoći prikupljene u akciji „Drug drugu“. U poklon paketima nalazila se odjeća, obuća, slatkiši i igračke.

Š. B.

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković i Muzafer Čauši uručili barskoj Predškolskoj ustanovi „Vukosava Ivanović Mašanović primjerke didaktičke zbirke priča „Ko je izlječio slončića“

POTVRDA SUŽIVOTA I DOBRIH MEĐUSOBNIH ODNOSA

Predrag Bošković, ministar prosvjete: Ova knjiga treba da bude dobar primjer kako je uz saradnju i dobre odnose moguće ostvariti kvalitetan iskorak u suživotu i međusobnim odnosima u duhu najboljih tradicija dva naroda. **Muzafer Čauši, autor knjige:** Knjiga predstavlja zajedničko djelo brojnog tima, uz koju ide i priručnik za njenu upotrebu. Bio je izazov vjerodostojno prevesti sadržaj na crnogorski, odnosno albanski jezik. **Gordana Mijović, direktorica Predškolske ustanove „Vukosava Ivanović Mašanović“:** Ova ustanova u prošloj godini bila uključena u projekat prekogranične saradnje sa Albanijom, te knjiga predstavlja rezultat plodne saradnje.

Muzafer Čauši, ministar Predrag Bošković i Gordana Mijović

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković i Muzafer Čauši, autor dvojezične didaktičke knjige „Ko je izlječio slončića“, uručili su Goradni Mijović, direktorici barske Predškolske ustanove „Vukosava Ivanović Mašanović“, primjerke ove knjige koje će vaspitači koristiti u radu sa najmlađima.

Ministar Bošković je kazao da ova knjiga treba da bude dobar primjer kako se uz saradnju i dobre odnose može ostvariti kvalitetan iskorak u suživotu i međusobnim odnosima u duhu najboljih tradicija dva naroda. On je objasnio da će knjiga biti korišćena na crnogorskem i albanskem jeziku u svim vrtićima u Crnoj Gori.

Izražavajući zadovoljstvo učešćem u projektu, Muzafer Čauši, autor knjige, istakao je da je za njega bio izazov pisati za najmlađe,

kao i vjerodostojno prevesti sadržaj na crnogorski, odnosno albanski jezik. Prema njegovim riječima, knjiga predstavlja zajedničko djelo brojnog tima, uz koju ide i priručnik za njenu upotrebu.

Gordana Mijović, direktorica Predškolske ustanove „Vukosava Ivanović Mašanović“, podsetila je da je ova vaspitno-obrazovna ustanova bila uključena u projekat prekogranične saradnje sa Albanijom, te da knjiga predstavlja rezultat plodne saradnje.

Dvojezična didaktička knjiga „Ko je izlječio slončića“ predstavlja zbirku priča i bajki na crnogorskem i albanskem jeziku, a uređena je u okviru IPA programa u saradnji sa organizacijom Monitoring Group Ulcinj – M-GUL.

Š. B.

Učenici Srednje ekomske škole „Mirko Vešović“ ušli među šest najboljih školskih timova na svjetu u kreiranju inovativne start-up ideje

VELIKI USPJEH PODGORIČKIH SREDNJOŠKOLACA

Rad se sastao od petominutnog filma i prezentacije, a tim Ekomske škole činili su Natalija Drekalović, Bogdan Laban i Altijana Šabotić, koji će zajedno sa svojom mentorkom, nastavnicom Anom Đurović, otpotovati na finalno takmičenje u Milanu

PROMOCIJA UČENIČKE KREATIVNOSTI: Logo HYPE Youth Startup Fondacije

Učenici Srednje ekomske škole „Mirko Vešović“ u Podgorici ostvarili su veliki uspjeh ušavši među šest najboljih školskih timova na svijetu u kreiranju inovativne start-up ideje. Oni su dobili poziv od strane organizatora takmičenja (HYPE Youth Startup Foundation) da učestvuju i na finalnom međunarodnom školskom takmičenju HYPE 2015 u Milatu.

„Zadatak učenika bio je da osmisle biznis ideju i razrade biznis plan na temu ‘Mladi za stare’, odnosno inovativne start-up ideje namijenjene starijim osobama. HYPE takmičenje je bilo izuzetno konkurentno, i na njemu je učestvovalo 36 škola iz raznih zemalja svijeta. Rad se sastao od petominutnog filma i prezenta-

cije, a tim ekomske škole činili su Natalija Drekalović, Bogdan Laban i Altijana Šabotić, koji će zajedno sa svojom mentorkom, nastavnicom Anom Đurović, otpotovati za Milano“, navodi se u saopštenju crnogorskog Ministarstva nauke.

Finalno HYPE takmičenje omogućuje umrežavanje međunarodnih školskih timova, koji će na licu mjesata predstavljati svoje ideje pred mnogim poznatim preduzetnicima, investitorima i svim drugim posetiocima na jednoj od najvećih svjetskih izložbi EXPO.

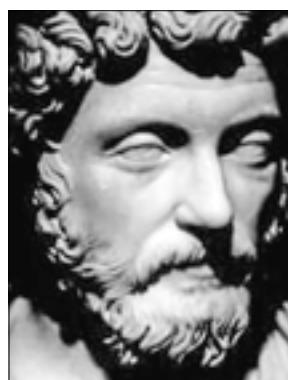
N. N.

„Učešće na takmičenju inicijativa je Ministarstva nauke i Orena Farbera, predavača i popularizatora nauke iz Tel Aviva, koji je nakon seminara i radionica koje je održao u okviru festivala ‘Otvoreni dani nauke’ predložio da crnogorski školski tim učestvuje na ovom konkurenčnom svjetskom takmičenju. Putne troškove i boravak učenika u Milatu finansijski su podržali Ministarstvo nauke, Ministarstvo prosvjete i Centar za stručno obrazovanje“, dodaje se u saopštenju.

N. N.

Rječnik frazema (14)

DRAKONSKA KAZNA

Za pretjeranu strogu, nepri-

mjereno djelu kaznu, često se kaže „drakonska kazna“.

Otkud ovaj izraz i kako je nastao?

Frazem „drakonska kazna“ vezuje se za ime atinskog zakonodavca Drakona koji je po predanju živio u 7. vijeku prije nove ere. Pretpostavlja se da je upravo on 621. godine prije nove ere kodifikovao niz zakona izuzetne strogosti. Kako je gotovo za svaki prestop bila predviđena smrtna kazna,

za ove zakone govorilo se da su „pisani krvlju“.

Drakonske zakone ukinuo je u 6. vijeku prije nove ere čuveni atinski zakonodavac i političar Solon (638. do 539). Tačko je u Atini prestalo primjenjivanje oštih i neodmjerenih kazni ali se sami frazem održao i do danas u gotovo svim jezicima svijeta kao sinonim za svirepe, neodmjerenе, izuzetno stroge zakone.

Priredio: N. Knežević

U Srednjoj ekonomsko-ugostiteljskoj školi u Baru otvoren Preduzetnički centar

MOTIVISATI MLADE DA RAZVIJAJU PRIVATNI BIZNIS

PODSTICAJ PREDUZETNIŠTVU: Sa otvaranja

Uokvir Projekta „Preduzetnički centri u srednjim stručnim školama“, Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola u Baru otvorena je u saradnji sa Centrom za stručno obrazovanje Preduzetnički centar.

Svečanosti, koja je tim povodom organizovana, prisustvovali su brojni gosti, posebno ostalih, iz privrednih organizacija iz Bara, Centra za stručno obrazovanje i škola.

Da podsetimo, ovaj projekat počeo je da se realizuje od 2013. godine u tri srednje stručne škole na severoistoku Crne Gore (Mojkovac, Bijelom Polju i Beranama). Projekat je razvijen je od strane Centra za stručno obrazovanje, Ministarstva prosvjete i Pro-

jekta MNE/011, kao i drugih institucija u Crnoj Gori, koje na razne načine pomažu u razvoju preduzetništva u Crnoj Gori. Osnivanje preduzetničkih centara u okviru srednjih stručnih škola u značajnoj mjeri će doprinijeti motivaciji mladih ljudi da kroz ovakav model podrške saznaju više o potencijalima razvoja privatnog biznisa i mogućnosti da svoju budućnost okrenu u tom pravcu. Da bi se omogućio lakši rad preduzetničkih centara pripremljen je i koncept, kao uputstvo koje će pomoći nastavnicima u radu i vođenju ovih centara.

Lj. V.

19

Prosvjetni rad

NOV.

2015

BROJ

39

OŠ „Milija Nikčević“ u Nikšiću organizovana izložba proizvoda od drenjina

SPECIJALITETI PO RECEPTIMA MAJKI I BAKA

Nagrađeni učenici

Na mini sajmu su uručene zahvalnice učenicima pobednicima likovnog konkursa, kao i komšiji mještanini Kličeva voćaru Velimiru Đurđiću, jednom od preduzumljivih i rijet-

kih koji uzgaja sadnice drijena. On je učenicima poklonio pet sadnica drijena koje će nastaviti prostrano dvorište škole.

Tekst i snimak:
Blagota Koprivica

ŠAH I MLADI: Uspjeh učenice Srednje ekonomskog škole u Nikšiću Tijane Blagojević na Evropskom prvenstvu za mlade u šahu

BRONZA ZA TALENTOVANU NIKŠIĆANKU

Odlična učenica završnog razreda nikšićke Srednje ekonomskog škole u Nikšiću – sedamnaestogodišnja Tijana Blagojević svoju visoku klasu i veliki potencijal potvrdila je i na Evropskom prvenstvu za mlade, završenom prošlog mjeseca u Poreču (Hrvatska). Ona je u konkurenciji do 18 godina (šahistkinje), sa osvojenih 6,5 poena iz devet kola, osvojila treće mjesto i bronzanu medalju. Prvo mjesto pripalo je Gruziji Nino Homerikidu, druga je bila Poljskinja Eva Haqražinska. Upravo je Poljskinja u osmom, pretposljednjem kolu nanijela Tijani neugodan poraz od kojeg

je Blagojevića uspjela relativno brzo da se oporavi i remijem u posljednjem 9. kolu (vodili su crne figure) sa Holandankom Ketlin Danders stigne do bronzone medalje.

Tako je Tijana postala i prvi naš predstavnik, odnosno predstavnica koja se na zvaničnim prvenstvima Europe ili svijeta domogla medalje.

Do kraja godine Blagojeviću očekuju dva značajna takmičenja: Svjetsko prvenstvo za mlade u Halkidikiju (Grčka), a potom Evropsko prvenstvo na Islandu gdje će igrati „prvu tablu“ za naše šahistkinje.

Škola šaha (21)

20

OTVORENA LINIJA

Dok je njegov suparnik, majstor Flamborg, jurio za materijalnom prednošću „grabeći“ pješake, austrijski velemajstor Rudolf Šipman žrtvovao je dva centralna pješaka u čisto poziciono svrhe jasno demonstrirajući važnost vladanja otvorenim linijama.

Šipman – Flamborg
Bečka partija
Manhajm, 1914.
Komentari: R. Reti

1. e4 e5 2. Sc3 Sf6 3. f4 d5 4. fe5 Sxe4 5. Sf3 Lg4 6. De2! Sc5

Računajući da bijelom ne idu u prilog komplikacije poslije 7... d4

7. d4! Lxf3 8. Dxf3 Dh4+

Crni je sada očekivao 9. Df2 i poslije 9... Dxf2+ 10. Kxf2 Se6 11. Sxd5 c6 i 12... Sxd4 ima bolju završnicu. Naravno, Šipman ne propušta da poput Morfija žrtvuje dva pješaka iz čisto pozicionih razloga da bi otvorio poziciju. Stekavši poslije toga veliku prednost u razvoju Šipman brzo privodi partiju kraju.

9. g3 Dxd4 10. Le3 Dxe5
11. 0–0–0 c6

DIJAGRAM

12. Sxd5 cxd5 13. Txd5
De6

Nije bolje ni 13... De4, poslije čega odlučuje 14. Lb5+ Sc6 15. Lxc5 Dxf3

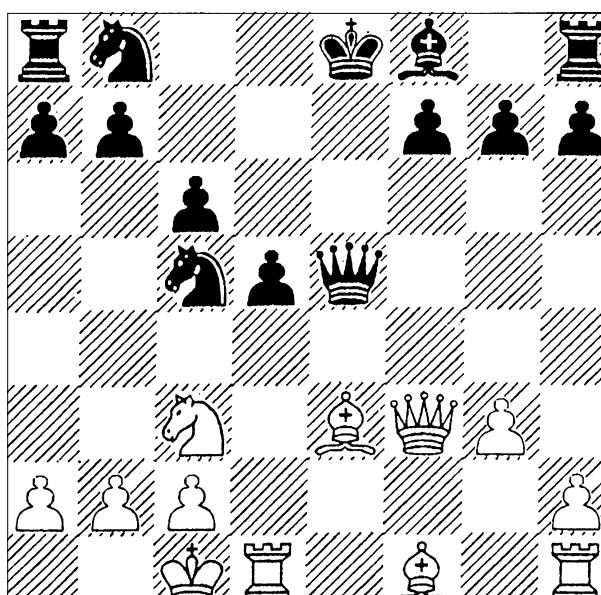
16. Te1+

14. Lc4

Jače nego 14. Lxc5 Lxc5
15. Txc5 0–0

14... De4 15. Lxc5!

Crni predaje. Na 15... Dxf3 bijeli daje mat sa 16. Te1+ itd.

Šahovske zanimljivosti

RIVALSTVO KARPOV – KASPAROV

Rivalstvo ova dva šahovska velikana obilježilo je šahovski život 80-ih i 90-ih godina 20. vijeka. Tako su 12. i 13. prvak svijeta u šahu odigrali čak pet mečeva i 144 zvanič-

ne partije. U mečevima Kasparov je bio bolji, slavio je 3:1 uz jedan neriješeni, dok je u partijama 21:19, takođe za Kasparova uz 104 remijea.

Priredio: Nebojša Knežević

Na Trgu Republike osnovci podgoričke škole „Vuk Karadžić“ promovisali inkluzivno obrazovanje

DA SPREMNIJE PRIHVATE RAZLIČITOSTI

Pored Podgorice, sličan program pod motom „Svi se smijemo, ali različito“ u isto vrijeme održan je na gradskim trgovima u Tirani, Prištini, Skoplju, Sarajevu, Beogradu i Zagrebu

Detalj iz programa

Sličan program u isto vrijeme održan je na gradskim trgovima u Tirani, Prištini, Skoplju, Sarajevu, Beogradu i Zagrebu, pod motom „Svi se smijemo, ali različito“.

Manifestacija je organizovana u okviru projekta „Regionalna podrška inkluzivnom obrazovanju“, koji Evropska unija i Savjet Evrope sprovode u sedam zemalja Južnoistočne Evrope. Iz agencije „Reprezent“ saopšteno je da se OŠ „Vuk Karadžić“ priključila projektu u decembru 2014. godine, od kada su organizovali obuke i radionice za roditelje i nastavnike, priredbe i predavanja za učenike, a škola je opremila i kreativnu sobu za 13 učenika sa posebnim obrazovnim potrebama.

Da učenici sada još više prihvataju da su ljudi različiti, a jednako važni potvrdila je i učenica devetog razreda OŠ „Vuk Karadžić“ Andrea Mrdović. Ona je kazala da se u sedam škola kroz projekt promoviše inkluzivnost u lokalnoj zajednici i da je đački parlament podržao ove sadržaje.

„Izabrali smo da budemo jedna od 49 pilot osnovnih i srednjih škola u 48 gradova“, naglasila je direktorka, istakavši da bez rodi-

telja ne bi uspješno realizovali program. Prema njenim riječima, projekt je finansijski podržan, a nastavnici i članovi školskog tima su kroz studijska putovanja i seminare mnogo toga naučili i razmijenili iskustva sa kolegama iz regionalne i zapadne Europe.

Da učenici sada još više prihvataju da su ljudi različiti, a jednako važni potvrdila je i učenica devetog razreda OŠ „Vuk Karadžić“ Andrea Mrdović. Ona je kazala da se u sedam škola kroz projekt promoviše inkluzivnost u lokalnoj zajednici i da je đački parlament podržao ove sadržaje.

Ovim povodom učenici su pripremili recitacije i plesne numere, nastupio je đački hor, a dodijeljene su i edukativne brošure.

Š. B.

Muzička škola iz Tivata učestvuje u projektu „New Spark Jazz Orchestra – Žene Balkana u džezu“

PRILIKA DA SE UNAPRIJEDE PROFESIONALNE MOGUĆNOSTI I VIDLJIVOST MUZIČARKI

Direktorka Muzičke škole Pina Buban: Biće izabrane učesnice iz Srbije, Crne Gore, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Kosova, koje će uzeti učešće u dva rezidencijalna programa i četiri koncerta u regionu, a tokom cijelog projekta će učestvovati i u online edukaciji o džezi muzici

Tivatska Muzička škola učestvuje u projektu pod nazivom „New Spark Jazz Orchestra – Žene Balkana u djezu“. To je inovativni umjetnički program čija je težnja da se poveća broj žena muzičara i kompozitora na regionalnoj djezu muzičkoj sceni, ali i da se unaprijede profesionalne mogućnosti i vidljivost žena muzičara kroz jačanje njihovih umjetničkih kapaciteta. U tom cilju, partneri iz Srbije (UG ARTRUST), Makedonije (Goce Delčev Univerzitet, Djez odsjek), Crne Gore (Muzička škola Tivat) i Italije (Women in Music) rade na formiranju jakih platforma za međunarodnu saradnju u oblasti muzičke produkcije, obrazovanja i promocije.

Prema riječima direktorice Muzičke škole Pina Buban, kroz ovaj konkurs 15 muzičarki i kompozitora iz bilo kojeg domena muzike biće pozvane „da učestvuju u programu od 15 mjeseci, formirajući New Spark Jazz Orchestra, sa mogućnošću regionalne saradnje, internacionalizujući svoje karijere“.

„Biće izabrane učesnice iz Srbije, Crne Gore, Makedonije, Bosne i Hercegovine i Kosova, koje će uzeti učešće u dva rezidencijalna programa i četiri koncerta u regionu, a tokom cijelog projekta će učestvovati i u online edukaciji o djezu muzici“, naglašava ona.

MOGUĆNOST INTERNACIONALIZACIJE KARIJERE: Pina Buban

Edukativni tim koji radi na Projektu čine istaknuti umjetnici i edukatori iz regiona: Jasna Jovićević i Vasil Hadžimanov iz Srbije, Toni Kitanovski iz Makedonije i Antoine Simoni iz Francuske. Projekat se sprovodi uz pomoć Balkan Arts & Culture Fondacije, Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije i Muzičke škole Tivat.

N. N.

Postavljen kamen temeljac novog školskog objekta područnog odjeljenja u Sukobinu OŠ „Bedri Elezaga“ iz Ulcinja

NOVO ZDANJE PREMA SAVREMENIM STANDARDIMA

Predrag Bošković, ministar prosjete: Zajedničkom akcijom postigli smo značajan iskorak u unapređenju infrastrukture školskog sistema. Novo školsko zdanje omogućiće učenicima, kao i zaposlenima, da borave i rade u prijatnjem ambijentu

Aljin Jahaj, direktor škole: Budući da staro školsko zdanje nije ispunjavalo elementarne uslove za izvođenje nastave, ovaj problem će biti riješen izgradnjom savremenog zdanja po savremenim evropskim standardima

Fatmir Đeka (Fatmir Gjeka), predsednik Opštine Ulcinj: Zahvaljujući dijaspori SAD i Ministarstvu prosjete koje je izdvojilo 297.000 eura dobićemo novo školsko zdanje

Dobar primjer saradnje između države, Opštine i dijaspora

U prisustvu brojnih gostiju iz kulturnog i javnog života, prigodnom svečanosti označeno je postavljanje kamena temeljca novog školskog objekta područne ustanove OŠ „Bedri Elezaga“ u Sukobinu kod Ulcinja. Obraćajući se prisutnima, mr Predrag Bošković, ministar prosjete, izrazio je zadovoljstvo zbog realizacije ovog projekta koji predstavlja dobar primjer saradnje između države, Opštine i dijaspora.

„Pored prijatnog ambijenta u kojem će uživati učenici i nastavnici, novo zdanje će dati novi impuls u razvoju i jačanju međunarodnih odnosa i sklada u ovom pograničnom kraju. U saradnji sa albanskim nacionalnim Savjetom ostvarili smo napredak u kvalitetu obrazovanja učenika alabanske nacionalnosti. Međutim, zajedničkom akcijom postigli smo i iskorak u unapređenju infrastrukture školskog sistema“, istakao je

rekao da će škola na površini od 500 metara kvadratnih biti građena po savremenim evropskim standardima, te da izgradnja vaspitnoobrazovnih ustanova predstavlja uzvišen cilj.

„Budući da staro školsko zdanje nije ispunjavalo elementarne uslove za izvođenje nastave, ovaj problem će biti riješen na radost svih, učenika, zaposlenih, kao i građana“, naglasio je direktor Jahaj.

OŠ „Lovćenski partizanski odred“ na Cetinju obilježila svoj Dan

PREDSTAVLJEN IDEJNI PROJEKAT FISKULTURNE SALE

Sandra Sjekloća, direktorka škole: Zahvaljujemo pojedincima i preduzećima Prijestonice koji su iz humanih razloga izdvajali sredstva i pomogli radu škole. Uvjereni sam da će prezentacija idejnog projekta fiskulturne sale zadovoljiti ukuse prisutnih, te da će se u dogledno vrijeme realizovati

Gostima predstavljen izgled sale

Osnovna škola „Lovćenski partizanski odred“ sa Cetinja upriličila je svečanost povodom obilježavanja Dana škole. Tim povodom predstavljen je projekat za izgradnju fiskulturne sale.

Brojne zvanice među kojima su, pored nastavnog kadra, učenika i njihovih roditelja bili predstavnici svih resora gradskih uprave i državnih službi, Zavoda za školstvo, Ispitnog centra, Savjeta roditelja, kao i penzionisani radnici škole, imale su priliku da uz privredni kulturno-umjetnički program odgledaju i prezentaciju idejnog projekta fiskulturne sale koju je osmislio Ivan Femić, inženjer.

Podsećajući na tradiciju i istorijat OŠ „Lovćenski partizanski odred“, Sandra Sjekloća, direktorka, posebno se osvrnula na probleme sa kojima se ova vaspitno-obrazovna ustanova suočava od 2002. godine od kada se uselila u objekat u kojem se danas nalazi.

„Renovirati školu koja je od useljenja u rujiranom stanju nije bilo moguće bez pomoći resornog Ministarstva i lokalne zajednice. Budući da škola nije imala fiskulturnu salu bili smo prinuđeni da pomoći tražimo i od Savjeta roditelja i građana. Zahvaljujemo pojedincima i preduzećima Prijestonice koji su iz humanih razloga izdvajali sredstva i pomogli radu škole. Uvjereni sam da će prezentacija idejnog projekta fiskulturne sale zadovoljiti ukuse prisutnih, te da će se u dogledno vrijeme realizovati“, istakla je direktorka Sjekloća.

Zahvalnice koje se povodom obilježavanja Dana škole tradicionalno uručuju pojedincima i preduzećima, koji doprinose unapređenju rada i poboljšanju materijalno-tehničkih uslova, ove godine uručene su Saši Zverceru, direktoru KP Cetinje, i Milošu Ražnatoviću, direktoru cetinjskog Vodovoda.

Š. B.

OŠ „18. oktobar“ na Bioču obilježila Dan škole

NASTAVITI DOBRU PRAKSU OSTVARIVANJA PREPOZNATLJIVIH REZULTATA

Slobodan Filipović, sekretar Ministarstva: Ova vaspitnoobrazovna ustanova ima tradiciju dugu pet decenija. Svoja vrata prvim učenicima otvorila je 1962. godine, a danas radi kao devetorazredna škola koja u školskoj 2015/2016. godini broji 55 učenika. Budući da većina đaka škole, njih 43, živi u udaljenom području, Ministarstvo prosjete je 2014. godine obezbijedilo kombi za njihov prevoz.

Učenici na sceni

U prisustvu gostiju, predstavnika Ministarstva prosjete, kolektiv OŠ „18. oktobar“ na Bioču nadomak Podgorice obilježio je svoj dan.

Pozdravljajući goste, Slobodan Filipović, sekretar Ministarstva prosjete, čestito je učenicima i nastavnicima ovaj važan datum i poželio nastavnom osoblju i đacima da i u narednom periodu nastave sa

dobrom praksom u ostvarivanju prepoznatljivih rezultata.

„Ova vaspitnoobrazovna ustanova ima tradiciju dugu pet decenija. Svoja vrata prvim učenicima otvorila je 1962. godine, a danas radi kao devetorazredna škola koja u školskoj 2015/2016. godini broji 55 učenika. Budući da većina đaka škole, njih 43, živi u udaljenom području, Ministarstvo prosjete je 2014. godine obezbijedilo kombi za njihov prevoz“, podsetio je Filipović.

Povodom obilježavanja Dana škole izveden je kulturno-umjetnički program pod sloganom „Hajde da se družimo, srce srcu“, koji su kroz nekoliko muzičkih i dramskih takaka izveli đaci škole.

Š. B.

Obilježena Đečija nedelja u OŠ „Pavle Rovinski“

UČENICI POKAZALI KREATIVNOST, KAO I TALENAT U PJEVANJU, PLESU I FOLKLORU

Organizovane sportske aktivnosti „Gimnastikom do zdravlja“, i „Čas odbojke sa Odbojkaškim savezom Crne Gore“, humanitarna akcija „Kad imas druga niješ sam“, omaž đečjem pjesniku Dragana Raduloviću, javni čas „Kolumbov dan“

Iz programa

Predstavnici Đačkog parlamenta OŠ „Pavle Rovinski“ obilježili su Đečiju nedelju. Tim povodom čitačica sedmica bila je u znaku raznovrsnih aktivnosti.

Prvog dana, Ognjem Vujišić i Velimir Vlahović, profesori fizičkog vaspitanja, realizovali su sa učenicima sportske aktivnosti „Gimnastikom do zdravlja“ i „Čas odbojke sa Odbojkaškim Savezom Crne Gore“. OSCG donirao je lopte, kako bi se učenici mogli aktivnije baviti odbojkom.

Članovi Đačkog parlamenta organizovali su humanitarnu akciju „Kad imas druga niješ sam“, za učenike iz socijalno ugroženih porodica. Ovom humanom akcijom prikupljen je školski pribor, garderoba, kao i igračke. Aktiv za peti razred organizovan je takmičenje pod motom „Najraspjevanje odjeljenje“ u kojem nije bilo pobjednika ni poraženih, već je jednoglasno odlučeno da sva odjeljenja gaslju pohvalu za iskazanu kreativnost, kao i talent u pjevanju, plesu i folkloru. Realizaciju ovog sadržaja doprinijele su nastavnice: Radmila Kostić, Sladana Radulović, Jasna Jovanović, Zagorka Vujačić, Marjana Drljević Vlahović i Svetlana Pejović.

Zanimljiv segment ove manifestacije bio je i omaž Dragana Raduloviću, đečjem pjesniku, organizovan u biblioteci za učenike IV, VII, VIII i IX razreda. Nastavnica Marina Bošković podstakla je učenike da pripreme recitacije njegovih izabranih pjesama, kao i nekoliko kompozicija rađenih po njegovim stihovima.

Posljednji dan Đečije nedelje bio je posvećen članovima Savjeta roditelja koji su kao gosti prisustvovali javnom času pod nazivom „Kolumbov dan“ u organizaciji nastavnika mentora, njihovih pripravnika, kao i i pedagoškinje ove vaspitnoobrazovne ustanove. Cilj ovog časa bio je da se kroz različite školske predmete kao što su italijanski, engleski, crnogorski, matematika, geografija, informatika, muzičko vaspitanje i likovna kultura učenici upoznaju sa osobenostima Kolumbovog vremena, njegovim putovanjima i otkricima.

„Svrha ovakvih časova jeste unapređenje saradnje između učenika, nastavnika i roditelja, kao i proširivanje znanja iz raznih oblasti. Veliki broj učenika od I do IX razreda učestvovao je u realizaciji ovog interesantnog i veoma edukativnog časa za roditelje. Pri ulasku svi prisutni su dobili pamflet iz kojeg se mogao videti cilj, sadržaj i potruga ovog časa. Da će bude uspešno realizovan potrudili su se nastavnici: Angela Baturan, Tanja Crvenica, Dijana Vujošić, Slobodan Savović, Sonja Đuranović, Biljana Bajramović, Andrijana Nikolić, Milanka Asanović, Danijela Vukadinović, pedagoškinja Rena Rakčević i nastavnici pripravnici: Voltida Brajović, Aleksandra Vemić, Igor Vlahović, Ana Savović, Milan Rosandić, Tatjana Jovanović, Magdalena Stijepović i Alma Radončić“, objasnili je Vesna Samardžić, pomoćnica direktora.

Š. B.

21

Prosvjetni rad

NOV.
2015
BROJ
39

Univerzitet Crne Gore donirao gimnazijama i stručnim školama u svim crnogorskim opštinama 6.000 univerzitetskih udžbenika

DA SE SREDNJOŠKOLCI UPOZNAJU SA OBLASTIMA KOJE ĆE IZUČAVATI NA FAKULTETU

Riječ je o izdanjima iz oblasti umjetnosti, društvenih, humanističkih, prirodnih i tehničkih nauka, čiji su autori profesori Univerziteta

Univerzitet Crne Gore donirao je gimnazijama i stručnim školama u svim crnogorskim opštinama 6.000 univerzitetskih udžbenika.

„Riječ je o izdanjima iz oblasti umjetnosti, društvenih, humanističkih, prirodnih i tehničkih nauka, čiji su autori profesori Univerziteta. Imajući u vidu svoju misiju da širi i unapređuje znanje i učenje, kao i da otvorenno saraduje sa društvenom zajednicom, Univerzitet ovom donacijom želi da podstakne srednjoškolce, a naročito maturante, da se upoznaju sa oblastima koje će izučavati na fakultetu i da im oblasti za koje se interesuju učini dostupnijim”, navodi se u saopštenju UCG-a.

U pitanju je dosad najveća donacija UCG-a ove vrste institucijama u Crnoj Gori, a predstavlja jedan od vidova širenja edukativne uloge Univerziteta u društvu. U toku je priprema konkursa za nova univerzitska izdanja, kojima će se dodat-

NAJVEĆA DONACIJA DOSAD: Logo UCG-a
no obogatiti izdavački fond ove akademiske ustanove.

N. N.

Piše: Prof. dr Slavka Gvozdenović

22

Prosjetni rad

NOV.
2015
BROJ
39

Primjena Bolonjskog koncepta studiranja na Univerzitetu Crne Gore potvrđuje opredijeljenost Univerziteta i njegovih organizacionih jedinica na uključivanje u Evropski prostor visokog obrazovanja, što zahtijeva kritičko promišljanje, preispitivanje i vrednovanje kvaliteta u visokom obrazovanju, kao i odgovorno angažovanje svih učesnika u njegovom funkcionalisanju i razvoju. Briga o kvalitetu obrazovnih procesa i ishoda kao trajni prioritet visokoobrazovnih institucija podrazumijeva praćenje primjene normativnih akata i procedura, analizu realizacije planiranih zadataka i na toj osnovi osmišljavanje daljih aktivnosti.

Glavni cilj vrednovanja visokoškolskih ustanova jeste da primjena postupaka spoljašnje i unutrašnje provjere bude u funkciji poboljšanja kvaliteta znanja, podsticanja razvoja kreativnih sposobnosti i profesionalnih kompetencija studenata. Dok interno vrednovanje predstavlja stalnu aktivnost zapošlenih u cilju procjenjivanja uspješnosti sopstvene nastavne prakse, poboljšanja kvaliteta nastave i ukupnih obrazovnih rezultata; eksternim vrednovanjem se postiže veća objektivnost i kritičnost u sagledavanju postojećeg stanja, a samim tim i veća sigurnost u procjeni relevantnosti iskazanih potreba i planiranju budućih pravaca razvoja.

Potreba za redefinisanjem određenih segmenta na planu usmjeravanja daljeg razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori rezultirala je usvajanjem novog Zakona o visokom obrazovanju (oktobra 2014), potom Statuta Univerziteta (februara 2015) i novih Pravila

IZMEĐU NORME I STVARNOSTI: Obezbeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju

NEOPHODNA SINTEZA KVANTITATIVNIH I KVALITATIVNIH POKAZATELJA

Budući da kvalitet nastave i obrazovanja zavisi od interakcije brojnih faktora (unutar obrazovnog procesa i izvan njega) izvjesno je da odgovorno angažovanje univerzitetskih nastavnika u svim segmentima naučno-istraživačke i nastavne djelatnosti jeste neophodan, ali ne i dovoljan uslov za obezbjeđivanje i poboljšanje kvaliteta obrazovanja u cijelini

la studiranja na osnovnim, postdiplomskim i doktorskim studijama (marta 2015).

Akreditacija, samoevaluacija, reakreditacija

Kao jedna od novina u aktuelnom Zakonu (u odnosu na pretходni iz 2003) iznesena je orijentacija u pogledu angažovanja na obezbjeđivanju i unapređivanju kvaliteta, kao i konkretizacija postupaka kojim se ti procesi realizuju. „Obezbeđivanje i unapređivanje kvaliteta visokog obrazovanja ostvaruje se kroz akreditaciju, samoevaluaciju i reakreditaciju.“ (Zakon o visokom obrazovanju, član 7, Sl. list CG, br. 44/2014) Pod akreditacijom se podrazumejava postupak utvrđivanja validnosti ukupnog rada visokoškolske ustanove, odnosno pojedinih studijskih programa koji se planiraju na akreditovanoj ustanovi. Novim Zakonom (član 28) precizirano je da se u postupku akreditacije studijskog programa vrši „ocjena kvaliteta studijskog programa i njegove usklađenosti sa profesionalnim potrebama i usvojenim standardima i uporedivosti sa istim ili sličnim programima u inostranstvu.“

Ustanova je, prema aktuelnom Zakonu (član 41), dužna da organizuje postupak samoevaluacije kvaliteta studijskih programa, nastave i uslova rada na kraju svake studijske godine. Samoevaluacija kao oblik unutrašnjeg vrednovanja predstavlja kontinuiran proces kritičkog preispitivanja vlastitog djelovanja i ishoda tog djelovanja. Kvalitet ustanova visokog obrazovanja zavisi od kvaliteta studijskih programa, a samim tim od kvaliteta nastave i učenja, kvalifikacije nastavnog osoblja, primjene adekvatnih nastavnih metoda i oblika provjere znanja, opterećenja studenata (dužina studiranja, procenat prolaznosti na ispitima), razvo-

ja naučno-istraživačke djelatnosti i ukupnih obrazovnih aktivnosti i rezultata.

Reakreditacija ustanova i studijskih programa zasniva se na unutrašnjoj i spoljašnjoj provjeri kvaliteta. Evaluaciju ustanove vrši inostrana akreditaciona agencija za obezbjeđivanje kvaliteta na osnovu sopstvenih standarda za evaluaciju ili standarda za evaluaciju koje donosi Sayjet za visoko obrazovanje, u skladu sa standardima za evaluaciju ustanova u Evropskom prostoru visokog obrazovanja. Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji (koji priprema ustanova) i sprovedenog postupka eksterne evaluacije, inostrana akreditaciona agencija za obezbjeđivanje kvaliteta priprema Izvještaj o reakreditaciji kojim se utvrđuje da li ustanova ispunjava propisane standarde kvaliteta i funkcionisanja studijskih programa. Sve to implicira značaj povezivanja eksternih i internih postupaka provjere u procesu vrednovanja kvaliteta visokog obrazovanja.

Anketiranje studenata

U postupku samoevaluacije kvaliteta visokoškolskih ustanova organizuje se anketiranje studenata (na svim nivoima) o studijskim programima, nastavi, uslovima i radu akademskog osoblja. U skladu sa Pravilima studiranja na osnovnim studijama (2015: član 14) učešće studenata u postupku redovnog nadzora za obezbjeđenje sistema kvaliteta vrši se kroz ocjenu predavanja, programa, nastavnog osoblja i njihove pedagoške sposobnosti. Anketa je anonimna, i pored dvije grupe pitanja koja se odnose na ocjene predmeta u cijelini i ocjene nastavnika/saradnika, sadrži tri pitanja sa otvorenim odgovorima (komentari studenata povodom rada nastavnog osoblja i predlozi za promjene u organizaciji i izvođenju nastave na konkretnom predmetu).

Budući da praćenje uspješnosti nastave anketiranjem studenata omogućuje uvid u organizaciju nastave i rad akademskog osoblja iz pozicije studenata, ovaj vid povratne informacije ima poseban značaj za profesionalno saopštanje nastavnika i saradnika i osmišljavanje daljih nastavnih aktivnosti. Međutim, rezultati anketi, s obzirom na određena ograničenja, ne mogu biti jedini i dovoljan pokazatelj kvaliteta rada nastavnog osoblja i uspješnosti nastave u cijelini. U tom smislu se ispostavljaju brojna pitanja, od kojih izdvajamo elementarna: da li su studenti sa punom odgovornošću procjenjuju uspješnost nastave i da li evaluaciju rada akademskog osoblja doživljavaju dovoljno ozbiljno? U kojoj mjeri se dobiveni rezultati studentskog vrednovanja nastave mogu relativizovati i na koji se način manifestuju dobre ili loše posljedice tih rezultata?

Odgovori na iznesena i slična pitanja upućuju na suptilnost interpersonalnih odnosa i unutrašnjeg bića nastave što transcendira pojedinačne i/ili periodične provjere sistema kvaliteta.

Vrednovanje kvaliteta nastave

Cinjenica da vrednovanje kao sastavni dio procesa obrazovanja uključuje i međuljudski odnos upućuje na odgovornost nastavnika u svim segmentima organizacije, realizacije i evaluacije nastavnog procesa i obrazovnih rezultata. Iako brojni podaci kvantitativne prirode moguće različita poređenja i deskripcije, izvjesno je da se njima ne dopire do interpersonalnih odnosa i svaki put osobene interakcije između učesnika obrazovanog procesa koji se susreću u različitim ulogama. Akcenat je na aktivnoj ulozi studenata, koji bi trebali da budu u središtu obrazovnog procesa, sve njihove aktivnosti se planiraju, usmjeravaju, prate i pro-

Nova knjiga prof. dr Duška Bjelice „Teorijske osnove tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja“

PUT DO VISOKIH SPORTSKIH REZULTATA

Djelo predstavlja originalno komponovano i napisano štivo, koje će biti od velike koristi svima onima koji žele da se obrazuju na polju sporta, a prije svega tjelesnog vježbanja i njegovog pravilnog korišćenja

U izdanju Crnogorske sportske akademije i Fakulteta za sport fizičko vaspitanja Univerziteta Crne Gore nedavno je izашla iz štampe knjiga prof. dr Duška Bjelice „Teorijske osnove tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja“, koja tretira prvenstveno problematiku sportskog treninga. U knjizi se iznosi relativno siguran put dolaska do visokih sportskih rezultata, uvažavajući najvažnije faktore tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja, navodi se u recenziji.

Poglavlja knjige koje je prof. Bjelica logično rasporedio, vode čitaoca kroz proces sportskog treninga, a sportistu do neophodnih znanja, vezanih za procese koji se u njezinom organizmu dešavaju pod uticajem treninga. Knjiga ima devet edukativnih poglavila: Uvod; Bazične naučne discipline sportskog treninga; Morfologija i sportski trening; Fiziološki osnovi sportskog treninga; Psihološki osnovi sportskog treninga; Opšti standardi fizičke pripreme sportista; Ishrana sportista; Vitamin i Doping. Literatura obuhvata preko 200 bibliografskih jedinica svjetskih i naših autoriteta, prvenstveno iz oblasti sportskog treninga.

„Odnos obima pojedinih poglavila u knjizi ukazuje na želju autora da neke segmente teorije tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja budućih profesora i trenera istakne više

od drugih, a posebno fiziološke, psihološke i ishrambene, što se da primijeti i iz obimovih poglavlja. U njima su navedeni segmenti sportske edukacije neopravданo marginalizovani u jednom broju knjiga o sportskom treningu, tako da studenti, kao i sportisti imaju mogućnost da se integrativno edukuju. Informacije o dopingu u sportu, neophodna znanja o uticaju dopinga sredstava na zdravlje i funkcije organizma, veoma su značajan segment u edukaciji, kako sportista, tako studenata, kao i svih onih ljudi koji se bave vježbanjem, sa željom da im zdravlje i kvalitetan život budu prioriteti“, ističu recenzenti prof. dr Izet Rađo sa Fakulteta sporta Univerziteta iz Sarajeva i prof. dr Zoran Milošević sa Fakulteta sporta Univerziteta iz Novog Sada.

Oni ocjenjuju da ovo djelo predstavlja originalno komponovano i napisano štivo, koje će biti od velike koristi svima onima koji žele da se obrazuju na polju sporta, a prije svega tjelesnog vježbanja i njegovog pravilnog korišćenja, jer su u njoj date teorijske osnove tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja, sa naglašenim poglavljima o fiziološkim i psihološkim aspektima vježbanja, kao i o ishrani, što čini neophodnu osnovu tjelesne kulture.

O. Đ.

Prof. dr Duško Bjelica

Teorijske osnove tjelesnog i zdravstvenog obrazovanja

Prosjetni rad

NOV.
2015
BROJ
39

Predstavnici Univerziteta Crne Gore, Ministarstva prosvjete, Studentskog parlamenta i Direkcije javnih radova obišli radove na Sportskoj dvorani

OTVARANJE OBJEKTA NA MEĐUNARODNI DAN STUDENATA

Objekat će, osim dvorane i pratećih sadržaja za razne sportove, imati i multimedijalnu salu koja će služiti i kao kulturno-informativni centar UCG

DVORANA IMA PREKO 5.400 KVADRATNIH METARA I OKO 750 MJESTA NA TRIBINAMA: Delegacija u obilasku radova

Rektorka Univerziteta Crne Gore (UCG) prof. Radmila Vojvodić, ministar prosvjete mr. Predrag Bošković i direktor Direkcije javnih radova Žarko Živković obišli su sa predstvincima Studentskog parlamenta radove na Sportskoj dvorani UCG.

Radovi na izgradnji dvorane, koja se nalazi u okviru univerzitetskog kampusa, su u završnoj fazi, a objekat će biti otvoren 17. novembra, na Međunarodni dan studenata.

Ministar Bošković je izjavio da je ovakav objekat bio potreban Podgorici, ali prije svega Univerzitetu.

„Raduje to što će Univerzitet uskoro imati priliku da koristi sportski objekat koji će biti na usluzi, prije svega, studentima, ali i svima ostalima. Dvorana je funkcionalna i poštedjuje sve sadržaje koji su potrebni za sportska takmičenja”, istakao je Bošković, uz zahvalnost Direkciji javnih radova na tome što su u roku završni radovi.

Rektorka Vojvodić je kazala da će Univerzitet dobiti prostor koji će, osim za akademske i nastavne, moći da se koristi i za vannastavne, forumske i konferencijske aktivnosti, budući da je

ta je oko 3.300.000 eura, a dvorana ima preko 5.400 kvadratnih metara ili oko 750 mesta na tribinama.

Predsednik Studentskog parlamenta Miloš Pavićević rekao je da je ovim projektom zaokružen univerziteski kompleks, budući da je prije dvije godine otvoren novi studentski dom.

Univerzetska sportska sala će, osim dvorane i pratećih sadržaja za razne sportove, imati i multimedijalnu salu koja će služiti i kao kulturno-informativni centar UCG.

O. Đ.

Univerzitet Crne Gore i zvanično punopravni član Evropske mreže za zdravstveno-preventivnu fizičku aktivnost

UNAPREĐENJE ZDRAVLJA KROZ PODSTICANJE FIZIČKIH AKTIVNOSTI

Članstvo Univerziteta Crne Gore (UCG) u Evropskoj mreži za zdravstveno-preventivnu fizičku aktivnost (HEPA) potvrđeno je na godišnjem sastanku te organizacije u Istanbulu. Fakultet za sport i fizičko vaspitanje UCG jednoglasno je primljen u HEPA mrežu, kao jedina institucija iz Crne Gore kojoj je odobreno punopravno članstvo, saopšteno je iz Rektorske UCG.

HEPA funkcioniše u okviru Svjetske zdravstvene organizacije i bavi se unapređenjem zdravlja kroz podsticanje fizičke aktivnosti. Osim godišnjeg sastanka, u Istanbulu je održana i šesta po redu međunarodna konferencija „HEPA Europe“, koja je ove godine okupila preko 150 učesnika. Na konferenciji su doc. dr Stevo Popović, prof. dr Duško Bjelica, mr. Jovan Gardašević i mr. Ivan Vasiljević sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje predstavili naucične radove „Efekti vaterpoloa na BMI visoko-treniranih juniora“ i „Analiza ishrane adolescenata u Nikšiću“.

Učesnici konferencije iskoristili su priliku da promovisu predstojeće aktivnosti tog fa-

PROMOCIJA PREDSTOJEĆIH AKTIVNOSTI:
Doc. dr Stevo Popović i prof. dr Duško Bjelica

kulteta, kao što je konferencija Crnogorske sportske akademije, koja se održava svake godine. To je najveći regionalni skup u oblasti sportskih nauka, koji se organizuje pod pokroviteljstvom Univerziteta Crne Gore i Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje.

O. Đ.

Sporazum o saradnji Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje UCG sa kolegama iz Mostara

ZAJEDNIČKI PROJEKTI, LJETNJE ŠKOLE I SEMINARI

Dekan Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje na Univerzitetu Crne Gore (UCG) doc. dr Stevo Popović i dekan Fakulteta prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru prof. dr Mario Vasilj potpisali su u Nikšiću sporazum o saradnji.

Prema Popovićevim riječima, uspostavljena saradnja imaće višestruki značaj za oba fakulteta, naročito kada je riječ o razmjeni studenata, nastavnika, saradnika i istraživača, kao i izvođenju zajedničkih naučno-istraživačkih projekata. Sporazum predviđa i zajedničku organizaciju ljetnjih škola i seminara, kao i razmjenu

stručne literature, udžbenika i drugih publikacija. Od posebne važnosti je i razmjena iskustva u oblasti informacijskih sistema i komunikacija.

Na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti, u okviru kojeg funkcioniše Odsjek za fizičku kulturu, na dvanaest studijskih grupa ima preko 3000 studenata.

Ovaj sporazum je dvadeset treći u nizu bilateralnih sporazuma Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje sa inozemnim visokoškolskim institucijama iz oblasti sportskih nauka, koji su potpisani od osnivanja Fakulteta 2008. godine.

O. Đ.

Na Univerzitetu Crne Gore predstavljene mogućnosti studiranja i stažiranja u Njemačkoj

STUDIRANJE PODRAZUMIJEVA MEĐUNARODNU SARADNJU

Ambasadora Njemačke u Crnoj Gori Gudrun Štajnaker je tokom razgovora sa rektorkom prof. Radmilom Vojvodić istakla da Njemačka snažno podržava regionalnu saradnju u oblasti obrazovanja

VISOKO OBRAZOVANJE NIJE VIŠE OGRANIČENO NA NACIONALNI NIVO: Sa promocije u Rektoratu

Brojne mogućnosti za studiranje, stažiranje i istraživački rad u Njemačkoj, koje su na raspolaganju studentima i istraživačima Univerziteta Crne Gore (UCG) predstavljene su u Rektoratu.

Ambasadora Njemačke u Crnoj Gori Gudrun Štajnaker poručila je studentima da iskoriste ponuđene mogućnosti „jer visoko obrazovanje nije više ograničeno na nacionalni nivo, a studiranje danas podrazumejava međunarodnu saradnju i boravak na drugim univerzitetima“. Ona je tokom razgovora sa rektorkom prof. Radmilom Vojvodić istakla da Njemačka snažno podržava regionalnu saradnju u oblasti obrazovanja.

Vojvodićeva je naglasila značaj osnivanja Regionalne platforme za saradnju u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja, udruženja formiranog sa ciljem unapređenja saradnje među regional-

nim univerzitetima, kroz inicijative, strateške debate i različite aktivnosti. UCG aktivno učestvuje u radu Platforme, a posebna pažnja posvećena je podizanju kvaliteta magistarskih i doktorskih studija. Prema njenim riječima, akademsko osoblje i studenti bi trebalo da što više koriste mogućnosti razmjene i usavršavanja.

Njemačka služba za akademsku razmjenu (DAAD) nudi veliki broj stipendija, a studenti svih oblasti studija mogu aplicirati za intenzivne kurseve njemačkog jezika, master ili doktorske studije. Istraživači se mogu prijaviti za boravak na nekom od njemačkih univerziteta, najduže na tri mjeseca. Za stipendije se može prijavljivati do 15. novembra.

Predstavljene su i stipendije njemačke privrede koje dodjeljuje Fondacija dr Zoran Đindjić, uz pomoć kojih studenti završnih semestara

studija, kao i svršeni studenti koji su stekli prvo radno iskustvo, mogu obaviti praksu u nekoj od prestižnih njemačkih kompanija, u trajanju od tri do šest mjeseci. Stipendije se dodjeljuju u oblasti ekonomije, tehničkih nauka, novinarstva, agrikulture, a prijeve traju do 15. novembra.

Njemački Bundestag dodjeljuje međunarodnu parlamentarnu stipendiju (IPS), koja diplomiranim studentima omogućava da u periodu od 31. marta do 1. jula borave u njemačkom Parlamentu, aktivno sarađuju sa poslancima i prate njihov rad.

Nastavno osoblje i studenti UCG mogu da se prijave i za razmjenu u okviru programa Erasmus+, u okviru kojeg im je na raspolaganju više od 20 univerziteta iz zemalja Evropske unije sa kojima UCG ima potpisani ugovor.

O. Đ.

Eduniversal priznanje Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore od strane globalne agencije Eduniversal, koja rangira hiljadu najboljih poslovnih škola u svijetu

SA SNAŽNIM REGIONALNIM UTICAJEM

Ekonomski fakultet Univerziteta Crne Gore dobitnik je priznanja „Eduniversal Palms Certificate“ globalne agencije Eduniversal, koja rangira hiljadu najboljih poslovnih škola u svijetu. Priznanje je uručeno na VIII međunarodnoj konvenciji, koja je ove godine održana na Harvardu.

Fakultet je svrstan u kategoriju „Dvije palme“, u koju spadaju poslovne škole sa snažnim regionalnim uticajem. U ime Fakulteta, nagradu je primila dekanica prof. dr Ana Lalević Filipović, a skupu je prisustvovao i doc. dr Nikola Milović, prodekan za načučno-istraživački rad i odnos sa biznis zajednicom.

Eduniversal je globalna agencija za rangiranje i reiting, specijalizovana za oblast visokog obrazovanja. Nudeći godišnji rang listu 1000 najboljih poslovnih škola u 154 zemlje svijeta, Eduniversal pruža informacije studentima koje im mogu pomoći prilikom odabira univerzite-

Prof. dr Ana Lalević Filipović i doc. dr Nikola Milović sa „Dvije palme“

ta na kojem će nastaviti školovanje bilo u svijetu.

O. Đ.

Na Filozofskom fakultetu Nikšiću osnovane magistarske studije inkluzivnog obrazovanja

KVALITETNIJE ŠKOLOVANJE ĐECE SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

„Ovom magistarskom profilacijom na Univerzitetu Crne Gore, omogućimo da prosjetni kada različitim usmjerena (pedagogija, psihologija, učiteljski studij, defektologija, i svi prosjetni profili usmjereni prema nastavnoj praksi) stekne odgovarajuće stručne kompetencije potrebne za efikasniju podršku i primjenu principa inkluzivnog obrazovanja u obrazovnom sistemu Crne Gore”, kaže za „Prosjetni rad” prof. dr Tatjana Novović sa Filozofskog fakulteta

Na Filozofskom fakultetu u Nikšiću upisana je prva generacija od 20 studenata na magistarske studije inkluzivnog obrazovanja, a njihovo školovanje finansira Tempus fondacija putem međunarodnog projekta pod nazivom Fondacija studijski program za inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori FOSIM (Foundation of study programme for inclusive education in Montenegro-fosim).

Polaznici ovih studija, inače, mogu biti studenti sa završenim specijalističkim studijama pedagogije, psihologije, učiteljskog studija i defektologije. Takođe, pravo na upis imaju i studenati sa svih ostalih studijskih programa prosjetnog-pedagoškog usmjerjenja sa završenim specijalističkim stepenom (240 ECTS kredita) uz obavezu polaganja diferencijalnih ispita.

Prema rječima koordinatorka projekta prof. dr Tatjana Novović sa Filozofskog fakulteta, magistarske studije inkluzivnog obrazovanja su koncipirane u skladu sa kontekstualnim potrebama, pozitivnim domaćim iskustvom u ovoj oblasti, kao i najuspješnijim modelima u obrazovnim sistemima drugih evropskih zemalja, posebno partnera na projektima kao što su Finska, Belgija i Portugalija.

KORISNA UPUTSTVA ZA RAD U UČIONICI

Na inicijativu Filozofskog fakulteta u Nikšiću 2012. godine počeo je međunarodni projekat pod nazivom Fondacija studijski program za inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori (FOSIM), koji će trajati do 2016.

Prema rječima prof. dr Tatjane Novović, fokus FOSIM-a je razvoj inkluzivnog koncepta na univerzitskom nivou putem razvijanja novog kurikulum u formi magistarskih studija, kao i sensibilizacija univerzitskog osoblja za punu afirmaciju inkluzivne paradigme u visokoškolskom i cijelokupnom obrazovnom sistemu Crne Gore.

„U Crnoj Gori ne postoji studijski program pri postojećim fakultetima za obrazovanje kadra koji bi bio usmjeren na temeljnu i funkcionalnu stručnu akademsku pripremu budućih stručnjaka koji će kompetentno primjenjivati inkluzivne principe u obrazovnoj praksi, na različitim nivoima. Predmetni nastavnici nemaju mogućnosti da tokom bazičnih studija dobiju elementarna uputstva za rad sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama (osim onih iz opšte pedagogije, psihologije i didaktike). U tom smislu, cilj projekta je bio razviti i unaprijediti profesionalne kompetencije stručnjaka koji treba da rade sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama, studentima sa invaliditetom, kako u redovnom predškolskom i školskom sistemu, tako i u resursnim centrima. Osim obaveznih kompetencija neophodnih za funkcionisanje u savremenom obrazovnom i društvenom kontekstu (komunikacijskih, informatičkih, matematičke i naučne pismenosti, interpersonalnog razumijevanja, timskog rada, ...), stručnjacima koji treba da doprinesu funkcionalnoj inkluziji dece sa posebnim obrazovnim potrebama, potrebno je usavršavanje i u domenu specifičnih didaktičko-metodičkih znanja u pojedinim oblastima (smetnje u ponašanju i emocionalnom razvoju, tjelesne, mentalne, senzorne i kombinovane smetnje, govorne jezičke smetnje, poteškoće u učenju...), pojašnjava naša sagovornica.

Na osnovu analize postojećeg stanja u obrazovnom kontekstu Crne Gore, posebno u domenu inkluzivnog obrazovanja, markiranih promjena, identifikovanih problema i kadrivskih potreba u praksi, planirano je koncipiranje odgovarajućih magistarskih studija, usmjerenih na pripremanje budućih stručnjaka, kompetentnih za primjenu inkluzivnog modela na što efikasniji način u obrazovnom sistemu Crne Gore.

Stoga je, ističe Novovićeva, „naša namjera usredstrena na kreiranje visokokvalitetnih studija inkluzivnog obrazovanja sa naglaskom na pragmatičnom, strateškom i sistemičnom pristupu ovoj oblasti“.

Cilj novoformiranih magistarskih studija, svakako nije da se preuzeme jedan ili kompiluje nekritički više EU univerzitetskih modela inkluzivnog obrazovanja, već da se kreiraju studije koje će u najvećoj mogućoj mjeri biti prilagodene potrebama obrazovnog sistema u Crnoj Gori. Jedan od važnih zadataka projekta je usmjerjen na uvođenje predmetnog programa, u formi izbornog kursa ili tema iz oblasti inkluzivnog obrazovanja na svim studijskim programima da se bazično školuje nastavni kadar koji će raditi u školama.

U kreiranju obuke za nastavni kadar, kao i obezbjeđivanju svih potrebnih pretpostavki za što funkcionalnije organizovanje magistarskih studija, predstavnici UCG su imali značajnu stručnu potporu od svih partnera u FOSIM projektu. Nacionalni partneri su: Ministarstvo prosjetne Crne Gore, Resursni centar za djecu i mlade Podgorica, Resursni centar za rehabilitaciju lica sa poremećnjima sluha i govora u Kotoru, NVO Pedagoški centar Crne Gore. Što se tiče evropskih partnera to su: University of Jyväskylä, Jyväskylä, Katholieke Hogeschool Leuven, Heverlee (Leuven), Katholieke Universiteit Leuven, Leuven Institut Politécnico do Porto, Porto.

Prof. dr Tatjana Novović, koordinatorica međunarodnog projekta pod nazivom Fondacija studijski program za inkluzivno obrazovanje u Crnoj Gori

društvene i obrazovne perspektive inkluzivnog obrazovnog modela, metodički pristup u radu s decom sa govorno jezičkim smetnjama, sa umanjenim sposobnostima za učenje i poteškoćama u učenju, sa smetnjama u ponašanju i emocionalnom razvoju, sa autističnim smetnjama, način izrade individualnog obrazovnog plana.

Kritičko razumijevanje inkluzivnog koncepta

Program će dobro izbalsiranim sadržajima, relevantnim za aktuelni obrazovni kontekst, pružiti učenicima dublje razumijevanje pojmove stigmatizacije, marginalizacije, isključnosti, posljedica ovih pojava i načina njihovog prevazilaženja; dublje razumijevanje i primjenu različitih pedagoško-psiholoških i didaktičko-metodičkih postupaka u procesu individualizacije nastavnog procesa, diferencijacije u skladu sa različitim potrebama i mogućnostima svih učenika, razumijevanje značaja, uloge i pune participacije svih aktera u procesu afirmacije inkluzivnog modela na nivou obrazovnog, ali i društvenog sistema (porodice, NVO sektora, institucija koje kreiraju obrazovnu politiku).

Program treba da omogući kritičko razumijevanje

O. D.

Razmjena stručnih iskustava

„Kada je riječ o uže stručnim oblastima na novoformiranom studijskom programu, kroz intenzivnu i kontinuiranu razmjenu stručnih iskustava sa ekspertima iz partnerskih univerzitetskih institucija, u okviru Tempus projekta, planirano je usavršavanje nastavnika u svrhu unapređivanja stručnih znanja i kompetencija u oblastima koje su kurikulum projektovane. Pored potrebnih didaktičko-metodičkih i pedagoško-psiholoških znanja, posebno je istaknuta potreba za sticanjem dodatnih znanja iz domena rada sa: učenicima sa smetnjama u razvoju (sa tjelesnim, mentalnim i senzornim smetnjama i decom s kombinovanim smetnjama); decom sa teškoćama u razvoju (sa poremećajima u ponašanju; teškim hroničnim oboljenjima; dugotrajno bolesna deca i ona koja imaju poteškoće u učenju i druge teškoće uzrokovane emocionalnim, socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama). Sve izazitija je potreba za sticanjem novih znanja i usavršavanjem kompetencija za rad sa autističnom decom, kao i nadarenim i talentovanim učenicima“, objasnila je Novovićeva.

Program omogućava polaznicima da uspješno upoznaju i razumiju globalnoevropski obrazovni kontekst, kao najširi referentni okvir za afirmaciju inkluzivne paradigmе; razumiju obrazovni i društveni kontekst koji sadrži pozitivne i negativne izazove za razvoj inkluzivnog koncepta; učestvuju u fazama kreiranja inkluzivne obrazovne politike; izgrade vještine rješavanja praktičnih problema u vezi sa načinima aktivnog uključivanja daka sa posebnim obrazovnim potrebama u obrazovni i životni kontekst, kao i da steknu opštu i specifičnu stručnu metodičku znanja u domenu inkluzivnog obrazo-

Savjetodavni centar mreže Education USA u Podgorici priredio promociju američkih univerziteta u Evropi

SVE INFORMACIJE O OBRAZOVnim PROGRAMIMA

Riječ je o predstavnicima Američkog univerziteta u Bugarskoj (Blagoevgrad), Američkog univerziteta u Rimu, te Webster univerziteta u Beču. Cilj je bio da se promoviše model američkog obrazovanja, kao i način na koji ono može biti dostupno i u zemljama u regionu

Savjetodavni centar mreže Education USA u Podgorici ugostio je predstavnike tri američka univerziteta koji imaju svoje kampuse u Evropi. Riječ je o predstavnicima Američkog univerziteta u Bugarskoj (Blagoevgrad), Američkog univerziteta u Rimu, te Webster univerziteta u Beču. Cilj je bio da se promoviše model američkog obrazovanja, kao i način na koji ono može biti dostupno i u zemljama u regionu.

Pošetnici su mogli saznati koje sve obrazovne programe nude ovi univerziteti, kao i to da se, slijedeći princip tzv.

„slobodnih vještina“ na američkim univerzitetima, studenati ne specijalizuju odmah za onu oblast koja ih zanima već imaju mogućnost da u toku prve dvije godine slušaju raznolike predmete te da se odluče za ono što će biti njihov smjer tek u trećoj i četvrtoj godini.

Kako je rečeno na skupu, američki univerziteti u Evropi imaju duže rokove za prijavu i po pravilu ne zahtijevaju polaganje SAT/ACT testa. Sa druge strane, kandidati moraju pokazati zadovoljavajuće poznavanje engleskog jezika, polovivši TOEFL ili neki drugi rele-

vantan ispit. Univerzitet u Bugarskoj obezbeđuje besplatno polaganje TOEFL testa u Tiranu za sve koji se prijavljuju na ovaj univerzitet, što je finansijsko olakšanje kandidatima, ali istovremeno, i ograničenje, jer rezultati ovog testa važe samo za taj univerzitet.

Svi univerziteti dobrijim kandidatima nude stipendije, koje su, međutim, rijetko punе, i samim tim zahtijevaju dodatne izvore finansiranja. Budući da je riječ o školarinama koje, iako veće od onih na crnogorskim univerzitetima, uz određenu stipendiju, nisu ne-

POŠETIOCI POKAZALI NAJVJEŠTE INTERESOVANJA ZA WEBSTER UNIVERZITET U BEČU: Prezentacija u Američkom ugu

dostizne za crnogoske đake i studente, čini nam se da pohađanje američkih univerziteta u zemljama regiona predstavlja moguću dobru odluku kada je riječ o osnovnim studijima.

Prema rječima Anice Vujnović, u savjetodavnom centru Education USA, srednjoškolci koji su prisustvovali prezentaciji najviše interesovanja pokazali su za Webster uni-

versitet u Beču, čiji su studijski programi najopsežniji, dok su univerziteti iz Bugarske i Italije bili zanimljivi za đake koje zanimaju društvene nauke i umjetnost.

O. D.

Ministarstvo nauke objavilo javni poziv za dodjelu godišnjih nagrada za naučna dostignuća

NAJUSPJEŠNIJIM ISTRAŽIVAČIMA NOVČANA POTPORA

Ministarstvo nauke raspisalo je javni poziv za dodjelu godišnjih nagrada za naučna dostignuća i to najuspješnjem mlađom talentu u oblasti nauke do 20 godina života, najuspješnjem naučniku/naučnici, kao i pronalazaču-inovatoru.

Pravo prijave na javni poziv imaju licencirane naučnoistraživačke ustanove, kao i druge institucije koje se bave istraživanjem i razvojem u Crnoj Gori.

Kako je saopšteno iz Ministarstva nauke, jedna institucija može podnijeti prijavu za jednu ili više nagrada za naučna dostignuća.

Kandidat za nagradu za mlađog talenta treba da je u 2015. godini ostvario: rezultate u naučnoistraživačkom radu; najbolji inovativni rezultat; ili najbolje idejno rješenje koje je priznato na nekom od programa promocije nauke i istraživanja u zemlji ili inostranstvu. Iznos ove nagrade je 1.000 eura, a za ostale dvije dobitnici dobjaju po 2.000 eura.

Kandidat za nagradu za najuspješnog naučnika/naučnicu, treba da je ispunio najmanje jedan kriterijum, i to: postigao izuzetne rezultate u naučnoistraživačkom radu priznate u Crnoj Gori i inostranstvu; koordinira ili učestvuje u multilateralnim i regionalnim programima i projektima (HORIZONT 2020, EUREKA, COST, drugi međunarodni programi i projekti iz oblasti nauke i istraživanja, bi-

lateralna naučno-tehnološka saradnja); da je objavio/objavila monografiju međunarodnog ili nacionalnog značaja; da je imao/imala najveći porast koeficijenta K po osnovu rezultata istraživanja, koji uključuju i objavljene naučne radeve u referentnim međunarodnim časopisima; da je ostvario/ostvarila inovativni rezultat ili idejno rješenje koje je priznato na nekom od programa promocije nauke i istraživanja u Crnoj Gori ili inostranstvu; ili ostvario/ostvarila primjenu rezultata istraživanja u praksi.

Kandidat za nagradu za pronalazača – inovatora za najuspješniji patent ili inovativno rješenje treba da je zaštitio ili realizovao patent u Crnoj Gori ili inostranstvu, ili ostvario inovativno rješenje (novi proizvod ili tehnologiju u proizvodnji; programski sistem; soj; sortu; bitno poboljšanje postojećeg proizvoda i tehnologije; prototip; nove metode; novi genetski materijal i slično), ili ostvario inovativni rezultat ili idejno rješenje koje je priznato na nekom od programa promocije nauke i istraživanja u Crnoj Gori ili inostranstvu. Prednost za dodjelu nagrade imaće pronalazač-inovator koji je patent ili inovativno rješenje realizovao u praksi.

Rok za dostavljanje prijava na adresu Ministarstva nauke je 16. novembar.

O. Đ.

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Međunarodni naučni skup pod nazivom „Danilo Kiš – osamdeset godina od rođenja (1935–2015)”

NOVA SVJETLOST NA LIK I DJELO KULTNOG PISCA

Prof. dr Jovan Delić: Kiš je svrstavao Sent-Egizeriju među one pisce iz svjetske književnosti koje je birao u svoju književnu tradiciju

Prof. dr Sonja Tomović Šundić: Na neki način, Kišova poetika utemeljena je na ideji istorijske pravde i u tom smislu literatura ima osobenu misiju

Prof. dr Vesna Vukićević Janković: U knjizi u kojoj je smrt esencija trajanja, Kiš sprovodi tragalački manevar za apsolutnom formom u kojoj napisano ima sposobnost da premosti i/ili izbriše vrijeme i prostor

Dvodnevni međunarodni naučni skup „Danilo Kiš – osamdeset godina od rođenja (1935–2015)“ održan je tokom dva dana u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti (CANU) u Podgorici. Bila je to prilika da se od strane brojnih relevantnih poznavalaca Kišovog lika i djela iz zemlje i regiona čuju zanimljivi referati o velikom evropskom književniku. Prvom sednicom predsedavali su vanredni član CANU prof. dr Nenad Vuković, prof. dr Jovan Delić i prof. dr Sonja Tomović Šundić, a drugom akademik Tonko Maroević i prof. dr Jasmina Ahmetagić.

Zanimljiv uvod u predavanja priredio je prof. dr Jovan Delić, koji je povezao Kiša i Sent-Egizeriju, budući da je „Kiš svrstavao francuskog pisca među one pisce iz svjetske književnosti koje je birao u svoju književnu tradiciju“.

„Istraživanje ovih veza može biti plodno, čak i neophodno, jer vođi u vrlo složen sistem komparativnih radova, osvjetljavajući – prema jednom istom utvrđenom principu – odnose Danila Kiša prema odašbranim piscima svjetske književnosti koje je smatrao svojim bližnjima. Sent-Egizeri mu je, nesumnjivo, bio jedan od najbližih“, istakao je on.

Kišov kult u savremenoj mađarskoj književnosti

Dopisni član Srpske akademije nauka i umjetnosti (SANU) Janoš Banjai govorio je o prisustvu Daniela Kiša u mađarskoj književnosti. On je napomenuo da su njegova djela, bez izuzetka, objavljena u prevodu na mađarski jezik i već rano stekla popularnost kod tamošnjih čitalaca.

„Danilo Kiš je sa poznatim mađarskim piscima imao susrete kako

u zemlji, tako i u inostranstvu, mnoge od njih je poznavao lično, a zbirku pjesama jednog od njih objavljenu u samizdatu – Đerd Petri, ‘Večni ponedeljak’ – preveo je skoro u cijelini. Učestvovao je sa njima na saštancima pisaca i intelektualaca, između ostalog i na sastanku u Budimpešti o cenzuri. Njegov prilog toj diskusiji je objavljen u zbirkama eseja. Pored toga, o Kišovom djelu i liku svjedoče mnogi tekstovi. Citanima iz teksta ovih pisaca o Danilu Kišu formira se slika o njegovom kultu u savremenoj mađarskoj književnosti, koji se i danas održava i njeguje“, naglasio je Banjai.

Enciklopedijski ideal kao glavno estetsko i umjetničko načelo

Nastiku i poetiku u književnom djelu Daniela Kiša osvrnula se prof. dr Sonja Tomović Šundić, koja je ukazala da je ovaj pisac kao glavno estetsko i umjetničko načelo uspostavio enciklopedijski ideal.

„Kondenzovanost i sažetost enciklopedijskog stila je njegovog načela pisanja teksta. Pri tom, Kiš, za razliku od junaka zvaničnih enciklopedija, u fokus stavlja običnog čovjeka i njegovu sudbinu. Na neki način, Kišova poetika utemeljena je na ideji istorijske pravde i u tom smislu literatura ima osobenu misiju“, istakla je ona.

Raspuni Kišovog stilskog odmjeravanja otkrivaju se i u njegovim previditeljskim amplitudama

Akademik Tonko Maroević je ocijenio da je velika književna kul-

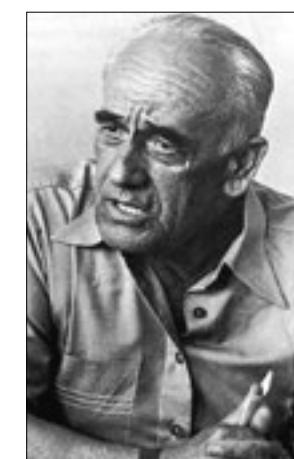
U Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti predstavljen zbornik radova pod nazivom „Mihailo Lalić – sto godina od rođenja (1914–2014)“

VELIKA KNJIŽEVNA GRAĐEVINA MIHAILA LALIĆA

Vanredni član CANU prof. dr Lidija Tomic: Lalićev književni opus pokazuje da se u svijetu njegovih pjesama i poema, pripovijedaka i romana, dnevničke ispovijedne proze i dramskih tekstova prepliću elementi realističke i egzistencijalne proze

Prof. dr Siniša Jelušić: Pokazalo se da je osnova obilježavanja jubileja u analitičnosti interpretacije, a rezultati naučnog skupa koje nam donosi ovaj zbornik dokazuju da su granice istraživanja veoma velike

Akademik Radomir V. Ivanović: CANU je pomoću svojih zbornika opstajala kao stub „lalićologije“ i opravdavala sve one institucije i institute koje su zaboravile na svog najznačajnijeg pisca

njegova tumačenja proporcionalna njegovoj vrijednosti. U tom slučaju, već ovaj materijal dokazuje da je djelo Mihaila Lalića od izuzetne vrijednosti“, naglasio je on, dodajući: „Pokazalo se da je osnova obilježavanja jubileja u analitičnosti interpretacije, a rezultati naučnog skupa koje nam donosi ovaj zbornik dokazuju da su granice istraživanja veoma velike.“

Treba imati na umu da je Lalić zasluzni, a da smo mi dužnici

Akademik Radomir V. Ivanović je podsetio na zanimljiv podatak – da je veliki književnik Mihailo Lalić, nakon smrti pa sve do protekle godine, u Crnoj Gori objavljen u svega dva izdanja.

„Jedanput je to bila ‘Svabđa’, a jedanput ‘Lelejska gorica’. Za mene je to deprimirajuća činjenica. Sa druge strane, međutim, imamo Crnogorskiju akademiju nauka i umjetnosti koja je pomoću svojih zbornika opstajala kao stub ‘lalićologije’ i opravdavala sve one institucije i institute koje su zaboravile na svog najznačajnijeg pisca. Neorganizovanje adekvatne proslave jubileja doživljavam kao veliko ogrešenje. Treba imati na umu da je Lalić zasluzni, a da smo mi dužnici“, kazao je on.

N. N.

25

Prosjetni rad

NOV.
2015

BROJ
39

nova otkrića i interpretacije“, istakla je ona.

Otvorenost umjetničkog djela za njegova tumačenja proporcionalna je njegovoj vrijednosti

Prof. dr Siniša Jelušić ukazao je na činjenicu da se radi o šestom zborniku posvećenom književnom djelu Mihaila Lalića, kao i da je prvi objavljen daleke 1984. godine.

„Pošto je to sada već svojevrsna biblioteka zbornika o Laliću, može se postaviti pitanje do kojih granica je njegov opus otvoren za analize. Preko toga, zapravo, dolazimo do vrijednosti jednog književnog djela, tako da se nameće akcionalistički zaključak da je otvorenost umjetničkog djela za

tura omogućila Kišu da svoje djelo ostvari u nekoliko različitih stilskih prosedera, „da gotovo svaki put iznova krene iz novoga početka“.

„Četiri njegove temeljne knjige, na primjer ‘Mansarda’, ‘Bašta, pepeo’, ‘Peščanik’ i ‘Grobnica za Bošku Davidovića’, pisane su u četiri različita izražajna ključa, što kao presedan možemo naći jedino u slučaju Tomasa Mana (‘Budenbrokovi’, ‘Smrt u Veneciji’, ‘Doktor Faustus’ i ‘Legenda o Josipu’). Raspone Kišova stilskog odmjeravanja mogli bismo otkriti i u njegovim previditeljskim amplitudama, jer se okušavao i dokazao u tako širokim registrima što idu, recimo, od Vitkovica do Petrija (u mađarskom: od neoklasicizma do neoverizma)“, rekao je on.

Najavio mnoge zločudnosti, pa i zlodjela nacionalizma

O Kišovim stavovima vezanim za nacionalizam govorio je prof. dr Dušan Ičević. On je podsetio da se „rado rabi Kišova izjavu da je nacionalizam paranoja“.

„Kišovo poimanje nacionalizma je mnogo slojevitije i bitnije. Svesti ga samo na paranoju znači banalizovati ga, izmjestiti ga iz društvene sruštine u patološko stanje svijesti i duha“, naveo je on, dodajući: „Najavio je Kiš mnoge zločudnosti, pa i zlodjela nacionalizma. Portret nacionaliste kao NN zapravo nastoji da opiše ono što jeste, što može biti i što će činiti nacionalista. Neke od Kišovih važnijih ocjena su: nacionalizam je ideologija banalnosti, znači totalitarna ideologija; on je posljednja ideologija i demagogija koja se obraća narodu; nacio-

nalizam je negativna kategorija duha; nacionalizam je nazadnjaštvo; čljevi nacionalizma su uvijek skromni, jer su podli itd.“

Pseudoeruditni prosede usmjereni ka težnji da sublimira i disperzira lice i naličje svih slobodina u trajanju i nestajanju

Prof. dr Vesna Vukićević Janković izložila je rad na temu „Hodočašće kroz šećanje svijeta (poetika Kišove enciklopedije)“.

„U knjizi u kojoj je smrt esencija trajanja, Kiš sprovodi tragalački manevar za apsolutnom formom u kojoj napisano ima sposobnost da premosti i/ili izbriše vrijeme i prostor. Ona je rezultat njegove težnje za sažimanjem, odnosno de/konstruktivnim naporom da se romanесko tkivo preoblikuje u enciklopedijski registar. Zato je njegov pseudoeruditni prosede usmjeren ka težnji da sublimira i disperzira lice i naličje svih slobodina u trajanju i nestajanju“, kazala je ona i dodala da „kroz eksponiranje semantičkih i parameantičkih ravnih ljudskog poimanja činjeničnog i fiktivnog, kroz preispitivanja lica i naličja istorije svijeta, ‘Enciklopedija mrtvih’ traga za odgovorima zapretanim u religijama i filosofskim sistemima čije je središnje pitanje uvijek u aporetskom vakuumu između smrti i ljubavi.“

Na skupu su svoje radove, između ostalih, izlagali i: prof. dr Jasmina Ahmetagić, prof. dr Radmilo Marojević, mr Mirjana Bećejski, doc. dr Jelena Bašanović Čećović, mr Aleksandar Vuković, mr Nataša Jovović, inozemni član CANU Dimitrije Popović, prof. dr Lidija Tomic i drugi.

N. N.

U FOKUS STAVLJA OBIČNOG ČOVJEKA I NJEGOVU SUDBINU: Sa skupa

Vlada Crne Gore utvrdila Predlog zakona o inovativnoj djelatnosti

LAKŠE DO NOVCA ZA ISTRAŽIVANJA

Obezbijediće se povezivanje naučnoistraživačkih ustanova, tj. naučne i akademske zajednice sa privrednim sektorom u realizaciji primijenjenih i razvojnih istraživanja, poboljšanje kompetitivnosti malih i srednjih preduzeća i promocija preduzetništva, kao i podrška start-up privrednim društvima

Vlada Crne Gore utvrdila je Predlog zakona o inovativnoj djelatnosti, koji je usaglašen sa „Strategijom Evrope 2020 – Unija inovacija”, a čiji je cilj unapređenje okvirnih uslova i pristupa za finansiranje istraživanja i inovacija, kako bi se omogućila transformacija inovativnih ideja u proizvode i usluge koji će stvarati rast ekonomije i nova radna mesta.

Zakon je usaglašen i sa Ugovorom o funkcionalanju Evropske unije i Sporazumom o stabilizaciji i pri-druživanju Crne Gore EU (SSP), saopšteno je nakon sednice Vlade.

Ovim Predlogom zakona predviđeno je da inovacije postanu stub razvoja dinamičnog i relevantnog okruženja za razvoj nauke i istraživanja, da naučne ustanove, javna i privatna preduzeća iskoriste svoju aktivnu ulogu u istraživanjima i razvoju, i mogućnosti za transfer tehnologija, kao i da se podstiče kvalitet i značaj istraživanja i inovacija u Crnoj Gori.

Obezbijediće se povezivanje naučnoistraživačkih ustanova, tj. naučne i akademske zajednice sa privrednim sektorom u realizaciji primijenjenih i razvojnih istraživanja, po-

boljšanje kompetitivnosti malih i srednjih preduzeća i promocija preduzetništva, kao i podrška start-up privrednim društvima.

Zakonom se na jedinstven način uređuje inovativna djelatnost u domenima: strateškog okvir-a, vrsta inovativnih organizacija, upisa u Registar inovativnih organizacija i finansiranja ove djelatnosti. Osnovno načelo na kojem se temelji ovaj Zakon odnosi se na „dostupnost obavljanja inovativne djelatnosti svima pod jednakim uslovima“. Ta-kode se omogućava obavljanje ove djelatnosti inovativnim organizacijama

i drugim subjektima, do-maćim i stranim pravnim i fizičkim licima. Predviđeno je da inovativna djelatnost obavlja pravno lice koje je već osnovano u skladu sa posebnim zakonom (Zakonom o NID, Zakonom o visokom obrazovanju, Zakonom o pri-vrednim duštvima) i koje je upisano u Registar inovativnih organizacija koji treba da se vodi u Ministarstvu nauke. Inovativne organizacije u smislu ovog Zakona su: naučnoistraživačke ustanove, centri iz-vrsnosti, ustanove visokog obrazovanja, centri za transfer tehnologija, na-učno-tehnološki parkovi,

inovaciono-preduzetnički centri, poslovni inkubatori, privredna društva i dje-lovi privrednih društava. Predviđeno je da inovativna djelatnost može da obavlja i fizičko lice, pro-nalažeći – inovator.

Po prvi put zakonom se uređuje obaveza Vlade za donošenje strategije inovativne djelatnosti na perio-d od pet godina. Strategiju predlaže Savjet za naučnoistraživačku djelatnost, i njome se uređuju: specifični ciljevi inovativne djelatnosti, prioritetni programi i projekti od opštег interesa, praćenje realizacije progra-ma i projekata, način fi-nansiranja programa i pro-

jekata i infrastruktura za podršku inovacijama.

Najznačajnija novina odnosi se na uvođenje no-vih instrumenata u naučni sistem Crne Gore, kao što su: centar za transfer tehnologija, naučno-teh-nološki park i inovaciono-preduzetnički centar. Ova tri nova instrumenta, po-red postojećih naučnih ustanova, centra izvrsnosti i ustanova visokog obrazovanja, omogućiće dalje podizanje nivoa i kvalite-ta ukupne istraživačke zajednice u Crnoj Gori, i nje-ne uporedivosti van grani-ca države.

O. D.

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović u Briselu razgovarala sa komesarom za nauku Karlosom Moedasom i visokim predstavnicima NATO-a

CRNA GORA NAPREDOVALA U OBLASTI NAUKE I ISTRAŽIVANJA

Iskazana puna posvećenost Crne Gore evropskim i evroatlantskim integracijama i istaknuta važnost i drugih aspekata članstva u NATO, osim odbrambeno-političke dimenzije, kao što je naučni program za mir i bezbjednost – NATO SPS

26

Prosječni rad

NOV.

2015

BROJ

39

Ministarka Vlahović sa članovima delegacije ispred Tehnopolisa, najvećeg flamanskog centra nauke

Ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović tokom boravka Briselu i Luksemburgu sastala se sa Komesarom EU za istraživanje, nauku i inovacije Karlosom Moedasom, dok je u središtu NATO-a razgovarala sa zamjenikom Generalnog sekretara za vanredne situacije ambasadorom Sorinom Dukaru, takođe nadležnim za program te alianse „Nauka za mir i bezbjednost“.

Cilj sastanka sa Komesarom Moedasom bio je predstavljanje napretka u oblasti nauke i istraživanja u Crnoj Gori od vremena privremenog zatvaranja poglavljaju 25 Nauka i istraživanje u decembru 2012. godine, intenziviranje učešća crnogorske naučnoistraživačke zajednice u EU programima i projektima, kao i dalji koraci na putu realizacije nove strateške razvoja nauke u Crnoj Gori.

Usklađivanje sa evropskom politikom

Ministarka Vlahović predstavila je aktivnosti na uskla-

đivanju crnogorske politike sa evropskom u svim segmentima razvoja naučnoistraživačke djelatnosti, a koje se odnose na podizanje kapaciteta naučne zajednice u Crnoj Gori. Navedeno je da su finansirana 104 nacionalna projekta vrijedna oko pet miliona eura, uspostavljeni novi instrumenti poput Centra izvrsnosti u vrijednosti od 3,4 miliona eura, koji angažuje 82 istraživača iz više oblasti nauka, kao i inovativno-preduzetnički centar Tehnopolis u Nikšiću, za koji je izdvojeno 1,7 miliona eura. Finansirano je i osam krupnih istraživačkih grantova u visini od 2,8 miliona eura, realizovan je Nacionalni program stipendiranja za izvrsnost sa oko 1,2 miliona eura, napravljena bogata mreža bilateralne i međunarodne saradnje, uspostavljen jedan od najboljih festivala nauke u regionu. Navedeno je i da svi instrumenti doprinose jačoj vezi između nauke i biznisa i sa-mim tim razvoju inovacija koji su ključni stub „Horizonta

2020“, očekujući veću uspješnost i konkretnije benefite od Programa u narednom periodu. Ministarka Vlahović najavila je i novi program za zapošljavanje doktora nauka u narednom periodu. Ona je uka-zala na značajan porast ulaganja u istraživanje i razvoj koji je prepoznat u Crnoj Gori u proteklih nekoliko godina, a koji će tek nakon una-prednja statističkog sistema praćenja ulaganja biti realno iskazan. Vlahović je zahvali-

la Evropskoj komisiji, kao ključnom partneru na dosadašnjoj podršci, i ukazala na potrebu njenog eks-pertskeg i finansijskog kontinuiteta, s ciljem daljeg unapređenja crnogorskog naučnoistraživačkog sistema i većeg integriranja u evropski istraživački prostor.

Komesar Moedas pohvalio je strategiju i politiku na planu nauke i istraživanja koju sprovodi Crna Gora, a koja je u skladu sa pravcima razvoja EU, ističući važnost razvoja nauke, kao ključnog pokreća razvoja svakog društva. On je istakao i preporuke za dalje aktivnosti u oblasti nauke i istraživanja, posebno u oblasti Horizonta 2020 i značajnijeg učešća u tom progra-

mu, kao i namjeru da u narednom periodu Crna Gora dobije značajnu podršku za podizanje kapaciteta u smislu većeg korišćenja sredstava iz raznih programa EU.

Moedas je izrazio spre-mnost za eks-pertske i finan-sijsku podršku Crnoj Gori u ostvarivanju ciljeva u oblasti nauke i istraživanja.

Posvećenost evroatlantskim integracijama

Ministarka Vlahović je tokom sastanka sa Sorinom Dukarom naglasila da postoji puna posvećenost Crne Gore evropskim i evroatlantskim integracijama i u tom smislu istakla važnost i drugih aspekata članstva u NATO, osim odbrambeno-političke dimenzije, kao što je naučni

program za mir i bezbjednost – NATO SPS.

Ona je predstavila dosa-

đanje učešće Crne Gore i izra-

zila zahvalnost za podršku NA-

TO-a u projektima u kojima je

učestvovala Crna Gora, iskor-

stivši sredstva ovog programa

u iznosu od preko 700.000 eu-

ra, ali i planirane prijave projek-

ata u narednom periodu na konkurse koji se objavljaju tri puta godišnje.

Vlahovićeva je ukazala na potrebu unapređenja saradnje, posebno u oblastima energetske bezbjednosti, sajber bezbjednosti, bezbjednosti u oblasti životne sredine, granične bezbjednosti kopna i mora, bezbjednosti hrane i seizmologije.

Ona je predložila da se u Crnoj Gori u narednom perio- du organizuje promocija Na- učnog programa za mir i be- zbjednost uz podršku i učešće predstavnika NATO.

Ambasador Sorin Dukar-ru ocijenio je ovu posetu ko-risnom, ne samo za unaprje-đenje saradnje u okviru NA-TO Naučnog programa za mir i bezbjednost, već i za jačanje svijesti o raznovrsnosti be-nefta koje donosi članstvo u Atlantskom savezu. On je na-glasio da razgovori na temu naučne saradnje šalju poruku da je nauka izuzetno važan se-gment ukupnog funkcionis-ja Alijanse.

O. D.

Ministarka Vlahović u Luksemburgu SARADNJA U RAZNIM OBLASTIMA

Ministarstva nadležna za nauku Crne Gore i Velikog Vojvodstva Luksemburga posre-dovaće u uspostavljanju saradnje između naučnoistraživačkih institucija i univerziteta dvije države u oblastima: informaciono-komunikacionih tehnologija, zdravlja, biomedicine, održivog razvoja i energije. To je dogovoren na sastanku ministarke nauke Crne Gore prof. dr Sanje Vlahović i državnog sekretara za visoko obrazovanje i naučna istraži-vanja Luksemburga Marka Hansen-a.

Zajednički je konstatovano da su prioriteti Crne Gore i Luksemburga u oblasti nauke i istraživanja veoma slični, što će doprinjeti boljem povezivanju istraživačkih timova dvije zemlje i njihovom zajedničkom učešću u Horizontu 2020 i drugim međunarodnim programima. Dogovoren je da se identifikuju aktivnosti i prioritetni pravci te saradnje.

Zanimljiva astronomija (VI)

DRUGI PLANETARNI SISTEMI

Smatra se da je u naše vrijeme dokazano za preko 1.000 kosmičkih objekata da pripadaju kategoriji planeta, dakle tamnih nebeskih tijela koja kruže oko matičnih zvijezda. Inače, postoji nekoliko hiljada svemirskih objekata za koje se prepostavlja da su, u stvari, planete, ali još uvek nijesu ispunjene sve odgovarajuće naučne analize koje bi sa potpunom izvjesnošću potvrdile.

Gotovo da nema dana da nas sredstva informisanja ne obavijeste o nekom novom otkriću planeta koje kruže oko mnogih zvijezda u dubinama Galaksije. Otkrivanje takvih objekata, koji obično nose stručni naziv ekstrasolarne planete, postalo je gotovo stvar rutine. Ranije, vjekovima je to smatrano nedostiznim zadatkom zbog niza naučnih i tehničkih ograničavajućih faktora. Prvi i osnovni je činjenica da se zvijezde i njima pripadajuće planete na takvim daljinama da mogu vidjeti isključivo kao svijetle tačke, jačeg ili slabijeg sjaja, ali nikako kao kružni objekti kako je to slučaj sa teleskopskim posmatranjem planeta u Sunčevom sistemu. Što je jači i kvalitetniji optički instrument, to je veća, bolja i jasnija slika planeta i drugih objekata u našem Sunčevom sistemu, dok zvijezde ne mijenjaju tačkastu veličinu.

Usavršavanjem instrumenata i raznih empirijskih i teorijskih (matematičkih) metoda, naglo i brzo je počeo razvoj otkrivanja drugih planetarnih sistema. Smatra se da je u naše vrijeme dokazano za preko 1.000 kosmičkih objekata da pripadaju kategoriji planeta, dakle tamnih nebeskih tijela koja kruže oko matičnih zvijezda. Inače, postoji nekoliko hiljada svemirskih objekata za koje se prepostavlja da su, u stvari, planete, ali još uvek nijesu ispunjene sve odgovarajuće naučne analize koje bi sa potpunom izvjesnošću potvrdile. Veličina novootkrivenih

nih objekata je obično dimenzija džinovskih planeta u Sunčevom sistemu, što znači reda veličine Jupitera (koji je 318 puta veći od Zemlje), Saturna, Urana ili Neptuna. Cilj svih istraživanja u vezi sa otkrivanjem dalekih planeta jeste pronađenje objekata veličine Zemlje koji bi bili na odgovarajućoj udaljenosti od matične zvijezde.

Ustanoviti postojanje objekata pogodnih za život

U pozadini otkrivanja i istraživanja drugih, vansunčevih planeta nalazi se takođe motiv i želja da se ustanovi postojanje tamnih i čvrstih objekata koji bi bili pogodni za život. U prvom redu treba da je daleka planeta sačinjena od čvrstog materijala (da nije, dakle, velika i masivna grena lopata) i da na njoj vrlada pogodna temperatura neophodna za postojanje vode u tečnom stanju (koja je, kako se danas smatra, osnova za mogućnost začeća i razvoja života). Treba znati da se nijedan od takvih objekata, zapravo, ne može vidjeti ponosob, kao samostalno kosmičko tijelo određene veličine, već se do svih zaključaka o veličini, udaljenosti, brzini i vremenu okretanja oko matičnih zvijezda, teorijski dolazi na osnovu utvrđenih mjerljivih parametara.

Od kada je počela primjena durbina, a potom i teleskopa za posmatranje nebeskih tijela i njihovih kretnja, a kasnije i korišćenjem dru-

gih metoda (fotografija, fotometrija, spektroskopija i dr.), ukupno znanje o sastavu i prirodi vasmine i pojedinih nebeskih tijela se rapidno počelo uvećavati. Na stotine astronomskih opservatorija se bavilo ispitivanjem nebeskih tijela na osnovu čega su se sakupljali dragocjeni posmatrački podaci. Još od 17. vijeka je bilo poznato da su mnoge zvijezde zapravo sistemi sastavljeni od dvije, tri ili čak i više komponenti. To je značilo da se umjesto jedne zvijezde koja se vidi na datom mjestu, nalazi čitav sistem koji je povezan silom gravitacije, pri čemu sve pojedinačne komponente kruže oko jednog zajedničkog središta. Nauka je odavno ustanovila da je najmanje svaka treća zvijezda u stvari višestruki sistem.

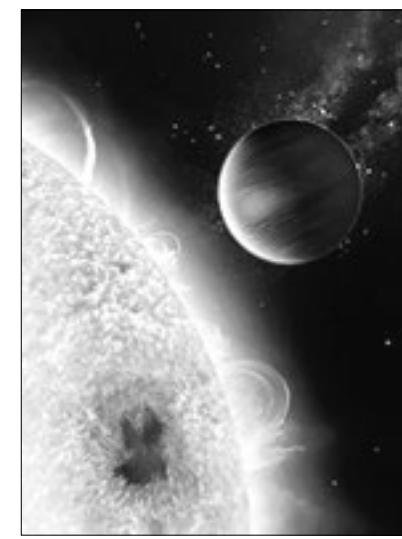
Postojanje višestrukih sistema bio je orijentacioni znak da nesumnjivo oko mnogih zvijezda kruže i tamna tijela – planete, ali je registrovanje takvih objekata izuzetno složen i kompleksan problem. Planete su znatno manje od zvijezda, tamna su nebeska tijela, imaju mnogo manje mase pa je stoga i njihovo registrovanje izuzetno komplikovano. Ipak, napredak nauke, tehnike i tehnologije je omogućio da se i ovo pitanje riješi otkrivanjem mnogih planeta oko dalekih zvijezda-sunaca. Prve planete u dalekoj vasioni su otkrivene 1992. godine, ali to su bili pravi džinovi koji su kružile oko neutronskih zvijezda. Tražilo se postojanje planeta oko „nor-

malnih“ zvijezda, odnosno onih koje su unekoliko nalik Suncu (to su zvijezde koje pripadaju posebnim spektralnim grupama).

Otkriveno postojanje planete koja kruži oko zvijezde iste spektralne klase kao Sunce

Tri godine poslije otkrića planete oko neutronske zvijezde, tačnije 5. oktobra 1995. godine, konačno je potvrđeno da je otkrivena planeta oko zvijezde slične Suncu. Tada su dva švajcarska astronoma, Mayor i Queloz, na konferenciji u Firenci, izložili potrebne dokaze o tome da su konačno otkrili postojanje planete koja kruži oko zvijezde iste spektralne klase kao Sunce. Koristeći teleskop jedne opservatorije na jugu Francuske, oni su otkrili planetu mase 0.468 Jupitera koja orbitira na udaljenosti od 0.052 AU (astronomskih jedinica) od zvijezde 51 u sazvježđu Pegaza. Ovo otkriće je izazvalo niz nedoumica jer se pokazalo da se u drugim planetarnim sistemima javljaju planete po veličini i rasporedu daleko drugačijem od naše Sunčeve porodice. Kasnije su otkrivane i razne grupe planeta, pa i objekti veličine i oblika Zemlje, što upućuje na postojanje planeta pogodnih i za razvitiču život u bilo kakvom obliku.

Inače, danas postoji nekoliko efikasnih i pouzdanih metoda pomoću kojih se otkrivaju planete u dalekom sve-

Umjetnički prikaz jednog planetarnog sistema

miru. U tom smislu se upotrebljavaju samo veliki teleskopi na Zemlji, nego i specijalni instrumenti koji se nalaze u kosmosu. Od takvih instrumenata najviše podataka je posao teleskop *Kepler* (lansiran 7. marta 2009. god.), koji i dalje obavlja zadatke za koje je namijenjen. Pomoću njega je otkriveno mnoštvo objekata koji su umnogome upotpunili i obogatili dragocjeno znanje na polju istraživanja drugih planetarnih sistema i mogućnosti postojanja života na njihovoj površini. Posmatranje pomoću kosmičkih teleskopa je mnogo efikasnije i kvalitetnije od sličnog postupka sa Zemlje, jer naša atmosfera apsorbuje (upija) pojedine oblasti elektromagnetskog spektra koji se nesmetano mogu ispitivati u svemirskim uslovima.

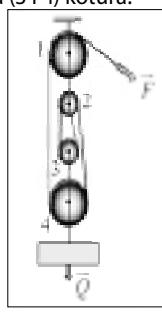
Vojislav Budo Gledić

(Kraj)

ZANIMLJIVA FIZIKA (15)

PITANJA I ODGOVORI

151. Tijelo težine $Q = 100 \text{ N}$ podiže se pomoću sistema koturova (slika), koji se sastoji od dva nepokretna (1 i 2) i dva pokretna (3 i 4) kotura.

Težine svih koturova su dovoljno male da se mogu zanemariti u odnosu na težinu tijela.

Kolikom silom F treba vući slobodan kraj užeta da bi se podizalo tijelo?

152. Zašto dvije podmornice u moru ne mogu uspostaviti kvalitetnu međusobnu vezu radio-talasima?

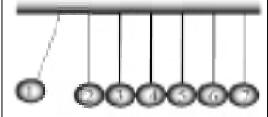
153. Kakvu boju neba vide kosmonauti kad su na Mjesecu?

Kakve bi boje bilo nebo na Zemlji kada Zemlja ne bi imala atmosferu?

154. Na račun čega se počeva potencijalna energija vazdušnog balona kada se podiže od zemlje?

Narušava li se pri tome zakon održanja energije?

155. Jednake biljarske lopte obješene su o plafon, kao na slici.

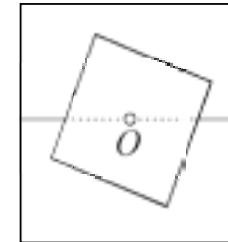

Šta će se desiti ako loptu 1 otklonimo iz ravnotežnog položaja i pustimo?

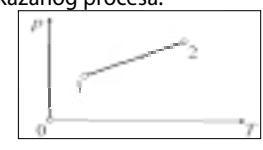
Šta će biti ako to isto uradimo istovremeno sa loptama 1 i 2?

156. Osa O učvršćena je na novu površine vode. Homogeni grede kvadratnog preseka (slika) može da rotira s malim trenjem oko ove ose, koja se poklapa sa njenom osom simetrije.

Koji položaj će zauzeti grede?

157. Kakav je odnos zapremina idealnog gasa u stanjima 1 i 2, prikazanim na slici. Masa gase se ne mijenja u toku prikazanog procesa.

158. Za odstranjivanje mrlje materijal se pritisne vrelom peggom, stavljajući list papira ispod nje.

Zašto mrlju upije papir, a ne razlije se po materijalu?

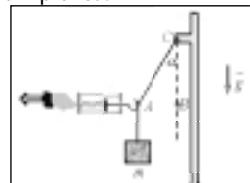
159. Na slici su prikazana dva zatvorena procesa idealnog gasa: 1-2-3-1 i 3-2-4-3.

U kojem procesu gas izvrši veći rad?

160. Poklapaju li se linije sile elektrostatičkog polja sa putanjom tačkastog pozitivnog naielktrisanja, čija je početna brzina jednaka nuli?

Odgovori na pitanja iz prošlog broja

141. Tijelo treba objesiti kao na slici, a dinamometru povući nit u horizontalnom pravcu.

Pomoću milimetarskog papira može se odrediti odnos dužina dvije duži $\frac{AB}{BC}$ (tangens ugla $\angle ACB$).

Za vrijednost sile F koju pokazuje dinamometar, masa tijela je

$$m = \frac{F \cdot AB}{g \cdot BC}.$$

142. Jedan kraj nit treba pričvrstiti za jedan stativ, a drugi kraj nit povezati sa dinamometrom u horizontalnom položaju. Dinamometar treba da je čvrsto priveza za stativ. „Horizontalnost“ nit se provjerava milimetarskim papirom. Zatim se predmet okači za sredinu niti (kao na slici).

Pomoću milimetarskog papira može se odrediti odnos dužina dvije duži $\frac{AB}{BC}$ (tangens ugla između horizontalnog pravca i naklonjene dijelu niti).

Ako dinamometar pokazuje vrijednost sile F , onda je masa tijela

$$m = 2 \frac{F \cdot AB}{g \cdot BC}.$$

143. Jednostavno se pokazuje da je $t = \sqrt{2s/a}$, $s = 2R \sin \alpha$, $a = g \sin \alpha$) da je vrijeme za koje tijelo sklizne niz žlab

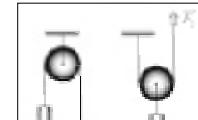
$$t = \sqrt{\frac{2R}{g}}$$

i ne zavisi od ugla između vertikalnog pravca i žljeba.

144. Svrha nepokretnog kotura je samo da promeni smjer sile. Da bi se podiglo tijelo mase m , potrebno je da se vuče silom $F_1 = 100 \text{ N}$ prema dolje (slika A).

Pokretni kotur djelovanje težine tereta prepolovi na obje strane užeta (slika B). Slijedi, pokretni kotur smanji silu potrebnu za podizanje tereta na polovinu:

$$F_2 = \frac{mg}{2} = 50 \text{ N.}$$

S druge strane, da bi se teret podigao za visinu H , kraj užeta treba vući za dvostruko veći dužinu ($2H$).

145. Prema formuli

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}}$$

period oscilovanja ne zavisi od amplitudne. Međutim, ovaj zaključak nije tačan.

Formula je izvedena uz pretpostavku da je ugao otakna klatna iz ravnotežnog položaja vrlo mali. Intenzitet sile koja vraća klatno u ravnotežni položaj je

$$F = mg \sin \alpha,$$

de je α ugao otakna od ravnotežnog položaja. Za male uglove se može uzeti da je $\sin \alpha \approx \alpha$, pri čemu se α izražava u radijanima. U ovakvoj aproksimaciji sile je proporcionalna pomjeraju, a oscilovanje je harmonijsko.

Za veće uglove je $\alpha > \sin \alpha$, što znači da je „uzeta“ sila koja je veća od stvarne sile. Odатle se za-

ključuje da je „precijenjeno“ stvarno ubrzanje klatna $g \sin \alpha$, odnosno – da klatno sporije osciluje. Drugim riječima, stvarni period oscilovanja T_s je veći od T :

$$T_s > 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}}.$$

146. Čovječe uvo je najosjetljivije na relativno visoke frekvencije zvučnih talasa (približno od 1500 do 4000 Hz). Ali – što je viša frekvencija, to je veća i apsorpcija zvuka u vazduhu. Apsorpcija je naročito izražena ako je prijemnik daleko od izvora zvuka. Zbog toga riječi koje dolaze iz daljine postaju nerazumljive.

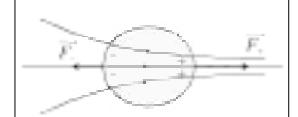
147. U slučajevima a) i b) optika se kreće ka oblasti gdje je jače polje, a u slučaju c) ostaje da miruje.

Kada se optika postavi u elektrostatičko polje, onda u njoj dolazi do razdvajanja naielktrisanja (u dielektriku – polarizacija, u provodniku – elektrostatička indukcija). Kao rezultat, na desnoj strani optice pojaviće se pozitivno naielktrisanje q , a na lijevoj – njemu jednak po apsolutnoj vrijednosti ali negativno naielktrisanje.

Slijedi, u polju na optiku djeluje sila $F = F_+ + F_- = q(E_+ + E_-)$ (na slici je kao poseban prikazan primjer a)).

Ovdje su E_+ i E_- jačine polja u oblasti koncentracije pozitivnog i negativnog naielktrisanja. U slučaju a) je $E_+ > E_-$ (na desnoj strani su gušće linije sile), pa je zbog toga sila F usmjeren na desnu stranu.

Analogno, možemo pokazati da u slučaju b) sila F je usmjeren ulijevo.

Jedan od najistaknutijih i najzaslužnijih za trajanje, razvoj i afirmaciju crnogorske moderne umjetnosti jest Miloš Vušković (1900–1975). Pripadnik generacije koja je pred Drugi svjetski rat, bez izuzetka, bila van Crne Gore: Rim, Pariz, Beograd, Atina, Beč, London, Moskva – centri u kojima su imali vidan reno, ostavivši tada i potom neizbrisiv trag od izuzetnog značaja za crnogorskiju kulturu. Mislim da su Milo Milunović, Petar Lubarda i Miloš Vušković u vrhu, odnosno među najrepresentativnijim kvalitetima crnogorske moderne i uopšte likovne umjetnosti Crne Gore. Treba istaći da su oni skoro redovno učestovali na izložbama ULUCG. Njihovim odlaskom sa životne i stvaralačke scene: Milunović umire u Beogradu 1967; Lubarda 1974. (prisustvovao sam sahrani u Beogradu i bio u počasnoj straži pored odra. Samo dva dana potom, 15. februara objavio sam, na punoj strani „Prosvojetnog rada“ sjećanje na Lubarda); Risto Stijović umire u Podgorici takođe 1974. godine, gdje je i sahranjen; Vušković 1975. na Cetinju, ne nastaje zastoj, nastavlja se vrijednosna tradicija tada već značajnim umjetnicima i novim generacijama. To je sredina sedme i osme decenije prošlog vijeka kada crnogorski umjetnici nastupaju veoma afirmativno u Parizu, Rimu, Zagrebu, Beogradu, Njujorku, Moskvi... U stvari, slijedi nastavak i dogradnja umjetničkih uspjeha prethodnih generacija.

Kao dugogodišnji član Svjetla Narodnog muzeja Cetinje mogao sam da saznam više o umjetnicima, posebno o crnogorskim. Dakako, s radoznalošću i o Vuškoviću. Njegove slike se nalaze van Crne Gore, kod kolecionara i privatnika, zatim u muzejima, hotelima, institucijama. Jedna od najboljih je u Narodnom muzeju u Beogradu, a najviše u Narodnom muzeju na Cetinju. Prije 20 godina prikazano je preko 30 njegovih predratnih slika u Galeriji „Most“ u Podgorici, među kojima „Žena sa šeširom“ za koju je 1933. godine u Beogradu dobio Nagradu Politike, vrlo respektabilnu, uglednu, koja je tada, a i danas, imala visok renome u odavanju priznanja likovnim umjetnicima. Ova omaž izložba je impresivno podsetila na Miloša Vuškovića – velikog slikara.

Poslije dugog boravka van Crne Gore Vušković se 1948. godine vraća da bi trajno ostao dajući kao direktor hercegovačke Umjetničke škole, kao predsjednik Udruženja likovnih umjetnika, zatim kao direktor Nacionalne galerije na Cetinju i posebno kao stvaralač, kao slikar, dragocjeni doprinos razvoju i ugledu crnogorske umjetnosti.

Vušković je bio i kao slikar i kao karikaturista plodan i raznovrstan stvaralač. Uradio je više hiljada slika i karikatura. Prvu samostalnu izložbu pred odlazak u Beč na studije priređuje 1921. godine na Cetinju i u Podgorici. Od tada slijedi 20 samostalnih i oko 150 grupnih izlaganja među kojima su reprezentativne izložbe crnogorske i jugoslovenske umjetnosti: Umjetnost na tlu Jugoslavije od praistorije do danas, Pariz 1971; Umjetničko blago na tlu Crne Gore od praistorije do danas, Moskva, 1981; 40 godina Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije 1946–1986, Tuzla, Dubrovnik, 1986... Dobio je najveća umjetnička i društvena priznanja među kojima: Tri-nestojušku nagradu SR Crne Gore, 1963, i Jugoslavije – Nagrađu AVNOJ-a, 1971.

Njegov opus može se trebitati u dva perioda: prvi, prije Drugog svjetskog rata, i drugi, poslije 1945. godine, sve do smrti.

Moderna srpska likovna umjetnost krajem treće i u četvrtoj deceniji prošloga stoljeća doživljava izraziti razvoj koji će poslije Drugog svjetskog

Četiri decenije od smrti Miloša Vuškovića, jednog od najzaslužnijih za afirmaciju crnogorske moderne umjetnosti

OPUS ZA PAMĆENJE I MUZEJE

U cetinjskom periodu, u dinamičnom tempu u ritmu Vušković nadahnuto realizuje brojna riznična djela vrhunske, vanredne snage, na kojima boja agresivno teži da što jasnije zablista, zadovolji racionalne potrebe slike i iracionalne pobude slikara

Na svom stvaralačkom putu ispoljava je i harmonično spajao u svoje djelo ne samo bogatstvo talenta i veličinu stvaralačkih kapaciteta, već i dragocjene, izuzetne optimističke ljudske vrline

Na njegovim slikama reflektovala se radost života, koja je bila kredo njegovog trajanja

Svoje vrijednosti, znanja i mogućnosti nije čuvao kao dragocjenost i mudro koristio, već ih je nesobično davao i nudio mlađim kolegama

srpske slikarke, pisao je da je Vušković peti ili šesti crnogorski slikar o čijim slikama se govorilo u posljednje vrijeme, a među njima ubrajan je Milunović, Zonjića, Božovića, Lubarda, Vukotića i vajara Stijovića. „Kod svih njih nailazimo na isto urođeno osjećanje boje, raspjevanosti i melodičnosti kolorita, blistavog tona, neku vrstu „slikarskog belkanta“. Inače, Rastko Petrović je pripadao samom vrhu intelektualaca i образovanih ljudi u Beogradu, odnosno u Srbiji. On je više puta posebno pisao o Vuškoviću, čak je smatrao da je Vušković, njegova vedrina u slikama, njegova smjelost, možda i smjelija od Milunovića i Lubarde, jer je težio pravoj bravuroznosti.

Ovih misli Rastka Petrovića sjetio sam se sada i ranije na njegovoj posthumnoj izložbi, koju sam već pomenuo, prednjoj zahvaljujući Narodnom muzeju Cetinje u čijem su fondu izložena djela. Sjećam se: „Portret žene“ iz 1928. godine, „Banatska birtija“ '29., „Portret Zore Petrović“, sa kojom je bio prijatelj, iz 1931, zatim „Žena sa šeširom“, „Autoportret“ iz '34., „Njegov otac“ '38. itd. Sva ova djela, sasvim izvjesno, dostoje reprezentuju majstorstvo Miloševog prvog perioda.

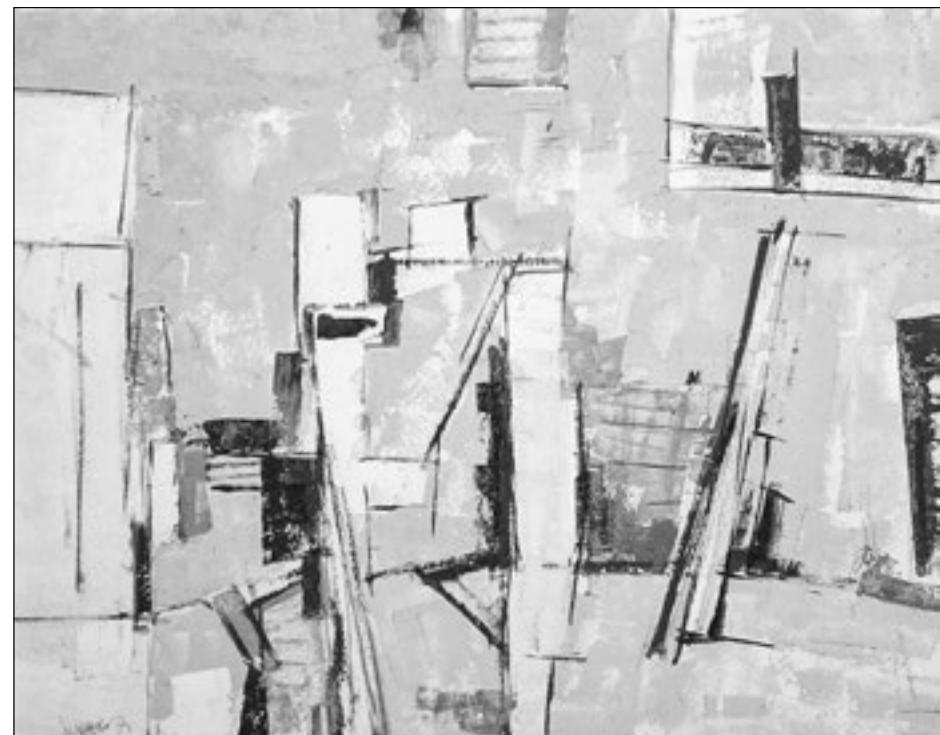
Veće promjene u Vuškovićevom stvaranju nastaju dolaskom na Cetinje, gdje u veoma podsticajnom ambijentu, u društvu sa Milunovićem, Lubardom, Božovićem, Oraocem i drugim, dograđuje svoju likovnost. Potpuno oslobođena svoje kreativne snage. Ekstaziranje emocija i intelektualnog

jene nisu ishod raskida sa mililim, već odraz shvatanja da je moderna umjetnost u biti svoj produžetak, evolucija sveko-kog stvaralaštva.

U tom novom, možemo reći cetinjskom periodu, oso-

rikaturiste; objavio je oko dvije hiljade karikatura u raznim listovima i časopisima. Bio je jedan od osnivača beogradskog „Ošišanog ježa“, zajedno sa Pjerom Križanićem i kumovao nazivu lista.

jem pedeset odnosno početkom šezdesetih godina prošlog vijeka (Filipović, Vušković, Lainović, Vujošević). Nakon jednog govora Titovog u Splitu januara 1963. godine u kojem je neuobičajeno osudio ap-

Iz ateljea, 1962.

bito u šestoj deceniji, Miloš, u jednom dinamičnom tempu i ritmu, nadahnuto realizuje brojna riznična djela vrhunske, vanredne snage. Temperamentno zamah plave i zeleni, sa akcentima oranža i žute, djeluje virtuozno. Pod njegovom rukom dobija život i izazitu moć koja je sasvim subjektivna. Ovdje se ekspresionizam ispoljava uznenimireno, transformisanom slikom bitnih videova stvarnosti i života, snažnim izrazom unutrašnjeg osjećaja i jakom bojom, stišano harmoničnom konturom i neposrednim diskusom. Miloš tada slika pejzaže u znaku duhovne snage i gestualne širine – Cetinjsko polje, Durmitor, Park, Komovi, Budva, Sveti Stefan... Sve su to slike koje se skoro bez izuzetka nalaze na Cetinju, u Narodnom muzeju. Na ovim brojnim djelima boja agresivno teži da što jasnije zablista, zadovolji racionalne potrebe slike i iracionalne pobude slikara. Zadnjih godina života Vušković se sa izvjesnom relaksiranošću prepusta imaginarnim varijacijama asocijativnog, semiapstraktognog i apstraktognog smjera; oblik se dezintegriše, realitet nestaje, boja sve više dominira.

Vuškovićeve markantne izložbe ovoga perioda su 1957. u Crnogorskom narodnom pozorištu, koju je riječima visokog uvažavanja i priateljstva otvorio Petar Lubarda; prisustvovao sam otvaranju te izložbe. Zatim 1962. u Beogradu, 1965. u Plavom dvorcu na Cetinju i 1969. u Podgorici (karikature). Rajka Vujošević, istričarka umjetnosti, tada je napisala jedan izvanredan predgovor u katalogu te izložbe. Najzad, posthumna retrospektiva 1997. godine u Dvorcu Petra Petrovića u Podgorici upečatljivo je pokazala velike vrijednosti Miloševog stvaralaštva.

Posebno treba istaći visoko uvažavanje Vuškovića kao ka-

Bogati umjetnički opus Vuškovića, veoma doživljeno, osjećajno i savršeno, isticali su i istoričari umjetnosti Olga Perović, Mladen Lompar, Milan Čoko Marović i Ljiljana Žeković, koja je u nedavno objavljenoj reprezentativnoj monografiji o Vuškoviću, u izdanju Narodnog muzeja na Cetinju, akribijski ustvrdila: „Svestranost njegovih likovnih interesovanja i dužbok upliv u sve pore kulturnog života govore nam o izuzetnoj ličnosti koja je na najadekvatniji, najljepši mogući način ispunila svoj intelektualni, duhovni i stvaralački ljudski lik“.

S pjetetom se prisjećam, iz mnoštva uspomena na Miloša, kada sam ga septembra 1963. godine kao predsjednik ULUCG-a zamolio da zajedno idemo u Beograd radi pripreme i otvaranja velike izložbe Udrženja u Umjetničkom paviljonu „Cvijeta Zuzorić“ na Kalemegdanu. Bilo je to do tada najznačajnije predstavljanje crnogorske likovne umjetnosti van Crne Gore. Smatrao sam da je njegova pomoć neophodna jer ga je umjetnička i kulturna javnost Beograda veoma poznavala, tako da će izložba biti adekvatno pripremljena i propraćena. I zaista, na usluzi su nam bili Miloševi stari prijatelji i kolege, posebno Ivan Tabaković, veoma cijenjeni slikar, profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Beogradu, kao i naš, domaći, Fili-Petrović. Izložbu je autentično otvorio mag teatra Raša Plaović, velikan pozorišne scene, govoreći, pored ostalog, i stihove iz Njegoševog „Gorskih vijenaca“.

Mi smo te '63. godine, što je neobično bilo u to doba, imali na toj izložbi semiapstraktnih i apstraktnih slika, među kojima i Vuškovićevih. Inače, apstrakcija je tada bila prilično degulantna za javnost. Za umjetnike je bila interesantna. Povjala se kod nas u Crnoj Gori kra-

strakciju, koja je već ulazila u jugoslovensku umjetnost. Otpor apstrakciji respektabilnog dijela kulturne javnosti bio je izraz straha od apstrakcije, shvatanja da se sloboda izraza jedino ostvaruje apstrakcijom, čiji su protagonisti htjeli diktatorski položaj. Miloš Vušković je svojim slikarstvom i odnosom smatrao da sloboda izraza u umjetničkom stvaralaštvu mora da bude individualna sloboda kojom se najlogičnije obezbjeđuje uspešan razvoj i iskaz umjetnosti i stvara egzistenciju svih pravaca i shvatanja.

Svestrano obrazovan, radoznao i raznovrstan u svom opusu, Vušković je jedan od rijetkih među crnogorskim slikarima koji je prošao skoro sve karakteristične faze umjetnosti, od realizma, zatim impresionizma, preko ekspresionizma, semiapstrakcije i apstrakcije. Na svom stvaralačkom putu Vušković je ispoljavao i harmonično spajao u svoje umjetničko djelo ne samo bogatstvo talenta i veličinu slikarskih kapaciteta, već i izuzetne optimističke, ljudske vrline. Otuda se na njegovim slikama reflektovala radost života koja je bila kredo njegovog trajanja. Osjećao se srećnim ako je učinio dobro drugima. Svoje vrijednosti, znanja i mogućnosti nije čuvao kao dragocjenost i mudro koristio, već ih je nesobično davao i nudio mlađim kolegama.

Zato je od svih bio poštovan, cijenjen i voljen. Svojom ukupnom ličnošću, stvaralačkim djelom i ljudskim odnosom ostavio je neizbrisive tra-gove i za pamćenje i za muzeje. Miloš Vušković pripada onima iznimnim koji smrću ne nose sobom svoje stvaralaštvo, svoje djelo, već ga ostavljaju generacijama, pokolenjima, da i dalje živi, da djelstvuje, da ukazuje na velike domene crnogorske moderne i savremene umjetnosti.

Nikola Vujošević

Gospodica sa šeširom, 1934.

rata doći do kulminacije i pune afirmacije. Nije tada jednoj grupi mladih crnogorskih umjetnika, kao predsjednik Udrženja likovnih umjetnika, zatim kao direktor Nacionalne galerije na Cetinju i posebno kao stvaralač, kao slikar, dragocjeni doprinos razvoju i ugledu crnogorske umjetnosti.

Crnogorski ministar kulture Pavle Goranović ocjenjuje da će Zakon o slobodi vjeroispovijesti pomoći u zaštiti crnogorskog kulturnog nasljeđa

OČUVATI KULTURU KAO TEMELJ CRNOGORSKOG IDENTITETA

Pavle Goranović: *Bez obzira na to ko neposredno upravlja kulturnim dobrom i bez obzira na to da li je u pitanju nepokretno ili pokretno dobro, sakralnog ili drugog karaktera, država ima posebnu obavezu i odgovornost da štiti, prati stanje i afirmiše naslijedene kulturne vrijednosti svih kulturnih dobara koja se nalaze na njenoj teritoriji*

Crnogorski ministar kultura Pavle Goranović ocjenjuje da Nacrt Zakona o slobodi vjeroispovijesti predstavlja neku vrstu „osnaženog mehanizma u očuvanju i zaštiti crnogorskog kulturnog nasljeđa, čijim će se usvajanjem uspostaviti i dodatni monitoring države nad do sada zakonski nedovoljno zaštićenim dobrima“.

„Kulturna baština predstavlja temelj crnogorskog identiteta. Njeno očuvanje i razvoj moraju biti zasnovani na potpunom afirmisanju istorijskih, kulturnih i drugih vrijednosti Crne Gore, no, isto tako, poznavajući prijetnji i opasnosti, te mogućnosti koje pruža status kulturne baštine i ukupnih potencijala koje baština poseđuje“, naglašava on.

Pozitivno zakonsko tretiranje kulturne baštine

Goranović ističe da Nacrt posmatra u kontekstu pozitivnog zakonskog tretiranja kulturne baštine.

„Uvažavajući da se crnogorska kultura temelji na ne-prolaznim vrijednostima bogate tradicije, ali i usvajajuju savremenih iskustava, uz njegovanje različitosti kulturnih izraza, Ministarstvo kulture sagledava Nacrt zakona o slobodi vjeroispovijesti prevashodno sa tog aspek-

VRIJEDNOST CRNOGORSKOJE KULTURNE BAŠTINE: Pavle Goranović

ta“, navodi on i dodaje: „Vjekovno prožimanje brojnih civilizacija i kultura na prostoru Crne Gore obezbijedilo je istorijsko utemeljenje njenog kulturnog raznolikosti i definisalo vrijednost jedinstvenog kulturnog nasljeđa.“

Posebne obaveze vlasnika ili držalaca

Ministar napominje da „bez obzira na to ko upravlja određenim kulturnim dobrrom, niko ne može sporiti da je sve to crnogorsko kulturno blago, pa ga tako treba i tretirati.“

N. N.

„To sa sobom nosi posebne obaveze vlasnika ili držalaca, koji su dužni da čuvaju, poštuju, održavaju i pravilno koriste kulturna dobra koja poseđuju. Međutim, bez obzira na to ko neposredno upravlja kulturnim dobrrom i bez obzira na to da li je u pitanju nepokretno ili pokretno dobro, sakralnog ili drugog karaktera, država ima posebnu obavezu i odgovornost da štiti, prati stanje i afirmiše naslijedene kulturne vrijednosti svih kulturnih dobara koja se nalaze na njenoj teritoriji“, zaključuje on.

N. N.

U okviru projekta „Upoznajmo kulturne razlike, običaje, tradiciju i primjenu ljudskih prava“ u rožajskoj Srednjoj stručnoj školi održana prva od planiranih radionica

SUSRET SKANDINAVSKE I ROŽAJSKE KULTURE

Profesorica informatike Selma Dautović: Projekat je realizovan tako što su Školu pošetile mlade Švedanke Sandra Qvist i Cecilia Oestman i predstavile svoju kulturu, običaje, tradiciju i primjenu ljudskih prava kroz radionicu, prezentaciju i diskusiju sa našim talentovanim učenicima

ROŽAJSKI SREDNJOŠKOLCI PREDSTAVILI SVOJU TRADICIJU: Sa radionicice

U okviru projekta „Upoznajmo kulturne razlike, običaje, tradiciju i primjenu ljudskih prava“ u Srednjoj stručnoj školi u Rožaju održana je prva u nizu planiranih radionica.

Radionice se održavaju na inicijativu profesorce engleskog jezika Edite Šahman i profesorce informatike Selme Dautović, u saradnji sa članovima Informatičke, Dramske i Novinarske sekcije.

„Projekat je realizovan tako što su našu školu pošetile mlade Švedanke Sandra Qvist i Ce-

cilia Oestman i predstavile svoju kulturu, običaje, tradiciju i primjenu ljudskih prava kroz radionicu, prezentaciju i diskusiju sa našim talentovanim učenicima“, ističe profesorica Dautović, dodajući: „U toku ove radionice je i učenik Srednje stručne škole Demir Pepeljak predstavio našu kulturu, običaje i tradiciju. Kako bismo im bliže predočili sve to učenici su izveli nekoliko narodnih kola u našoj tradicionalnoj nošnji.“

N. N.

Mr Vesna Kovačević, profesorica istorije u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Podgorici magistrirala na temu „Žene i njihov doprinos u istoriografiji Crne Gore u prvoj polovini XX vijeka“

NEKADA MUČENICA I GUBITNICA, SADA VRIJEDNA I SPOSOBNA

Crna Gora je dugo bila zahvaćena ratnim vihorom, pa shodno ovom muškarac i žena u Crnoj Gori su dva suprotna svijeta, od kojih je muški vidljiv, prepoznatljiv, a ženski tek pasivan, i ona se identificira ličnim imenom muškarca (Jankova, Miloševa, Lukina, Blažova...). Tek kasnije i to u prvoj polovini XX vijeka, žena postaje društveno vidljiva, socijalno angažovanija, identitetski svjesnija i tada imamo (Janu, Vjeru, Ljubicu, Đuku, Stanu...)

MNOGO ŽENA JE OSTAVILO VIDAN TRAG U CRNOGORSKOJ KULTURI I ISTRORIJI: Mr Vesna Kovačević

Mr Vesna Kovačević, profesorica istorije u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Podgorici, magistrirala je na temu „Žene i njihov doprinos u istoriografiji Crne Gore u prvoj polovini XX vijeka“. Mnogo žena je na ovaj ili na onaj način ostavilo vidan trag u crnogorskoj kulturi i istoriji. Zašto je fenomen zvani žena oduvijek osuđivan na put kojim se rjeđe ide, odnosno kojim se teže stiže do cilja – samo su neka od pitanja kojima se bavila u svom radu prof. Kovačević.

Da Crna Gora zna za žene koje su ostavile manji ili veći trag kroz istoriju pokazali su i podaci da je još 1886. godine knjaz Nikola proglašom imenovao kneginju Milenu za svoju zastupnicu dok je boravio u inostranstvu. Godine 1946. Crna Gora je imala i prve poslanice u Narodnoj Skupštini Republike Crne Gore: Lidiju Jovanović, Dobrilu Ojdanić i Draginju Vušović, a u novijoj istoriji predsednica Skupštine bila je Vesna Perović.

„Napredovanje žena i postizanje ravнопravnosti između žena i muškaraca pitanje je osnovnih ljudskih prava i jedan od preduslova društvene pravde. Iz tog razloga posmatramo ga ne kao izolovano pitanje, već kao jedini način izgradnje održivog i pravedno razvijenog društva“, navodi Kovačevića.

Pale u zaborav zbog nedostatka naučnog interesovanja

Ona je istakla da je prvu polovinu XX vijeka zahvatila emancipacija žene, kao akterke porodičnog, javnog i društvenog života.

„Razlog hronološkog omeđivanja pronađen je u činjenici da je žena u tom pe-

riodu postala društveno vidljiva, socijalno angažovanija i identitetski svjesnija. Ona dodaje da je žena na nauci bila više zanimljiva kao obrazac muških osobina (borac, komita, osvetnik...), nego kao predstavnik ženskih osobina (majka, hraničarka...). Ni druge srodrne nauke nijesu dugo vremena napravile veći iskorak po ovom pitanju, već su se držale tih ustaljenih tradicionalističkih obrazaca.

Hodale po muškom putu

„Tokom istraživanja najinteresantnije mi je dugo skrivana Katarina Radonjić, sestra guvernera Radonjića i supruga majora Stevana Šarovića. Ona je bila prva Crnogorka pisac, i to knjige istorije „Kratki opis Zete i Crne Gore“, koju je akademik prof. dr Božidar Šekularac preveo sa rusko-slovenskog. Ovo djelo, po njegovim riječima, predstavlja i najstariju istoriju Crne Gore poslije one Vasilije Petrovića „Istorijsa o Černoj Gori“, kazala je Kovačevića.

O tome koliko su zastupljene žene u istoriografiji Crne Gore ona ukazuje: „O ženama se pisalo mnogo i iz različitih uglova i vizura. Za čudo, o njima su više pisali muškarci nego one same. Naime, u ogradama čelične konstrukcije patrijarhalne kulture ženskog izbora gotovo da nije bilo. Hodajući po muškom putu žene su stvarale sliku o svijetu prema patrijarhalnom obrascu koje su naslijedile i predavale narednim generacijama. Crna Gora je dugo bila zahvaćena ratnim vihorom, pa shodno ovom muškarac i žena u Crnoj Gori su dva suprotna svijeta, od kojih je muški vidljiv, prepoznatljiv, a ženski tek pasivan, i ona se identificira ličnim imenom muškarca (Jankova, Miloševa, Lukina, Blažova...). Tek kasnije i to u prvoj polovini XX vijeka, žena postaje društveno vidljiva, socijalno angažovanija, identitetski svjesnija i tada imamo (Janu, Vjeru, Ljubicu, Đuku, Stanu...)“.

Crnogorska žena u drugoj polovini XIX vijeka prikazana je kao mučenica, majka, gubitnica sinova i muževa, a najmanje kao sposobna i vrijedna da od ničega stvoriti svašta. Ali ta slika se mijenja polako. Interpretacija Crnogorce kao sposobne i vrijedne, nije bila sastavni dio udžbenika istorije, a još manje aktuelna tema crnogorske istoriografije. Promjenom političkog režima, od totalitarnog do demokratskog, mijenjali su se i fokus i prioritet, te uloga žene u našoj istoriografiji sve više zauzima mjesto koje joj pripada.

Kneginje Milena i Darinka, zatim Dobrila Ojdanić, Draginja Vušović, Đordina Đina Vrbica, Vukosava Mićunović, Jelena Šaulić, samo su neka od značajnijih imena koja su ostavila svoje zapise u istoriji Crne Gore.

Profesorica Kovačević kaže da ju je istraživanje te teme motivisalo to što su mnoge znamenite i one anonimne ali svakako važne žene, pale u zaborav zbog nedostatka naučnog interesovanja, kao i marginalizovanja i nebilježenja njihovog rada u hronikama, čitankama itd.

„Istorijsa žena, prije svega znači javno otkriti da je ona marginalizovana i da je istina o njoj prikrivena. Jer prikrivanje je dio marginalizacije, ništa nije slučajno, a neutralna nauka ne postoji“, smatra sa-govornica „Prosvjetnog ra-

Prof. dr Vesna Kilibarda, dobitnica Trinaestojulske nagrade: Priznanje utemeljeno na svjetlim datumima crnogorske istorije

BEZ IZLASKA IZ LOKALNE SREDINE NEMA UPOZNAVANJA NOVIH TENDENCIJA I TOKOVA U NAUCI

U svom naučnom radu prof. Kilibarda dominantno se bavila interjadranskim kulturnim i književnim vezama do 1918. godine. Istraživala je prisustvo italijanske kulture u najširem smislu riječi na prostorima Crne Gore i bavila se recepcijom Crne Gore i Crnogoraca u literaturi na italijanskom jeziku. I u naučnoistraživačkom radu i u poslu osnivanja i razvoja studija italijanistike na Filozofskom fakultetu u Nikšiću prof. Kilibarda je radila takoreći pionirski posao.

Trinaestojulsku nagradu, najznačajnije državno priznanje, prof. dr Vesna Kilibarda dobila je za književno-istorijsku studiju „Njegoš i Italija”, u kojoj se bavila različitim aspektima dodira crnogorskog vladika i pjesnika Petra II Petrovića Njegoša s jednom od velikih i drevnih evropskih kultura. To je priznanje profesorki Kilibardi za dugogodišnji naučnoistraživački rad na polju proučavanja crnogorsko-italijanskih književnih i kulturnih veza i odnosa u prošlosti. „Sama nagrada čini mi čast, naročito s obzirom na činjenicu da je utemeljena na svjetlim datumima crnogorske istorije, danu priznanja nezavisnosti Crne Gore na Berlinskom kongresu 1878. godine i danu ustanka crnogorskog naroda 1941. protiv stranog okupatora i fašizma”, kaže za „Prosvjetni rad” prof. Kilibarda.

Dva komplementarna tematska korpusa

„Prosvjetni rad”: Knjiga „Njegoš i Italija” predstavlja cijelovitu sintezu o „italijanskim temama” u životu i pjesničkom djelu Petra II Petrovića Njegoša. Studija je nesumnjivo od velikog značaja za njegošologiju i vrijedan je prilog komparativističkim istraživanjima u oblasti montenegristske. Šta Vas je podstaklo da se bavite tom temom?

Kilibarda: U svom naučnom radu dominantno se bavim interjadranskim kulturnim i književnim vezama do 1918. godine. S jedne strane, istražujem prisustvo italijanske kulture u najširem smislu riječi na prostorima Crne Gore, a s druge, bavim se recepcijom Crne Gore i Crnogoraca u literaturi na italijanskom jeziku. Ovim temama, na žalost, u Crnoj Gori niko se ranije nije sveobuhvatno i sistematski bavio, jer su one podrazumijevale kako poznавање italijanskog jezika tako i višegodišnja istraživanja

ne samo u brojnim centrima na prostorima nekadašnje Jugoslavije, nego prije svega u bibliotečkim i arhivskim fondovima razmještenim u različitim krajevima Italije. Što se tiče nagrađene studije, u njoj sam pokušala da objedinim različite italijanske teme s kojima se dovodi u vezu Petar II Petrović Njegoš. Te teme svrstane su u dva komplementarna tematska korpusa. U prvom se govorio o Njegoševom poznavanju italijanskog jezika, književnosti i kulture, o Njegoševim putovanjima kroz razne italijanske krajeve, o njegovim sastavima italijanske inspiracije zabilježenim u njegovim pjesničkim djelima, pismima i Bilježnicama. U drugoj tematskoj cjelini govor se o različitim vidovima recepcije Njegoševog lika i djela u literaturi na italijanskom jeziku, to jest o prevodima njegoće poezije na italijanski jezik, ali i o raznovrsnim napisima posvećenim životu i pjesničkom radu crnogorskog vladike i pjesnika, zabilježenim u književno kritičkim osrtima ili u putopisnoj i beletrističkoj prozi.

Italijanski jezik bio je od pomoći Njegošu i u bogaćenju vlastite književne i filozofske kulture

„Prosvjetni rad”: Kakve su bile Njegoševe veze s italijanskim jezikom, književnošću i kulturom?

Kilibarda: Iako se Njegoš uglavnom samoučki, nekontinuirano i nesistematski školovao, on je ipak po obimu i dubini svoga obrazovanja bio sasvim na visini ondašnje evropske kulture. Od stranih jezika kojima se mogao služiti, a računa se da su to bili italijanski, ruski i francuski, upravo je italijanski počeo najranije učiti, već u ranoj mladosti, u školi svoga prvoga učitelja Josifa Tropovića u Herceg Novom. Njegoš je ovaj je-

BIOGRAFIJA

Vesna Kilibarda rođena je u Nikšiću, где је i maturirala. Diplomirala je opštu književnost sa teorijom književnosti na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na kome je i magistrirala. Doktorirala je 1991. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom „Italijanska književnost u Crnoj Gori do 1918. godine”. Četiri godine predavala je srpsko-hrvatski jezik na Univerzitetu La Sapienza u Rimu. Na Filozofskom fakultetu u Nikšiću radi od 1991. godine. U univerzitetsko zvanje redovnog profesora izabrana je 2004.

Predaje predmete iz oblasti italijanske književnosti, civilizacije i kulture, kao i opšte književnosti i književnih teorija. U naučnom radu bavi se interkulturnim, najviše interjadranskim vezama, objavljajući

knjige i radove koji se odnose na poznavanje italijanske književnosti i kulture u Crnoj Gori, kao i na recepciju Crne Gore u italijanskom književnom životu do 1918. godine. Učestvovala je na više domaćih i međunarodnih naučnih skupova i konferencija. Tokom svoje profesionalne karijere Vesna Kilibarda birana je za prorektora Univerziteta Crne Gore, a bila je i ministar kulture u Vladi Crne Gore od januara 2003. do novembra 2006. godine. Nositelj je visokih italijanskih odlikovanja, ordena Italijanske zvijezde i Ordena za službu Republike Italije, koje je dobila za doprinos u difuziji italijanskog jezika i kulture u Crnoj Gori i uspostavljanje i njegovanje italijansko-crnogorskih kulturnih veza.

zik korektno pisao i govorio, puno ga koristeći u neprekidnoj komunikaciji s vlastima u Boki i Dalmaciji, u kojima je i pod austrijskom vlašću, nakon propasti Mletačke republike, italijanski ostao jezik lokalne administracije. Ovaj jezik bio mu je od pomoći i u bogaćenju vlastite književne i filozofske kulture, o čemu svjedoče italijanski naslovi brojnih i tematski raznovrsnih knjiga. Njegoševi veštici biblioteke koji se danas čuvaju u Biljardi. Te knjige je naslijedio od svoga prethodnika, vladike Petra I, kupovao ih je neposredno i putem pretplate ili dobijao na poklon od prijatelja ili samih autora.

Mobilnost profesora i studenata, od osnovnih do doktorskih studija

„Prosvjetni rad”: Završili ste opštu književnost sa teorijom književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, de ste i magistrirali. Doktorirali ste na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U cilju usavršavanja imali ste više studijskih boravaka u Italiji i u raznim centrima našeg regiona. Koliko su vam ta izmjehanja iz naše sredine tada koristila, a koliko su ona danas važna mladim, talentovanim studentima i istraživačima?

Kilibarda: I ranije i sada bitan preduslov kvalitetnog izučavanja stranih jezika, stručnog usavršavanja i naučnog istraživanja jeste boravak u drugim univerzitetskim i naučnim sredinama. Bez izlaska iz lokalne sredine nema upoznavanje novih tendencija i tokova u nauci, uspostavljanja kolegijalnih i profesionalnih veza, razmijene ideja, iskustava i znanja, zajedničkih projekata, poziva za učešća na naučnim skupovima, bar ne u oblasti humanističkih disciplina. Tako je bilo i prije internet doba a tako je i danas. U okvirima evropskih univerziteta odavno se promoviše ne samo mobilnost profesora nego i studenata, od osnovnih do doktorskih studija. Posljednjih godina i Crna Gora ima mogućnost da kroz programe kao što su Tempus, Basileus, Erasmus i drugi, ugosti strane profesore i studente kod nas ili pošalje naše na

boravak po jedan ili dva semestra na univerzitetima u raznim evropskim zemljama.

Poslovi kao što je univerzitska profesura i bavljenje naukom, ipak su mi i bili i ostali najbliži

„Prosvjetni rad”: Bivate se profesurom i naučnim radom, pišete knjige, prije dolaska na Univerzitet Crne Gore radili ste na Katedri za serbokroatistiku na Univerzitetu u Rimu, na početku profesionalne karijere nešto manje od deset godina bili ste urednik filmskog i stranog programa u nekadašnjoj Televiziji Titograd. Pored toga, bili ste jedno vrijeme aktivni i u političkom životu Crne Gore kao mini-

starka kulture. Šta Vas je najviše ispunjavalo od navedenog?

Kilibarda: Svaki od poslova koji sam obavljala, a bilo ih je više, predstavljali su u datom trenutku određeni lični i profesionalni izazov. Poslovi koji su bili na liniji mog stručnog i naučnog usavršavanja i razvoja, kao što je univerzitska profesura i bavljenje naukom, ipak su mi i bili i ostali najbliži. Za njih me motivisala i činjenica da sam i u svom naučnoistraživačkom radu, to jest u proučavanju crnogorsko-italijanskih odnosa i veza, kao i u poslu osnivanja i razvoja studija italijanistike na Filozofskom fakultetu u Nikšiću radila takoreći pionirski posao. Posao na televiziji bio je vrlo dinamičan i zani-

mljiv. Crnogorska televizija pravila je prve korake u poslovima izbora, otkupa prava prikazivanja, prevođenja i tehničke pripreme za prikazivanje estradnih filmskih i televizijskih programi koji je emitovan na prostorima tadašnjeg srpsko-hrvatskog jezika, dijeleći krovne minute sa ostalim članicama nekadašnje jugoslovenske radio-televizije. Na izvjestan način i četiri godine posla na funkciji ministra kulture u jednom dosta dramatičnom razdoblju naše novije istorije, uoči i u vrijeme organizovanja referendumu o državnoj nezavisnosti Crne Gore, doživljavala sam kao obavezu da se slika o našoj zemlji, njenim umjetničkim potencijalima, a prije svega o njenoj raznovrsnoj i bogatoj kulturnoj baštini, nedo-

NJEGOŠEV PREVODIOC

Ko su bili prevodoci Njegoševih stihova na italijanski jezik i autori koji su o crnogorskem vladici i pjesniku pisali na italijanskom?

U prevođenju Njegoševih djela na italijanski jezik tokom 19. i 20. vijeka ogledali su se većinom bilin-gvalni Dalmatinci, kulturni poslenici s istočnog Jadrana, naučnim ili publicističkim djelom italijanskog kulturnog javnog upoznavanja s istorijom, tradicijom, književnošću i savremenim društvenim i političkim procesima u tadašnjem južnoslovenskom svijetu. Bili su to Ivan Frančeski, Jakov Ćudina, Ivan Nikolić, Umberto Urbani, Petar Kasandrić. Bilo je među prevodocima i Italijana, kao Čezare Tondini de Kvarengi, Enriko Damjani, Paolo Lodiđani. Ne samo prevodoci nego i najveća imena italijanske slavistike, kao što su Đovanij Maver, Arturo Kronija, Bruno Meridi, Sante Gračot i drugi, autori su dužih i kraćih napisa o Njegošu objavljenih u raznovrsnim člancima, knjigama i enciklopedijama a koji, zajedno s prevodima, za oko 180 godina, to jest od Njegoševog vremena do danas, dostaju brojku od blizu stotinu bibliografskih jedinica posvećenih crnogorskom vladici i pjesniku na italijanskom jeziku.

NAJČEŠĆE POŠETE TRSTU

Pored Njegoševog „knjižkog“ poznavanja Italije, koliko je on neposredno i direktno poznavao italijansku kulturu?

Njegoš je više puta duže ili kraće boravio u raznim krajevima današnje Italije. Najviše i najduže boravio je u Trstu, gradu koji je i pod austrijskom vlašću bio dominantno italijanske kulture. Ta značajna sjevernojadranska luka bila je raskrsnica Njegoševih puteva prema Beču i Petrogradu ili prema Veneciji i jugu Apeninskog poluostrva. Tu su ga ljubazno dočekivali kako austrijski zvaničnici, na čelu s guvernerom grada, tako i „našnjenci“, pripadnici brojne južnoslovenske zajednice u tom gradu, najviše Bokelji, koji su mu postali povjerenici za različite poslove. U Veneciji je Njegoš boravio u nekoliko navrata. Prvi put 1844. godine, kad je uglavnom bio posvećen razgledanju znamenitosti čuvenoga grada na lagunama i kad se inspirisao za epizodu o Drašku u Mlecima iz „Gorskog vijenca“. Drugi put 1847. kad je u venecijanskom arhivu istraživao dokumenta i građu koja mu je poslužila kao osnova njegovoga djela „Lažni car Šćepan mali“ i, konačno, par puta kratko i u prolazu tokom 1850. i 1851. godine, idući u Napulj s nadom da će mu blaga mediteranska klima pomoći da savlada tešku grudnu bolest. Iako bolestan, Njegoš je s pažnjom obilazio kulturno-istorijske znamenitosti Napulja i uživao u prirodnim ljepotama ovoga grada i njegove okoline. Odatle je dva puta odlazio i u Rim, zabilježivši u odlomcima izvanredne putopisne proze svoje utiske o ovom značajnom centru antičke i hrišćanske kulture. Na povratku s juga Italije, svega nekoliko mjeseci prije smrti, Njegoš je razgledao i čuveni Krivi toranj u Pizi, kao i Firencu i njene galerije sa platnima renesansnih slikara, o čemu piše i Ljubomir Nenadović u svojim upravo po Njegošu čuvenim „Pismima iz Italije“.

voljno poznatoj izvan granica Crne Gore, na odgovarajući način valorizuje i promoviše, da bismo pokazali da su na našim prostorima vjekovima u suživotu živjele različite vjere i kulture, i ako ne uvijek a ono najčešće blagovorno djelujući jedna na drugu.

Crna Gora danas ima mogućnost da zainteresovanima ponudi studije svih službenih jezika Evropske Unije

„Prosvjetni rad“: Zasluzni ste za osnivanje studija italijanskog jezika i književnosti na Univerzitetu Crne Gore. Kakva je pozicija tog Studijskog programa danas i zbog čega je bilo pokušaja da se njegov razvoj zauštavi?

Radiće se na projektima za koje u Crnoj Gori do sad nije bilo kvalifikovanih naučnika

„Prosvjetni rad“: Šta Vas trenutno zaokuplja i kakvi su Vam planovi u bavljenju naučno-istraživačkim radom, kao i u unapređivanju crnogorsko-italijanskih veza?

Kilibarda: Katedra za italijanistiku osnovana je prije petnaestak godina, a italijanski predstavlja treći strani jezik koji se na Univerzitetu Crne Gore počeo izučavati poslije ruskog i engleskog. Danas se pored ova tri na Univerzitetu izučavaju još francuski i njemački jezik, tako da osim španskog, koji je tek u početnoj fazi razvoja, Crna Gora danas ima mogućnost da zainteresovana ponudi studije svih službenih jezika Evropske Unije. Što se tiče pokušaja zaustavljanja razvoja studija italijanskog a istovremeno i njemačkog jezika, njih faktički nije bilo, samo je jedna nespretna odluka tadašnje uprave Univerziteta tako protumačena u javnosti, a razlozi da se pokuša osporiti upis u prvu godinu ovih studija bili su materijalne prirode, dok je ekonomska kriza. Skoro svi studijski programi stranih jezika na Univerzitetu Crne Gore osnovani su i razvijali se zahvaljujući gostujućim profesorima, to jest renomiranim stručnjacima iz različitih univerzitetskih centara nekadašnje Jugoslavije, što je, naravno, podrazumjevalo ne malu finansijsku sredstva koja je država ulagala da bi mladi ljudi mogli da uče strane jezike ne izlažući se troškovima ško-

lovanja na univerzitetima izvan Crne Gore. Ove studije, mislim u prvom redu na italijanistiku, dovedene su danas u fazu skoro potpune održivosti, zahvaljujući mladim saradnicima, našim kadrovima, koji su završili postdiplomske studije, obavili naučna istraživanja i nalaze se pred odbranom doktorskih teza. Da napomenem da sam za svoj rad na osnivanju studija italijanskog jezika i književnosti u Crnoj Gori, razvoj i promociju crnogorsko-italijanskih kulturnih i naučnih veza od predsjednika Republike Crne Gore u posljednjih nekoliko godina dobila dva visoka odlikovanja, Orden italijanske zvijezde i Orden za zasluge.

Kilibarda: Naravno da nagrada ne znači da su poslovi završeni, mnogo je tema kojima se još treba pozabaviti. S mojim saradnicima sa studijskog programa za italijanski jezik i književnost sa Filozofskog, odnosno upravo formiranog Filološkog fakulteta, radiće se na projektima za koje u Crnoj Gori do sad nije bilo kvalifikovanih naučnika, jer ti obrazovani mladi ljudi izvredno poznaju ne samo italijanski, nego i engleski i latinski jezik, vladaju tehnikama i metodologijama lingvističkih i književnih istraživanja, tako da smo konačno, u oblasti italijanističkih studija i komparativnih interjadranskih veza došli u situaciju da možemo da se posvetimo proučavanju mnogih neistraženih fenomena i događaja iz naše kulturne, književne i jezičke povijesti.

Razgovarala:
Olga Đuričković

U rožajskom Centru za kulturu održan drugi Omladinski festival „Buđenje“

DA UČENICI POSTANU SVJESNI, ODGOVORNI I AKTIVNI GRAĐANI

Sekretar sekretarijata za kulturu i sport u Opštini Rožaje Ajsel Kalač: Riječ je o završnici projekta koji je finansiran od strane ambasade Švajcarske, a njegov glavni cilj jeste povećanje aktivizma mladih u Rožajama

Zamjenica švajcarskog ambasadora Paulina Mentoneks Gacaferi: Velika mi je čast što je moja zemlja finansirala ovaj projekat u periodu dok je predsedavala OEBS-om, čiji je jedan od prioriteta bio upravo rad sa mladima

Profesorica u rožajskoj Gimnaziji „30. septembar“ Adela Halilović: U festivalskom dijelu programa omladinski aktivisti su kroz zanimljive skečeve i muzičke numere predstavili teme od velike važnosti za mlade ljudе

U organizaciji Omladinskog kluba i Foruma mladih, u rožajskom Centru za kulturu održan je drugi Omladinski festival „Buđenje“. Festival je u ime lokalne samouprave otvorio sekretar sekretarijata za kulturu i sport Ajsel Kalač.

„Riječ je o završnici projekta koji je finansiran od strane ambasade Švajcarske, a njegov glavni cilj jeste povećanje aktivizma mladih u

Opštini Rožaje, kao i pružanje podrške koja će mladim ljudima omogućiti da postanu svjesni, odgovorni i aktivni građani i da aktivno doprinose razvoju svoje zajednice u skladu s preporukama Evropske unije“, istakao je on.

Brojnoj publici obratila se i zamjenica švajarskog ambasadora Paulina Mentoneks Gacaferi, koja je kazala da joj je velika čast što je njena ze-

Učenici Gimnazije „30. septembar“, u saradnji sa Lokalnim biznis centrom, ugostili organizaciju „iThinkBig“ iz San Dijega

VELIKE MOGUĆNOSTI MLADIH ROŽAJACA

Učenici Gimnazije „30. septembar“ učestvovali su u još jednoj zanimljivoj akciji. Naime, u saradnji sa Lokalnim biznis centrom, oni su ugostili organizaciju „iThinkBig“ iz San Dijega.

Prvog dana projekta organizovana je obuka na temu „Preduzetništvo mladih ljudi“ de su predstavljena iskustva iz SAD-a, dok su rožajski gimnazijalci predstavili goštima svoje želje, a bilo je riječi i o prethodnim uspjesima Gimnazije vezanim za biznis ideje. Razmjenjivala su se mišljenja, ideje i iskustva, pa se tako došlo do zaključka da su mogućnosti mladih Rožajaca velike, da je neophodno samo da vjeruju u sebe, a uspjeh je tada neminovan. Predviđena je i obuka koja će biti krunisana takmičenjem u kome će tri najbolje biznis ideje biti nagrađene.

EKSPOZICIJA KREATIVNOSTI: Sa Festivala

Članovi KUD-a „Mate Balota“ iz Hrvatske pošetili Crnu Goru zahvaljujući Zajednici Crnogoraca Istarske županije

AFIRMACIJA KULTURNIH VRIJEDNOSTI PRIJATELJSKIH NARODA HRVATSKE I CRNE GORE

Za vrijeme trodnevnog boravka oni su, shodno preporuci Turističke organizacije Cetinja, obišli Boku Kotorsku, Kotor, Cetinje, Nacionalni park „Lovćen“, Podgoricu, Budvu i Tivat

Članovi kulturno-umjetničkog društva „Mate Balota“ iz Hrvatske, njih 64, posetili su Crnu Goru zahvaljujući Zajednici Crnogoraca Istarske županije, članici Saveza Crnogoraca Hrvatske.

Za vrijeme trodnevnog boravka oni su, shodno preporuci Turističke organizacije Cetinja, obišli Boku Kotorsku, Kotor, Cetinje, Nacionalni park „Lovćen“, Podgoricu, Budvu i Tivat.

Njihovo gostovanje u Crnoj Gori obilježile su zanimljive aktivnosti. U partnerstvu sa KUD-om „Njegoš“ sa Cetinja u velikoj sali hotela „Grand“ izveli su kulturno-umjetnički program na kojem su građanima Prijestoničke pokazali folklorne posebnosti Istre. Pored toga, zajedno sa KUD-om „Boka“ iz Tivta, hrvatski gosti predstavili su se članovima Hrvatske građanske inicijative, Hrvatskog građanskog društva Crne Gore i građanima Opštine Tivat i okruženja.

FOLKLORNE POSEBNOSTI ISTRE: KUD „Mate Balota“

„Gosti iz Istre se zahvaljuju KUD-u Boka“ iz Tivta i hotelu ‘Grand’ na sručnom dočeku i prijemu, a posebnu zahvalnost duguju Narodnom muzeju Crne Gore koji je za

njih obezbijedio ulaznice za obilazak muzeja“, navodi se u saopštenju Saveza Crnogoraca Hrvatske.

Sve ove aktivnosti koncipirane su na temelju cilje-

ANTOLOGIJA „PROSVJETNOG RADA“

Vistan Hju Odn

(MUZIČKI KOMADI, X X X)

Zaustavite sva zvonca, isključite telefon,
I psima da ne laju dajte sočnu kost.
Utišajte klavire i zakukuljenim bubnjanjem
Iznesite kovčeg, nek narikače dođu.

Nek avioni kruže ječeći nad glavom
Šarajući na nebu poruku On je Mrtav,
Nek stave mašne od krepa oko vrata javnih golubova,
Nek saobraćajci nose crne pamučne rukavice.

On je bio moj Sever, moj Jug, moj Istok i Zapad.
Moja radna sedmica i nedeljni odmor,
Moje podne, moja ponoć, moj govor, moj pev,
Mislim sam ljubav će trajati večno; prevarih se.

Zvezde sad nisu poželjne; pogasite ih sve:
Spakujte mesec, skinite suncu pluš;
Prospte nekud okean, zbrisite šume:
Jer nećem dobrom da vodi ne može ništa sad.

Prepjevao: Svetozar Brkić

Vistan Hju Odn (1907–1972) jedna je od najzanimljivijih i najoriginalnijih ličnosti poslijeratne engleske poezije, „najsjajniji pjesnik svoje generacije“ (Spender). Rijetko se koji drugi pjesnik ogledao u toliko književnih i pjesničkih vrsta, pokazujući pri tom nevjerojatnu inventivnost i tehničku savršenost.

Priredio: N. Knežević

32

Prosjetni rad

MZ Bačko Dobro Polje organizovala promociju knjige „Gorštaci i Vojvodina“ prof. dr Radovana Pejanovića i izložbu fotografija „Bačko Dobro Polje 1945–2015“

VAŽAN JUBILEJ CRNOGORSKE DIJASPORE

Predsednik Savjeta MZ Bačko Dobro Polje Milorad Radojević: „Dolaskom u Vojvodinu 1945. godine kolonisti su plodne duše zasijali na plodne njive“ – ključna autorova rečenica, neka vrsta teze koju on kroz knjigu dokazuje“

DRAMATIČAN SUSRET CRNOGORSKIH GORŠTAKA S RAVNICOM: Sa promocije

U okviru obilježavanja 70 godina od kolonizacije Crnogoraca u Vojvodinu, Mjesna zajednica Bačko Dobro Polje organizovala je promociju knjige „Gorštaci i Vojvodina“ autora prof. dr Radovana Pejanovića, kao i izložbu fotografija „Bačko Dobro Polje 1945–2015“.

Predsednik Savjeta MZ Bačko Dobro Polje Milorad Radojević istakao je da je u pitanju „samo jedna u nizu manifestacija kojima će se obilježiti ovaj značajni jubilej“.

„Dolaskom u Vojvodini 1945. godine kolonisti su plodne duše zasijali na plodne njive“ – glasi ključna autorova rečenica, neka vrsta teze koju kroz studiju ‘Gorštaci i Vojvodina’ dokazuje Pejanović“, kazao je on.

U jednom od najvažnijih poglavlja autor se bavi socijalnim genotipom kolonista, odnosno njihovim antropološkim karakteristikama, gorštačkim osobinama i mentalitetom, zatim epskim i lirskim duhom, mi-

tom i logosom, biserima narodne mudrosti, običajima, vjerovanjima i zabavnim životom. Pejanović opisuje i upečatljive doživljaje bačke ravnicice. On navodi da se tokom 1945. i 1946. godine u Bačko Dobro Polje, где је rođen, naselilo više od trista porodica iz dalmatinskog kraja. Susret kolonista sa ravnicom bio je dramatičan. Mnogi nije su izdržali, pa su se vratili. Oni koji su ostali „gledali su, čutali i učili.“

N. N.

SEDAMDESET GODINA OD KOLONIZACIJE CRNOGORACA U VOJVODINU

U Domu kulture u Lovćencu održana centralna manifestacija

UGLEDNE ZVANICE ODALE POČAST CRNOGORSKIM KOLONIZATORIMA

Proslavi prisustvovali ambasador Crne Gore u Srbiji Branislav Mićunović, predsednik Odbora za međunarodnu saradnju i iseljenike Skupštine Crne Gore Miodrag Vučović, konzul Crne Gore u Novom Sadu Dragan Kankaraš i šef Odseka za identitetska pitanja u Upravi za dijasporu Crne Gore i istraživač crnogorske dijaspore Nenad Stevović

U organizaciji Nacionalnog savjeta Crnogoraca u Srbiji i Opštine Mali Iđoš, u Domu kulture u Lovćencu održana je centralna manifestacija povodom obilježavanja značajnog jubileja naše dijaspore – 70 godina od kolonizacije Crnogoraca u Vojvodinu.

Brojne zvanice imale su priliku da uživaju u bogatom kulturno-umjetničkom programu, koji su izveli KUD „Ljubo Božanović“ iz Podgorice, te dva društva iz Lovćenca – Crnogorsko kulturno-prosvjetno društvo „Princeza Ksenija“ i KUD „Njegoš“.

Proslavi su prisustvovali ambasador Crne Gore u Srbiji Branislav Mićunović, predsednik Odbora za međunarodnu saradnju i iseljenike Skupštine Crne Gore Miodrag Vučović, zatim konzul Crne Gore u Novom Sadu Dragan Kankaraš i šef Odseka za identitetska pitanja u Upravi za dijasporu Crne Gore i istraživač crnogor-

BOGAT KULTURNO-UMJETNIČKI PROGRAM: Sa proslave

ske dijaspore Nenad Stevović. Pored njih, manifestaciju su svojim prisustvom uveličali i predstavnici lokalnih

samouprava, pokrajinskih i republičkih organa, delegacija iz Crne Gore, te predstavnici drugih nacional-

nih savjeta i veliki broj ljudi iz kulturnog i javnog života Vojvodine.

N. N.

U Crnogorskom kulturnom centru u Lovćencu svečano otvorena izložba „Gorštaci u ravnici“

CRNOGORSKO ISELJAVANJE EPSKIH RAZMJERA

Izložene fotografije predstavljaju izbor iz arhiva istaknutog istraživača crnogorske dijaspore i šefa Odseka za identitetska pitanja u Upravi za dijasporu Crne Gore Nenada Stevovića

70 GODINA OD KOLONIZACIJE: Vukotić i Stevović

U galeriji Crnogorskog kulturnog centra u Lovćenu svečano je otvorena izložba fotografija crnogorskih kolonističkih porodica naseljenih u Lovćenu, pod nazivom „Gorštaci u ravnici“. Izložene fotografije predstavljaju izbor iz arhiva istaknutog istraživača crnogorske dijaspore i šefa Odseka za identitetska pitanja u Upravi za dijasporu Crne Gore Nenada Stevovića.

Izložbu je povodom obilježavanja 70 godina od kolonizacije Crnogoraca u Vojvodinu organizovalo Crno-

garsko kulturno prosvjetno društvo „Princeza Ksenija“.

Tom prilikom, istoričarka iz Vrbasa Dragica Vukotić osvrnula se na istrijat kolonizacije nakon Drugog svjetskog rata, kada se u Vojvodinu naselilo čak 38.450 Crnogoraca, što zasluguje epitet iseljavanja epskih razmjera, imajući u vidu da je to predstavljalo više od 10% stanovništva tadašnje Crne Gore. U Lovćenac se u tom periodu samo iz cetinjskog i barskog sreza dosegnulo 1.065 porodica sa 5.919 članova.

„Predstavljajući 25-ogodišnji naučno-istraživački rad Nenada Stevovića i njegova publikovana djela, Dragica Vukotić je istakla značaj izložbe i ovakvih istraživačkih projekata za održavanje crnogorskog nacionalnog identiteta. Nenad Stevović je objavio više desetina naučnih i stručnih radova u zemlji i inostranstvu iz domena istraživanja crnogorske dijaspore i migracija sa prostora Crne Gore“, navodi se u saopštenju CKPD „Princeza Ksenija“.

N. N.

Prosvjetni rad

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

Nastavljajući tradiciju objavljivanja kratke priče,

Objavljuje

KONKURS

Za kratku novinsku priču

U obzir dolaze do sada neobjavljivane priče, dužine do tri stranice kucane dvanaesticom (tj. do 100 redova ili 9.000 karaktera).

Žiri će za nagradu odabrati tri najbolje priče.

Prva nagrada iznosi 300 eura, druga 200, a treća 100 eura.

Priče, pod šifrom, i sa rješenjem šifre u posebnoj koverti, slati najkasnije do 20. decembra.

Autor može da pošalje najviše dvije priče.

Rezultati konkursa biće objavljeni u februarskom broju „Prosvjetnog rada“.

Priče slati na adresu: „Prosvjetni rad“, Ul. Balšića br. 4, 81000 Podgorica (sa naznakom ZA KONKURS), ili na e-mail: prosjetnirad@t-com.me

Časopis „Medijski dijalozi“ dodijelio nagradu za najbolju knjigu iz oblasti teorije i kulture medija u regionu za 2014. godinu

PRIZNANJE ZA PROF. DR STJEPANA MALOVIĆA

Direktor Direktorata za medije Ministarstva kulture Crne Gore mr Željko Rutović: Hrabe raduju knjige koje naseljavaju oničku postojbinu vrline Dialogosa. One otvaraju puteve održivog smisla, čiji znaci, simboli i mape nijesu nužno obilježeni bezuslovnim medijskim jednačinama

Nagrada „Dialogos“, koju je ustanovio međunarodni naučni časopis „Medijski dijalozi“, ove godine je pripala univerzitetskom profesoru iz Hrvatske prof. dr Stjepanu Maloviću. Ona mu je uručena na posebnoj svečanosti koja je održana u hotelu „Podgorica“.

Malović je značajno priznanje zavrijedio za najbolju knjigu iz oblasti teorije i kulture medija u regionu za 2014. godinu – „Masovno komuniciranje“, čime je, prema obrazloženju, „značajno doprinio daljem razumijevanju kulture medija“. On je ovu knjigu objavio sa koautorima: prof. dr Gordonom Vilovićem, prof. dr Najilom Kurtićem, prof. dr Franjom Maletićem i prof. dr Majklom Kunczikom.

Uručenju „Dialogosa“ prisustvovao je veliki broj novinara, naučnih i kulturnih radnika, kojima se obratio direktor Direktorata za medije Ministarstva kulture Crne Gore mr Željko Rutović.

„Hrabe raduju knjige koje naseljavaju oničku postojbinu vrline Dialogosa. One otvaraju puteve održivog smisla, čiji znaci, simboli i mape nijesu nužno obilježeni bezuslovnim medijskim jednačinama. Putevi takvog smisla postaju i ostaju graničnici jedne kulture i vrijednosti kojima se razlaže i pojašnjava ono što bi mnogi mediji ostavili nerazloživim i nepojašnjivim“, kazao je on i dodao: „Koliko bu-

ZNAČAJNO DOPRINIO DALJEM RAZUMIJEVANJU KULTURE MEDIJA:
Prof. dr Stjepan Malović

demo u Dialogosu bićemo i u sebi i sa sobom. Ne manje, bićemo u iskonskom traganju za medijskom kulturom vrline, etike, profesionalizma, dijaloga i javnog interesa. Bićemo u konacnom, u traganju na ustanovljavanju logosa umjesto mita, što jeste dijalektičko ukrištanjem pitanja-fenomena savremenih medija.“

Nagrada časopisa „Medijski dijalozi“ sastoji se od plakete i novačnog iznosa. Svečana dodjela organizovana je pod pokroviteljstvom Ministarstava kulture i nauke Crne Gore i Sekretarijata za kulturu i sport Podgorice. N. N.

U slici i riječi: Banjani milenijumski rezervoar istorijskih izvora materijalne kulture

RIMSKI MILJOKAZ U KLENKU

Da su Banjani milenijumski rezervoar istorijskih izvora materijalne kulture svjedoči i potvrđuje jedan od rijetkih miljokaza na Apijevim cestama.

Ovaj monument lociran je u ataru Drpa – Klenka na imanju Dušana Đurkovića, a za njegovo zaštitu i spomenički register u

Zavodu za zaštitu spomenika najzaslužniji su Luka Đurković i Đuro Zečević.

Ovaj nijemi svjedok dubi

na sada sirotnoj zemlji, dav-

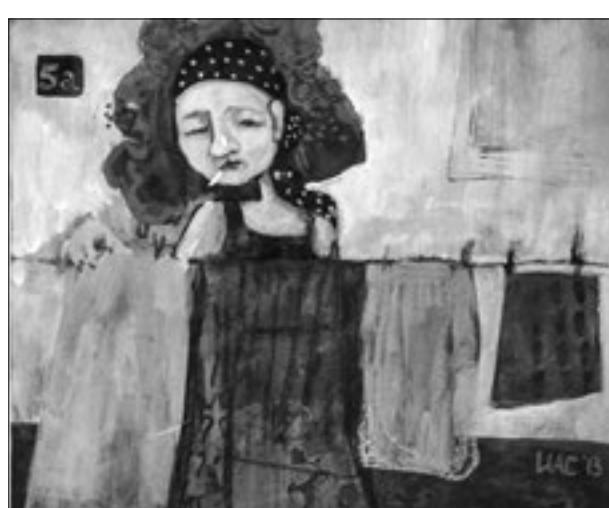
našnjoj dolini, opominjući da su tuda pokraj njega prolazili karavani, marširale brojne legije rimskih oklopnika, stampeva goveda u pravcima Ri-

Blagota Koprivica

Crnogorska akademска slikarka Ivana Stanić izložila radove u Prostoru za umjetnost Upravne zgrade Societe Generale banke Montenegro u Podgorici

DUBOKA SAOŠEĆAJNOST SA LJUDIMA

Istoričarka umjetnosti Iva Korbler: Stanickini radovi su urbane studije likova koji žive na gradskoj pozornici, duboko autentični i proživljeni
Iz Societe Generale banke napominju da je projekt „Prostor za umjetnost“ namijenjen mladim stvaraocima radi afirmacije njihovih novih ideja i podrške u daljem stvaračkom radu“

BEZ NAMJERNOG POTENCIRANJA GROTESKE: Jedan od izloženih radova

Mlada crnogorska akademika slikarka Ivana Stanić predstavila se podgoričkoj publici ciklusom slika u Prostoru za umjetnost Upravne zgrade Societe Generale banke Montenegro.

Njene slike rađene su u kombinovanoj tehnici i malim formatima, sa dominantno urbanom tematikom koja je pod uticajem njemačkog slikarstva sa početka prošlog vijeka. Istoričarka umjetnosti Iva Korbler ističe da su Stanickini radovi „urbane studije likova koji žive na gradskoj pozornici, duboko autentični i proživljeni“.

„Umjetnica prikazuje ljudе bez imalo podsmijeha, ironije, cinizma ili namjer-

nog potenciranja groteske, pa se u svakom crtežu oseća duboka saošećajnost sa ljudima. Ivana Stanić posediye onu duboku psihoemotivnu sondu koja je potrebna svakom velikom i značajnom umjetniku, bez straha od vlastitih i tuđih ponora psihe i emocija“, ocjenjuje ona.

Iz Societe Generale banke napominju da je projekt „Prostor za umjetnost“ „namijenjen mladim stvaraocima radi afirmacije njihovih novih ideja i podrške u daljem stvaračkom radu“.

„Projekat je započet kao akcija građanske solidarnosti na globalnom nivou Societe Generale grupe. Vrijeme gra-

đanske solidarnosti je tradicionalno ispunjeno humanitarnim i volonterskim aktivnostima zapošlenih u Grupi“, navodi se u njihovom saopštenju.

Ivana Stanić je diplomirala na novosadskoj Akademiji likovnih umjetnosti, u klasi profesora Zorana Todo-

rovića, odsjek grafike. Dvije godine je provela na usavršavanju slikarstva i crtanja na Akademiji u Dizeldorfu, u klasi profesora Herberta Branda. Dosad se istakla na više grupnih i samostalnih izložbi.

N. N.

DUBOKA PSIHOEMOTIVNA SONDA: Ivana Stanić

U Nikšiću održani 18. Nikšićki književni susreti

DRUŽENJE SA RENOMIRANIM PISCIMA

Organizovano i druženje crnogorskih pjesnika sa učenicima šest osnovnih škola i korisnicima Dnevnog centra za decu sa smetnjama u razvoju. Nijesu zaboravljeni ni mlađi stvaraoci, pa je tako realizovano i specijalno književno veče na kojem se predstavilo desetak pisaca, članova književnih zajednica „Mirko Banjević“ i „Vladimir Mijušković“, te kluba „Poenta poetika“

U gradu pod Trebesom su 18. put održani Nikšićki književni susreti. Bila je to prilika da ljubitelji pisane riječi uživaju u druženju sa istaknutim domaćim i regionalnim piscima, dobitnicima značajnih književnih nagrada, kao i da kupe neko od brojnih izdanja ovdašnje i inostrane literature.

Čast da otvori ovogodišnju manifestaciju prizala je književniku i scenaristu Obradu Neneziću, koji je predstavio svoj roman posvećen narodnom heroju Ljubu Čupiću „Osmijeh za Mariju Mihailović“. Ognjen Spahić je promovisao svoj novi roman „Maslai“, dok je istaknuti srpski pisac Filip David govorio o dvostruko nagrađenom romanu „Kuća sećanja i zaborava“ („Ninova“ i nagrada „Meša Selimović“). Posebnu pažnju privuklo je gostovanje kulturnog pjesnika Ljubivoja Ršumovića.

Pored toga, organizованo je i druženje crnogorskih pjesnika sa učenicima šest osnovnih škola i korisnicima Dnevnog centra za decu sa smetnjama u razvoju. Nijesu zaboravljeni ni mlađi stvaraoci, pa je tako realizovano i specijalno književno veče na kojem se predstavilo desetak pisaca, članova književnih zajednica „Mirko Banjević“ i „Vladimir Mijušković“, te kluba „Poenta poetika“.

LAUREAT „NINOVE“ I NAGRADA „MEŠA SELIMOVİĆ“: Sa promocije istaknutog srpskog pisca Filipa Davida

Poseban segment Književnih susreta činio je mini-sajam knjiga pod nazivom „Među knjigama“, na kojem su crnogorski izdavači izložili komercijalnu i stručnu literaturu. Brojnu publiku privukla je i izložba renomiranog crnogorskog slikara Naoda Zorića, koja je održana u Galeriji „A“.

N.N.

Promovisana nova knjiga dr Gorana Sekulovića „NJEGOŠ NAŠ NASUŠNI“ PRED NIKŠIĆKOM PUBLIKOM

U okviru Nikšićkih književnih susreta organizovana je i promocija novog djela crnogorskog pisca, teoretičara društva, publiciste i odgovornog urednika lista „Prosvjetni rad“ dr Gorana Sekulovića, pod nazivom „Njegoš naš nasušni“, čiji je izdavač Centralna narodna biblioteka „Đurđe Crnojević“ sa Cetinje. O ovoj knjizi, pored autora, govorili su i istoričar, pisac i publicista mr Marijan Mašo Miljić i pisac i publicista Borislav Čimeša.

Promociji su prisustvovali studenti Fakulteta za crnogorski jezik i književnost na Cetinju, kao i članovi recitatorske sekcije iz nikšićke Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole sa profesoricom crnogorskog jezika i književnosti Vesnom Josipović.

INTERESOVANJE STUDENATA I SREDNJOŠKOLACA: Sa promocije

34

Prosvjetni rad

NOV.

2015

BROJ

39

Osvrt na bjelorusku književnost

DUH I DUŠA BJELORUŠKOG NARODA

Udrženje književnih prevodilaca Crne Gore pripremilo izbor poezije, nastale od pedesetih godina prošlog vijeka do danas. Naše, crnogorsko izdanje započinje od starije generacije: Pjatrusa Brovke, Maksima Tanka, Uladzimira Karatkeviča, Nila Gileviča, srednje Vjačeslava Daškeviča, Aljesa Razanova, Mikole Mjatlickog, Viktora Šnipa, Alesa Badaka, do najmlađe Aksane Sprinčan (rođene 1973)

Pojavljivanjem Antologije bjeloruske poezije je 1993. u SKZ (beogradskom izdavaču) tada sam se prvi put upoznao sa nama malo poznatim stvaralaštvom. U vrijeme SSSR-a, uglavnom se znalo o ruskoj literaturi, o ostalim republikama malo ili nimalo. Autor Ivan A. Čarota pravi istorički potez za prodor i poznavanje literature njegovog naroda i države. Njegov iscrpni predgovor i pogovor Miodraga Sibinovića dragocjeni su za sveopšte upoznavanje poezije i stvaralača koji su ponekad bili dio ruske, poljske ili ukrajinske književnosti. To je sudbina malih naroda. Uostalom, i mi smo bili u sličnoj situaciji. Ivan A. Čarota je najbolje poznavao jugoslovensku književnost, a kao profesor jugoslavistike prevodio je, naročito, autore nekadašnjeg srpskohrvatskog područja.

Od devedesetih godina, češće dolazi u SR Jugoslaviju. Iz tog vremena počinje saradnja sa piscima iz Srbije i Crne Gore, koji gostuju i učestvuju na čuvenoj manifestaciji „Dani bjeloruske pismenosti“. Kamen temeljac postavlja Čarota i ostali „zidari“ saradnje: Ales Karlukević, Ivan

Štajner, Ales Badak, Mikola Mjatlicki, aktivna Lilijsana Ananić, zamjenik ministra informisanja. Uz aktivnu podršku novina „Literatura i mastactva“, „Maladosc“, časopisa „Polimja“ i „Njomen“. Ta saradnja i danas traje.

Početak saradnje

„Dani bjeloruske pismenosti“ su nacionalni praznik kulture. Svake godine se održava u drugom gradu, tada se proglašavaju najbolja djela iz oblasti književnosti (roman, drama, poezija, proza (za odrasle i decu). S kraja devedesetih i početkom dvijehiljaditih bjeloruska poezija je prisutna i u Crnoj Gori, u listovima i časopisima: „Slovenski glasnik“, „Ars“, „Quest“, „Prosvjetni rad“ i „Naši susreti“.

Izdanie SKZ-e obuhvata izbor od prvih začetaka, Franciska Skarine (1490–1550), Andreja Rimša (1550–1600), Afanasija Filipovića (1597–1648), Simeona Polockog (1629–1680), Pavljuka Bagrima (1813–1891), Franciška Baguševiča (1840–1900) i

MILOŠ IVOV JANKOVIĆ

Podgorici je preminuo istaknuti prosvjetni radnik Miloš Ivo Janković.

Roden je u Donjem Zagaraču, Opština Danilovgrad, 1928. godine. Osnovnu školu završio je u rodnom selu, Nižu realnu gimnaziju u Danilovgradu, Učiteljsku školu u Herceg Novom i Višu pedagošku školu (grupa ruski i srpski jezik) na Cetinju.

Radni vijek započeo je kao učitelj u Stabnima, nastavio, već kao nastavnik, na Grahou, u Petrovićima, Vidrovani, Fajtovcima kod Sanskog Mosta (Bosna i Hercegovina) i Donjem Zagaraču, a završio kao savjetnik u Stručnoj službi Zajednice obrazovanja u Danilovgradu, odakle je 1991. godine pošao u penziju. U Fajtovcima, na Grahou i Donjem Zagaraču bio je direktor škole.

Miloš je od malih nogu zavolio književnost i jezik, a prirodno je bio obdarjen za rad sa decom. Svoje učenike je volio i razumio, i oni su voljeli i razumjeli njega. Nastavu pomenutih predmeta je izvodio tako uspješno i umjerno da je bio primjer mladim kolegama, i ne samo njima. Zbog toga, i zbog stručnog i značajnog upravljanja školskim kolektivima, uživao je nesvakidašnji autoritet i ugled, ne samo kod učenika i kolega, nego kod učeničkih roditelja i šire, kod svih ljudi sa kojima je saradivao i kontaktirao u sredinama u kojima je radio.

Od nadležnih nadzornih službi njegov rad, i kao nastavnik, i kao direktora, ocjenjivan je najvišim ocjenama. Na osnovu zapaženih uspjeha u radu, vanredno je unaprijedivan u više platne razrede. Za uspjeh literarnih i recitatorskih sekcija kojima je rukovodio dobijao je priznanja u obliku diploma, plaketa i pohvalnica. Takođe je dobitnik priznanja za uspješno rukovođenje Danilovgradskim omladinskim amaterskim pozorištem, koje je na susretima i smotrama više puta osvajalo prva mjesta i nagrade.

Hroničari su zabilježili da je Miloš u toku rada u Donjem Zagaraču mnogo doprinio razvoju se- la. U tom periodu izgrađen je novi objekat škole, objekat ambulante, održavana je i poboljšavana mreža puteva koji povezuju Donji Zagarač sa okolnim mjestima.

Zbog svega što je uradio u toku svog dugog radnog vijeka, u školama i u sredinama van škola, brojne generacije njegovih učenika, njihovih roditelja, njegove kolege i svi ljudi koji su ga poznavali i sa njim sarađivali dugo će čuvati šećanje na ličnost i djelo Miloša Ivanova Jankovića.

Slavko K. Šćepanović

NOVI LISTOVI

Državni arhiv Crne Gore

ARHIVSKI ZAPISI

Časopis za arhivsku teoriju i praksi (Br. 1, 2015)

U izdanju Državnog arhiva Crne Gore, štampan je novi broj časopisa „Arhivski zapisi“. Uobičajenu rubriku Članci i prilozi priredili su: dr Čedomir Marković („Kultni predmeti i simboli iz praistorije Crne Gore“), mr Miljan Šćekić („Nasilja osmanskih vlasti u prekograničnim krajevinama Crne Gore 1908–1912“), Sreten Žeković („Četiri nevalidna zapisa o posveti u „Luki mikrokozma“), mr Jadranka Selhanović („Preimenovanje ulica u službi nove ideologije“), dr Marijana Stamosa („Slika saveznika u Balkanskom ratu u Bugarskoj istoriografiji i štampi“), Vasilj Jovović („Srednjovjekovne istorijske teme u Crnogorskoj periodici između dva Svjetska rata 1918–1941“), Jovan Đurđanović („Nijesu knez Vuk Bandić i drugi crnogorski glavari 1689. godine bili taoci kod Skadarškog paše Bušatlije“).

U segmentu Iz arhivske teorije i prakse zastupljeni su sljedeći autori: dr Miroslav Novak („Arhivski portal Evrope – prilika za arhivski profesionalni razvoj na lokalnom nacionalnom i globalnom nivou“), dr sc. Izet Šabotić („Hibridno arhiviranje i korisnička funkcija arhivske građe“), Ivan Popović („Metodologija postupanja i zaštita arhivske građe prispjele u arhiv poklonom, otkupom i zavještanjem i njeno čuvanje sređivanje i objavljivanje“) i Mirjana Kapisoda („Manifestacija „Neđelja arhiva“ 22–25. april 2014.“).

Odjeljak Dokumenti i šećanja otvara prilog Luke I. Milunovića „Druga pozorišna sezona u Kraljevini Crnoj Gori“ dokument, pitanja, predratna vremena“. O temi „Aleksandar Divajn o zavjeri protiv Crne Gore 1919. pisao je Novak Adžić, dok je Predrag Vukić objavio prilog sa temom „Dopis Austrougarskog poslanstva na Cetinju od 18. juna 1883. u vezi sa hercegovačkim ustanicima izbjeglim u Crnu Goru“

U ovom broju prikaze su objavili: Srdan Pejović (zbornik dokumenta „Gubici crnogorske vojske u Prvom svjetskom ratu 1914–1916“), Sreten Žeković (o knjigama dr Čedomira Bojićevića „Petar II Petrović Njegoš kao državnik i državotvorni reformator“ i „Njegoševa filozofija pravde“), dr sc. Mile Baković („Institucije državne uprave Republike Hrvatske od osamostaljenja do članstva Evropskog Uniji I-II“), Vukota Vukotić (izložba dokumenta „Akcije crnogorskih banaka, novčanih zavoda i privrednih sudova 1863–1946“) i Ana Pejović („Crna Gora 1914–1918 – ratna razglednica“).

Š. B.

novija od Janka Kupale (1882–1942) do najmlađeg Anatolija Sisa (1959). Pošto neću biti njihove poezije u ovoj knjizi, ja bih istakao dvije pjesme iz početaka bjeloruske književnosti. Pored temelja načionale kulture Franciska Skarine, spomenuo bih i ime Pavljuka Bagrima. Evo pjesme Franciska, nastale u 16. vijeku:

Po prirodi svojoj
Zvijeri koje lutaju u pustinjama,
Znaju svoje jazbine;
Ptice koje lete u vazduhu
Znaju svoja gnezda;
Ribe koje plivaju u moru i u rijekama
Pamtite svoje početke;
Pčele, koje brane svoje košnice,
Ne zaboravljaju ih;
Tako i ljudi
Pamtite mesta će su se pojavili na svijetu
I će su bili odgojeni, i osećaju
Prema njima veliku ljubav.

U tim vremenima karakteristični su bili socijalni, vjerski i istorijski motivi. Nepravda je bojela potlačene. Narod se branio ponosom i pjesmom, to je bilo njihovo najjače oružje. U pjesmi Pavljuka Bagrima oseća se slovenska duša, duša tužna kao vrba, mirisjava kao lipa, a vječna kao maslina.

Odsviraj, odsviraj, momče malo,
Na violinu, i na cembalu,
Ja ču se maštiti svoje trube,
Jer neću da u Krašinu budem,

Jer Krašinu ljutog gospodara ima,
Otac je njemu izbatinjan,
Tuguje majka, sestra nariće,
Kud će se denuti, nesrećne?

Nažalost, sačuvana je samo ova njegova pjesma, objavljena u Londonu 1854. godine.

Namjerno sam predstavio ove dvije pjesme, koje su obilježile to doba.

Ako je poezija srce književnosti...

Mi smo se opredjelili za noviju literaturu. Izdavaču, Udrženju književnih prevodilaca Crne Gore, predložio sam da napravimo izbor poezije nastale od pedesetih godina prošlog vijeka do danas. Naše, crnogorsko izdanje započinje od starije generacije: Pjatrusa Brovke, Maksima Tanka, Uladzimira Karatkeviča, Nila Gileviča, srednje Vjačeslava Daškeviča, Aljesa Razanova, Mikole Mjatlickog, Viktora Šnipa, Alesa Badaka, do najmlađe Aksane Sprinčan (rođene 1973).

Preko interneta i Vikipedije možete doznačiti o stanovništvu, etimologiji, geografiji, istoriji, demografski, religiji, politici, privredi, sportu, jeziku, valutu, a o bjeloruskom narodu, njihovoj duši, nadi, strepnji, sreći, željama, možete čuti i osetiti u literaturi.

Ako je poezija srce književnosti, onda poslušajte kako kuca. Ja vam neću nametati moje omiljene pjesme i pjesme. Možda se vama više dopadaju: Gilevič, Daškevič, Razanov, Baravikova, Pažnakov, Majsjuk, Skobla, Globus... Odlučite sami.

Slobodan Vukanović

RVANJE S VASIONOM VOJISLAVA VULANOVIĆA

(Vojislav Vulanović: „Osvajanje beskonačnog“ – izbor iz poezije, Dukljanska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2014)

Ovde je riječ o opusu od tridesetak knjiga poezije, stvaranih više od šest decenija, čiji su naslovi u ovom izdanju nazivi ciklusa, što bi obavezivalo na minimum konvencionalnosti (upoznavanje sa autorom i vremenom, stvaralačkim iskustvima i fazama, literarnim školama i pravcima...) za što nemam sklonosti te ču ih izostaviti. Ovaj zbor, ne i strogi izbor (izostavljen je i obimni i „nepročitani“ GORKI VIJENAC) mogao bi se nazvati paralelnim svemirom kojemu naša eksplisitna „epoha“ nije ukazala naročitu pažnju i sklonost.

„Moje riječi su paralelni svjetovi,
ali kad hladnokrvno razmislim,
mogu reći: moje riječi su jedini svjetovi,
jer kad se one povuku,
ničega drugog i nema ostaje golo kamenje.“

Svemirska raskrsnica svjetlosti i svjetova

Ovaj zbor poezije Vojislava Vulanovića je plima značenja i anticipacija koje se tek mogu dokučiti kao spiritualizacija svemira. „Morao

bih izbjegći riječi, jer što slutim ne može u njih“. Plima ne huči, tek šumi i nadolazi sutskom širinom koja izaziva različite vibracije. U njoj se suočuju šeta, „Vječnost ne podnosi ni jedan ljudski trag“, napor „a ja bih tamo gdje ne-ma smrti“, vjera „Istina je zrak koji svijetli, dahnut iz ljudskih usta koji je „prije riječi nevidljiv“ i strah „da ništa ne riješimo u zamršenom biću“.

Zbor je svemirska raskrsnica svjetlosti i svjetova. U njegovim meandrima ima i kosmičkog otpada i angažovanog vapaja „velika, mitska, sveta zemlja“ što je odraz stvarnih civilizacijskih trauma. Jer pjesnik „čovjek je uistinu stranac na ovoj zemlji“! I u rijetkim zatonima profanog stoji Vulanovićeva sfinja čistog jezika legiranog imaginacijom.

„Nema pjesme ako se ne pomjeri
Svjet unutar dubljih značenja.“

Oči pjesnika upre u istine iznad nepomičnog horizonta epoke

Poezija Vojislava Vulanovića je kao vasiona, ne može se

obujmiti osim njom samom, napisao sam to u impresijama neđe ranije. Njena dramatska razudenost ima unutrašnji oslonac i izvor. To je muzika sa svjetlosnim rasporedom značenja. To je vihor glasova u čijem središtu je tišina iz koje se upravlja vidicima, svitanjima, tamom, izvorima, cvjetanjem jabuka i zrijevanjem grožđa. I kiša nadodi u mlazevima značenja. Poesija čovjeka i prirode, tajnovitih amuleta, predskazanja i spiritističkih objava, možda. Iz sveopštete stvaralačke imaginacije teče pezija gusta kao magma. U stvaralačkom je ukorijenjen pojam etičkog, stoga su pjesnikova nebesa nastanjena toponomima i vlastitim imenima na osnovu kojih bi se, uz pomoć komentara, mogle razabrati povjesne pojave i ideje, drama ovog prostora i čovjeka – „hujanje vremena“. No, oči pjesnika su uprte u istine iznad nepomičnog horizonta epoke.

„Kako da načnemo temu ovog nestvarnog

Snježnog vrha, koji nas nije izabrao.“

Pjesnikov stvaralački postupak polazi od predmeta i ostvaruje se nizanjem, odnosno imenovanjem. „Izri-

cati rvanje je sa vasionom“, kaže pjesnik. Tu se ogleda odustajanje od povijesnog i ostvaruje težnja za zaključkom, „da bi izašli iz svoga ljudskog siromaštva“. Kroz pljusak konkretnog i poznatog ulazi se u opšte i nepoznato, đe je vječni svijet mašta, a vegetativni svijet koji nas okružuje samo njegova senka.

Vulanovićev pjesnički govor, ponekad lišen metaforike, postaje bliži mudrosti.

Zapanjujuća prirodnost i jednostavnost njegove avanture

je izricanja izgleda nedostizno... s Bogom kao najblizom svojtom“. Vulanovićev

pjesnički kod sadrži navještenu strahotu stvaranja.

„Mnogo je prilegloga,
Mnogo je užletjeloga.
Skiven je prah navještene-noga“

Stoga je Vulanovićev stvaralački postupak uistinu rvanje s vasionom.

Pjesnik melanholik

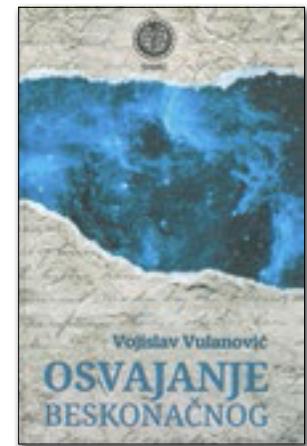
Možda bi se ovaj pjesnik mogao nazvati melanholikom. Kad čeze za „priateljima,“ Kavafisom, Borhesom,

Sioranom, Minijem, Bergmanom... kad ih pozdravlja ili se ispovijeda ili očekuje objašnjenje ostaje napušten. Vulanović stoji sam u „velikom prasku“. Jer „Nemoguće je da toliki komadi smisla jesu negdje postojali“.

Vulanović spada u onu skupinu evropskih pjesnika cije se mjesto teško može odrediti, čak i unatrag. Viljem Blejk, Helderin možda, Zogović... morali su da platite visoke koncesije sumnijivoj književnoj kritici, spornej teoriji i još spornijoj istoriji književnosti. U kulturnama malih naroda je to, vjerovatno, redovita pojava, u crnogorskoj sigurno jeste. Liše dvojice ili trojice stvaralaca novije crnogorske književnosti cije je mjesto u „hijerarhiji“ nesporno, sve je ostalo podvlasno modnom i marketinškom medijskom vijaru (i jednoj autentičnoj i autohtonoj pizmi). Stoga je poezijsi Vojislava Vulanovića privilegija malobrojnih koji su ga uspjeli u potpunosti čitati.

Putovanje u poetski svemir

Ovaj zbor je koncipiran (ako se kosmička plima može

koncipirati) hronološki. Kako se začinjala i kako je narastala sa svim što nosi pokretna pučina. Kako je zaposjedala polja, klance, visove... Kako se „koleblju nebesa“. Kao život... „Bez poezije svaka je smrt beznačajna“.

Ovo izdanje je možda jedinstvena prilika za pravo putovanje (ne izlet) u poetski svemir Vojislava Vulanovića, za doživljaj bez dosadnih „vodiča“ i opširnih, manje ili više uspješnih tumačenja koja su o pjesnikovom opusu pisali brojni autori. A tumačiti poeziju znači tragati u beskonačnom...

Pjesnikov polustih „rvanje s vasionom“ čini se savim odgovarajućim naslovom ovom zboru.

Momir M. Marković

LIRIKA U SLUŽBI OPŠTE LJUBAVI ZA ČOVJEKA

Dušan Đurišić: „Jagode u cvatu“ – Tanki (Strawberries in blossom – Tankas), Udruženje crnogorskih hajdina, Podgorica, 2015

„Sebe utišalo pred / onim
što nailazi.“ Samo se čuje glas neumornog pjesnika Dušana Đurišića koji u zrelim stvaralačkim godinama inventivno, snažno, autentično i efektno pjeva o onome što izaziva lirska trespere njegove suptilne duše. Pisane tanka poezije je posebna književna vještina. Tanka (doslovno „kratka pjesma“) je završena, zatvorena, elegantna i lijepa pjesma stroge forme. Sastoje se od trideset jednog sloga u pet nerimovanih stihova sa sloganim metrom: 5 u prvom, 7 u drugom, 5 u trećem i 7 u četvrtom i u petom stihu. Datira iz VIII vijeka i njena starost prelazi 1300 godina. Pripada žanru klasične japanske poezije i u dugom vremenskom periodu bila je najvažnija pjesnička forma u Japanu.

Tanka poezija u Đurišićevoj novoj knjizi najveći je izraz čovjekovog duhovnog ostvarenja, lirika koja u službi opšte ljubavi za čovjeka osmišljava život. Ona nije izraz trenutnog razmišljanja, jednog kratkotrajnog utiska, niti imitacija starog japanskog pjesničkog žanra koji je stekao veliku popularnost i cijenu u čitavom svijetu. Dobra pjesma nikad se ne svodi na bilo kakav šablon i imitaciju, što veliki pjesnik, a Đurišić to odista jeste, veoma dobro zna.

Đurišićeve tanka pjesme tematski su različite. Knjiga obiluje mnóstvom tema, motiva i ideja. Glavnu tematsku okosnicu predstavljaju godišnja doba, pejzaži, priroda, promjene u njoj, jutro, lijep dan, pjesnikov stav prema običajima, životu i okruženju. Ima u njima iskrenog rodoljublja, reljefnih opisa prirode, jesenjeg neba, kišnih oblaka, zemlje, ljubavi prema čovjeku i životu uopšte. Zahvaljujući sve-

stranosti, izuzetnoj nadarenosti i vještini vladanja jezikom, pjesnik može da postigne vizuelno-akustičnu konkretnizaciju slike, koje upravo zato djeluju uvjerljivo i estetski dograđeno.

Pjesni stihu kao formi i izražajnoj jedinici poklanja posebnu pažnju. Prihvatio je neka iskustva renomiranih japanskih pjesnika iz ranijih vremena, ali lični poetski rukopis pravog literarnog stvaraoca daje posebnu umjetničku vrijednost knjizi.

Riječi u stihovima autor pjesnički suptilno povezuje gradeći naizgled jednostavne ali duboko osjećajne, misaone i estetski snažne stihove. Iako nema rimovanja u stihovima, autor traži i pronalazi glasovno bliske veze između riječi različitih po vrstama i oblicima pomoću kojih ostvaruje snažne efekte.

Dušan Đurišić najbolje zna za osnovnu dužnost pjesnika: da kompleksni doživljaj svijeta prevede na lirske nivo. Svoju poetsku vještinsku doveo je do savršenstva. Zato je i ovom žanru poetskog stvaračstva dostigao značajne domete.

Žarko L. Đurović

NJEGOŠ, CRNOGORSKI PANTOKRATOR

Dr Goran Sekulović: „Njegoš naš nasušni“, CNB „Đurđe Crnojević“, Cetinje, 2015.

Pobuđen neadekvatnom reinterpretacijom Njegoša i njegova djela povodom nedavne proslave jubileja 200. godišnjice rođenja ovog velikana naše istorije sestrani pisac, multidisciplinarni i interdisciplinarni naučnik i filosof, književnik i publicista Goran Sekulović objavio je temeljnu, izuzetno vrijednu i za njegošologiju i cjelokupnu crnogorskiju kulturu i montenegrinologiju nezaobilaznu studiju „Njegoš naš nasušni“.

Autor više od 40 knjiga koje potvrđuju enciklopedijski duh ovog stvaraoca, Sekulović nas vraća našem duhovnom hljebu, žilištu postojanja i trajanja u duhovnoj sferi, najvišem umu što ga je dala Crna Gora od svojih veličanstvenih dulkjanskih početaka do danas, neumrlom i vječnom, neprevaziđenom, tradicionalnom i modernom, univerzalnom Njegošu. Lovćenskom prometaju izjednačavanom i izjednačenom sa Crnom Gorom (Crna Gora je Njegoš. Njegoš je Crna Gora). Njegoševu svest vremenski ovaj pisac kao posvećenik, pjesnik u zanosu, seriozni analitičar i sinergički sintetičar preispituje, propituje, rastvara i stvara, kritički revalorizuje i situira u kontekstu ljudskog uma i svih njegovih koordinata. Njegoševa svjetskost, mondijalizam i duhovnost situirani su kroz vremenski kontinuum, kroz odnos vremena i vječnosti u svoj svojoj globalističkoj punoći kosmosa, svijeta, prirode i čovjeka.

Njegoš je najljepši plod totalizacije crno-

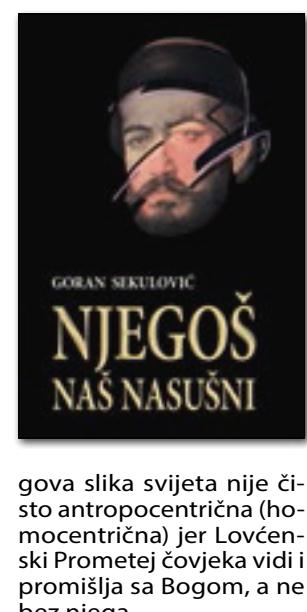
garske kulture i istorije i konačna rezultanta crnogorskog duhovnog projekta koji uslovno možemo nazvati egzemplar mundi. Njegoševski duh i djelo potvrđuju Mickijeviću dokazanu tezu i egzaktni sud kako je Crna Gora vjekovima bila jedina slobodna država u svijetu, a Crnogorci jedini istinski slobodni narod na našoj planeti. Taj oreol im je dala sopstvena istorijska reprodukcija, autentična filosofija slobode i sami Njegoševi misaoni genije koji je izgradio na pjesničko-filosofski način i dovršio crnogorski pogled na svijet, čovjeka i ljudsko mišljenje. Duhovno ukorijenjen u fizički i prostorni pupak svijeta sazdan pržimanjem judaističke antičko-rimsko-hrišćanskog epohom, tradicijom i misaonošću, crnogorski logos se uzdigao s Njegošem i kroz Njegoša do vrhova sveste umnosti i mudrosti totalizujući svoju i opštu istoriju svijeta u kojoj duhovno prepostavljaju materijalnom u poesisu konačnog i savršenog. Propitujući same sebe sa vrhovnim pitanjem o svjetskom bitku (biću), bez ikakve potrebe za posrednikom, suočeni sa velikom tajnom Božjeg apsolutnog bića i njegovom engmatičnom supstancom i (ne)prisutnošću u kosmičkom, prirodnom i ljudskom svijetu, Crnogorci su bili u metafizičkim vodama, a Njegoš ponajviše. Poput armenskog i gruzijskog Maštropa Masoca ili Sv. Patrika u saksonskom svijetu, Njegoš je crnogorska Biblija i Pantokrator koji opštošu ugra-

đuje svoj logos i duh Crne Gore na časno mjesto opštevječanskog uma, ljepote, istine, dobrote i pravde.

Autor Njegoša diagnostikuje i percipira kroz trojnu suštinu genijevog opusa. Kroz Njegošev suodnos sa egzistencijalistima i egzistencijalizmom, relaciju sa Kantom o etičkom kategorickom imperativu kao svrhama života („Čovjek nije sredstvo već cilj“) i najzad analizom njegoševske filozofije modernitetu. Prikazujući Njegoša u kontekstu egzistencijalizma Njegoš je kompariran sa Hajdegerom kroz njihovo shvatjanje smrti i borbu da izađu iz filozofske tradicije, kao i Sofokleom. U dragocjenoj analizi ovog poglavlja, završnu sekvencu predstavlja Sekulovićev poglavlj „Moći-bit“ bitak egzistencijalista ili Njegoševu „ime česno“. Slijede Njegoševu i Kantovo tumačenje pojma fenomena i noumena, njihov pojam Boga, ontološki karakter etike kao svrhe čovjekovog života i zamjene za nespoznajljivost noumena, njihovo učenje o dužnosti i etički kategoricki imperativi kod njih dvojice.

U Njegoševu filozofiji modernitet čovjek se analizira kao dvojako, materijalno i duhovno biće, a prikazana je i čovjekova sloboda izbora, te borba kao osnovni princip svega postojećeg. Tu su i Njegoševa analizacija, određenja i tumačenja Boga, haosa, Satane, vremena, prostora, svjetlosti.

Njegoš je pjesnik borbe, slobode i čoštva. Nje-

gova slika svijeta nije čisto antropocentrčna (homocentrčna) jer Lovćenski Prometec čovjeka vidi i promišlja sa Bogom, a ne bez njega.

Borba i sloboda su osnovni i praosnovni principi svega postojećeg. Čovjek bez borbe i slobode nije to što jeste. Takođe i narod. Riječ, sloboda, čovjek i čoštvo su najviše kote njegoševskog pogleda na svijet, poručuje nam i ovaj relevantni savremeni njegošolog.

Nadgrađujući se nadizom njegoševskih tumača svega postojećeg Sekulović je sazdao inspirativnu autentičnu riznicu bez koje nema cijelovitog proučavanja velikog mislioca. Jedan impresionistički zapis poput ove bilješke je nedostatan da se iskaže cijelovit sud i spisateljeva analiza Njegoševa djela i uma. Ostaje naša obaveza da se velikom pjesniku i ovom njegovom istraživaču i tumaču, po vokaciji filozofu, posvetimo primjerenim osvrtom jer nas na to obojica s pravom obavezuju.

Borislav Cimeša

Ministar prosvjete mr Predrag Bošković postavio u Župi kod Nikšića kamen temeljac za izgradnju nove vaspitne jedinice JPU „Dragan Kovačević“ iz Nikšića

VIŠE VRTIĆA ZA EFIKASNIJE PREDŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Ministar prosvjete mr. Predrag Bošković postavio je u Župi kod Nikšića kamen temeljac vaspitne jedinice „Mačak“ Javne predškolske ustanove „Dragan Kovačević“ iz Nikšića.

Ministar Bošković je rekao da se u Župi, kao jednoj od najvećih mjesnih zajednica u Nikšiću, ukazala potreba za vaspitnom jedinicom u kojoj će se obrazovati deca predškolskog uzrasta.

„Zbog prebukiranosti vrtića u Crnoj Gori, jedan od glavnih ciljeva Ministarstva prosvjete je povećanje kapaciteta vrtića kako bi se smanjio broj dece u grupama i predškolsko vaspitanje i obrazovanje učinilo efikasnijim“, naglasio je on.

Predsednik Opštine Nikšić Veselin Grbović izrazio je zadovoljstvo zbog izgradnje novih objekata i podsetio da su prethodne dvije godine izgrađena dva nova vrtića. On je rekao da se nuda da će se u budućnosti poboljšati i uslovi rada i u OŠ „Dušan Božović“ u Župi.

Direktorka JPU „Dragan Kovačević“ Radmila Backović kazala je da je za novu vaspitnu jedinicu, površine 200 metara kvadratnih, već velika zainteresovanost dece i roditelja. Ona je dodala da je vrijednost investicije 69.000 eura i da je sredstva obezbijedilo Mini-

POČETAK RADOVA NA VRTIĆU „MAČAK“: Mr Predrag Bošković ozvaničio početak radova

starstvo prosvjete, a predviđeni rok za izgradnju je 50 dana.

Prilikom boravka u Nikšiću ministar Bošković je poše-

tio Vaspitnu jedinicu „Rados“ i OŠ „Dušan Božović“.

O. Đ.

U OŠ „Mrkojevići“ u istoimenom mjestu pokraj Bara održano predavanje o otrovnim životinjama Balkana

ZANIMLJIVA LEKCIJA ZA OSNOVCE

Predavač diplomirani biolog i specijalista medicinske mikrobiologije sa parazitologijom sa instituta „Torlak“ iz Beograda Miroslav Stajić

U Osnovnoj školi „Mrkojevići“ u istoimenom mjestu pokraj Bara održano je predavanje o otrovnim životinjama Balkana. Predavač je bio diplomirani biolog i specijalista medicinske mikrobiologije sa parazitologijom sa instituta „Torlak“ iz Beograda Miroslav Stajić.

„Predavač je vrlo rado prihvatio poziv članova Ekološke sekcije Škole i na stručan i zanimljiv način prenio znanje učenicima iz ove oblasti. Pričao je o otrovnim gmizavcima, insektima i ribama našeg kraja, pa su ga deca sa velikom pažnjom slušala. Učenici su mogli da vide primjerke gmizavaca u formalinu i na slajdovima, znatiželjno su ih posmatrali i postavljali veliki broj pitanja, što je oduševilo predavača“, navodi se u saopštenju ove škole.

N. N.

NA ODUŠEVЉENJE UČENIKA: Sa predavanja

**LIST CRNOGORSKIH PROSVJETNIH, KULTURNIH I NAUČNIH RADNIKA
IZDAVAČ: ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA PODGORICA**

ODGOVORNI UREDNIK: dr Goran Sekulović

List izlazi mjesečno. Godišnja pretplata 6,40 eura, polugodišnja 3,20 eura

Broj žiro računa: 510 - 267 - 15

WEB-SAJT: www.zuns.me/prosvjetnirad <https://www.facebook.com/prosvjetnirad>

UREDNIŠTVO I ADMINISTRACIJA: Ulica Balšića br. 4

tel/fax: 020/231-254 i 020/231-255; mob: 067/222-982; e-mail: prosvjetnirad@t-com.me

Rukopisi se ne vraćaju

Mališani starije vaspitne grupe „Vrela Ribnička“ ugostili svoje mlađe drugare iz vaspitne jedinice „Leptirić“

DAN ZA DRUŽENJE I PAMĆENJE

Dvorište postalo jedna velika igraonica u kojoj su mališani zajedno savladavali poligon sa kućicama i obrućima i učestvovali u drugim zajedničkim igrama. Oprobali se i u korišćenju dvorišnog mobilijara: klackalica, penjalica i tobogana

Zajednička fotografija za uspomenu

Mališani i starije vaspitne grupe jedinice „Vrela Ribnička“ podgoričke Predškolske ustanove „Đina Vrbica“ bili su gosti starije vaspitne grupe iz vaspitne jedinice „Leptirić“. Dvorište je postalo jedna velika igraonica u kojoj su zajedno savladavali poligon sa kućicama i obrućima i učestvovali u drugim zajedničkim igrama koje su osmisili domaćini. Oprobali su se i u ko-

rišćenju dvorišnog mobilijara: klackalica, penjalica i tobogana.

„Ovo je treća poseta mališana iz vrtića na Koniku njihovim drugarima na Zabjelu, de su dobri domaćini pripremili poklone medalje u obliku srca za uspješno savladani poligon. Zajednička fotografija ostaće za uspomenu na ovo lijepo druženje“, kazale su Nataša Jovović, koordinatorka vaspitne jedinice „Leptirić“ i Dragana Radoman, koordinatorka programa REF-a.

Romski obrazovni fond (REF) već nekoliko godina promoviše važnost pohađanja ovog vaspitnoobrazovnog nivoa najmlađih koji žive u izbjegličkom kampu na Koniku. Predškolska ustanova „Đina Vrbica“ locirana je nadomak Kampa na Koniku u koju je ove školske godine upisano oko 50 mališana. Ovaj program podrške uspješnoj integraciji dece u obrazovni sistem Crne Gore REF sprovodi u okviru Programa pomoći za integraciju i povratak RAE i drugih I/RL-a koji žive u naselju Konik, finansiranog od strane EU i Vlade Crne Gore.

Š. B.

Poklon medalje u obliku srca za uspješno savladan poligon

Crnogorski identitetski glasnik

ESEJ: Vojislav Vulanović i razumijevanje svijeta (I)

BESKRAJ I SLUTNJA, CRNA GORA I VULANOVIĆ

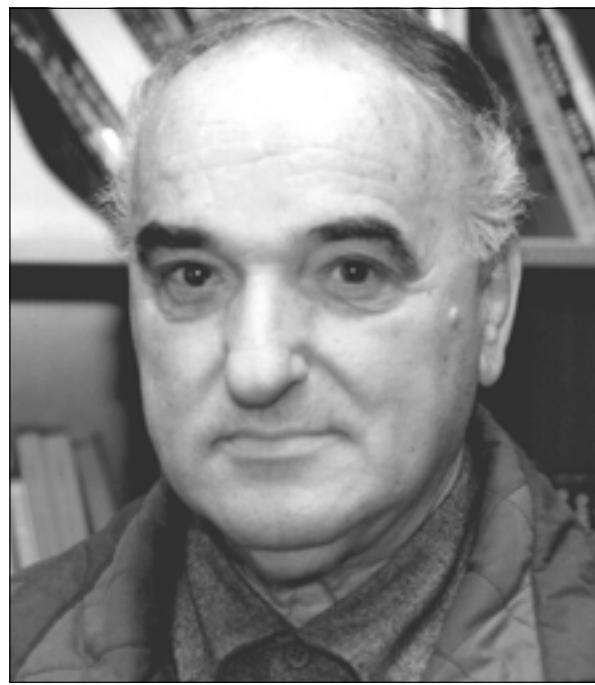
Slijedeći, i poimenice, Siorana, jednog od svoje najbliže pjesničke svojte (uz Njegoša, Helderlina, Borhesa, Šejmusa Hinija, Vislavu Šimborsku, Hermana Hesea, Heraklita, zašto ne reći i Svetog Petra I...), Vulanović u pjesmi „TEŽAK ČOVJEK” zapisuje: „Od svakog dobra, / od plodne tišine, izgubio sam ključ.” Nesumnjiva je činjenica da je zgubljena moć razumijevanja svijeta: „Ostati čitav da li će iko moći / da li će svijet / probuditi jednom pravi i slavni... / Niko ništa već ne objašnjava, / zar je očaj jedina mogućnost nova... / Jedino ljudska pjesma mi je pitka... / zle sjenke u krug drhte bez ljubavi... / zapuštenu dušu sitne teški mravi.” (Pjesma „PREKORNICA” iz istoimene zbirke, 1964. g.); „Ne umijemo tumačiti svijet, / goroviti tiho i pribrano, / da se razumijemo, / kad se bojimo / da smo izgubili sluh / za konce samilosti i dobrote.” (Pjesma „IZBAČENI IZ SEDLA” iz zbirke „KAMENI DOM”, 1991)

Pred kamenim morem smo poezije Vojislava Vulanovića: ispred nas je ontološka pučina Crne Gore, istorije i geografije njenog nepristupačnog kopna s horizontom mora u daljini, pjesniku tako dragi, a iznad svemirska pustinja i nijema, neljudska, gluva, bezočećajna, užasna, nepojmljiva puštoš, pjesniku tako tudi i nerazumljivi. („Vječnost je slijepa, jer je vječna. / Ne mari gdje je usuta ljudska krv. / Ne nagoni nikoga da bude zapisana.” – iz pjesme „OPŠTI DUH”, zbirka „Noćni Psalmi”, 1993. g.) A upravo je riječ o razumijevanju svijeta jedne poezije koja se uputila u svoj istraživački pohod u svim mogućim pravcima od pjesničkog „JA” kao onog vrhovnog i apsolutnog stvaralačkog središnjeg božanstva naspram ostatka svijeta. Otuda ova vizuelnost-slika suočenja pjesnika i svijeta i otuda ovaj izabran i opredijeljeni naslov eseja. Pjesnik i svijet su jedan drugom apsolutno dovoljni, zar ne?

A kako to Vojislav Vulanović razumije svijet? On uviđa da je nestala veza, odnosno da je nastao tragični i duboki rascjep između čovjeka i – da li se još i dalje može reći ili pak da li je to uopšte ikada i bio: njegov?! (osim u neprestanom grozničavom interakcijskom odnosu i naizmjeničnom bijegu/sustizanju) – svijeta. „Rekonstruišemo daleki svijet, / neočekivano prohujali, bez misli, / bez ispunjenja, odrvenjeni, / kao da nešto čekamo / (samo kraj, samo smrt).” (Pjesma „NEMOĆNI I VELIKI”) Slijedeći, i poimenice, Siorana, jednog od svoje najbliže pjesničke svojte (uz Njegoša, Helderlina, Borhesa, Šejmusa Hinija, Vislavu Šimborsku, Hermana Hesea, Heraklita, zašto ne reći i Svetog Petra I...), Vulanović u pjesmi „TEŽAK ČOVJEK” zapisuje: „Od svakog dobra, / od plodne tišine, izgubio sam ključ.” Nesumnjiva je činjenica da je zgubljena moć razumijevanja svijeta: „Ostati čitav da li će iko moći / da li će svijet / probuditi jednom pravi i slavni... / Niko ništa već ne objašnjava, / zar je očaj jedina mogućnost nova... / Jedino ljudska pjesma mi je pitka... / zle sjenke u krug drhte bez ljubavi... / zapuštenu dušu sitne teški mravi.” (Pjesma „PREKORNICA” iz istoimene zbirke, 1964. g.); „Ne umijemo tumačiti svijet, / goroviti tiho i pribrano, / da se razumijemo, / kad se bojimo / da smo izgubili sluh / za konce samilosti i dobrote.” (Pjesma „IZBAČENI IZ SEDLA” iz zbirke „KAMENI DOM”, 1991)

Pjesnik u zbirci „OSIJANOV KOVČEG” (1990), u pjesmi „U ZALAZAK I ZORU” – „A poslije su ljudi sve učinili ljudima. / Navalije jedni na druge / sičanima, kopljima, kamenjem”, kao i u zbirci „Noćni Psalmi” iz 1993. godine u pjesmi „ISTORIJA” konstataju onu, po riječima Danila Kiša,

opštu borhesovsku povijest beščašća: „Izgleda da su i filozofi i rapsodi / baveći se opštим temama, / svjetlosti, zaumnicama, prolaznošću, / naznačili suštu istinu / – Bog nije dao zemlju ljudima / za drugo do za prijsta, / na kojima slažu jedni dru-

gima tijela / sa kamenjem i smrću! / Svako je duševan i sažaljiv / kada mu vršak koplja dopre do srca! / Pjesma čovječanstva je krvava i strašna! / Danas je vrhunac podlaštva i zločinstva! / Istorija se pogoršava slijepa i mrska! / Komedija sa mnogo obješenih! / Bog to ravnodušno gleda. / Satana, njegova jača polovina, / uživa li uživali!”

Kada je riječ o konkretnoj povijesti beščašća, koju je Kiš opisao u strahotama staljinističkih logora u Sibiru i represivno-policjsko-totalističkih praksi, ona se kod Vojislava Vulanovića nalazi u poetskim opisima i slikama hiljadugodišnje borbe za slobodu Crnogoraca, njihovih patnji, stradanja, raspeća, mučeništava, golgota, vaskrsa, nada, poleta, zanosa... U knjizi „NJEGOŠEVA BILJEŽNICA” (1987), čitamo odista u duhu Njegoševe poezije i besmrtnih stihova iz „Gorskog vijenca”, te crnogorskog pogleda na svijet, utemeljene stihove: „Moje ruke gujama svezane... / Među šakom naroda / prilegnut uz zemlju. / Nikoga ko mi može pomoći. / Sva tirjanstva neba i zemlje / stežu me. U ognjenom sam gnijezdu... / Kako ću se iskupstić, o nadeždo. / Miješajući pečal i prah, bilježim sebe, / na kamenu crnogorskog... / kako budući strah bi ostrija; / u to nekoliko listaka istorije / što blješe od ognja, od / pravedne krv i pregnuća, / da li će moći da kane / i jedno slovo moje, / surove ljubavi, oli paklene. / ... Zamah... / Zanos diže zemlju u cvijet... / Čest, hrabrost, uzvišena voljnost, / ljudski je razlog. Ne lud vjetar. / Tako ja svijet razumijem.”

Pjesnik Vojislav Vulanović „u to nekoliko listaka istorije” poetski sublimira i sintetizuje svekoliku crnogorsku istoriju otpora, slobodarstva i časti tragični očećaj i iskustvo

svih crnogorskih gospodara, muževa i narodnih vođa, državnih, nacionalnih i vjerskih velikodostojnica – i vladika Danila, Vasilija, Petra I i Petra II, i knjaza Danila i knjazakralja Nikole. On razumije svijet na Njegoševski, crnogorski, slobodarski, etičko-moralni, čojski, višteški, savremeni način, savremeni u smislu poruke poznatog njemačkog filozofa Ludviga Landgrebea da je „Savremenost ono što je postalo dobro ljudskog opstanka”. Crnogorskog, u našem, Njegoševom i Vulanovićevom slučaju.

Etičko i etničko. Znali su stari Crnogorci značaj etičkog. Ka’ i stari Grci. Drugačije i ne može biti, jer: „Čudni su putevi Crnogoraca. / Postoje znaci da su – potonji Grci!” (Pjesma: „Telefonski razgovor” iz zbirke „Gorki Vjenac”). Da bi bili slobodni Crnogorci su znali da moraju biti moralni, da im tek moralni sistem daje dobrostanstvo i smisao življenja, a upravo su stari Grci zasnovali etiku i moral kao znanje o dobrim djelima i vrlinama. „Ovakvog vremena nije bilo! / Ni umjerenosti ni hrabrosti ni kolektiva! / Zar loši ljudi mogu biti / slobodni ljudi! / Kakva usamljenost / Kakva stravična usamljenost / Nigdje nijednog otvorenog uva.” (Pjesma „ČUTANJE DANTONA”)

Toliko su Crnogorci živjeli za moral i dobar i čojski glas – naravno, prije svega u ponašanju i djelima onih najuzvišenijih i najprimjerijih kao uzor-ideal svima ostalima (na ovom tragu je i Marko Miljanov dao naslov svom najznačajnijem

Crnogorci odvajkada, još mnogo prije ovih zlih modernih vremena koja su se na balkanskom prostoru očitovala i u posljednjem ratu devedesetih. Zato su se čuvali da etički ne pokleknu, da ne bi došli u iskušenje da ne-etički, ne-časno i ne-viteški nasrnu na Drugoga, ugroze njegovo dobrostanstvo i njegovu čast, dakle, da ne učine oono što ne bi voljeli da iko učini i njima. Čuvali su svoje etičko-moralno biće da bi ostali ljudi i da bi kao takvi ostali i bili nosioci čojskog i dobročinstva. Znali su: kad se stvori pusto polje moralno-etičkog, eto predvorja i za pusto polje (od) razuma a puno krvavo polje poprišta (od) etničkog čišćenja. Svega toga smo bili svjedoci u ratovima devadesetih godina na bivšem ju-prostoru. Vulanovićev poetsko svjedočenje tog ne-vremena (u etičkom smislu, koje još traje kao ne-moralno ne-vrijeme, jer iako je hronološki i vojno iscurilo, ono u svojoj zloj i neljudskoj biti nije u potpunosti iskorijenjeno), dato je u zbirci „Noćni Psalmi” iz 1993. g. – „Žudimo i molimo se, o Gospode, / da očišćeni od zala i tirjana nečastivih, / stanemo slobodni, od mraka odlučeni, / pred postojanim suncem tvojim.” (Pjesma „PSALM”); „Mnogo je nesreće oko moga doma, / mnogo neizrecive boli u srcu, / da učiniti ne mogu ništa, / a sam sam, i riječi su nizaštā.” (Pjesma BOŽIĆ); „O žalosna osramočena zemlja / (a nema ko da kaže) / srdit je Gospod na tebe i istrebit će te.” (Pjesma „ZALAZAK SLAVE”); „Ne vjeruj da su se doba / izmjenila, i da sam / nijesi u opasnosti.” (Pjesma „OPOMENA”); „I snijeg, i trava, i vrijeme, / okaljani su za milenijume! / Duša nemirna krvari li krvari, / mračne zvijeri prodre su unutra!” (Pjesma „OVA JESEN”); „Nikoga neće biti da se umiješa / ili da zabilježi / Niti će ikada više na gumeni biti kolo / ni horova pred crkvom... / Niko neće čuti glas, / neće se vidjeti ništa vjerno, / ikakve kovine, ili klice, / do granice prolaznosti.” (Pjesma „NACRT PROPATI”)

Pavle Mijović u „Urednikovoj napomeni” za knjigu „Noćni Psalmi” kaže: „Da bi svoju moralnu osudu nasilja i rata što uzornije oslonio na humanističku etiku, naš je pjesnik posegao do Davidovih Psalma i izvornog hrišćanstva, pa se preko Poslanica Petra I Petrović Njegoša domogao obale na kojoj bijesni sadašnje krvoproljeće i mržnja. I on ih potresnom lirikom kune kao crnogorski sveti Petar. To uspijeti dok još bijesne niske strasti – treba smatrati velikom vrijednošću poezije. I Vulanovićeve, naravno. U pjesmi „KLETVA” čitamo i ove stihove: „Naša glava jednoumica, nedalekovidica! / glava koja nije ništa naučila! / glava pizma, glava prokletstvo, / glava praznina, glava pakao.”

Goran Sekulović

(Nastaviće se)

djelu: „Primjeri čojstva i junaštva” – da je etičko postalo njihov krvotok, kategorički imperativ dostojanstvenog, uspravnog, gordog, časnog, česnog, odvažnog življjenja i iste takve smrti kao sveukupnog smisla i ideala postojanja i bivstvovanja.

Od etičkog do etničkog čišćenja samo je jedan mali korak. Znali su to

U Zagrebu na sastanku Regionalne platforme za saradnju u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja usvojeni zajednički principi kvaliteta doktorskih studija

POTPISAN SPORAZUM O SARADNJI IZMEĐU UNIVERZITETA CRNE GORE I SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Sporazum potpisali rektorka UCG akademik prof. Radmila Vojvodić i rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr Damir Boras

Jedino samoregulacijom vrijednosti visokog obrazovanja i dosljednom primjenom zajedničkih kriterijuma za napredovanje u akademskom zvanju i jedinstvenih principa kvaliteta doktorskih studija, može se sačuvati dignitet univerzitetske, a posebno doktorske diplome univerziteta u regionu. To je zaključeno na sastanku Regionalne plat-

forme za saradnju u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja, koja je održana na Sveučilištu u Zagrebu. Regionalna platforma je udruženje formirano sa ciljem unapređenja saradnje među regionalnim institucijama visokog obrazovanja, kroz inicijative, strateške debate i različite aktivnosti.

Sastanku Platforme u Zagrebu prisustvovali su sa Univerziteta Crne Gore (UCG) rektorka akademik prof. Radmila Vojvodić i rukovodilac Centra za doktorske studije prof. dr Zdravko Krivokapić, kao i predstavnici menadžmenta univerziteta iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Kosova, Albanije, Srbije i Slovenije.

Kako je saopšteno iz Rektorata UCG, usvojeni su zajednički principi kvaliteta doktorskih studija, kojima se definisu glavne mјere za unapređenje kvaliteta nastave, istraživanja i akademskih standarda na doktorskim studijama. Usvojen je i Aksijski plan Platforme od 2015. do 2018. godine, kojim se preciziraju aktivnosti na unapređenju regio-

nalne saradnje. Takođe, nastavlja se rad na planiranom uspostavljanju regionalnih doktorskih studija u oblasti energetike i umjetnosti.

Regionalnu platformu za saradnju u oblasti visokog obrazovanja i istraživanja osnovali su 2012. godine u Dubrovniku organi državne uprave nadležni za tu oblast i 11 regionalnih univerziteta, među kojima je Univerzitet Crne Gore.

Potpisani sporazum o saradnji sa Sveučilištem u Zagrebu

Prilikom boravka u glavnom gradu Hrvatske, rektorka Vojvodić i rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr Damir Boras potpisali su Sporazum o saradnji. „Uspješna saradnja već se odvija u okviru zajedničkih evropskih projekata, a ovaj sporazum će značiti dobru osnovu za povećanje mobilnosti nastavnika i studenata i, što je još važnije, mobilnosti mentora“, istakla je rektorka.

Univerzitet Crne Gore ima potpisane bilateralne sporazume o saradnji sa 118 univerziteta iz 34 zemlje.

O. D.

Sa sastanka na Sveučilištu u Zagrebu

OGLED: Filozofija prava u opusu dr. Sekule Drljevića (I)

KAO JEDNA FORMA ABSOLUTNE SLOBODE INTAKTNA SLOBODA JE BILA NAJVIŠA VRIJEDNOST CRNOGORKE AKSIOLOGIJE

Borba neprestana i junačka sloboda su temelj istorijskog crnogorskog pogleda na svijet. Osnova i suština crnogorskog filozofskog pogleda na svijet nalazi se u Njegoševom „Gorskom vijencu“ i „Luči mikrokozma“. Intaktna sloboda je podrazumijevala potpuno i konačno samozrtvovanje svojih tvoraca, junaka i heroja za nju kao svoj jedini i uzvišeni ideal. Glava svakog martira data za nju imala je kao i umjetničko djelo vrednotu res finita

Piše: Borislav Cimeša

Bez krsta nema hrišćanstva. Tako ni bez kolca nema mučeništva i podvižništva. Crna je Gora bila vjekovima razapeta na krstu i mučena na kolcu. To je njenom autentičnom hrišćanstvu i stradanju dalo posebnu vrijednost i značenje. Otuda je borba Crnogoraca i Crne Gore, po mišljenju mnogih neosvojive „tvrdave liberterstva“¹, a po Tenisonu i kamenog prijestola slobode izazvala divljenja čovječanstva. Putopisci, pisci, pjesnici, filozofi i mislioci ispisali su stranice poštovanja i obožavanja Crne Gore. Veliki hrvatski pjesnik Ivan Mažuranić svojim remekom „Smrt Smail-age Čengića“² himna je crnogorskim seljacima odnosno crnogorskom heroičkom čovjeku. To je prema S. Drljeviću, iskazao i vođa hrvatskog naroda i HRSS Stjepan Radić rečima: „Mi smo Hrvati u najlepšem djelu svoje književnosti (I. Mažuranić, „Smrt Smail-age Čengića“) cijelu Crnu Goru nazvali veličanstvenim žrtvenikom slobode u najdivnjem hramu božjega podnebesja, a Vas smo Crnogorce proglašili ne samo uzorom junaštva, nego i nedostiznim primjerom jednostavnosti i poštenja. Žato mi Hrvati rušimo beogradski centralizam i Pašićevu korupciju i tiraniju... što svojim poganim rukama razvaljuju veličajni žrtvenik crnogorske slobode i što Vas Crnogorce barbarški progone i sotonski muče“³.

Za kralja Nikolu Crna Gora je najveći mučenik na svijetu

Za kralja Nikolu Crna Gora je najveći mučenik na svijetu.⁴ Ovu je tezu od crnogorskog suverena preuzeo dr. Sekula Drljević. Za njega je njegoševski rečeno „Borba neprestana“ i junačka sloboda temelj crnogorskog pogleda na svijet. Njegovo tačno objašnjenje pojma junačke i intaktne (nedirnute, netaknute, nepovri-

jeđene, čitave, cijele) slobode, odnosno jednog oblika (crnogorskog) njene absolutnosti leži u stavu:

„To nije pojam naše građanske slobode, izrađen na načelima znamenita Deklaracije o pravima čovjeka i građanina: bratstvo, jednakost, sloboda. Bratstvo je sentimentalni pojam bez ikakvog pravnog ili političkog značaja. Ostaju jednakost i sloboda. To su dva kontradiktorna pojma. Naša građanska sloboda jeste kompromisni odnos između slobode i jednakosti. Crnogorska sloboda nije pristala na pravljenje toga kompromisa sa jednakostu. Crnogorci traže da sloboda буде intaktna. U vječnoj borbi sa Turcima oni su se svakodnevno uvjerali da jednakosti među ljudima nema, da ima fizički i duševno jačih i slabijih. Zato se crnogorska sloboda i zove „junačka sloboda“. Ona je zahtijevala da fizički i duševno slabiji svojim snishodljivim držanjem odaju priznanje prema jačemu. Crnogorska sloboda nije nalazila ograničenja u jednakosti već u crnogorskoj religiji, u hrišćanstvu. Ali to je jedno malo drukčije hrišćanstvo. Ta religija ne sadrži nijedan od deset smrtnih grijehova, pa čak ni jedan od četiri grijeha vapijuća na nebo, kako ih crkva naziva. Crnogorska religija poznaje četiri grijeha vapijuća na nebo, ali sasvim druga. Njih kaluder Dimitrije, arhimandrit Manastira moraćkog, nabraja u propovijedi, koju u „Smrt Smail age Čengića“ drži osvetničkoj četi na riječi Morači, pet kilometara daleko od same crkve:

Il' vas tkogod uvr'jedio brata; / il' nejaku dragi protivniku / život dignuv ogr'ješio dušu; / lli putnu zatvorio vrata; / il'do vjeru, a krenuo njome; / lli gladnu uskratio hranu; / ll'r ranjenu ne zavio ranu; / Sve je grijeh, sve su djela prika: / bez kajanja nema oprosnika. /

U tim riječima je ograničenje crnogorske slobode da se ne pretvoriti u vladavinu jačega nad slabijim⁵.

Tumačeci Njegoša, Drljević pravdu posmatra i vrjednuje temeljnom vrlinom duševnog života

Ovo poimanje slobode bilo je, dakle, u potpunoj opreci, sa principom ustanovljenja države kao prinudne zajednice, te dok je god ono održavano kod nadmoćnije većine, država se nije svjesno i namjerno izgradivila. Kroz cijelu narodnu poeziju, upravo kroz onaj dio koji u njoj ima centralno značenje ovo je shvatanje dosled-

nog sprovedeno. Samim tim što je revolucionarno u svojoj osnovi i individualističko ono je ovu drugu svoju odliku moralno zamijeniti da kroz prvu postane progresivno i konstruktivističko, a i kolektivno. No, to se još nije dogodilo. Za takvo shvatanje slobode, prava i junačke borbe za njih vaspitane su i bodrene generacije na rodnom predanju.⁶ Kao jedna forma absolutne slobode intaktna sloboda je bila najviša vrijednost crnogorske aksiologije. Ona je podrazumijevala potpuno i konačno samozrtvovanje svojih tvoraca, junaka i heroja za nju kao svoj jedini i uzvišeni ideal. Glava svakog martira data za nju imala je kao i umjetničko djelo vrednotu res finita. „Crna Gora kao rijetko koja zemlja na svijetu kroz vjekove svoje mučne borbe za slobodu dokazala je nesalomljivu volju da bezuslovno i u svijemu prilikama slobodu smatra svojom neosvojivom tekinom. Vječno u borbi za slobodu, Crna Gora je naučila cijenu svoje slobode i izgradila svoje duboko poštovanje prema slobodi drugih. Čovjek bez slobode nije čovjek, narod koji ne zna cijeniti slobodu nije narod. To je viteško shvatanje slobode u svojoj teškoj i punoj borbi istoriji Crna Gora gajila i nijednim svojim činom nije se ogriješila o ta zdrava osjećanja svaki put kad je imala prilike za to, dokazala je gotovost na najveće žrtve⁷. Bez herojske samozrtvene svijesti čovjek ne može biti svjedok istine niti borac za etička načela. Herojima je mjesto u carstvu živoga Boga i to pored svetaca, anđela, podvižnika i mučenika za vjeru. Herojstvo, međutijem nije samo izrazita i prekomjerna ljudska hrabrost radi odbrane života. Ona je i put spasenja duševnog života koji se vrlinama uzdiže ka vječnosti. U crnogorskom pogledu na svijet koji Drljević zasniva na njegoševskoj filozofiji, herojizam se izjednačava sa svetastvom. Heroizam se ne iscrpljuje samo u ratu i na bojnom polju „borbom neprestanom“ već označava i podvig kojim se postiže uticaj na putu istine i pravde. Tumačeci Njegoša, Drljević pravdu posmatra i vrjednuje temeljnom vrlinom duševnog života. Osnovu ljudske čini Božja pravda. Izjednačava se sa istinom i jedna je od najviših karakteristika Boga. Pravda je uzvišena i transcendentna, imantan na Gospodu, Demijurgu vremena i prostora, istorije i ljudi.

(Nastaviće se)

¹ S. Drljević, Balkanski sukobi, Zagreb 1944/citirano prema D. Radojević, Politička misao Sekule Drljevića, 2007. g., str. 410.

² Isto, 246.

³ Isto, 384.

⁴ Isti, Politički spisi, Cetinje – Titograd 1989, str. 481. (Novogodišnja proklamacija Crnogorcima povodom kršenja prava da sami odlučuju o svojoj sudbini od 24. 12. 1918/6. 1. 1919. g. Isto, Glas Crnogorca, 2/15. 1. 1919. broj 62.)

⁵ S. M. Štendimlija, Skidanje maske, Zagreb 1932. g. str. 19.

⁶ Isto, 17.

⁷ Isto kao 1, str. 214 (Program crnogorske stranke); S. Drljević „Boje demokratije“ Zeta, 8/VII/23. 2. 1936./str. 1.

U okviru Ekspo Feria festivala inostranih zajednica u argentinskom gradu Sanz Penji predstavljen i crnogorski štand

RAZVIJANJE SVIESTI KOD MLADIH O OČUVANJU CRNOGORSKE TRADICIJE I KULTURE

Počasni konzul Crne Gore u Argentini Drago Mićunović: Ono što je za crnogorskiju zajednicu u provinciji Čako vrlo bitno jeste da se razvoj aktivnosti non stop unapređuje, što dokazuju i naši planovi da od naredne godine krenemo sa realizacijom jednog veoma zanimljivog projekta u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore.

U pitanju je projekat koji će omogućiti organizovanje crnogorskih kulturnih večeri jednom mjesечно

INFORMISANJE ARGENTINACA O LJEPOTAMA CRNE GORE: Sa crnogorskog štanda

Počasni konzulat Crne Gore i crnogorska zajednica iz argentinske provincije Čako predstavili su štand naše zemlje na tradicionalnom Ekspo Feria festivalu inostranih zajednica koji se svake godine održava u gradu Sanz Penji u provinciji Čako. U pitanju je festival na kojem učestvuju sve zajednice iz Federacije inostranih zajednica, de prezentuju kulturu zemlje porijekla, tipičnu hranu, kao i značajne turističke destinacije, tradiciju, muziku i narodne igre.

Prema riječima crnogorskog počasnog konzula Drage Mićunovića, Ekspo Feria jeste „jedna od najvećih i najznačajnijih manifestacija inostranih zajednica de razne iseljeničke grupe mogu prezentovati zemlju svog porijekla i na taj način razvijati svijest kod mladih da se sa oču-

vanjem crnogorske tradicije i kulture nastavi i u narednim decenijama”.

„Ono što je za crnogorskiju zajednicu u provinciji Čako vrlo bitno jeste da se razvoj aktivnosti non stop unapređuje, što dokazuju i naši planovi da od naredne godine krenemo sa realizacijom jednog veoma zanimljivog projekta u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore. U pitanju je projekat koji će omogućiti organizovanje crnogorskih kulturnih večeri jednom mesečno, na kojim bismo prezentovali razne djela poznatih crnogorskih pisaca, pjesnika, slikara, muzičara i reditelja i de bismo uključili mlade generacije da njeguju ove aktivnosti”, kazao je on, dodajući da „Festival pruža i mogućnost da informišemo građane provincije Čako, kao i građane cijele Argentine o svim ljepotama koje naša voljena Crna Gora poseduje.” **N. N.**

Nad knjigom Pavla Goranovića „Grad punog mjeseca” (II)

U GRADU DVA SOKRATA I BORHESA

Goranovićev stih: „Zagledan u daleke obale, / otvorih svoju hladnu misao”, može se čitati kao da je pjesnik poentira sa – „otvorih svoje hladno pivo”. Ovakvo moguće isto značenje u potpunosti (bi) odgovara (lo) i basta (lo) Goranovićevoj ličnoj i ontologiji nikšićkog zavičajnog urbanog toposa (makro i mikro svijeta) kao predmeta poetske obrade, koji je i po Kantu najmetafizičkiji, tj. najsveobuhvatniji i najobimniji)

Piše: **Goran Sekulović**

Hajdeger i Njegoš se suštinski vraćaju Grčkoj, ali ne da bi preuzele grčke odgovore. I Goranović „po-vratak u antiku” smatra „uslovom za pisanje” – „Svjestan sam: ukoliko Grke ne budem razumio, / utoliko sebe neću pronaći...; kakva li je to istina otkrivena one zlobne (ili srećne) noći, kada je Sokrat ispiš otrov iz peharja. Od te noći starogrčke, valjda, više se ne sumnja u slobodu izbora.” No, i Goranović, tragači za predačkim duhom „kao za najvećim bogatstvom”, uvida da „na sajmu antikviteta... nema u ovoj antiči mog predačkog duha... / Sve same stvari koje mirisu na tuđinu”. Preći Crnogoraca, pjeva i misli Goranović, „su u predsmrtno vrijeme odlučivali / da ostave potomcima / samo mitove poredane u pamtljivim rimama, / nešto zemlje, tanku burmu od žutoga zlata, / sablju ili dobar revolver. / Medalje su sa njima pokopane, / kao oporuke ili najbolje metafore tog nestalog vremena / Sa njima, njihovim svečanim odijelima.”

Goranović ispušta najnježniji krik „grad koji nestaje”, jer „dolaze andeli ravnodušja”. Pjesnik, „ukopan u priči o tvom gradu” (svom, mom, našem), (je) strasno gori(o) za nekim idealnim, ali i svakidašnjim gradom, jer je to (i) svaki drugi, stvarni, grad. Uz Hristićev spoj i pjev poete i filozofa, kao da je tu još jedan ideal za kojim Goranović čezne: Platonov san da filozof i državnik budu jedna jedina ličnost zarad ostvarljivosti možda najveće utopije u ljudskoj istoriji. Kao – ali, ipak, ne. Goranović je strana apstraktna politička totalitarna konceptualizacija i hipotetička realizacija bezživotnog i asolutno (is)programiranog tzv. „idealnog grada”. On zna da svaka utopija prelazi u antiutopiju.

U poetski idealnom a svakidašnjem, svakom – ponajviše, čini se, za-

vičajnom – gradu, mesta ima i za „ono malo duše” bosanske. U gradu dva Sokrata – starogrčkog koji nije ništa napisao i danskog koji „nikada nije pisao stihove”, Serena Kjerkegora („Otresitost svog razuma tražim u drevnim / spisima. Dok čitam, učestalo me obuzima osjećaj strepnje. (Ili je to ipak nešto više od osjećaja?) ; „Od roda sam onog koji je imao hrabrosti / da se pomiri sa sopstvenim neznanjem”) – i jednog (jedinog) Borhesa („Ako je neko pjesnik, onda je to u svakom trenutku – misli Borhes”, piše Goranović), jedan od jezika bi, svakako, bio i sarajevski koji bi svi – nepotrebno je reći u svijetu, jer bi taj Grad bio, ustvari, cijeli svijet – razumjeli.

Da li treba reći da bi u njemu stanovali – pjesnici (kao što i stanuju u svakom našem gradu)? Goranovićev idealni grad, ali i svaki njegov i naš svakidašnji grad i dan, čas i tren Tinove svakidašnje jadikovke, odgovor je na njegov upit „Gdje stanuju pjesnici?“ Otud, logično i zavjerenički, snovidbeno i solidarno, u skladu sa višom, Božjom, pjesničkom, idejom i kreacijom, Goranović pjeva o svojoj i našoj (pjesničkoj) pravoj sabrači, nikšićkim pjesnicima, prošlim, sadašnjim i budućim, a ustvari o jednoj jedinoj pjesmi, jednom jedinom čovjeku, stvaraocu-čitatelju kome se obraća („...razmišljam o jednom jedinom čitaocu“), a koji se nalazi u jednom jedinom gradu, kome se pjesnik takođe obraća – i svim sjećanjima i svim zaboravima, i svim trenucima i svim samoćama, i svim ljudima i svim gradovima, i svim ženama i svim pjesmama, i svim životima i svim smrtima. Grad punog mjeseca je jedino mjesto u kojem Goranović može (na)pisati pjesmu, a to je sama pjesma. Na pitanje, dakle – gdje stanuju pjesnici, jedini je odgovor: u poeziji. Na kraju (još samo) ostaje idealni zadatak Kišove vrste: kako jednom jedinom sveobuhvatnom literarnom formom, „koja ne bi bila previše poezija ni previše proza“ (Česlav

Miloš), enciklopedijski obuhvatiti sve čega se dotoče ljudski duh?

Goranovićev stih: „Zagledan u daleke obale, / otvorih svoju hladnu misao”, može se čitati kao da je pjesnik poentira sa – „otvorih svoje hladno pivo”. Ovakvo moguće isto značenje u potpunosti (bi) odgovara (lo) i basta (lo) Goranovićevoj ličnoj i ontologiji nikšićkog zavičajnog urbanog toposa (makro i mikro svijeta) kao predmeta poetske obrade, koji je i po Kantu najmetafizičkiji, tj. najsveobuhvatniji i najobimniji). Goranović je pjesnik i izvornog, iskonskog i postmodernog, svakako: rasnog kova, jer piše po sopstvenom (dakako, pjesničkom) priznanju „neistinite, prevarantske redove“ sebi i drugim „preživjelim članovima Vavilonske biblioteke“, na najboljim jezicima Vavilonske kule – „O, pjesnici nezahvalni!“

U, kako Pavle Goranović kaže, procesu „stalnog upoznavanja“, knjigom „Grad punog mjeseca“ pjesnik se vratio u djetinjstvo, „do prostora kojem pripadam... igrana onog dječaka, sličicama, opsesijama, mirisima...“ Kako je kazao Pekić o Kišu: „Vratio se tamo odakle je došao“. U prostor Mediterana koji doseže do Mađarske i čiji je genius loci, piše Bela Hamvaš – Atina, u „poneko mediteransko jutro“ u kojem razmišlja „o uslovima življena na planeti“. A pjesnik je „samo tu“ da bi „proživio već napisane riječi“. Riječi i fakte i iluzije, i ovosvjetske i onosvjetske, koje tek kao takve daju nam moć iluzija i iluziju moći onog otkrivalačkog dejstva poezije za koje vjeruje Goranović da je njena misija: „U pisanju, ustvari, možemo računati da smo uspjeli samo onda kada ne budemo s uvjerljivošću mogli razlučiti što je stvarno, a što izmaštano.“ I kod Goranovića se radi o istom onom što, povodom Kiša, Pekić formuliše kao „hrabro pronadene, duboko shvaćene uspomene, iskustva

tanano prevedena iz jednog života u drugi, iz prolazne stvarnosti u trajniju budućnost umetnosti. Iz limba u raj.“

A kad prođu „rane patnje“ i „mno-gi jadi odbolovani“, kad se približi(mo) smrт(i), na kraju bitisanja i pjesništva Goranović (će) se pita(ti): „....Kad ode ljepota, / kad načne propadanje / kad se nazre gubilište... / Da li ću i sebi nešto ostati dužan? / Hoću li ikad sebe prekoriti: / tako sam malo napisao.“ I – „da li će moje pjesme ikada razumjeti maštu onog usamljenog dječaka?“ To će pokazati (preostalo) „vrijeme“ koje je „bilo“ i jeste pjesnikova tatula. A u njemu knjiga „Grad punog mjeseca“ ima(će) posebno mjesto kao „čežnja za trajnim djetinjstvom. Mit o jednom izgubljenom trenutku.“

Goranovićev „Grad punog mjeseca“ je Grad pune (idealne, apsolutne, kao cilja i svrhe) poezije, Grad punog kruga (suštinskog, poetskog) smisla čovjekovog života sa uravnoteženim tasom i omjerom i čarolije i tjeskobe (svakodnevног) pisanja i (svakodnevног) bitisanja. Poput stiha iz Perseove „Anabaze“ – „Sunce nije nikako imenovano, ali je njegova moć među nama“, isto se može reći i za poeziju koju Goranović sa svojom sabraćom, uz stalnu sumnju kao neophodni alat, (bez)uspješno pokušava imenovati (mada je svjestan da je poezija ja bez ikakve sumnje, među nama je moć Goranovićeve poezije).

(Kraj)

III

Prosjetni rad

NOV.
2015
BROJ
39

JEDNA GLAVA STOTINU JEZIKA

MALA CIJENA

Imao neđe neki čoek neku zlu ženu, koja mu je neprekidno jade zadavala. Nije ga nikada na miru ostavljal i sve je radila kontra od onoga što je on od nje zahtijevao, i to uvijek uz prkos i u inat. Smišljao on stalno kako da joj do (h)aka, ali bi ga ona – onamona uvijek nadmudrila.

Otišao on tako jednom u šumu da nešto sječe, neke držalice, pa tumarući šumom nađe na jednu rupu u zemlji, neveliku ali bezdanicu. Raširio on svoj kaput preko rupe i sjede na njega i to pravo iznad rupe, jer se u rupu nije moglo upasti sjedeći. Znao je da žena uskoro mora doći, jer ga nikada i nigdje nije na miru ostavljal. Tako je i bilo i ovaj put, evo ti nje, ide, trči, leti, galmi. Još izdaleka obasipa ga bujicom optužbi, psovki i kletava, i za njega i za njegov rad uzaludnji. Sačekao on malo dok žena dobro pride, pa onda naglo poskočio sa onog mesta i kao krenuo nekad da bježi, pa zastao te i sam malo zagalamio: stani, zgazićeš mi kaput, ne! – viknuo je.

Ali već je bilo kasno. Žena je s obje noge već skočila u kaput, pa u njemu nestala u bezdanici. Čuo se još samo jedan potmuo daleki krik! Tako sve biva naplaćeno cijenom jednog dronjavog kaputa.

POP RADOVAN I NOVI VLADALAC

Nekakav Savo po imenu, tadašnji svemogući predsjednik Opštine pljevaljske, nađe na nekom skupu na popa Radovana Novovića, čuvanog narodnog mudracu, pa htio malo da se poigra s njim i da mu ponizi vjeru i religiju ali i da malo zabavlja one oko sebe, one te se guraju, uspinju i kocene, kao da su u društvu Svevišnjeg.

– U šta ti vjeruješ, pope? – pitao Savo.

– Ja u Boga, brale, a da u šta bih drugo. – spremno uzvratio pop Novović.

Počeo političar popa da provocira, zadirkuje, vjerujući kako ponižava tog poznatog narodnog sveštenika, dok su se oni okolo radovali i koristili još jednu priliku da se vlastodršcu dodvore i još više uvuku pod kožu.

– Pa dobro, pope, reci ti meni, jesli ti video toga tvoga Boga – kad tako u njega vjeruješ? – nastavio Savo staru priču.

Okolo se prołomio aplauz i usklici: to, too!

– Ne, nijesam predsjednič, nijesam ga video, a i kako bih – mali sam ja da bi se s Bogom gledo. – uzvratio mu sveštenik.

– Pa otkud onda možeš tvrditi tako, otkud znaš da ga ima? – smješka se predsjednik opštine, namigujući svojim doglavnicima, uvjeren da je popa nadmudrio.

– A, dobro, druže predsjedniče, da ja tebe nešto pitam.

– Pitaj, vala, pope! – govori silni Savo, a oni oko njega pucaju od smijeha i odmahuju rukama kao da su od popa Radovana čuli ko zna kakvu glupost.

– Pa, pobogu, druže predsjedniče, ima li išta u šta ti vjeruješ? Vjeruješ valjda i ti u nešto!

– Ja u istinu! – uskliknu drug Savo.

– Aaha, u istinu, veliš, brale! Dobro je to, dobrooo... A de si ti video istinu, te u nju vjeruješ, predsjedniče? – opet će pop.

Predsjednik opštine se napravi da je u poslu. Šapura nešto onima oko sebe i pogleduje u daljine, nišani prstom, pa put pod noge.

Jedan te je sve gledo izbliza, posle je pričo: E, ničemu mi nije bio sličniji no onome ovnu nadbrijenom od jačege, pa ono kad podvije rep i nabere put pod noge.

ČEMERNA VEČERA

Bunila se i svadala nekakva žena što joj čoek ide u lov na srne, baksuzno je to, ali joj nije bilo mrzno kad bi donio pun torbak i rado bi spremila bogatu večeru sa srnetinom.

Jednom ona tako skuvala pun kočao mesine, izručila ga u tepsiju na sred stola, pa zasjeli da večeraju. Iz gomile mesa, iz one pare, iz magle koja je astal vezala sa plafonom, domaćica se prvo mašila za pleće. Svakla meso s njega, okrenula ga ka svjetlosti lampe, pogledala pa kosku ljutito bacila ispred domaćina.

E znala sam, Boga mi, pih!

Šta si znala? – lecnuo se ali i podsmitjehnu domaćin.

Domaćinu skup, domaćinu, ito brzijeh dana! – skoro da je vikala iz sveg glasa na njega, kao na velikog krivca za nesreću koja je već na pragu.

Zecu je to skup, zecu, ženo. Skupio se narod zecu na jade, mesa da jede.

Ne, ne – nije zecu no čoeku, domaćinu kuće ove!

Prekonoć domaćina neka munja fišti u stomak. Jeka jeku stiže. Zatvorila mu se crijeva, skofistala ko zmija, pa sama sebe ujedaju, sama sebe jedu.

Skupilo se selo, ne znaju šta da radi, doktor daleko, a Bog ne čuje i ne viđi mučenika na zemlji.

Cuo sam od starijih ljudi da je za to najbolje što može biti – mozak od švrake, a njih ima dosta u Manitoj gori, a i lovaca imamo, Bog je dao, pa ajde neko neka se spremi ... – mudrovao nekakav brkajlja.

Jedan, kome je puška uvijek bila uzanjga, poskočio:

Odoh ja časkom.

Ostali se samo zgledali i dalje nemoćno čekajući ishod koji ni malo nije davao nadu.

Najbrže što je mogao lovac je svoj zadatak ispunio i eto ga preko brda sa ticama za pasom. I taman kad je kod ambara stigao, izdoše predanja da kažu: umro je, evo ovi čas!

Kad su se okupili da rade što se raditi mora, jedna žena kazala: Protiv zatvora stomaka ništa bolje na svijetu nema od surutke. Da ste samo umjeli da mu date surutke, ništa ne bi bilo!

MEĐEDOV

Polelio nakav čobanin pod krušku, da prije brava nakupi krušaku za sebe. I taman kad se sageo, nešto je hrupilo kraj njega, kao da je grom gadao u krušku, kao da je kruška pala na njegovu glavu. Kao da su se nebesa spustila na zemlju ... Kad šta ti je – međed, pravi pravcati! S kruške sišao, pao, i sam uplašen, šta li, pa ne umije ni on, ni naprijed ni nazad!

Poskočio čobanin da bježi na krušku i uspio samo da zagrli stablo. I međed je krenuo, ali na čobanina, s dru-

ge strane stare debele kruške, pa jednom šapon sa jedne a drugom sa druge strane zagrljašio da dokopa čovjeka.

Obagnaj se oni oko korubavog i kvargavog stabla, te otud – te ovdud, te tako te ovamo, i uvijek jedan s jedne a drugi sa druge strane stabla. I sve tako dok čobanin nije uspio da međeda dokopa za ispružene šape. Jednom rukom zgrabi jednu a drugom drugu, prijubi ih uz ono grubo stablo kruške, a i međed mu pomozi ispruženim noktima koje je i sam zario u koru drveta i sve jače ga pritezao.

Hakao međed a hakao i čobanin. Kao da su složno rušili kruščetinu, kao da su je na nebo dizali, kao da su je u bezdan spuštali. Hrvali se, hrvali, kad se smore umirili bi se, pa opet. Došlo veče, ovce dojavile kući a čobanina niđe. Tražili ga, dozivali, ali se on nije mogao odazvati. Bio mu se avaz ukinuo. I tako svu noć, međed pridržavao krušku a čobanin međeda. Ne zna niko jesu li zaspivali, jesu li u nesvijest padali, jesu li govorili, mumlali. Ujutru kad su ih tako našli, čobanina nijesu poznali, bio osijedio, bio bijel ko ovca! Međeda su uspjeli samo da rane i da ga iščupaju iz šapa čovjeka. Pobjegao je u šumu, ali nikada više nije mu palo na pamet da dođe na krušku. Mladi čobanin je za vazduh ostao bjelokos, sjedi od ijednog starca u selu. Imao nekako medvjedi hod, trupkao kad bi išo, i nikada mu više san nije došao na oči! Još i sad, iako njeđa odavno u selu nema, svi koje mori nesanica, povjeruju kako je to ona ista, čobaninova nesan, i da je Mededov, kako su ga posle prozvali, nije sa sobom u grob odnio. Kažu da otada ni međeda više u tim krajevima nema, ali da je ostao strah od njih, sada kuđikamo veći.

Zecu je to skup, zecu, ženo. Skupio se narod zecu na jade, mesa da jede. Ne, ne – nije zecu no čoeku, domaćinu kuće ove!

SUŠENJE KOŽA OD DOMAĆIH ILI DIVLJIH ŽIVOTINJA:
Motiv iz Đurđevića Tare

(Foto: Milan Raonić)

Imao nekakav domaćin jednog malo blentavog brata koji je sav život provodio u planini stoku čuvajući i nije volio nikud da ide. Riješio on jednom, poslo mu se nešto prisnilo, o nekom velikom prazniku, da brata pošalje u crkvu da se pričesti. On sam je ostao u planini kod ovaca i bratu je naredio da se odmah vrati, čim to u crkvi obavi.

Blentaj otisao, kao i uvijek dobro slušajući brata, dobro naučen kako da se usput ponaša, kako da u crkvi postupi i kako da svešteniku pristupi. Išao onako trljav i nesklatan, a još ga i trema uhvatila. Samo dva puta je bio u crkvi, kad su ga krstili i kad mu se brat vjenčavao, tako da ga ni sveštenici nijesu poznavali. Zato su se oni malo i uplašili dok se ovaj crkvi približavao, pa se povukli u samu crkvu, pridošli su da primjereno dočekaju ako je dobronamjerno došao, a i uvjereni da je u samoj crkvi slobodnije, ma koliko da je veliki razbojnik u pitanju, ako je ovaj od tih. Obnadviali su se da će ovaj razminuti i otići kud dalje, jer im je najviše ličio na kakvu skitnicu ili na putu izgubljenog hajduka ili drumskog razbojnika koji od nečeg bježi. Mada ona puška popriječena preko njegovih leđ nije ničeg dobrog obećavala.

Kad oto eto ti njega s puta na puteljak ka crkvi, pa hoće u crkvu, ali se ona puščetina popriječi i zaustavi ga na samim vratima, sprječi ga da u sveti hram hrupi onako trupačke, pod oružjem. Zveknula puška i sve na njemu i oko njega, pa i sve u samoj crkvi. Kao da se od neke velike sile otima, strgao on s leđa pušku i upao u crkvu, što je sveštenicima potvrdilo crne sumnje koje su im se javile kad su ga niz brije ugledali. Isprepadani ubježali su u svete dveri i pjevnice: ej, ko si ti, šta si ti, odakle si? Bog s tobom, Bog s nama! Šta hoćeš, šta tražiš? Šta ćeš ti u crkvi, sotono?

Pričešće, pričešće! Pričešće mi dajte, ponavlja je pridošlica, mušljao nešto, a oni ga nijesu ni slušali ni razumjeli, ubijedeni da je ovaj ipak s davolom došao, pa su ga spodbili za pušku i za ramena, ne bi li ga što prije iz svetinje izbacili. A ovaj, isprepadan i sam od sebe, a još se više i u crkvi rastravio, pa je u nastupu sveštenika vido kaznu od Boga lično, te počeo i sam bježati, gledajući da se što prije odatle izgubi. Dok se udaljavao onim puteljkom od crkve, sustigao ga jedan pop, pa ga drvezinom mlatnuo preko leđa da su mu svici i svi sveci pred očima zablijeskalii i zaigrali.

– Na ti – što je za tebe, na – krkljali popovi za njim i priudarali kad ga koji posustigne, dok ga nijesu podočno od crkve otjerali. Uvjeren da je tako moralno biti, put je nastavio polako, ne osvrćući se za sobom, a ni popova mu više nije bilo za petama.

Na putu ka svojoj planini sve više je bio ubijeden da je pričešće i dobio, i da je upravo to bila ona tojaga proleđa što je pucala. To je i zasluzio, mislio je, pa još i povjerovao da se i za sve grijehove iskupio.

Srete pričesnik na putu jednu ženu sa djetetom u naručju, koja odlazi kud je i on išao.

Akobogda? – pita je ovaj još izdaleka.

Idemo u crkvu na pričešće! – neka svečano i radosno prosiktala žena.

I ono će da se pričesti? – izrekao pričesnik, pokazujući makanju u naručju žene.

I ono, i ono – nego što? I on će da se pričesti!

Ajde – ajde, ti ćeš možda i izdržati – ali ono sigurno neće!

PRIČEŠĆE

Bilo je to u ona neka stara vremena kad se u crkvu odlazilo krišom, što zbog stranih zlostvora što zbog domaćih bandi koje su te mogle presresti, opljačkati, prebiti i ubiti, čak i u samoj crkvi. Razbojnici su znali izneneda da banu i u samu crkvu, da je opljačkaju, sveštenike da napadnu, pa ni njima nije bilo lako.

ZA NASTAVU

Godina XXII //////////////// NOVEMBAR 2015 //////////////////// Broj 168

ЦРНОГОРСКИ – СРПСКИ, БОСАНСКИ, ХРВАТСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(II ДИО)

(Наставак из прошлог броја)

3. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ПОШТОВАЊЕМ РАЗЛИЧИТОСТИ

Домовина се брани лепотом
И чашћу и знањем
Домовина се брани животом
И лепим васпитањем

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

Пред тобом се налази материјал помоћу којег ћеш самостално истраживати тему коју су добио/ла. Твој задатак је да тему повежеш са стиховима пјесме који се налазе на почетку рада.

У сваком задатку имаш:

- информацију на основу које ћеш урадити задатак;
- задатак;
- простор за рјешење задатка
- извор литературе коју можеш користити за истраживачки рад

ВАЖНО ЈЕ:

- да потпуно самостално радиш; да пажљиво прочиташи задатак; да уочиш битне ријечи и дјелове стихова важне за решење задатка; да повежеш стихове са темом и пронађеш информације у литератури; ако ти нешто није јасно, слободно питај наредног часа.

РАДИ ПОЛАКО И ПАЖЉИВО, ИСТРАЖУЈ И СИГУРНО ЂЕШ ИМАТИ УСПЕХА!

Срећан рад!

Good byE

- Како би превео наведене стихове пјесме на енглески језик. Ка-ко звучи?
- Издио кључне ријечи из пјесме и пронађи њихово значење у речнику.
- Покушај да осмислиш по једну реченицу за сваку од кључних ријечи.
- Пронађи значење сљедећих ријечи:
Љепота, здравље, живот, природа, историја, екологија,
- Напиши поруку Црној Гори на страном језику.
- Пронађи превод ријечи **Црна Гора** на различите језике (енглески, француски, руски, италијански, шпански... ☺)
- Понеси речник из енглеског језика који ти може помоћи да преведеш реченице на часу.
- Прикажите кроз брошуре, на креативан начин, поруке о Црној Гори на енглеском или неком другом језику користећи стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

Извори литературе и интернет страница за истраживачки рад које можете користити:

- Уџбеник из енглеског језика за четврти разред
- Речник енглеског језика
- Интернет речник: **Google – translation**
- За час понијети: **припремљен материјал, маказе, охоче, љепило, поруке, читанку, фломастере.**

4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ ДОМОВИНА СЕ БРАНИ КУЛТУРНИМ НАСЛЕЂЕМ

Домовина се брани књигом
И пјесмом о небу
Сестрином сузом мајчином бригом
И оним брашном у хљебу

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

Пред тобом се налази материјал помоћу којег ћеш самостално истраживати тему коју су добио/ла. Твој задатак је да тему повежеш са стиховима пјесме који се налазе на почетку рада.

У сваком задатку имаш:

- информацију на основу које ћеш урадити задатак;
- задатак;
- простор за рјешење задатка
- извор литературе коју можеш користити за истраживачки рад

ВАЖНО ЈЕ:

- да потпуно самостално радиш; да пажљиво прочиташи задатак; да уочиш битне ријечи и дјелове стихова важне за решење задатка; да повежеш стихове са темом и пронађеш информације у литератури; ако ти нешто није јасно, слободно питај наредног часа.

РАДИ ПОЛАКО И ПАЖЉИВО, ИСТРАЖУЈ И СИГУРНО ЂЕШ ИМАТИ УСПЕХА!

Срећан рад!

- Неки људи кроз своја дјела до-вијека живе.
„Благо томе ко дoviјек живи,
Имао се рашта и родити.“
Ово су стихови једног нашег ве-ликог пјесника. Ко је то био? Шта значе ови стихови?
- Које важно културно наслеђство знаш које се „чује до неба“? Нека од њих донеси на час.
- Љубивоје Ршумовић је написао пјесму о љубави према својој до-мовини, пронађите стихове који изражавају љубав према Цр-ној Гори.
- Пронађите црногорске изреке и мисли које осликају стихо-ве пјесме!
- Црногорци су на свадбама, славама и сличним догађајима били знаменити говорници. Пронађите црногорску здравицу и научите једну ид њих која је повезана са стиховима пјесме!
- Прикажите кроз брошуре, на креативан начин, поруке о Црној Гори користећи тему ваше групе и стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

Извори литературе и интернет страница за истраживачки рад које можете користити:

- Монографија Црне Горе
- Црногорске здравице кроз културно наслеђе
- Интернет странице
- За час понијети: **припремљен материјал, маказе, охоче, љепило, поруке, читанку, фломастере.**

5. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ПЛЕСМОМ

Домовина се брани цветом
И пчелом на цвету
Маком и сунцокретом
И птицом у лету

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

Пред тобом се налази материјал помоћу којег ћеш самостално истраживати тему коју си добио/ла. Твој задатак је да тему повежеш са стиховима пјесме који се налазе на почетку рада.

У сваком задатку имаш:

- информацију на основу које ћеш урадити задатак;
- задатак;
- простор за рjeшење задатка
- извор литературе коју можеш користити за истраживачки рад

ВАЖНО ЈЕ:

- да потпуно самостално радиш; да пажљиво прочиташи задатак;
- да уочиш битне ријечи и дјелове стихова важне за решење задатка;
- да повежеш стихове са темом и пронађеш информације у литератури; ако ти нешто није јасно, слободно питај наредног часа.

РАДИ ПОЛАКО И ПАЗЉИВО, ИСТРАЖУЈ И СИГУРНО ЂЕШ ИМАТИ УСПЕХА!

Срећан рад!

- Који је традиционални црногорски инструмент? Пронађите његову фотографију!
- Упоредите стихове пјесме са једном народном црногорском пјесмом!
- На који начин ти можеш музиком и пјесмом бранити и чувати своју домовину?
- Отпјевајте стихове пјесме на различите начине користећи мелодију неке црногорске народне пјесме!
- Компонујте музику за једну строфу пјесме „Домовина се брани лепотом“ користећи ноте и паузе које смо учили!
- Прикажите кроз брошуру, на креативан начин, поруке о Црној Гори користећи тему ваше групе и стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

Извори литературе и интернет страница за истраживачки рад које можете користити:

- Црногорске народне пјесме као културно наслеђе
- Интернет странице
- За час понијети: **припремљен материјал, маказе, охоче, љепило, поруке, читанку, фломастере.**

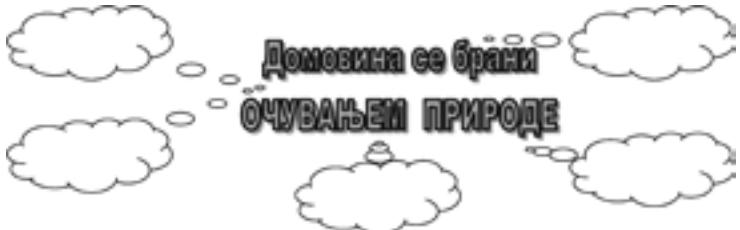
3. НАСТАВНИ ЛИСТИЋИ ЗА ГРУПЕ

1.

Домовина се брани реком
И рибом у води
И високом танком смреком
Што расте у слободи

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

- Домовину можемо бранити на различите начине.
- Шта значи **бранити домовину очувањем природе**? Одговоре напишите у облачиће. Користите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

- Направите колаж од фотографија које представљају очувану природу твоје домовине. Користите се стиховима пјесме које сте добили!
- Користећи строфу пјесме „Домовина се брани лепотом“ осмислите поруку или стихове Еколошкој Црној Гори.

2.

Домовина се брани лепотом
И чашћу и знањем
Домовина се брани животом
И лепим васпитањем

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

- Домовину можемо бранити на различите начине.
- Шта значи **бранити домовину поштовањем традиције**? Одговоре напишите у облачиће. Користите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

- Сваки народ је препознатљив по својим обиљежјима.
- Која су црногорска обиљежја? Направи колаж од црногорских обиљежја

- Црногорци су препознатљиви и по својим изразима и исказима.
- Размисли шта значе ријечи:
Чеговић си? _____ астал _____ пирун _____
ожица _____ лапис _____ шпигло _____
- Које су особине Црногораца кроз традицију?

3.

Домовина се брани лепотом
И чашћу и знањем
Домовина се брани животом
И лепим васпитањем

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

- Домовину можемо бранити на различите начине.
- Шта значи **бранити домовину поштовањем различитости**? Одговоре напишите у облачиће. Користите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

- Урадите колаж од различитих назина Црне Горе.
 - Представите Црну Гору на енглеском језику користећи стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“.

4.

*Домовина се брани књигом
И пјесмом о небу
Сестрином сузом мајчином бригом
И оним брашном у хљебу*

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

- Домовину можемо бранити на различите начине.
 - Шта значи **бранити домовину културним наслеђем**? Одговоре напишите у облачиће. Користите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

- Које велико црногорско културно наслеђе знате? Направите колаж од стихова и фотографија културног наслеђа твоје домовине користећи наведене стихове пјесме „Домовина се брани дотом!“

- Дата је једна црногорска здравница! Знате ли ви неку?

Учији смо дом помоћу му Бог!
Китили се љепотом, здрављем, добротом
Ко извор бистрином, ко борови висином,
Ко поље Ширином, ко море дубином,
Дичили се младоишћу, весељем и радоишћу!
Живјели!

- Говорите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“ као здравицу или напишите једну здравицу користећи кључне ријечи у стиховима пјесме.

5.

Домовина се брани цветом
И пчелом на цвету
Маком и сунцокретом
И птицом у лету

Гусле моје од
Јавора сува.

Стихови из пјесме „ДОМОВИНА СЕ БРАНИ ЛЕПОТОМ“
Љубивоје Ршумовић

- Домовину можемо бранити на различите начине.
 - Шта значи **бранити домовину пјесом**? Одговоре напишите у облачиће. Користите стихове пјесме „Домовина се брани лепотом“!

- Упоредити стихове једне народне црногорске пјесме са стиховима пјесме „Домовина се брани лепотом“. Отпјевајте дате стихове у ритму народне пјесме.
 - Напишите стихове пјесме у линијски систем и отпјевајте их тактирајући.

***** Црногорска се пјесма ори по цијелој Црној Гори!

4. ДОМАЋИ ЗАДАТAK – наставни листић

ITALIJANSKI JEZIK

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNE JEDINICE

Predmet: Italijanski jezik

Nastavnik: Slađana Tmušić

Škola: J. U. „Gimnazija.“

Razredi: II-3

Datum realizacije: 05. 06. 2014.

Nastavna jedinica: Lekcija „Addio i jeans crudeli“

Tip časa: Presentazione (obrada nove lekcije)

Nastavne metode: Verbalno-tekstualna, demonstrativna, rad sa materijalom

Nastavna sredstva: Udžbenik, nastavni listići, tabla, kreda
Korelacija sa engleskim jezikom: jeans, skinny, strenght itd.

Ciljevi i zadaci: Učenici će poslije vizuelnih vježbi kao i vježbi čitanja biti u stanju da:

- Usvoje nove tremine i njihovu upotrebu u komunikaciji, da traže informacije vezane za tematsku lekciju
- Da učestvuju u interaktivnom tipu nastave tako što će razmjenjivati mišljenja o modi, „jeans“

Aktivnosti učenika: Gledaju materijal, čitaju i dopunjavaju zadatke tekstualnog tipa, učestvuju u tematski pripremljenim zadacima, učestvuju u diskusiji o nastanku farmerica (jeans).do danas.

Aktivnosti nastavnika: uvodi nove pojmove vezane za tematsku cjelinu, kordinše aktivnostima na času, postavlja pitanja i daje objašnjenja učenicima, nadzire i kontroliše rad učenika, učestvuje u tematskim zadacima

Tok časa:

Uvodni dio časa: 5–10 minuta, prezentacija, frontalni oblik rada

- Pozdrav (**Buon giorno.**) upisivanje časa i odsutnih učenika
- Da li učenici znaju za porijerklo farmerica (jeans)? Kakve modele vole da nose ? Da li su uvijek u modi, i zašto?
- Pita drake o naslovu lekcije. Objasnjava naslov lekcije. Skreće pažnju na fraze:
jeans skinny (jeans a sigaretta), jeans strenght (jeans classici), jeans a campana, jeans strappati. Cilj ove aktivnosti je da se učenici zainteresuju i uvedu u predmetnu tematiku.

Glavni dio časa: 25–30 min

- Prezentacija slika na kojima se nalaze različiti modeli farmerica (jeans) sa poznatim svjetskim zvjezdama. Učenici opisuju slike italijanskim terminima.

Termini:

Segnare (una battuta d'arresto)-	rassegnarsi-	la tela-
Fuggevole-	la corsa all'oro-	l'acquiciente-
Procurare-	mettersi in marcia-	il bracciente-
Il tessuto-	i rotoli di tela-	l'impronta-
Dichiarare lo stato di crisi-	confezionare-	a vita bassa-

- Učenici čitaju tekst, uz pomoć profesorice prevode zadate pasuse
- Učenici rade prvu vježbu na strani. uz nadzor nastavnika (provjera nakon 3 min)
- Učenici ramjenjuju stavove o modi, (jeans)

Završni dio časa: 5–10 min

- Nastavnik dijeli učenike na grupe, svaka klupa je po jedna grupa Zadatak je predviđen tako da učenici iskažu mišljenje o novoj tematskoj lekciji. Tema zadatka je da učenici izaberu model farmarica koji im najviše odgovara, koristeći vokabular koji je usvojen u toku časa.

Qal'e` il modello che vi piace di piu`? (modelli classici, anni cinquanta, sessanta), o modelli di oggi (strappati, jeans tinto)

MATEMATIKA

Nastavnik: mr Sava Kovačević

PRIPREMA ZA ČAS

Vrsta škole (osnovna, gimnazija, srednja stručna):
Osnovna škola „Oktoih“ Podgorica

Nastavna tema:
LINIJE

Nastavna jedinica:
PRAVE I KRIVE LINIJE

Razred i odeljenje:
I razred (uzrast 6 godina)

Ciljevi časa:

- * Usvajanje pojma pravih i krivih linija;
- * Uočavanje linija u neposrednoj okolini;
- * Razlikovanje krive i prave linije
- * Crtanje prave linije uz pomoć lenjira

* Crtanje krive linije slobodnom rukom

Zadaci časa (materijalni, funkcionalni, vaspitni):

Materijalni:

- Usvajanje pojma linija, prava linija i kriva linija;
- Razumjevanje veze između prave i krive linije;

Funkcionalni:

- Ospozobljavanje učenike da povezuju linije iz okoline, da ih prepoznuju na pair;
- Razvijanje logičkog i analitičkog mišljanja na osnovu poznatih podataka;
- Analiziranje problemskih situacija;

Vaspitni:

- Razvijanje vještine usmenog obrazlaganja crtanja prave i krive linije;
- Formiranje preciznosti i urednosti pri crtanju;
- Sticanje osjećaja za saradnju oblika pružanja ili primanja pomoći u okviru kolektiva;

PLAN TOKA ČASA

FAZA/ OKVIRNO VREME	AKTIVNOST NASTAVNIKA	AKTIVNOST UČENIKA	METODE/ OBLOCI RADA	MEDIJI I MATERIJAL	ISHODI Učenik će biti u sta- nju da:	NAPOMENA
Uvodni dio: U dvorištu 15 minuta	Usmjerava razgovor Postavlja pitanja Utvrđuje nivo razmjevanja Čita zagonetnu priču Dijeli nastavne lističe Najavljuje ciljeve časa	Aktivno slušaju Rješavaju zadati zadatak Odgovaraju na pitanja Samostalno formulišu cilj časa	Frontalni oblik rada	Nastavni listići – prilog 1 Neposredna okolina	Prepoznavaju i definisu prave i krive linije u svojoj okolini na predmetima i stvarima oko njih Razumiju da se predmeti i stvari sastoje od linija	Zainteresovati učenike za da- lje aktivnosti Aktivnost se odvija napolju
Glavni dio: 10 minuta – geoplan 23 minuta- matematičke stanice	Dijeli geoplan i zajednič- kisa učenicima pravi krive i prave linije Pomaže učenicima da od konopca kriraju pravu i krivu liniju i da hoda- ju po njoj Dijeli učenike u grupe i prati rad grupa po pravili- ma matematičkih stanica koje su obilježene i ured- no kreiran materijal za učenike Vodi i podstiče izvještava- nje i zajednički sa učeni- ma formira zajednički pano	Učestvuju u razgovoru i definišu pojmove linije i krive i prave linije Zajednički rješavaju za- datke i crtaju šeme na osnovu kojih izvode ma- tematička pravila Rješavaju zadatke s na- stavnih listića Objašnjavaju pravila ra- da i zajednički sa pomažu jedni drugima Provjeravaju tačnost svo- jih rješenja pomoći listi- ća sa rješenjima i uviđaju nivo svog znanja	Frontalni oblik Rad u paru Grupni oblik Individualni oblik Metoda razgovora, Matematičke stanice, Dijaloška metoda Divergentno učenje	Živa riječ Prilozi u obliku panoa br. 3,4,5, Nastavni listići za 5 različitih grupa	Prepoznaće prave i kri- ve linije Crtanje pravu liniju uz po- moć lenjira Crtanje krivu liniju slobod- nom rukom Rješavaju zadatke s na- stavnog listića primjenju- jući stečena znanja i isku- stva od ranije i sa časa Razvijaju osjećaj objek- tivnosti prema sopstvenom radu i angažovanju	Pratiti rad kroz matematičke stanice. Ukoliko djeca nijesu naucili da rade na ovaj način onda organizo- vati „šetanje“ zadataka, a ne učenika/ca
Završni dio: 7 minuta	Provjerava stepen znanja i zadovoljstva učenika sa- mim časom	Podižući prste pokatu- ju svoje znanja o pravim i krivim linijama. Docrtavajući pravu ili kri- ve linije na \oplus , \odot procje- njuju čas	Frontalni oblik, individualni oblik Metoda prstima Metoda razgovora	Živa riječ, pisana rijec, tekst	Individualno se izjašnjava- vaju o kvalitetu časa, na- stavnikovom radu i sop- stvenim osjećanjima ko- ja su se akumulirala u to- ku časa	Objasniti uče- nicima da na anoniman na- čin iskažu svoje stavove i osje- ćanja prema održanom času

OPIS ČASA:

Uvodni dio (15 min.):

Aktivnost se odvija u dvorištu škole

Zagonetna priča koja je nastavak časa iz Crnogorskog – srpskog, bo-
sanskog, hrvatskog jezika i književnosti gdje smo obrađivali umjetnički
tekst „Crvenkap“. Ovo može biti zanimljiv prelaz sa predmeta na pred-
met, a povezati sa temom i ciljem časa.

Na nastavnom listiću posmatramo Crvenkapu i vuka sa jedne strane i
kuću i baku sa druge strane lista. Postavlja se pitanje učenicima: Ko je pri-
je stigao? Kako biste to nacrtali? Učenici individualno predstavljaju puta-
nju na svoj način...

Nakon toga razgovaramo:

- Čime ste predstavili put? Zbog čega?
- U čemu je razlika između ta dva puta?
- Zbog čega ste predstavili puteve na takav način?

Linije možemo predstavljati kao pravu i kao krivu liniju. Nastavnik to demonstrira crtanjem prave linije lenjirom, a krive linije slobodnom rukom.

Linijama pišemo, crtamo, gradimo... bez linija ne bi postojala ni slova!

Najava cilja za ovaj čas. U narednom periodu ćemo učiti o linijama koje mogu biti prave i krive linije.

Učenici posmatraju linije u svojoj okolini.

Gdje se nalaze prave linije? Ivice u prostoriji, prozorima, ormari, ogradama, stazama... a gdje sve možemo naći krive linije? Tanjiri, česma, okrugli sto, putevi, žica između dva stuba, telefonski kabl, drveće i sl. Maksimalno

Glavni dio (35 min.):

Aktivnosti se odvijaju u učionici

GEOPLAN

Svaki učenik uzima svoj **geoplan**. Geoplan je drvena ploča na kojoj su ukucani ekseri, po određenom redoslijedu. Linije se kreiraju zatezanjem lastika ili tkanine oko ekserčića. Učenici uvježbavaju pravljenje krivih i pravih linija.

Rad u paru: Učenici/e imaju konopac. Prvo vježbaju pravo i krivo, zatim na signal učitelja na pravo zatežu konopac, a na signal krivo opuštaju konopac. Svaki par između sebe stavi pravu ili krivu liniju i hoda po liniji, radi formiranja osjećaja o liniji.

MATEMATIČKE STANICE – diferencirana nastava:

I s: KARTONIČIĆI

Učenici/e dobijaju 6 kartončica na kom su nacrtane po 3 prave i krive linije. Od 3 prave 2 su crvene, a jedna zelena, a od 3 krive 2 su zelene, a jedna crvena. Zadatak učenika je da ih razvrstaju i objasne razlog! Napomena: Djeca mogu da razvrstaju linije i po boji i obliku.

II s: NAPRAVI ME...

Od različitih materijala učenici na jednom hamer papiru prave 3 prave, a na drugom 3 krive linije od konopca i žice.

III s: NACRTAJ ME...

Svaki učenik u grupi dobija po listić na kom crtaju prave i krive linije prema zadatim tačkicama. Najtačniji i najljepši radovi će se naći na zajedničkom panou.

IV s: PRONAĐI ME...

U programu GeoGebra na kompjuteru učenici/e pronalaze prave i krive linije. Prave linije pocrćuju plavom, a krive linije žutom bojom. Ova aktivnost se može realizovati tako što nastavnik crta prave i krive linije na običnom listiću.

V s: LENJIROM I RUKOM

Crtaju prave linije lenjirom i krive linije slobodnom rukom. Ovu aktivnost rade individualno na djelovima listića koje kače na zajednički pano.

Sistematisacija svih panoa.

Završni dio (10 min.):

SIGNALI PRSTIMA (Finger Signals) prezentacija u prilogu

Aktivnost je interaktivnog karaktera. Ukoliko se na slajdu prezentacije pojavi prava linija učenici/e podižu prste, ukoliko se pojavi kriva linija učenici ne podižu. Učenik/ca koji pogriješe objašnjavaju. Zadaci u prezentacijama mogu biti različite težine od pravih i krivih linija, do oblaka, kuće, pa čak učenicima možemo postaviti „zamka“ sliku drvo koje se sastoji i od pravih i krivih linija i da vidimo njihovu reakciju. ☺

Pošto se učenicima ne zadaje domaći zadatak u ovom periodu, zajednički sistematsujemo današnja učenja vraćajući se na pano koji smo formirali tokom aktivnosti matematičke stanice. Koje smo linije danas učili?

U čemu je razlika između crtanja prave i krive linije?

Na kraju **evaluacija** povezana sa temom: (⌚: --, ☺ su pripremljeni na panou i učenici/e prilaze i stavljaju svoj znak)

Ukoliko vam se dopao čas daćemo ☺ krivu liniju

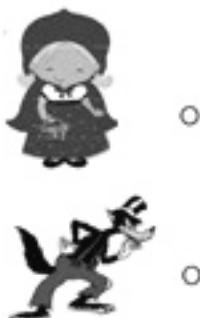
Ukoliko vam se dopao i nije dopao: -- dajemo pravu liniju

Ukoliko vam se nije dopalo dajemo ☺ krivu liniju

Prilozi:

Prilog 1: Zagonetna priča
ЦРВЕНКАПА И ЛИНИЈЕ

Sistematisacija panoa: MATEMATIČKE STANICE

I S1	II S1	III S1
IV S: Prave linije pocrti plavom, a krive crvenom bojom		V S: Crtaju po tri prave i krive linije Prave linije Krive linije

PRIPREMANJE ZA NASTAVU

Blagica Prelević, nastavnica razredne nastave

OŠ „Pavle Rovinski“ Podgorica

PRIPREMANJE ZA NASTAVU

PITANJA I ZADACI ZA UČENIKE

Osnovu savremenog nastavnog procesa čini sistem pitanja i zadataka kojima se podstiče i usmerava aktivnost učenika. Još je Aristotel u pitanjima video osnovu učenja i filozofije. Sokrat je smatrao da se pitanjima dolazi do istine i saznanja a njemački pedagog P. Peterzen u pitanjima nalazi najvažnije sredstvo škole.

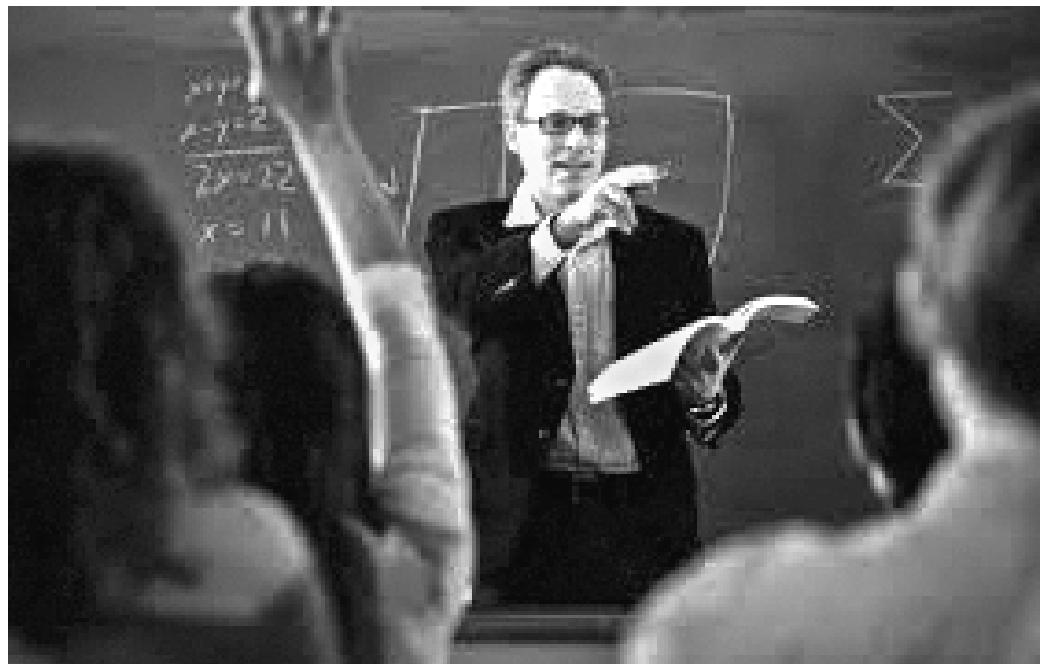
U metodičkoj literaturi pitanja se različito klasificuju. Teško je postaviti oštije granice među vrstama pitanja u bilo kojoj podjeli. Misaoni procesi se uzajamno prepliću i često jednovremeno teku.

Pored REKOGNITIVNIH, REPRODUKTIVNIH pitanja i zadataka KTRATIVNA NASTAVA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI zahtijeva i ISTRAZIVAČKE ZADATKE I PITANJA, STVARALAČKE ZADATKE kao i PROBLEMSKA PITANJA I ZADATKE.

ISTRAŽIVAČKI ZAPACI I PITANJA

Ova vrsta pitanja upućuje na traganje za nečim nepoznatim, po ugledu na istraživačke metode u nauci. To su zadaci koji pokreću ka objektivnom sagledavanju stanja, pojava, odnosa i veza u oblasti jezika i književnosti. Nema sadržaja u nastavi kome se ne može pristupiti ovim postupkom. On je koristan u radu sa učenicima koji zaostaju. Bilo da rade u grupi ili individualno, mogu da se nađu odgovarajuća pitanja istraživačkog karaktera, koja će im pomoći da brže napreduju.

Ovakvi zadaci i pitaja imaju visoku vaspitnu i obrazovnu vrijednost, jer u velikoj mjeri angažuju misli i emocije.

je učenika, pomažu njihovom razvoju i trajnom usvajaju znanja, inspirišu na veća zalaganja razvijaju radoznalost, interesovanja za stvaralaštvo, sposobljavaju za samoučenje, jačaju sigurnost i samopouzdanje učenika. U nastavnoj praksi je dobro kombinovati ih sa drugim **vrstama pitanja-zadataka**.

PREMA SADRŽAJU, zadaci se mogu odnositi na: **istraživanje proučavanje motiva, likova, ideja, stila, jezičkog bogatstva, moralnih i psiholoških problema, socioloških etičkih i estetičkih**. Mogu biti i zadaci za analizu stavova književne kritike o djelu, kao i zadaci za proučavanje jezičkih i pravopisnih fenomena, itd.

PREMA METODIČKIM POSTUPCIMA I SADRŽAJU mogu biti: zadaci za beleženje podataka, za citiranje, pravljenje izvoda, usmereno čitanje, analizu riječi i izraza, kritičko čitanje, zadatke za upoređivanje obrazlaganje, transponovanje, i dr.

The page contains a variety of mathematical content:

- Graphs of trigonometric functions: $\sin x$, $x^2 - 1$, and $\cos 2x$.
- Geometric diagrams: A triangle with vertices labeled A, B, C; a rectangle with vertices labeled A, B, C, D.
- Algebraic formulas:
 - Quadratic formula: $x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$
 - Equation of a circle: $(x - h)^2 + (y - k)^2 = r^2$
 - Equation of a hyperbola: $\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1$
 - Equation of an ellipse: $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$
 - Equation of a parabola: $y^2 = 4px$
 - Equation of a circle: $x^2 + y^2 = r^2$
 - Equation of a line: $y = mx + b$
- Trigonometric identities:
 - $\sin(\alpha + \beta) = \sin \alpha \cos \beta + \cos \alpha \sin \beta$
 - $\sin(\alpha - \beta) = \sin \alpha \cos \beta - \cos \alpha \sin \beta$
 - $\cos(\alpha + \beta) = \cos \alpha \cos \beta - \sin \alpha \sin \beta$
 - $\cos(\alpha - \beta) = \cos \alpha \cos \beta + \sin \alpha \sin \beta$
 - $\tan(\alpha + \beta) = \frac{\tan \alpha + \tan \beta}{1 - \tan \alpha \tan \beta}$
 - $\tan(\alpha - \beta) = \frac{\tan \alpha - \tan \beta}{1 + \tan \alpha \tan \beta}$
- Calculus:
 - Derivative: $f'(x) = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x}$
 - Integral: $\int_a^b f(x) dx = \lim_{n \rightarrow \infty} \sum_{i=1}^n f(x_i^*) \Delta x$
 - Volume of a solid of revolution: $V = \pi \int_a^b [f(x)]^2 dx$
- Linear Algebra:
 - Matrix multiplication: $(AB)^T = B^T A^T$
 - Inverse matrix: $A^{-1} = \frac{1}{\det A} \text{adj } A$
 - Eigenvalues and eigenvectors
- Other:
 - Equation of a line: $Ax + By + C = 0$
 - Equation of a circle: $x^2 + y^2 + Dx + Ey + F = 0$
 - Equation of a hyperbola: $\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} + \frac{2gx}{a^2} + \frac{2fy}{b^2} + \frac{c}{a^2} - \frac{c}{b^2} = 1$

– kritičko procjenjivanje: kritički procijeni rezultate, i dr.

PREMA KARAKTERU ISTRAŽIVAČKIH RADNJI I POSTUPAKA mogu biti pitanja i zadaci za:

– **uočavanje:** uoči probleme – karakteristike u djelu; zapazi djelove dijaloga koji slikaju osobine lika, itd.

– **odabiranje:** odredi koji je problem najznačajniji; izdvoji riječi i izraze, zanimljive citate, podatke koji dokumentuju i dr.;

– **planiranje:** sačini plan istraživanja određenog problema; sastavi istraživačke zadatke za ekipu; napravi plan izvještaja o istraživanju, i dr.;

– **postavljanje hipoteze:** utvrditi moguća rješenja za...; prepostavi koji bi ishod događaja mogao biti, itd.

– **prikupljanje:** prikupi dokumentaciju; zabilježi radnu biografiju; pročitaj i sačini zabilješke o...; citiraj riječi i izraze; odredi značajne pojedinosti; napravi izvode koji govore o...; prikupi podatke o... ili za...; i sl.

– **organizaciju i raspoređivanje:** grupiši po sličnosti (slične ideje, činjenice) resopredi po logičnom redu; rangiraj; sistematiši po planu;

– **ispitivaje:** ispitaj putem testa, putem ankete, intervjuja;

– **upoređivanje:** uporedi... šta zapažaš, i dr.;

– **uviđanje odnosa:** pronađi veze i odnose među elementima (vremenske, uzročne, posledične);

– **zaključivanje:** razmisli o... šta možeš zaključiti;

– **provjeravanje:** provjeri pravila poređenja pridjeva na primjeru; primjeni zaključke istraživanja na primjeru; pronađi i druge primjere koji potvrđuju zaključke;

– **izvještavanje:** sačini koncept izvještaja (ili izvještaj) o istraživanju;

Istraživački zadaci mogu biti na različitim nivoima intelektualne aktivnosti – *OBAVJEŠTENJA, TUMAČENJA I STVARALAŠTVA*. Zadaci obavještenja upućuju na prikupljanje određenih podataka (npr. o životu i radu pisca, o izdavačkoj djelatnosti epohe). Zadaci tumačenja se traži, utvrđivanje principa i pravila, traga se za primjerima koje potvrđuju određena pravila.

Uspješne formulacije ovih zadataka ukazuju na predmet, cilj istraživanja i istraživački postupak, kao: *pročitaj ponovo i razmisli..., pronađi u tekstu..., ispiši..., pokazi na primjerima..., izdvoji u djelu..., obilježi ona mesta za koja misliš..., uporedi opise..., dokaži na primjerima odlomaka..., odredi..., procjeni... itd.*

„Veliki broj istraživačkih zadataka treba da bude sastavljen od malih istraživačkih zadataka, koji, zahtijevaju da se proteže kroz sve ili većinu etapa procesa istraživanja“ – kaže Lerner (Pedagogika, Moskva, 1981.).

